

THE
AṄGUTTARA NIKĀYA
NAVAKANIPĀṬA, DASAKANIPĀṬA
&
EKĀDASAKANIPĀṬA

General Editor
DHIRKHAM J. KASHYAP



PĀLI PUBLICATION BOARD
BUDHIST GOVERNMENT

V.E. 777

R.E. 2504

1960

Sole Agents:

MOTI LAL BANARASI DAS,

Nepali Khapara,

Post Box No. 75,

Varanasi,

(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hinayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *tṛṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him. The ten veramaṇis or prohibitions or abstinences called *daśaśīla* or *daśaśikṣāpada* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." *The first five are the Buddhist pañcaśīla.*

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadarū samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadarū samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇī sikkhāpadarū samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇī sikkhāpadarū samādiyāmi
 Surā-merayamajja-pamādaṭṭhānā

veramaṇī sikkhāpadarū samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcaśīla we will develop patience, courage, love

and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becoming, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish

standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

General Editor's Preface

In this Volume we are publishing the *Navaka-nipāta*, *Dasaka-nipāta* and *Ekādasaka-nipāta* of the Aṅguttara Nikāya. As we have already given an introduction to it in the first Volume of the book, it is not necessary to write any thing more at this place.

The present edition has been prepared co-ordinating the following versions of the text:—Burmese—Chaṭṭha-Saṅgāyana publication, 1955; Siamese—Mahāmakūṭa Government publication, 1926; Sinhalese—Siri Devamitta Mahānāyaka Thera, 1915; Roman—edited by Prof. E. Hardy (P. T. S. 1899, 1900).

••

••

••

The press copy has been finally revised and seen through the press by our learned Editor, Shri Birbal sharma, M. A. and his assistants.

Varanasi
25.6.60

Bhikkhu J. Kashyap

सम्पादकीय

इस भाग में भद्रगुत्तरनिकाय के अन्तिम तीन निपात — तवक निपात, दसक निपात तथा एकादसक निपात — प्रकाशित किये जा रहे हैं। क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनके विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा।

यह संस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधार पर तैयार किया गया है :—बर्मी-संस्करण, छद्म-सङ्गायन प्रकाशन (१९५५); स्यामी-संस्करण, महामकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६); सिंहली-संस्करण, सिरि देवमत्त महानायक बेर द्वारा सम्पादित (१९१५); रोमन-संस्करण, प्रो० ह० हार्डी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी १८९६, १९००)।

••

••

••

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री बीरबल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार करके मुद्रण का कार्य सम्पन्न किया।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काश्यप

THE PĀLI ALPHABET IN DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	अं am̐

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
ख kha खा khā खि khi खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

क kka	ञ्च ñca	द dva	म्ब mba
क्ख kkha	ञ्छ ñcha	ध dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज ñja	ध्व dhva	म्म mma
क्रि kri	ञ्ज, ञ्ज ñjha	न्त nta	म्य mya
क्ल kla	ट, दट tta	न्त ntva	म्ह mha
क्व kva	ट, दट ttha	न्थ ntha	म्य yya
ख्य khya	ड, दड dda	न्द nda	म्ह yha
ख्व khva	ड, दड ddha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग्ग gga	ण णta	न्ध ndha	ल्य lya
ग्घ ggha	ण णtha	न्न, ञ nna	ल्ह lha
ग्य gya	ण णda	न्य nya	म्ह vha
ग्र gra	ण णna	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ñka	ण् णha	प्प ppa	स्त्र stra
ङ्ख ñkha	त tta	प्फ ppha	स्न sna
ङ्ग, ङ्ग ñga	त ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्घ, ङ्घ ñgha	त tva	प्ल pla	स्स ssa
च्च cca	त्य tyta	ब्ब bba	स्म sma
च्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ज्ज jja	द, दद dda	ब्ब bya	ह्य hma
ज्ज, ञ्ज jjha	द ddha	ब्र bra	ह्य hva
ञ्ज ñña	द्य dya	म्प mpa	म्ह lha
ञ्ह ñha	द्र dra	म्फ mpha	

१=ā; २=i; ३=ī; ४=u; ५=ū; ६=e; ७=ō

१ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९ ०

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

सूची

	पिट्ठङ्का		पिट्ठङ्का
६. नवकनिपातो		१०. वेलामसुत्तं	३५
१. सम्बोधिबगो	३	तत्सुद्धानं	३८
१. सम्बोधिसुत्तं	३	३. सत्तावासवगो	३८
२. निस्सयसुत्तं	५	१. तिठानसुत्तं	३८
३. मेधियसुत्तं	६	२. अस्सखल्लुङ्कसुत्तं	३९
४. नन्दकसुत्तं	६	३. तण्हामूलकसुत्तं	४१
५. बलसुत्तं	१२	४. सत्तावाससुत्तं	४२
६. सेवनासुत्तं	१४	५. पञ्जासुत्तं	४३
७. सुतवासुत्तं	१७	६. सिलायूपसुत्तं	४३
८. सज्जसुत्तं	१८	७. पठमवेरसुत्तं	४६
९. पुगलसुत्तं	१९	८. दुतियवेरसुत्तं	४७
१०. आहुनेय्यसुत्तं	२०	९. आघातवत्युत्तं	४८
तत्सुद्धानं	२०	१०. आघातपटिविनयसुत्तं	४९
२. सीहनादवगो	२०	११. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं	४९
१. सीहनादसुत्तं	२०	तत्सुद्धानं	५०
२. सज्जादिसेससुत्तं	२४	४. महावगो	५०
३. कौट्टिकसुत्तं	२७	१. अनुपुब्बविहारसुत्तं	५०
४. समिद्धिसुत्तं	३०	२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिमुत्तं	५०
५. गण्डसुत्तं	३२	३. निब्बानसुखसुत्तं	५४
६. सञ्जासुत्तं	३२	४. गावीजपमासुत्तं	५७
७. कुलसुत्तं	३२	५. ज्ञानसुत्तं	६१
८. नवकुपोसथसुत्तं	३३	६. आनन्दसुत्तं	६५
९. देवतासुत्तं	३४	७. लोकायतिकसुत्तं	६६

	पिटृङ्गा		पिटृङ्गा
८. देवासुरसङ्गागसुत्तं	६६	२. नीवरणसुत्तं	६१
९. नागसुत्तं	७२	३. कामगुणसुत्तं	६२
१०. तपुस्ससुत्तं	७४	४. उपादानक्खन्धसुत्तं	६२
तत्सुदानं	८३	५. ओरम्भागियसुत्तं	६२
५. सामञ्जसवग्गो	८३	६. गतिसुत्तं	६३
१. सम्बाधसुत्तं	८३	७. मच्छरियसुत्तं	६३
२. कायसक्खिसुत्तं	८५	८. उद्धम्भागियसुत्तं	६३
३. पञ्चाविमुत्तसुत्तं	८६	९. चेतोखीलसुत्तं	६३
४. उभतोभागविमुत्तसुत्तं	८६	१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं	६४
५. सन्दिट्टिकधम्मसुत्तं	८७	तत्सुदानं	६५
६. सन्दिट्टिकनिब्बानसुत्तं	८७	८. सम्मपधानवग्गो	६५
७. निब्बानसुत्तं	८८	१. सिक्खसुत्तं	६५
८. परिनिब्बानसुत्तं	८८	१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं	६६
९. तदङ्गनिब्बानसुत्तं	८८	९. इद्धिपाववग्गो	६६
१०. दिट्ठधम्मनिब्बानसुत्तं	८८	१. सिक्खसुत्तं	६६
तत्सुदानं	८८	१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं	६७
६. खेमवग्गो	८९	१०. रागपेय्यालं	६७
१. खेमसुत्तं	८९	१०. दसकनिपातो	
२. खेमप्पत्तसुत्तं	८९	१. आनिसंसवग्गो	६९
३. अमत्तसुत्तं	८९	१. किमत्थियसुत्तं	६९
४. अमत्तप्पत्तसुत्तं	८९	२. चेतनाकरणीयसुत्तं	१००
५. अभयसुत्तं	८९	३. पठमउपनिससुत्तं	१०१
६. अभयप्पत्तसुत्तं	८९	४. दुतियउपनिससुत्तं	१०२
७. पस्सदिसुत्तं	८९	५. ततियउपनिससुत्तं	१०३
८. अनुपुव्वपस्सदिसुत्तं	९०	६. सभाधिसुत्तं	१०४
९. निरोधसुत्तं	९०	७. सारिपुत्तसुत्तं	१०५
१०. अनुपुव्वनिरोधसुत्तं	९०	८. ज्ञानसुत्तं	१०६
११. अभव्वसुत्तं	९०	९. सन्तविमोक्खसुत्तं	१०७
तत्सुदानं	९१	१०. विज्जासुत्तं	१०८
७. सत्तिपट्ठानवग्गो	९१	तत्सुदानं	१०९
१. सिमखादुव्वल्यसुत्तं	९१		

	पिठुद्धा		पिठुद्धा
२. नाथवगो	१०६	६. सामणेरसुत्तं	१५६
१. सेनासनसुत्तं	१०६	७. सङ्खभेदसुत्तं	१५७
२. पञ्चङ्गसुत्तं	१११	८. सङ्खसामग्गीसुत्तं	१५७
३. संयोजनसुत्तं	१११	९. पठमआनन्दसुत्तं	१५८
४. चेतोखीलसुत्तं	११२	१०. दुतियआनन्दसुत्तं	१५८
५. अप्पमादसुत्तं	११५	तस्सुद्धानं	१५९
६. आहुनेय्यसुत्तं	११६	५. अक्कोसवगो	१५९
७. पठमनाथसुत्तं	११७	१. विवादसुत्तं	१५९
८. दुतियनाथसुत्तं	११८	२. पठमविवादमूलसुत्तं	१६०
९. पठमअरियावासुत्तं	१२१	३. दुतियविवादमूलसुत्तं	१६०
१०. दुतियअरियावासुत्तं	१२२	४. कुसिनारसुत्तं	१६१
तस्सुद्धानं	१२४	५. राजन्तेपुरप्पवेसनसुत्तं	१६३
३. महावगो	१२४	६. सक्कसुत्तं	१६४
१. सीहनादसुत्तं	१२४	७. महालिसुत्तं	१६७
२. अधिवुत्तिपदसुत्तं	१२७	८. पव्वजितअभिण्हसुत्तं	१६८
३. कायसुत्तं	१२९	९. सरीरदुधम्मसुत्तं	१६९
४. महाचुन्दसुत्तं	१३१	१०. भण्डनसुत्तं	१६९
५. कसिणसुत्तं	१३५	तस्सुद्धानं	१७२
६. काळीसुत्तं	१३५	६. सच्चित्तवगो	१७२
७. पठममहापञ्हासुत्तं	१३७	१. सच्चित्तसुत्तं	१७२
८. दुतियमहापञ्हासुत्तं	१४२	२. सारिपुत्तसुत्तं	१७४
९. पठमकोसलसुत्तं	१४५	३. ठितिसुत्तं	१७५
१०. दुतियकोसलसुत्तं	१५०	४. समथसुत्तं	१७७
तस्सुद्धानं	१५३	५. परिहानसुत्तं	१८०
४. उपालिवगो	१५४	६. पठमसञ्जासुत्तं	१८३
१. उपालिसुत्तं	१५४	७. दुतियसञ्जासुत्तं	१८३
२. पातिमोक्खदुपनासुत्तं	१५४	८. मूलकसुत्तं	१८३
३. उब्बाहिकासुत्तं	१५४	९. पव्वज्जासुत्तं	१८४
४. उपसम्पदासुत्तं	१५५	१०. गिरिमानन्दसुत्तं	१८५
५. निस्सयसुत्तं	१५६	तस्सुद्धानं	१८९

	विद्वद्भा		विद्वद्भा
७. यमकवग्गो	१८६	६. अधिमानसुत्तं	२२६
१. अविज्जासुत्तं	१८६	७. नप्पियसुत्तं	२३१
२. तण्हासुत्तं	१६२	८. अक्कोसकसुत्तं	२३५
३. निद्वृङ्गतसुत्तं	१६५	९. कोकालिकसुत्तं	२३६
४. अवेच्चप्पसन्नसुत्तं	१६५	१०. खीणासववलसुत्तं	२३६
५. पठमसुखसुत्तं	१६५	तत्सुद्धानं	२४०
६. दुत्तियसुखसुत्तं	१६६	१०. उपालिवग्गो	२४१
७. पठमनळकपानसुत्तं	१६७	१. कामभोगीसुत्तं	२४१
८. दुत्तियनळकपानसुत्तं	१६६	२. भयसुत्तं	२४६
९. पठमकथावत्थुसुत्तं	२०१	३. किदिट्ठिकसुत्तं	२४८
१०. दुत्तियकथावत्थुसुत्तं	२०२	४. वज्जियमाहितसुत्तं	२५२
तत्सुद्धानं	२०४	५. उत्तियसुत्तं	२५५
८. आकङ्खवग्गो	२०४	६. कोकनुदसुत्तं	२५७
१. आकङ्खसुत्तं	२०४	७. आहुनेय्यसुत्तं	२६०
२. कण्ठकसुत्तं	२०६	८. थेरसुत्तं	२६२
३. इट्ठघम्मसुत्तं	२०७	९. उपालिसुत्तं	२६३
४. तद्धिसुत्तं	२०८	१०. अभव्वसुत्तं	२६६
५. भिगसालासुत्तं	२०६	तत्सुद्धानं	२७०
६. तयोधम्मसुत्तं	२१४	११. समणसञ्जावग्गो	२७०
७. काफसुत्तं	२१८	१. समणसञ्जासुत्तं	२७०
८. निगण्ठसुत्तं	२१८	२. वोज्झङ्गसुत्तं	२७०
९. आघातवत्थुसुत्तं	२१६	३. मिच्छत्तसुत्तं	२७१
१०. आघातपटिचिनयसुत्तं	२१६	४. वीजसुत्तं	२७२
तत्सुद्धानं	२१८	५. विज्जासुत्तं	२७३
९. थेरवग्गो	२१६	६. निज्जरसुत्तं	२७३
१. वाहनसुत्तं	२१६	७. धोवनसुत्तं	२७५
२. आनन्दसुत्तं	२२०	८. त्तिकिच्छकसुत्तं	२७६
३. पुण्णियसुत्तं	२२२	९. वयनसुत्तं	२७८
४. व्याकरणसुत्तं	२२३	१०. निद्वमनीयसुत्तं	२७६
५. गत्थीसुत्तं	२२५	११. पठमप्रसेससुत्तं	२७६

	विहङ्गा		विहङ्गा
१२. दुतियअसेखसुत्तं	२८०	४. अत्थसुत्तं	२९७
तत्सुद्धानं	२८०	५. धम्मसुत्तं	२९७
१२. पच्चोरोहणीवग्गो	२८०	६. सासवसुत्तं	२९८
१. पठमअधम्मसुत्तं	२८०	७. सावज्जसुत्तं	२९८
२. दुतियअधम्मसुत्तं	२८१	८. तपनीयसुत्तं	२९८
३. ततियअधम्मसुत्तं	२८३	९. आचयगामिसुत्तं	२९८
४. अजितसुत्तं	२८७	१०. दुक्खद्वयसुत्तं	२९९
५. सङ्गारवसुत्तं	२८९	११. दुक्खविपाकसुत्तं	२९९
६. ओरिमतीरसुत्तं	२९०	१५. अरियवग्गो	२९९
७. पठमपच्चोरोहणीसुत्तं	२९०	१. अरियमगसुत्तं	२९९
८. दुतियपच्चोरोहणीसुत्तं	२९३	२. कण्हमगसुत्तं	३००
९. पुव्वङ्गमसुत्तं	२९३	३. सद्धम्मसुत्तं	३००
१०. आसवक्खयसुत्तं	२९३	४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं	३००
तत्सुद्धानं	२९४	५. उप्पादेतव्वसुत्तं	३००
१३. परिसुद्धवग्गो	२९४	६. आसेवितव्वसुत्तं	३०१
१. पठमसुत्तं	२९४	७. भावेतव्वसुत्तं	३०१
२. दुतियसुत्तं	२९४	८. बहुलीकातव्वसुत्तं	३०१
३. ततियसुत्तं	२९४	९. अनुस्सरितव्वसुत्तं	३०१
४. चतुत्थसुत्तं	२९४	१०. सन्धिकीकातव्वसुत्तं	३०२
५. पञ्चमसुत्तं	२९५	१६. पुगलवग्गो	३०२
६. छट्ठसुत्तं	२९५	१. सेवितव्वसुत्तं	३०२
७. सत्तमसुत्तं	२९५	२-१२. भजितव्वादिसुत्तानि	३०२
८. अट्ठमसुत्तं	२९५	१७. जाणुस्सोणिवग्गो	३०३
९. नवमसुत्तं	२९६	१. आहाणपच्चोरोहणीसुत्तं	३०३
१०. दसमसुत्तं	२९६	२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं	३०५
११. एकादसमसुत्तं	२९६	३. सङ्गारवसुत्तं	३०६
१४. साधुवग्गो	२९६	४. ओरिमसुत्तं	३०७
१. साधुसुत्तं	२९६	५. पठमअधम्मसुत्तं	३०८
२. अरियधम्मसुत्तं	२९७	६. दुतियअधम्मसुत्तं	३०९
३. अकुरुलसुत्तं	२९७	७. ततियअधम्मसुत्तं	३१४

	पिठङ्का		पिठङ्का
८. कम्मनिदानसुत्तं	३१४	२१. करजकायवग्गो	३३३
९. परिक्कमनसुत्तं	३१५	१. पठमनिरयसग्गसुत्तं	३३३
१०. चुन्दसुत्तं	३१६	२. दुतियनिरयसग्गसुत्तं	३३६
११. जाणुस्सोणिसुत्तं	३२१	३. मातुगामसुत्तं	३३७
१८. साधुवग्गो	३२५	४. उपासिकासुत्तं	३३७
१. साधुसुत्तं	३२५	५. विसारदसुत्तं	३३७
२. अरियधम्मसुत्तं	३२६	६. संसप्पनीयसुत्तं	३३८
३. कुसलसुत्तं	३२६	७. पठमसञ्चेतनिकसुत्तं	३४०
४. अत्थसुत्तं	३२६	८. दुतियसञ्चेतनिकसुत्तं	३४५
५. धम्मसुत्तं	३२६	९. करजकायसुत्तं	३४७
६. आसवसुत्तं	३२७	१०. अधम्मचरियासुत्तं	३४८
७. वज्जसुत्तं	३२७	२२. सामञ्जसवग्गो	३५०
८. तपत्तीयसुत्तं	३२७	२३. रागपेव्यालं	३५५
९. आचयगामिसुत्तं	३२८	११. एकादसकनिपातो	
१०. दुक्खुद्रयसुत्तं	३२८	१. निस्सयवग्गो	३५७
११. विपाकसुत्तं	३२८	१. किमत्थियसुत्तं	३५७
१६. अरियमग्गवग्गो	३२९	२. चेतनाकरणीयसुत्तं	३५८
१. अरियमग्गसुत्तं	३२९	३. पठमउपनिसासुत्तं	३५९
२. कण्हमग्गसुत्तं	३२९	४. दुतियउपनिसासुत्तं	३६१
३. सद्धम्मसुत्तं	३२९	५. ततियउपनिसासुत्तं	३६२
४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं	३२९	६. व्यसनसुत्तं	३६३
५. उप्पादेतव्वधम्मसुत्तं	३३०	७. सञ्जासुत्तं	३६४
६. आसेवितव्वधम्मसुत्तं	३३०	८. मनसिकारसुत्तं	३६६
७. भावेतव्वधम्मसुत्तं	३३१	९. सद्धसुत्तं	३६७
८. बहुलीकातव्वसुत्तं	३३१	१०. मोरनिवापसुत्तं	३७०
९. अनुस्सरितव्वसुत्तं	३३१	तत्सुद्धानं	३७१
१०. सच्चिक्कातव्वसुत्तं	३३१	२. अनुस्सत्तिवग्गो	३७१
२०. अपरपुग्गलवग्गो	३३२	१. पठममहानामसुत्तं	३७१
१-१२. नसेवितव्वादि-		२. दुतियमहानामसुत्तं	३७५
सुत्तानि	३३२	३. नन्दियसुत्तं	३७७

	विठ्ठल		पिठ्ठल
४. सुभूतिसुत्तं	३७६	१०. ततियसमाधिसुत्तं	३६५
५. मेत्तासुत्तं	३८३	११. चतुत्थसमाधिसुत्तं	३६६
६. अट्ठकनागरसुत्तं	३८४	तस्सुदानं	३६७
७. गोपालसुत्तं	३८८	३. सामञ्जसवग्गो	३६७
८. पठमसमाधिसुत्तं	३६३	४. रागपेय्यालं	३६६
९. दुतियसमाधिसुत्तं	३६४		

सुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

९. नवकनिपातो

१. सम्बोधिवग्गो

१. सम्बोधिसुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — B.vol.III,163,
R.vol.IV,331

“सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं —
‘सम्बोधिपक्खिकानं’ आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति, एवं
पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं किन्ति ३
व्याकरेय्याथा” ति ?

“भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा ... पे०... भगवतो सुत्वा भिक्खू
घारेस्सन्ती” ति ।

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासि-
स्सामी” ति । 10

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

२. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं—
‘सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति,
एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं एवं 15 B. 164
व्याकरेय्याथ — ‘इषावुसो, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो
कल्याणसम्पवङ्को । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पठमा
उपनिसा भावनाय । R. 352

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सीत्तवा होति, पाप्मोक्खसंवर-
संवुतो विहरति आचारमोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेनु नयदस्सावी, 20

समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं दुतिया उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविवेककथा
5 असंसगगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्ञाकथा
विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्ञाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी
होति अक्किच्छलाभी अकसिरलाभी । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो,
धम्मानं अयं ततिया उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं
10 धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो
अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं चतुत्थी उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पञ्ञवा होति उदयत्थगामिनिया
पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय’ सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया ।
15 सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पञ्चमी उपनिसा भावनाय’ ।

३. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — सीलवा भविस्सति, पातिमोक्खसंवर-
संवृतो विहरिस्सति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खिस्सति^१ सिक्खापदेसु ।

४. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतोविवरण-
सप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविवेककथा असंसग-
कथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्ञाकथा विमुत्तिकथा
विमुत्तिञ्ञाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी भविस्सति
25 अक्किच्छलाभी अकसिरलाभी ।

५. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — आरद्धविरियो विहरिस्सति अकुसलानं
धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो
अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु ।

६. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकल्लं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — पञ्जावा भविस्सति उदयत्यगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खखयगामिनिया ।

७. “तेन च पन, भिक्खवे, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि^१ भावेतव्वा — असुभा भावेतव्वा रागस्स 5
पहानाय, मेत्ता भावेतव्वा व्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति^२
भावेतव्वा वितक्कुपच्चेदाय, अनिच्चसञ्ज्ञा भावेतव्वा अस्मिमान-
समुग्धाताय । अनिच्चसञ्ज्ञानो, भिक्खवे^३, अनत्तसञ्ज्ञा सण्ठाति ।
अनत्तसञ्ज्ञी अस्मिमानसमुग्धातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निव्वानं^४” ति ।

२. निस्सयसुत्तं

१. अथ खो अञ्जातरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 10
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं ... पे०... एकमन्तं निसिद्धो खो सो भिक्खु भगवन्तं
एतदवोच — “निस्सयसम्पन्नो निस्सयसम्पन्नो” ति, भन्ते, वुच्चति ।
किंतावता नु खो, भन्ते, भिक्खु निस्सयसम्पन्नो होती” ति ?

“सदं चे, भिक्खु, भिक्खु^१ निस्साय अकुसलं पजहति कुसलं
भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । हिरिं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय 15
... पे०... ओत्तप्यं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... विरियं चे,
भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... पञ्चं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय
अकुसलं पजहति कुसलं भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । तं
हिस्स भिक्खुनो अकुसलं पहीनं होति मुप्पहीनं, यं^२ अरियाय पञ्जाय
दिस्वा पहीनं ।

२. “तेन च पन, भिक्खु, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो^३ उपनिस्साय विहातव्वा^४ । कतमे चत्तारो ? इध,
भिक्खु, भिक्खु सङ्घायेकं पटिसेवति, सङ्घायेकं अधिवासेति, सङ्घायेकं
परिवज्जेति^५, सङ्घायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु निस्सय-
सम्पन्नो होती” ति ।

१. उत्तरि — सी०, स्था०, रो० । २. पापुणाति — सी०; धनापानमनं —
रो० । ३. भिक्खवे भिक्खुनो — सी०, स्था०, रो० । ४. सी०, स्था०, रो० पोन्नेमु नत्ति ।
५. वसं — सी०, रो०; दस्स — स्था० । ६. चत्तारो धम्मा — सी०, रो० । ७. विहातव्वा —
स्था० । ८. परिवज्जेति — सी० ।

४. दुतियं पिं खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो^१ । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति ।

“आगमेहि ताव, मेघिय, एककम्हि ताव याव अञ्जो पि कोचि^२ भिक्खु आगच्छती” ति ।

५. ततियं पि खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति ।^३
“पधानं ति खो, मेघिय, वदमानं किन्ति वदेय्याम ! यस्स दानि त्वं, मेघिय, कालं मज्झसी” ति ।

R. 356

६. अथ खो आयस्मा मेघियो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन तं अम्बवनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं अम्बवनं अज्झोगाहेत्वा^४ अज्झतरस्मि रुक्खमूले दिवाविहारं निसीदि । अथ खो आयस्मतो मेघियस्स तस्मि अम्बवने विहरन्तस्स येभुय्येन तयो पापका अकुसला वितक्का समुदाचरन्ति, सेय्ययीदं — कामवितक्को, व्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को । अथ खो आयस्मतो मेघियस्स एतदहोसि — “अच्छरियं वत भो, अभुतं वत भो ! सदाय च वतम्हा^५ अगारस्मा अनगारियं पब्बजिता^६; अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि^७ अकुसलेहि वितक्केहि अन्वासत्ता^८ — कामवितक्केन, व्यापादवितक्केन, विहिंसावितक्केना” ति ।

७. अथ खो आयस्मा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिणो खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच —

25

“इध मय्हं, भन्ते, तस्मि अम्बवने विहरन्तस्स येभुय्येन तयो पापका अकुसला वितक्का समुदाचरन्ति, सेय्ययीदं — कामवितक्को, व्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि —

B. 168

१. पटिचयो — सी० । २. अज्झोगाहेत्वा — सी० । ३. वनञ्चमिह — सी०, रो०;
उम्हा — स्पा० । ४. पब्बजितो — सी०, रो० । ५. अन्वासत्तो — सी०, रो० ।

R. 357

‘अच्छरियं वत भो, अब्भुतं वत भो ! सद्दाय च वतम्हा अगारस्मा
अनगारियं पव्वजिता; अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि अकुसलेहि
वितक्केहि अन्वासत्ता - कामवितक्केन, ब्यापादवितक्केन, विहिंसा-
वितक्केना ति” ।

5. ८. “अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया पञ्च धम्मा परि-
पक्काय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, मेघिय, भिक्खु कल्याणमित्तो
होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं पठ्मो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

- 10 ९. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्ख-
संवरसंबुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयवस्सावी,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया
अयं दुतियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

- 15 १०. “पुन च परं, मेघिय, यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं - अप्पिच्छकथा सत्तुट्ठिकथा पविवेककथा
असंसग्गकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्ञाकथा
विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्ञाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी
होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं ततियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

- 20 ११. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु । अपरिपक्काय, मेघिय,
चेतोविमुत्तिया अयं चतुत्थो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

- 25 १२. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु पञ्ञवा होति उदयत्य-
गामिनिया पञ्ञाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख-
क्खयगामिनिया । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया अयं पञ्चमो
धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

१३. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स - ‘सीलवा भविस्सति ... पे०... समादाय
सिनिखस्सति सिक्खापदेसु’ ।

B. 169

R. 358

१४. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — ‘यायं कया अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा ...पे०... विमुत्तिआण-
दस्सनकया, एवहपिया कयाय निकामलाभी भविस्सति अक्किच्छ-
लाभी अकसिरलाभी’ ।

१५. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — ‘आरद्धविरियो विहरिस्सति ... पे०...
अनिमिद्धतथुरो कुसलेसु धम्मेसु’ ।

१६. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकह्वं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — ‘पञ्जवा भविस्सति ...पे०... सम्भा- 10
दुक्खक्खयगामिनिया’ ।

१७. “तेन च पन, मेघिय, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेसु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि भावेतब्बा — असुभा भावेतब्बा रागस्स
पहानाय, मेत्ता भावेतब्बा व्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति
भावेतब्बा चित्तवक्रुपच्छेदाय, अनिच्चसञ्ज्ञा भावेतब्बा अस्मिमान- 15
समुग्धाताय । अनिच्चसञ्ज्ञानो, मेघिय, अनत्तसञ्ज्ञा सण्ठासि ।
अनत्तसञ्ज्ञी अस्मिमानसमुग्धातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निव्वानं” ति ।

४. श्रवकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन सो पन समयेन आयस्मा नन्दको उपट्ठान-
सालायं भिक्खु धम्मिया कयाय सन्दस्सेति समादपेति समुतेजेति सम्प- 20
हंसेति । अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना बुद्धितो येनुपट्ठानसाला
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा बहिद्वारकोट्टके अट्ठासि कयापरियोसानं
आगमयमानो । अथ सो भगवा कयापरियोसानं विदित्वा उक्कासेत्वा
अगळं आकोटेशि । विवारीसु सो ते भिक्खू भगवतो द्वारं ।

P. 359

२. अथ खो भगवा उपट्ठानसालं पविसित्वा पञ्चात्तासने 25
निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच — “दीघो

D. 170

१. निम्बार्थ — ती० । २ उक्कमित्वा — ती०, रो० । ३. अगळं — गी० । ४. पञ्चात्ता-
सासने — ती०, स्वा०, रो० ।

खो. त्याएयं, नन्दक, धम्मपरियायो भिक्खूनं पटिभासि । अपि^१ मे
पिट्ठि आगिलायति^२ वहिद्वारकोट्टके ठितस्स कथापरियोसानं आगमय-
मानंस्सा^३ ति ।

३. एवं वृत्ते आयस्मा नन्दको सारज्जमानरूपो भगवन्तं^४ एतद-
५ वोच — “न खो पन मयं, भन्ते, जानाम ‘भगवा वहिद्वारकोट्टके ठितो’
ति । सचे हि मयं, भन्ते, जानेय्याम ‘भगवा वहिद्वारकोट्टके ठितो’ ति,
एतकं पि धम्मं^५ नो नप्पटिभासेय्या” ति ।

४. अथ खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं सारज्जमानरूपं विदित्वा
आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच — “साधु, साधु, नन्दक ! एतं खो, नन्दक,
१० तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सद्धाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं,
यं तुम्हे धम्मिया कथाय सन्निसीदेय्याथ । सन्निपतितानं वो, नन्दक,
द्वयं करणीयं — धम्मी वा कथा अरियो वा तुप्पहीभावो । सद्धो च, नन्दक,
भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — ‘किन्ताहं’ सद्धो च अस्सं सीलवा चा’ ति ।
१५ यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन
परिपूरो होति ।

५. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च, नो च लाभो
अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स^६ । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — ‘किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा च लाभो च अज्झत्तं
२० चेतोसमाधिस्सा’ ति । यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा
च लाभो च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

६. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च लाभो च अज्झत्तं
चेतोसमाधिस्स, न लाभो अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो तेनङ्गेन
अपरिपूरो होति । सेय्यथापि, नन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स ।
२५ तस्स एको पादो ओमको लामको । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो अस्स ।
एवमेव सो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लाभो च अज्झत्तं
चेतोसमाधिस्स, न लाभो अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो
तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — ‘किन्ताहं सद्धो

च अस्सं सीलवा च लाभो च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभो च अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाया' ति ।

७. "यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लाभो च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभो च अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनज्जेन परिपूरो होती" ति-।

८. इदमवोच भगवा । इदं वत्त्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि । अथ खो आयस्मा नन्दको अचिरपवकन्तस्स भगवतो भिक्खू आमन्तेसि - "इवानि, आवुसो, भगवा चतूहि पदेहि केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेत्वा उट्ठायासना विहारं पदिट्ठो - सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनज्जेन अपरिपूरो होति । तेन तं अज्झं परिपूरेत्तव्वं - किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा चा ति ... पे०... अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभो च अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनज्जेन परिपूरो होती' ति ।

९. "पञ्चमे, आवुसो, आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । कतमे पञ्च ? इधावुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा' सो' सत्थु' पियो च होति मनापो च गह च भावनीयो च । अयं, आवुसो, पठमो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा सो तस्मि धम्मे अत्यप्पटिसंवेदी च होति धम्मप्पटिसंवेदी च । अयं, आवुसो, दुत्तियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१-१. तथा तस्स तस्स - स्या०; तथास्स - मी०, रो० । २. सत्था च - मी०; सत्थाव - रो० ।

२.११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
 कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरि-
 पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं
 R. 362 धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा
 5. सो तस्मिं धम्मे गम्भीरं अत्थपदं पञ्जाय अभिविज्झं पस्सति । अयं,
 आवुसो, ततियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१२. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
 कल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु
 भिक्खूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा
 10 तथा नं सब्रह्मचारी उत्तरि सम्भावेन्ति - 'अद्धा अयमायस्मा पत्तो वा
 पज्जति वा' । अयं, आवुसो, चतुत्थो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने
 कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
 कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरि-
 15 पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु
 भिक्खूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं
 सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तत्थ
 ये खो भिक्खू सेव्वा अप्पत्तमानसा अनुत्तरं योगवखेमं पत्थयमाना विह-
 D. 173 रन्ति, ते तं धम्मं सुत्वा विरियं आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनधि-
 20 गतस्स अधिगमाय असच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । ये पन तत्थ भिक्खू
 अरहन्तो खीणासवा वुसितवन्तो कतकरणीया ओहितभारां अनुप्पत्त-
 सवत्था परिकलीणभवसंयोजना सम्मदञ्जाविमुत्ता, ते तं धम्मं सुत्वा
 R. 363 दिट्ठधम्मसुखविहारयेव अनुयुत्ता विहरन्ति । अयं, आवुसो, पञ्चमो
 आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । इमे खो,
 25 आवुसो, पञ्च आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाया'
 ति ।

५. वलमुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि?
पञ्चावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गाहवलं । कतमं च, भिक्खवे,

१. पटिदिज्झं - एपा०; पटिदिज्झ - रो० । २. तत्थ तत्थ - सी०, रो० ।

पञ्चावलं ? ये धम्मा कुसला कुसलसङ्गाता ये धम्मा अकुसला
अकुसलसङ्गाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्गाता ये धम्मा अनवज्जा
अनवज्जसङ्गाता ये धम्मा कण्हा कण्हसङ्गाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-
सङ्गाता ये धम्मा सेवितव्वा सेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा असेवितव्वा
असेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा नालमरिया नालमरियसङ्गाता ये धम्मा 5
अलमरिया अलमरियसङ्गाता, त्यास्स^१ धम्मा पञ्चाय बोदिट्ठा होन्ति
वोचरिता । इदं, वुच्चति, भिक्खवे, पञ्चावलं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, विरियवलं ? ये धम्मा अकुसला
अकुसलसङ्गाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्गाता ये धम्मा कण्हा
कण्हसङ्गाता ये धम्मा असेवितव्वा असेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा नाल- 10
मरिया नालमरियसङ्गाता, तेसं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति । ये धम्मा कुसला कुसल-
सङ्गाता ये धम्मा अनवज्जा अनवज्जसङ्गाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-
सङ्गाता ये धम्मा सेवितव्वा सेवितव्वसङ्गाता ये धम्मा अलमरिया
अलमरियसङ्गाता, तेसं धम्मानं पटिलाभाय छन्दं जनेति वायमति विरियं 15
आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियवलं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, अनवज्जवलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन
समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । इदं
वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जवलं । 20

४. “कतमं च, भिक्खवे, सङ्गाहवलं ? चत्तारिमानि,
भिक्खवे, सङ्गहवत्थूनि — दानं, पेय्यवज्जं, अत्यचरिया, समानत्ता ।
एतदग्गं, भिक्खवे, दानानं यदिदं धम्मदानं । एतदग्गं, भिक्खवे, पेय्य-
वज्जानं यदिदं अत्यिक्खस्स ओहितसोत्तस्स पुनप्पुनं धम्मं देसेति । एत-
दग्गं, भिक्खवे, अत्यचरियानं यदिदं अस्सदं सद्धासम्पदाय समादपेति 25
निवेसेति पतिट्ठापेति, दुस्सीलं सीलसम्पदाय ... मच्छरि चागसम्पदाय
... दुप्पज्जं पञ्चासम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिट्ठापेति । एत-
दग्गं, भिक्खवे, समानत्तानं यदिदं सोतापन्नो सोतापन्नस्स समानत्तो,
सकदागामी सकदागामिस्स समानत्तो, अनागामी अनागामिस्स समानत्तो,

अरहा अरहतो समानन्तो । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सङ्गाहवलं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि वलानि ।

५. “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि बलेहि समन्नागतो अरिय-
सावको पञ्च भयानि समतिक्कन्तो होति । कतमानि पञ्च ? आ-
R. 365 5 जीविकभयं, असिलोकभयं, परिससारज्जभयं, मरणभयं, दुग्गतिभयं ।
स खो सो, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘नाहं
आजीविकभयस्स भायामि । किस्साहं आजीविकभयस्स भायिस्सामि ?
अत्थि मे चत्तारि वलानि — पञ्जावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गाह-
वलं । दुप्पञ्जो खो आजीविकभयस्स भायेय्य । कुसीतो आजीविक-
10 भयस्स भायेय्य । सावज्जकायकम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकम्मन्तो’ आ-
जीविकभयस्स’ भायेय्य । असङ्गाहको आजीविकभयस्स भायेय्य । नाहं
असिलोकभयस्स भायामि ... पे०... नाहं परिससारज्जभयस्स भायामि
... नाहं मरणभयस्स भायामि ... पे०... नाहं दुग्गतिभयस्स भायामि ।
किस्साहं दुग्गतिभयस्स भायिस्सामि ? अत्थि मे चत्तारि वलानि —
15 पञ्जावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गाहवलं’ । दुप्पञ्जो खो
‘दुग्गतिभयस्स भायेय्य । कुसीतो दुग्गतिभयस्स भायेय्य । सावज्जकाय-
कम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकम्मन्तो दुग्गतिभयस्स’ भायेय्य । असङ्गाहको
दुग्गतिभयस्स भायेय्य । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि बलेहि समन्नागतो
अरियसावको इमानि पञ्च भयानि समतिक्कन्तो होती” ति ।

६. सेवनासुत्तं

20 १. तत्र सो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि ... पे०...
आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

B. 175

२. “पुग्गलो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्यो — सेवितव्यो पि
असेवितव्यो पि । चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्यं — सेवितव्यं
पि असेवितव्यं पि । पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्यो —
25 सेवितव्यो पि असेवितव्यो पि । सेनामनं पि, आवुसो, दुविधेन
वेदितव्यं — सेवितव्यं पि असेवितव्यं पि । गामनिगमो पि, आवुसो,

१. आजीविकभयं — एपा० । २-२. • वज्जवली • वज्जवली • वज्जवली • — गी० ;
• वज्जवलीविक्रमदास — एपा० । ३. गङ्गाहवली — गी०, एपा०, सो० ।

दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि । जनपदपदेसो पि
आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि ।

३. “पुगलो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि
असवितव्वो पी’ ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला धम्मा अभि- 5
वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पव्वजितेन जीवित-
परिक्खारा समुदानेतव्वा’ चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्ज-
परिक्खारा ते च कसिरेन समुदागच्छन्ति’; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा
अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जस्यो न भावनापारिपूर् गच्छती’
ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो रत्तिभागं वा दिवसभागं वा सद्धा पि 10
अनापुच्छा पक्कमितव्वं नानुवन्धितव्वो ।

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो अकुसला
धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पव्वजितेन
जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति; यस्स चम्हि 15
अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जस्यो न
भावनापारिपूर् गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो सद्धा पि
अनापुच्छा’ पक्कमितव्वं नानुवन्धितव्वो’ ।

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो
अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे 20 R. 367
पव्वजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च कसिरेन’ समुदागच्छन्ति; यस्स
चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जस्यो
भावनापारिपूर् गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुगलेन सो पुगलो सद्धा पि
अनुवन्धितव्वो न पक्कमितव्वं । 25

“तत्थ यं जञ्जा पुगलं — ‘इमं खो मे पुगलं सेवतो
अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे
पव्वजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतव्वा चीवरपिण्डपातसेनासन-
B. 176

१. समुदानेतव्वं — मी० । २. समुदाहन्ति — स्मा० । ३-३. चावधीयं अनुवन्धितव्वो
न पक्कमितव्वो — स्मा०; आपुच्छा० — रो० । ४. अप्पकसिरेन — मी०, स्मा० रो० ।

गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति;
 यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सो च मे साम-
 ज्जात्थो भावनापारिपूर्णि गच्छती' ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो
 यावजीवं अनुवन्धितव्वो न पवकमितव्वं अपि पनुज्जमानेन । 'पुग्गलो
 5 पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति,
 इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

४. "चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि
 10 असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जज्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
 तत्थ यं जज्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
 परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं ।
 'चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि असेवितव्वं
 पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 368

५. "पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो
 15 पि असेवितव्वो पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जज्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
 न सेवितव्वो । तत्थ यं जज्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
 20 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
 पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो -
 सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

६. "सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 25 तत्थ यं जज्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
 तव्वं । तत्थ यं जज्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला
 धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
 सेवितव्वं । 'सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि
 30 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 177

७. “गामनिगमो पि, आबुसो, दुविघेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी’ ति, इति खो पनेत्तं वुत्तं । किञ्चेत्तं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — ‘इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ ति, एवरूपो गामनिगमो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — ‘इमं खो, 5 मे गामनिगमं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती’ ति, एवरूपो गामनिगमो सेवितव्वो । ‘गामनिगमो पि, आबुसो, दुविघेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेत्तं पटिच्च वुत्तं ।

R. 369

८. “जनपदपदेसो पि, आबुसो, दुविघेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी’ ति, इति खो पनेत्तं वुत्तं । किञ्चेत्तं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं — ‘इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ ति, एवरूपो जनपदपदेसो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं — ‘इमं खो 15 मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती’ ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितव्वो । ‘जनपदपदेसो पि, आबुसो, दुविघेन वेदितव्वो — सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेत्तं पटिच्च वुत्तं” ति ।

७. सुतवासुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिञ्झकूटे पव्वते । अथ खो सुतवा परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा 20 भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुतवा परिव्वाजको भगवन्तं एतदवोच —

२. “एकमिदाहं”, भन्ते, समयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि” गिरिव्वजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुत्तं सम्मुखा पटिग्गहितं — 25 ‘यो सो, सुतवा’, भिक्षु अरहं स्त्रीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितमारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकस्तीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जा-

B. 178

R. 370

विमुत्तो, अभव्वो सो पञ्च ठानानि अज्झाचरितुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु अदिघ्नं थेय्यसङ्कातं आदातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु मेयुनं धम्मं पटिसेवितुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुसा भासितुं, अभव्वो
 5 खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुव्वे अगारियभूतो^१ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो सुस्सुतं सुगहितं सुमनसिकतं सूपधारितं^२ ति ?

३. “तग्घ ते एतं”, सुतवा, सुस्सुतं सुगहितं सुमनसिकतं सूप-
 धारितं । पुव्वे चाहं, सुतवा, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु
 10 अरहं खीणासवो वुसितवा कत्तकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्ज्याविमुत्तो, अभव्वो सो नव ठानानि अज्झाचरितुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु अदिघ्नं थेय्यसङ्कातं आदातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु मेयुनं धम्मं पटिसेवितुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु
 15 सम्पजानमुसा भासितुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुव्वे अगारियभूतो, अभव्वो खीणासवो भिक्खु छन्दार्गतिं गन्तुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु दोसार्गतिं गन्तुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु भोहार्गतिं गन्तुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु भयार्गतिं गन्तुं’ । पुव्वे चाहं, सुतवा, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु
 20 अरहं खीणासवो वुसितवा कत्तकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्ज्याविमुत्तो, अभव्वो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरितुं” ति ।

R. 371

८. सज्जमुत्तं

१. एणं ममयं भगवा राजगहे विहरसि गिज्झपूटे पव्वते । अयं
 गो मज्जो परिब्वज्जको येन भगवा सेनुपमकुम्भि; उपमकुम्भित्ता भगवत्ता
 175 25 सदि मम्मोदि । मम्मोदनीयं पपं मारणीयं यीतिसारेत्था एगमत्तां
 निगीदि । एतन्तं निगितो गो मज्जो परिब्वज्जको भगवन्तं
 एतद्वोम —

R. 175

२. “एकमिदाहं, भन्ते, समयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि गिरिव्वजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘यो’ सो, सज्ज, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहित- भारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो पञ्च ठानानि अज्झाचरितुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु 5 सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं येय्यसङ्गातं आदातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवितुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुत्ता भासितुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो’ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकतं सूप- 10 धारितं” ति ?

३. “तग्घ ते एतं, सज्ज, सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकतं सूप- धारितं । पुब्बे चाहं, सज्ज, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो नव ठानानि 15 अज्झाचरितुं — अभव्वो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं ... पे०... अभव्वो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुज्जितुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो, अभव्वो खीणासवो भिक्खु वुद्धं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु धम्मं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सङ्खं पच्चक्खातुं, अभव्वो खीणासवो भिक्खु सिक्खं 20 पच्चक्खातुं’ । पुब्बे चाहं, सज्ज, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्त- सदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभव्वो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरितुं” ति ।

R. 372

६. पुगलसुत्तं

१. “नवयिमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम्म । 25 कतमे नव ? अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफल- सच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सकदागामी, सकदागामिफलसच्छिकिरियाय

पक्वन्ते आयस्मन्ते सारिपुत्ते भगवन्तं एतदवोच — “आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज” अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्वन्तो” ति । अथ खो भगवा अञ्जतरं भिक्खुं आमन्तेसि — “एहि त्वं, भिक्खु, भम वचनेन सारिपुत्तं आमन्तेहि — ‘सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती’” ति । “एवं, भन्ते” ति खो सो भिक्खु भगवतो पटिस्सुत्वा येनायस्मा 5 सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती” ति । “एवमावुसो” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो तस्स भिक्खुनो पच्चस्सोसि ।

३. तेन खो पन समयेन आयस्मा च महामोग्गल्लानो आयस्मा च आनन्दो भवापुरणं आदाय विहारे आहिण्डन्ति — “अभिवक्कमया- 10 यस्मन्तो”, अभिवक्कमथायस्मन्तो ! इदानीयस्मा सारिपुत्तो भगवतो सम्मुखा सीहनादं नदिस्सती” ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आथस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच — “इध ते, सारिपुत्त, अञ्जतरो सब्बहाचारी खीयनधम्म” आपन्नो — 15 ‘आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज अप्पटिनिस्सज्जचारिकं पक्वन्तो’” ति ।

४. “यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्बहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्व- 20 मेय्य ।

५. “सेय्यथापि, भन्ते, पथविणं सुचिं पि निक्खिपन्ति असुचिं पि निक्खिपन्ति गूथगतं पि निक्खिपन्ति मुत्तगतं पि निक्खिपन्ति खेळगतं 25 पि निक्खिपन्ति पुब्बगतं पि निक्खिपन्ति लोहितगतं पि निक्खि- पन्ति, न च तेन पथवी अट्ठीयति” वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, पथवीसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन 25 R. 975 अप्पमाणेन अवेरेन अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्बहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्वमेय्य ।

१. आपज्ज — स्या० । २. भवापुरणं — सी०; भवापुरणं — स्या० । ३-३. विहारं — स्या०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति — सी०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति — रो० । ४. अभिवक्कमथायस्मन्तो — सी०, स्या०, रो० । ५. खीयनधम्म — स्या०, रो० । ६. खेळगतं — सी० । ७. अट्ठियति — सी०, स्या०, रो० ।

६. "सेय्यथापि, भन्ते, आपस्मि सुचिं पि धोवन्ति असुचिं पि धोवन्ति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि धोवन्ति, न च तेन आपो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, आपोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

७. "सेय्यथापि, भन्ते, तेजो सुचिं पि डहति असुचिं पि डहति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि डहति, न च तेन तेजो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, तेजोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

८. "सेय्यथापि, भन्ते, वायो सुचिं पि उपवायति असुचिं पि उपवायति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि उपवायति, न च तेन वायो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, वायोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

९. "सेय्यथापि, भन्ते, रजोहरणं सुचिं पि पुञ्छति असुचिं पि पुञ्छति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुव्वगतं पि ... लोहितगतं पि पुञ्छति, न च तेन रजोहरणं अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, रजोहरणसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१०. "सेय्यथापि, भन्ते, चण्डालकुमारको वा चण्डालकुमारिका

वा कळोपिहृत्यो^१ नन्तकवासी^२ गामं वा निगमं वा पविसन्तो नीच-
चित्तयेव उपट्टपेत्वा पविसति; एवमेव खो अहं, भन्ते, चण्डालकुमारक-
चण्डालकुमारिकासमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन
अवेरेन अब्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं^५
पक्कमेय्य ।

B. 183

११. “सेय्यथापि, भन्ते, उसभो छिन्नविसाणो सूरतो^१ सुदन्तो
सुविनीतो^२ रथियाय रथियं सिञ्चाटकेन सिञ्चाटकं अन्वाहिण्डन्तो न
किञ्चि हिंसति पादेन वा विसाणेन वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, उसभ-
छिन्नविसाणसमेन^३ चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन^४
अवेरेन अब्यापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं
पक्कमेय्य ।

१२. “सेय्यथापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा^१ मण्डनक-
जातिको सीसंनहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा^२
कण्ठे आसत्तेन^३ अट्ठीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते,
इमिना पूतिकारेण अट्ठीयामि हरायामि जिगुच्छामि । यस्स नून, भन्ते,
काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहाचारिं
आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

R. 377

१३. “सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो मेदकथालिकं परिहरेय्य छिद्वाव-
छिद्^१ उग्घरन्तं पग्घरन्तं; एवमेव खो अहं, भन्ते, इमं कायं परिहरामि
छिद्वावछिद्^२ उग्घरन्तं पग्घरन्तं । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति
अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नहाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज
चारिकं पक्कमेय्या” ति ।

20

१४. अथ खो सो भिगणु उट्ठायाम्मा एयंतां उत्तमागमां^१ भासिमा-
भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच — “अपमं ११,
भन्ते, अच्चगमा यथायात्वं यथामूहं यथाअकुसलं, यो अहं आगमगत्तं

१. कलोपिहृत्यो — सी० । २. नन्तकवासी — स्वा०, रो० । ३. सूरतो — सी०, रो०;
सूरतो — स्वा० । ४. सुविनीतो — रमा० । ५. उतमञ्चित्र — सी० । ६. वा युवा वा —
सी०, रो०; वा युवा — रमा० । ७. भासमं — स्वा० । ८. छिद्ं विञ्चिद् — सी०, रो० ।

मुत्तो तिरच्छानयोनिया अपरिमुत्तो पेत्तिविसया' अपरिमुत्तो अपाय-
दुग्गतिविनिपाता" ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो तेसं अञ्ज-
तित्थियानं परिव्वाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिकोसि । अनभि-
नन्दित्वा अप्पटिकोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - "भगवतो सन्तिके
एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति । अथ खो आयस्मा सारि- 5
पुत्तो सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिवक्कन्तो येन
भगवा तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच -

R. 37

M. 185

३. "इधाहं, भन्ते, पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
सावत्थि पिण्डाय पार्विसि । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि - 'अतिप्पगो 10
खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरितुं; यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं
परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कुमेय्य' ति । अथ खो अहं, भन्ते, येन
अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा
तेहि अञ्जतित्थियेहि परिव्वाजकेहि सङ्खि सम्मोदि । सम्मोदनीयं
कथं सारणीयं वीत्तिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । तेन खो पन समयेन तेसं 15
अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं अयमन्तराकथा
उदपादि - 'यो हि कोचि, आवुसो, सउपादिसेसो कालं करोति, सब्बो
सो अपरिमुत्तो निरया अपरिमुत्तो तिरच्छानयोनिया अपरिमुत्तो पेत्ति-
विसया अपरिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता' ति । अथ खो अहं, भन्ते, तेसं
अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिकोसि । 20
अनभिनन्दित्वा अप्पटिकोसित्वा उट्ठायासना पक्कामि - 'भगवतो
सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति ।

४. "के^२ च^३, सारिपुत्त, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका वाला
अव्यंत्ता, के च सउपादिसेसं वा 'सउपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति,
अनुपादिसेसं वा 'अनुपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति ! 25

५. "नवयिमे, सारिपुत्त, पुग्गला सउपादिसेसा कालं कुरुमाना
परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छानयोनिया परिमुत्ता पेत्तिविसया
परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपाता । कत्तमे नव ? इध, सारिपुत्त,
एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी^३ होति, समाधिस्मि परिपूरकारी,

R. 380

१. पित्तविसया - स्या०, रो० । २-२. केचि - स्या०, रो० । ३. परिपूरकारी -

B. 186

पञ्चाय मत्तसो' कारी' । सो पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकल्पया अन्तरापरिनिष्ठाया होति । अयं, सारिपुत्त, षष्ठो पुगलो सउपादिसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो तिरच्छान-
योनिया परिमुत्तो पेट्तिविसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

- 5 ६. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकल्पया उपहृच्चपरिनिष्ठाया
होति ... पे०... असङ्खारपरिनिष्ठाया होति ... पे०... ससङ्खारपरि-
निष्ठाया होति ... पे०... उद्धंसोतो होति अकनिट्ठगामी । अयं, सारिपुत्त,
10 पञ्चमो पुगलो सउपादिसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो
तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेट्तिविसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनि-
पाता ।

७. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परिपूर-
कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
15 सो तिण्णं संयोजनानं परिकल्पया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदगामी
होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारि-
पुत्त, छट्ठो पुगलो सउपादिसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया
... पे०... परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

R. 381

८. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परिपूर-
20 कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी । सो
तिण्णं संयोजनानं परिकल्पया एकबीजी होति, एकयेव मानुसकं भवं निब्ब-
त्तत्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारिपुत्त, सत्तमो पुगलो सउपादि-
सो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया ... पे०... परिमुत्तो अपायदुग्गति-
विनिपाता ।

- 25 ९. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुगलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिकल्पया कोलंकोलो होति, द्वे वा तीणि वा कुलानि
सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारिपुत्त, अट्ठमो

पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया ...पे०... परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपाता ।

१०. “पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि भत्तसो कारी, पञ्चाय भत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया सत्तक्खत्तुपरमो होति, सत्तक्खत्तु- 5 B. 187
परमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति ।
अयं, सारिपुत्त, नवमो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो
निरया परिमुत्तो तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेत्तिविसया परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपाता ।

११. “के च, सारिपुत्त, अञ्जलित्थिया परिव्याजका वाला 10
अव्यत्ता, के च सउपादिसेसं वा ‘सउपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति, अनु-
पादिसेसं वा ‘अनुपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति ! इमे खो, सारिपुत्त, नव
पुग्गला सउपादिसेसा कालं कुरुमाना परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छान-
योनिया परिमुत्ता पेत्तिविसया परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपाता ।
न तावायं, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पटिभासि भिक्खूनं भिक्खुनीनं 15
उपासकानं उपासिकानं । तं किस्स हेतु ? आयिमं धम्मपरियायं सुत्वा
पमादं आहरिस्सु ति । अपि च मया, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पञ्हा-
धिप्पायेन भासितो” ति । R. 382

३. कोट्टिकसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा महाकोट्टिको येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । 20
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा महाकोट्टिको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच — “किं
नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं, तं मे कम्मं
सम्परायवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं
वुस्सती” ति ? 25

“नो हिदं, आवुसो” ।

२. “किं पनावुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं सम्परायवेदनीयं, तं मे कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

५ ३. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं सुखवेदनियं, तं मे कम्मं दुक्खवेदनियं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं आवुसो” ।

B. 188

१० ४. “किं पनावुसो, सारिपुत्त, ‘यं कम्मं दुक्खवेदनियं’, तं मे कम्मं सुखवेदनियं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

१५ ५. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं परिपक्कवेदनीयं’, तं मे कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

६. “किं पनावुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं, तं मे कम्मं परिपक्कवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

२० “नो हिदं, आवुसो” ।

७. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं बहुवेदनीयं, तं मे कम्मं अप्यवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

R. 583 25

८. “किं पनावुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अप्यवेदनीयं, तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

६. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं वेदनीयं, तं मे कम्मं अवेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ?

“नो हिदं, आवुसो” ।

१०. “किं पनावुसो सारिपुत्त, ‘यं कम्मं अवेदनीयं, तं मे कम्मं वेदनीयं होतू’ ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति ? 5

“नो हिदं, आवुसो” ।

११. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं तं मे कम्मं सम्परायवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं सम्परायवेदनीयं तं मे कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं 10

होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 15

सुखवेदनियं तं मे कम्मं दुक्खवेदनियं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 20

परिपक्कवेदनीयं तं मे कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 25

अप्पवेदनीयं तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 30

अप्पवेदनीयं तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नो हिदं, आवुसो’ ति वदेसि । ‘किं पनावुसो सारिपुत्त, यं कम्मं 30

वुस्सती' ति, इति पुट्ठो समानो 'नो हिदं, आवुसो' ति वदेसि । अथ किमत्थं चरहावुसो, भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

१२. "यं ख्वस्स^१, आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकत्तं अनभिसमेतं, तस्म जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
समयाय^२ भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

B. 190

"किं* पनस्सावुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकत्तं अनभिसमेतं, यस्स जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
समयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति* ?

R. 385

"इदं दुक्खं" ति ख्वस्स, आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकत्तं अनभिसमेतं । तस्म जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छि-
किरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सति । अयं 'दुक्ख-
समुदयो' ति ख्वस्स आवुसो ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधो' ति ख्वस्स
आवुसो ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति ख्वस्स आवुसो
अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकत्तं अनभिसमेतं । तस्म जाणाय
दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं
वुस्सति । इदं ख्वस्स आवुसो अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्छिकत्तं
अनभिसमेतं । तस्म जाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्छिकिरियाय अभि-
समयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

४. समिद्धिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा समिद्धि येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिञ्चं खो आयस्मन्तं समिद्धि आयस्मा सारिपुत्तो एतदबोच -
"किमारम्मणा, समिद्धि, पुरिसस्स सङ्कप्पवितक्का उप्पज्जन्ती" ति ?
"नामरूपारम्मणा, भन्ते" ति ।

25

२. "ते पन, समिद्धि, क्व नानत्तं गच्छन्ती" ति ?

"धातूसु, भन्ते" ति ।

३. "ते पन, समिद्धि, किंसमुदया" ति ?

"फस्ससमुदया, भन्ते" ति ।

१. चरहावुसो - स्या० । २. ख्वस्स - सी० ; सोस्स - स्या० । ३. अभिसमयाय - सी० ।
४. अपिट्ठं - सी० । * - * स्या० पोत्यके नल्लि ।

४. “ते पन, समिद्धि, किसमोसरणा” ति ?

“वेदनासमोसरणा, भन्ते” ति ।

५. “ते पन, समिद्धि, किपमुखा” ति ?

“समाधिप्पमुखा, भन्ते” ति ।

६. “ते पन, समिद्धि, किअधिपतेय्या” ति ?

“सताधिपतेय्या, भन्ते” ति ।

७. “ते पन, समिद्धि, किउत्तरा” ति ?

“पञ्चुत्तरा, भन्ते” ति ।

८. “ते पन, समिद्धि, किसारा” ति ?

“विमुत्तिसारा, भन्ते” ति ।

९. “ते पन, समिद्धि, किओगघा” ति ?

“अमतोगघा, भन्ते” ति ।

१०. “किमारम्मणा, समिद्धि, पुरिसस्स सङ्कप्पवितक्का उप्प-
ज्जन्ती” ति, इति पुट्ठो समानो ‘नामरूपारम्मणा, भन्ते’ ति वदेसि ।
‘ते पन, समिद्धि, क्व नानत्तं गच्छन्ती’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘धातूसु,
भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किसमुदया’ ति, इति पुट्ठो समानो
‘फस्ससमुदया, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किसमोसरणा’
ति, इति पुट्ठो समानो ‘वेदनासमोसरणा, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन,
समिद्धि, किपमुखा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘समाधिप्पमुखा, भन्ते’ ति
वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किअधिपतेय्या’ ति, इति पुट्ठो समानो
‘सताधिपतेय्या, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि, किउत्तरा’ ति,
इति पुट्ठो समानो ‘पञ्चुत्तरा, भन्ते’ ति वदेसि । ‘ते पन, समिद्धि,
किसारा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘विमुत्तिसारा, भन्ते’ ति वदेसि ।
‘ते पन, समिद्धि, किओगघा’ ति, इति पुट्ठो समानो ‘अमतोगघा, भन्ते’
ति वदेसि । साधु साधु, समिद्धि ! साधु खो त्वं, समिद्धि, पुट्ठो^२ पुट्ठो^३
विस्सज्जेसि, तेन च^१ मा मज्जी” ति ।

१. किअधिपतेय्या - सी०, स्या० । २. पञ्हु - सी०, स्या०, रो० । ३. वा -

५. गण्डसुत्तं

१. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गण्डो अनेकवस्सगणिको । तस्सस्सु गण्डस्स^१ नव वणमुखानि नव अभेदनमुखानि । ततो यं किञ्चि पग्घरेय्य — असुचियेव पग्घरेय्य, दुग्गन्धयेव पग्घरेय्य, जेगुच्छियंयेव पग्घरेय्य; यं किञ्चि पसवेय्य — असुचियेव पसवेय्य, दुग्गन्धयेव पसवेय्य, जेगुच्छियंयेव पसवेय्य ।

२. “गण्डो ति खो, भिक्खवे, इमस्सेतं चातुमहाभूतिकस्स^२ कायस्स अधिवचनं मातापेत्तिकसम्भवंस्स ओदनकुम्मासूपचयस्स अनिच्चुच्छादनपरिमद्दनभेदनविद्धंसनधम्मस्स । तस्सस्सु गण्डस्स नव वण्णमुखानि नव अभेदनमुखानि । ततो यं किञ्चि पग्घरति — असुचियेव पग्घरति, दुग्गन्धयेव पग्घरति, जेगुच्छियंयेव पग्घरति; यं किञ्चि पसवति — असुचियेव पसवति, दुग्गन्धयेव पसवति, जेगुच्छियंयेव पसवति । तस्मात्तिह, भिक्खवे, इमस्मि काये निव्विन्दथा” ति ।

६. सञ्ज्ञासुत्तं

१. “नवयिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा नव ? असुभसञ्ज्ञा, गरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा^३, सब्बलोके अनभिरतिसञ्ज्ञा^४, अनिच्चसञ्ज्ञा, अनिच्चे दुक्खसञ्ज्ञा, दुक्खे अनससञ्ज्ञा, पद्धानसञ्ज्ञा, विरागसञ्ज्ञा — इमा खो, भिक्खवे, नव सञ्ज्ञा, भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना” ति ।

७. कुलसुत्तं

१. “नवहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा नालं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा नालं निसीदितुं” । कतमेहि नयहि ? न मनापेन पच्चुद्धेन्ति, न मनापेन अभिवादेन्ति, न मनापेन आसनं देन्ति, सन्तमस्स परिगृह्णन्ति^५, बहुकं पि थोकं देन्ति, पणीतं पि लूखं देन्ति,

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेणु नरिय । २. चातुमहाभूतिकस्स — सी०, स्या०, रो० । ३. पटिकूलसञ्ज्ञा — सी०, स्या०, रो० । ४. अनभिरतिसञ्ज्ञा — सी०, स्या०, रो० । ५. उपनिसीदितु — सी० । ६. पतिगृह्णन्ति — सी०; परिगृह्णन्ति — स्या०; परिगृह्णन्ति — रो० ।

असक्कच्चं देन्ति नो सक्कच्चं, न उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय^१, भासित-
मस्स^२ न सुस्सूसन्ति^३ । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं
कुलं अनुपगन्त्वा वा नालं उपगन्तुं उपगन्त्वा वा नालं निसीदितुं ।

२. “नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा
अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं । कतमेहि नवहि ? मनापेन^४
पच्चुट्ठेन्ति, मनापेन अभिवादेन्ति, मनापेन आसनं देन्ति, सन्तमस्सा न
परिगुहन्ति, बहुकं पि बहुकं देन्ति, पणीतं पि पणीतं देन्ति, सक्कच्चं
देन्ति नो असक्कच्चं, उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय, भासितमस्स सुस्सू-
सन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा
वा अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं” ति ।

R. 380

10

८. नवङ्गुपोसथसुत्तं

१. “नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो उपवुत्थो
महप्फलो होति महानिसंसो महाजुतिको महाविष्कारो । कथं उपवुत्थो
च, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो
महाजुतिको महाविष्कारो ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटि-
सच्चिक्खति — ‘यावजीवं अरहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता^५
पटिविरता निहितदण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्नो सव्वपाणभूत-
हितानुकम्पिनो^६ विहरन्ति; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं पाणाति-
पातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो सव्वपाणभूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहतं
अनुकरोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती’ ति । इमिना पठमेन^७
अङ्गेन समन्नागतो होति ... पे०... । ‘यावजीवं अरहन्तो उच्चासयनमहा-
सयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति —
मञ्चके वा तिणसन्न्यारके^८ वा; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं
उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं
कप्पेमि — मञ्चके वा तिणसन्न्यारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनु-
करोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती’ ति । इमिना अट्ठमेन^९
अङ्गेन समन्नागतो होति ।

D. 193

20

R. 389

R. 390

25

१-१. धम्मगवनाय आवित्तस्त — सी०, रो० । २. रसीयन्ति — सी०, रो०; रसिमस्सन्ति
— स्पा० । ३. ० हितानुकम्पी — सी०, रो० । ४. तिणसन्न्यारके — स्पा० ।

२. "मेतासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुर्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्वधि सब्वत्ताय सब्वावन्तं लोकं मेतासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेन अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति । इमिना नवमेन अज्जेने
- 5 समन्नागतो होति । एवं उपवुत्थो खो, भिक्खवे, नवहज्जेहि समन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो महाजुतिको महाविप्फारो" ति ।

६. देवतामुत्तं

१. "इमं च, भिक्खवे, रत्तिं सम्बहुला देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुप-सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु । एकमन्तं
- 10 ठिता खो, भिक्खवे, ता देवता मं एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह, नो च खो अभिवादिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मन्ता विप्पटि-सारिनियो पच्चानुतापिनियो हीन कायं उपपन्ना' ति ।

२. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा
- 15 एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह, नो च तेसं आसनं अदम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मन्ता विप्पटिसारिनियो पच्चानुतापिनियो हीन कायं उपपन्ना' ति ।

३. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा
- 20 एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह आसनं अदम्ह, नो च खो यथासत्ति मयावलं संविमज्जिम्ह ... पे०... यथासत्ति यथावलं संविमज्जिम्ह, नो च खो उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय ... पे०... उपनिसी-दिम्ह धम्मस्सवनाय, नो च खो ओहितसोता धम्मं सुणिम्ह ... पे०... ओहितसोता च धम्मं सुणिम्ह, नो च खो सुत्वा धम्मं धारयिम्ह ... पे०...

१-१. इति इमिना नवमेन चज्जेन - स्या० । २-२. नवज्जउमन्नागतो - सी०, स्या०, रो० । ३. स्या० चोत्थं नरिष । ४. ता - सी०, रो० । ५. पच्चानुतापिनियो - सी०, स्या०, रो० । ६. च धमिवादिम्ह च - स्या० । ७. खो - सी०, स्या०, रो० । ८. धमिम्ह - स्या० । ९. च धामनं च - स्या०, रो० । १०. यथासत्ति - रो० ।

सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, नो च खो धातानं धम्मानं अत्थ उपपरिक्खिम्ह
...पे०... धातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिक्खिम्ह, नो च खो अत्थमञ्जाय
धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्ण-
कम्मन्ता विप्पटिसारिनियो पञ्चानुतापिनियो हीनं कार्यं उपपन्ना' ति ।

४. "अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा ५
एतदवोचुं - 'उपसङ्कमिं सु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पव्वजिता
अगारानि । ते मयं, भन्ते, पञ्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह, आसनं अदम्ह,
यथासत्ति यथावलं संविभजिम्ह, उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय, ओहित-
सोता च धम्मं सुणिम्ह, सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, धातानं च धम्मानं
अत्थं उपपरिक्खिम्ह, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटि- 10
पज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, परिपुण्णकम्मन्ता अविप्पटिसारिनियो
अपञ्चानुतापिनियो पणीतं कार्यं उपपन्ना' ति । एतानि, भिक्खवे,
एकमूलानि एतानि सुञ्जागारानि । ज्ञायथ, भिक्खवे, मा पमादत्थ,
मा पच्छा विप्पाटिसारिनो अहुवत्थ सेय्यथापि ता पुरिमिका देवता' ति ।

R. 392

१०. बेलामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि- 15
कस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच -

२. "अयि नु ते, गहपति, कुले दानं दीयती" ति ?

"दीयति मे, भन्ते, कुले दानं; तं च खो लूखं कणाजकं 20
विळङ्गदुतियं" ति ।

"लूखं चे' पि, गहपति, दानं देति पणीतं वा; तं च
असक्कञ्चं देति, अचित्तीकत्वा' देति, असहत्था देति, अपविद्धं' देति,
अनागमनविट्ठिको देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निव्व-
त्तति, न उळाराय भत्तभोगाय चित्तं नमति, न उळाराय वत्थभोगाय 25
चित्तं नमति, न उळाराय यानभोगाय चित्तं नमति, न उळारेसु पञ्चसु
कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा

R. 393

१. दिम्पती - स्या०, रो० । २. वा - स्या० । ३. भगवत्तिं कत्वा - स्या०; यचित्ति-
कत्वा - रो० । ४. अपविद्धे - स्या० ।

ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि न सुस्सुसन्ति न सोतं ओदहन्ति न अञ्जा चित्तं उपट्ठपेन्ति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, गहपति, होति असक्कच्चं कतानं कम्मानं विपाको ।

३. "लूखं चे पि, गहपति, दानं देति पणीतं वा ; तं च सनकच्च
 5 देति, चित्तीकत्वा देति, सहत्था देति, अनपविद्धं^१ देति, आगमनदिट्ठिको देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निव्वत्तति, उल्लाराय भत्तभोगाय चित्तं नमति, उल्लाराय वत्थभोगाय चित्तं नमति, उल्लाराय यानभोगाय चित्तं नमति, उल्लारेसु पञ्चसु कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा
 10 ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि सुस्सुसन्ति सोतं ओदहन्ति अञ्जा चित्तं उपट्ठपेन्ति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, गहपति, होति सक्कच्चं कतानं कम्मानं विपाको ।

४. "भूतपुब्बं, गहपति, बेलामो नाम ब्राह्मणो अहोसि । सो एवरूपं दानं अदासि महादानं — चतुरासीति सुवण्णपातिसहस्सानि
 B. 196 15 अदासि रूपियपूरानि, चतुरासीति रूपियपातिसहस्सानि अदासि सुवण्ण-पूरानि, चतुरासीति कंसपातिसहस्सानि अदासि हिरञ्जपूरानि, चतुरा-सीति हत्थिसहस्सानि अदासि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णधजानि^२ हेमजालप्पटिच्छन्नानि^३, चतुरासीति रथसहस्सानि अदासि सीहचम्म-परिवारानि व्यग्घचम्मपरिवारानि दीपिचम्मपरिवारानि पण्डुकम्बल-
 20 परिवारानि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णधजानि हेमजालप्पटिच्छन्नानि, चतुरासीति धेनुसहस्सानि अदासि दुकूलसन्धनानि^४ कंसूपधारणानि, चतुरासीति कञ्जासहस्सानि अदासि आमुत्तमणिकुण्डलायो, चतुरा-
 R. 394 सीति पल्लङ्कसहस्सानि अदासि गोनकत्थतानि पटिकत्थतानि पटलि-कत्थतानि कदलिभिगपवरपच्चत्थरणानि^५ सउत्तरच्छदानि उभतोलोहित-
 25 कूपधानानि, चतुरासीति वत्थकोटिसहस्सानि अदासि खोमसुखुमानं कोसेय्यसुखुमानं कम्बलसुखुमानं कप्पासिकसुखुमानं, को पन दादो अन्नस्स पानस्स खज्जस्स भोजस्स^६ लेय्यस्स पेय्यस्स^७, नज्जो मञ्जे विस्सन्दन्ति^८ ।

१. वेतं - स्या० । २. अनुपविद्धं - स्या० । ३. सोवण्णधजानि - स्या० । ४. हेम-जालप्पटिच्छन्नानि - मी०, रो०; हेमजालपटिच्छन्नानि - स्या० । ५. दुकूलसन्धनानि - मी०; दुकूलसन्धनानि - स्या०; दुकूलसन्धनानि - रो० । ६. दादति ० - मी० । ७-७ भोजनम् भोजनम् भोजनम् - स्या० । ८. विस्सन्दन्ति - मी०, रो० ।

५. “सिया खो पनं ते, गहपति, एवमस्स — ‘अञ्चो नूनं तेन समयेन वेतामो ब्राह्मणो अहोसि, सो तं दानं अदासि महादानं’ ति । न खो पनेतं, गहपति, एवं दट्ठव्वं । अहं तेन समयेन वेतामो ब्राह्मणो अहोसि । अहं तं दानं अदासि महादानं । तस्मिं खो पन, गहपति, दाने न कोचि दक्खिण्यो अहोसि, न तं कोचि दक्खिणं विसोधेति । ५

“यं, गहपति, वेतामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदागामि भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामि भोजेय्य 10
... पे०... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य 11. 197
... पे०... यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य 12. 395
... पे०... यो च सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं
सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य ... पे०... यो च बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं भोजेय्य
... पे०... यो च चातुद्दिंसं सङ्घं उद्दिस्स विहारं कारापेय्य ... पे०... यो 15
च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च सरणं गच्छेय्य ... पे०... यो च
पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य — पाणातिपाता वेरमणि,
अदिन्नादाना वेरमणि, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणि, मुसावादा वेरमणि,
सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना वेरमणि, यो च अन्तमसो गन्धोहनमत्तं* पि
मैत्तचित्तं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतरं । 20

“यं च, गहपति, वेतामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य ... यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदा-
गामि भोजेय्य ... यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामि
भोजेय्य ... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य ...
यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य ... यो च 25
सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य
... यो च बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं भोजेय्य, यो च चातुद्दिंसं सङ्घं उद्दिस्स
विहारं कारापेय्य ... यो च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च
सरणं गच्छेय्य, यो च पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य — पाणाति-

* एव सी०, रो० पोत्यकेमु यं च गहपति वेतामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं इति अधिको पाठो दिस्सति । १. वेरमणि — स्या० । २. गन्धोहनमत्तं — सी०, गन्धोहनमत्तं — स्या०, रो० । ३. सतं बुद्धपस — स्या० ।

पाता वेरमणिं ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादद्धाना वेरमणिं, -यो च
अन्तमसो गन्धोहनमत्तं पि मेत्तचित्तं भावेय्य, यो च अच्छरासद्घातमत्तं
पि अनिच्चसञ्जं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतरं” ति ।

सीहनादवग्गो दुतियो ।

तस्सुद्धानं

नादो^१ सउपादिसो^२ च, कोट्टिकेन^३ समिद्धिना ।

गण्डसञ्जा कुलं^४ मेत्ता^५, देवता वेलामेन चा ति ॥

—०—

३. सत्तावासवग्गो

१. तिठानसुत्तं

१. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च
तावत्तिसे अधिगगण्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ?
अममा, अपरिग्गहा, नियतायुका, विसेसगुणा^४ - इमेहि खो, भिक्खवे,
तीहि ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च तावत्तिसे अधिगगण्हन्ति जम्बु-
१० दीपके च मनुस्से ।

२. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च
मनुस्से अधिगगण्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ? दिब्बेन
आयुना, दिब्बेन वण्णेन, दिब्बेन मुखेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगगण्हन्ति जम्बुदीपके
१५ च मनुस्से ।

३. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके
च मनुस्से अधिगगण्हन्ति देवे च तावत्तिसे । कतमेहि तीहि ? सूरा,
सत्तिमन्तो, इध ब्रह्मचरियवासो - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि
जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगगण्हन्ति देवे च ताव-
२० त्तिसे” ति ।

१-२. उत्थो सउपादिसो - सी०; वत्थो समपादिसो - स्या०; सुरयो स-
उपादिसो - रो० । २. कोट्टिकेन - स्या०, रो० । ३-३. कुले मेत्ता - सी०, रो०; कुले सत्ता
- स्या० । ४. विसेसगुणो - सी०, स्या०, रो० ।

२. अस्सखलुङ्कुसुत्तं

R. 397

१. "तयो च, भिक्खवे, अस्सखलुङ्को देसेस्सामि तयो च पुरिसखलुङ्को तयो च अस्सपरस्से" तयो च पुरिसपरस्से" तयो च भदे अस्साजानीये तयो च भदे पुरिसाजानीये । तं सुणाय ... पे०... ।

२. "कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सखलुङ्का ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखलुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-
परिणाहसम्पन्नो^३ । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखलुङ्को जवसम्पन्नो
च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे,
एकच्चो अस्सखलुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-
परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सखलुङ्का ।

३. "कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसखलुङ्का ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो पुरिसखलुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-
परिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखलुङ्को जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध
पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखलुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो
च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

४. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखलुङ्को जवसम्पन्नो होति, न
वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध", भिक्खवे, भिक्खु 'इदं
दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति,
'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी
पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अमि-
धम्मे खो पन अभिविनये पञ्चं पुट्ठो संसादेति", नो विस्सज्जेति ।
इदमस्स न वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभो होति चीवरपिण्डपात-
सेनासनगिलानप्यच्चयमेसज्जपरिखारानं । इदमस्स न आरोहपरि-
णाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखलुङ्को जवसम्पन्नो होति,
न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

५. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखलुङ्को जवसम्पन्नो च होति
वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१. अस्ससदस्से - मी०, स्या०, रो० । २. पुरिमसदस्से - सी०, स्या०, रो० । ३. आरोह-
परिणाहसम्पन्नो - सी० । ४. इध पन - स्या० । ५. सम्पादेति - स्या० ।

पाता वेरमणिं ... पे०... सुरामेरयमज्जपमाद्द्वाना वेरमणिं, यो च
अन्तमसो गन्धोहनमत्तं पि मेत्तचित्तं भावेय्य, यो च अर्च्छरासङ्घातमत्तं
पि अनिच्चसञ्जं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतरं” ति ।

सोहनादवगो दुतियो ।

तत्सुद्धानं

नादो^१ सउपादिसेसो^२ च, कोट्टिकेन^३ समिद्धिना ।

गण्डसञ्ज्ञा कुलं^४ मेत्ता^५, देवता बेलामेन चा ति ॥

३. सत्तावासवग्गो

१. तिठानसुत्तं

१. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च
तावत्तिसे अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ?
अममा, अपरिगगहा, नियतायुका, विसेसगुणा^५ — इमेहि खो, भिक्खवे,
तीहि ठानेहि उत्तरकुरुका मनुस्सा देवे च तावत्तिसे अधिगग्हन्ति जम्बु-
१० दीपके च मनुस्से ।

२. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च
मनुस्से अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ? दिव्वेन
आयुना, दिव्वेन वण्णेन, दिव्वेन सुखेन — इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगग्हन्ति जम्बुदीपके
१५ च मनुस्से ।

३. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके
च मनुस्से अधिगग्हन्ति देवे च तावत्तिसे । कतमेहि तीहि ? सूरा,
सत्तिमन्तो, इय ब्रह्मचरियवासो — इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि
जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिगग्हन्ति देवे च ताव-
२० त्तिसे” ति ।

१-१. उत्तरी सउपादिसेसो — सी०; वरपो सउपादिसेसो — म्या०; सुरपो ग-
उपादिसेसो — रो० । २. कोट्टिकेन — रया०, रो० । ३-३. दुत्ते मेत्ता — सी०, रो०; कुले रत्ता
— रया० । ४. विगगमुत्ता — सी०, रया०, रो० ।

२. अस्सखळुङ्कुसुत्तं

R. 397

१. "तयो च, भिक्खवे, अस्सखळुङ्को देसेस्सामि तयो च पुरिसखळुङ्को तयो च अस्सपरस्से" तयो च पुरिसपरस्से" तयो च भदे अस्साजानीये तयो च भदे पुरिसाजानीये । तं सुणाथ ... पे०... ।

२. "कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-परिणाहसम्पन्नो" । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ।

३. "कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसखळुङ्का ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-परिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जव-सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

४. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभि-घम्मे खो पन अभिविनये पञ्चं पुट्ठो संसादेति", नो विस्सज्जेति । इदमस्स न वण्णस्मि वदामि । न खो पन लामी होति चीवरपिण्डपात-सोनासनगिलानपञ्चवभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरि-णाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

५. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१. अस्ससदस्से - मी०, स्या०, रो० । २. पुरिससदस्से - सी०, स्या०, रो० । ३. आरोह-परिणाहसम्पन्नो - सी० । ४. इध पन - स्या० । ५. सम्पादेति - स्या० ।

‘इदं दुःखं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुःखनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्ममे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभो होति चीवरपिण्डपात-
 5 सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

६. “कथं च, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 10 ‘इदं दुःखं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुःखनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्ममे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति चीवर-
 15 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुरिसखल्लुङ्का ।

७. “कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च
 20 आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ।

८. “कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च
 आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

९. “कथं च, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो
 25 च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति, तत्थ परिनिव्यायो अनावत्तिघम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिघम्ममे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति
 30 चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स

आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो,
भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ।

१०. "कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा अस्साजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो अस्साजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति 5
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो
भद्दा अस्साजानीया ।

R. 480

११. "कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । 10

१२. "कथं च, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव
धम्मे सयं अभिञ्ज्या सच्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदमस्स
जवस्मि वदामि । अभिधम्मे खो पन अभिविनये पञ्हुं पुट्ठो विस्सज्जेति, 13
नो संसादेति । इदमस्स वण्णास्मि वदामि । लाभो खो पन होति
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स
आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो
जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे
खो, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया" ति । 20

B. 201

20

३. तण्हामूलकसुत्तं

१. "नव, भिक्खवे, तण्हामूलके धम्मे देसेस्सामि, तं गुणाय ...
कतमे च, भिक्खवे, नव तण्हामूलका धम्मा ? तण्हं पटिच्च परियेसना,
परियेसतं पटिच्च लाभो, लाभं पटिच्च विनिच्छयो, विनिच्छयं पटिच्च
छन्दरागो, छन्दरागं पटिच्च अज्झोसानं, अज्झोसानं पटिच्च परिग्गहो,
परिग्गहं पटिच्च मच्छरियं, मच्छरियं पटिच्च आरक्खो, आरक्खाधिकरणं 25
दण्डादानं सत्यादानं कलहविग्गहविवाद-तुवंतुवं-पेमुञ्ज-मुसावादा'

R. 491

अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति । इमे खो, भिक्खवे, नव तण्हामूलका धम्मा” ति ।

४. सत्तावाससुत्तं

१. “नवयिमे, भिक्खवे, सत्तावासा । क्तमे नव ? सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया नानत्तसञ्जिनो, सेय्यथापि भनुस्सा, एकच्चे
5 च देवा, एकच्चे च विनिपातिका । अयं पठमो सत्तावासो ।

२. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया एकत्तसञ्जिनो, सेय्यथापि देवा ब्रह्माकायिका पठमाभिनिव्वत्ता । अयं दुतियो सत्तावासो ।

३. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया नानत्तसञ्जिनो,
10 सेय्यथापि देवा आभस्सरा । अयं ततियो सत्तावासो ।

४. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया एकत्तसञ्जिनो, सेय्यथापि देवा सुभकिण्हा । अयं चतुथो सत्तावासो ।

५. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता असञ्जिनो अप्पटिसंवेदिनो, सेय्यथापि देवा असञ्जसत्ता । अयं पञ्चमो सत्तावासो ।

B. 202 15

६. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं^१ अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनूपगा । अयं छट्ठो सत्तावासो ।

७. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनूपगा । अयं सत्तमो
20 सत्तावासो ।

८. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनूपगा । अयं अट्ठमो सत्तावासो ।

९. “सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं
25 समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनूपगा । अयं नवमो सत्तावासो । इमे खो, भिक्खवे, नव सत्तावासा” ति ।

५. पञ्जायसुत्तं

१. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु नो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

R. 402

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति ? ‘वीतरागं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; 5
‘वीतदोसं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘वीतमोहं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असरागधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असदोसधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असमोहधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया’ ति पञ्जाय 10
चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय —
‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति 15
पजानामी” ति ।

६. सिलायूपसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा च चन्दिकापुत्तो राजगहे विहरन्ति^१ वेळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा चन्दिका-
पुत्तो भिक्खू आमन्तेसि^२ — “देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं 20
देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं^३ होति’, तस्सेतं
भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं,
कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति । R. 403

B. 203

२. एवं^४ वुत्ते^५ आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतद-
वोच — “न खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति

१. पजानाती — स्या० । २. अयाराधधम्मं — सी० । ३. अयन्दोषधम्मं — सी० ।
४. अयम्मोहधम्मं — सी० । ५. कामभवाया — स्या० । ६. विहरति — म० । ७. एत्थ
‘आवुसो ... वे० ... एतदवोच’ सी० श्लोकके अर्थको पाठो दिशति । ८-८. चित्तं सुपरिचित्तं
होति — सी०, स्या०, रो० । ९-९. अथ खो — सी० ।

— ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति । एवं च खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

३. दुतियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

दुतियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — “न खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति । एवं च खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

४. ततियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

ततियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — “न खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,

नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी' ति । एवं च खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खुनं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कत्तं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी' ति ।

5

५. "कथं च, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति ? 'वीतरागं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'वीतदोसं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'वीतमोहं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'असरागधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'असदोसधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'असमोहधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचितं होति । एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविज्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेज्जप्पत्तं^१, वयं चस्सानुपस्सति ।

R. 404

10

15

"सेय्यथापि, आवुसो, सिलामूपो सोळसकुक्कुको^२ । तस्सस्सु^३ अट्ठ कुक्कू हेट्ठा नेमज्झमा^४, अट्ठ कुक्कू उपरि नेमस्स । अथ पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य^५ न सम्पवेधेय्य; अथ पच्छिमाय ... अथ उत्तराय ... अथ दक्खिणाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य न सम्पवेधेय्य । तं किस्स हेतु ? गम्भीरत्ता, आवुसो, नेमस्स, सुनिखातता सिलामूपस्स । एवमेव खो, आवुसो, सम्मा^६ विमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविज्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेज्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सति ।

R. 405

B. 205

25

१. आनेज्जप्पत्त — सी०, रो० । २. सोलसकुक्कुको — सी०; सोळसकुक्कु — रपा० ।

३. तस्स — स्या० । ४. नेमस्स — सी०, रो० । ५-५. नं कम्पेय्य न सङ्कम्पेय्य — सी०, रो०;

सङ्कम्पेय्य न सम्पकम्पेय्य — स्या० । ६. एवं सम्मा — सी०, स्या०, रो० ।

भेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरत्तस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।
इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ।

५. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो 5
लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’
ति । धम्मो अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘स्वावखातो भगवता
धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको’ पच्चत्तं
वेदितव्वो विञ्चूही’ ति । सङ्खे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो 10
आयप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो सामीचिप्पटिन्नो भगवतो सावक-
सङ्खो; यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला एस भगवतो
सावकसङ्खो ग्राहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अज्जलिकरणीयो अनुत्तरं
पुञ्जकखेत्तं लोकस्सा’ ति । अरियकन्तेहि सीत्तेहि समन्नागतो होति
अखण्डेहि अछिद्देहि असद्वलेहि अयम्मासेहि भुजिस्सेहि विम्बुप्पसत्थेहि 15
अपरामट्ठेहि समाधिंसवत्तनिफेहि । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि
समन्नागतो होति ।

R. 407

६. “यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो
होति, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह 20
खीणत्तिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो;
सोतापन्नोहमस्मि अबिनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो”’ ति ।

B. 207

८. श्रुतिषवेरमुत्तं

१. “यतो खो, भिक्षव, अरियसावकस्स पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति,
सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह खीण- 25
त्तिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो; सोता-
पन्नोहमस्मि अबिनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो”’ ति ।

अनृत्यं अचरी' ति ... पे०... 'अनृत्यं चरती' ति ... पे०... 'अनृत्यं चरि-
स्सती' ति आघातं वन्धति; 'अप्पियस्स मे अमनापस्स अृत्यं अचरी'
ति ... पे०... 'अृत्यं चरती' ति ... पे०... 'अृत्यं चरिस्सती' ति आघातं
वन्धति । इमानि खो, भिक्खवे, नव आघातवत्थूनी" ति ।

१०. आघातपटिविनयसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे नव ? ३
'अनृत्यं मे अचरि', तं कुतेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनृत्यं
मे चरति, तं कुतेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनृत्यं मे चरिस्सति,
तं कुतेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; पियस्स मे मनापस्स अनृत्यं
अचरि ... पे०... अनृत्यं चरति ... पे०... 'अनृत्यं चरिस्सति, तं कुतेत्य
लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; अप्पियस्स मे अमनापस्स अृत्यं अचरि 10
... पे०... अृत्यं चरति ... पे०... 'अृत्यं चरिस्सति, तं कुतेत्य लब्भा' ति
आघातं पटिविनेति । इमे खो, भिक्खवे, नव आघातपटिविनया"
ति ।

R. 409

10

११. अनुपुव्यनिरोधसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुव्यनिरोधा । कतमे नव ? पठमं^१
ज्ञानं समापन्नस्स कामसञ्ज्ञा^२ निरुद्धा होति; दुतियं ज्ञानं समापन्नस्स 15
वितक्कविचारा निरुद्धा होन्ति; ततियं ज्ञानं समापन्नस्स पीति निरुद्धा
होति; चतुत्थं ज्ञानं समापन्नस्स अस्सासपस्सासा निरुद्धा होन्ति; आकासा-
नञ्चायतनं समापन्नस्स रूपसञ्ज्ञा निरुद्धा होति; विञ्ज्ञाणञ्चा-
यतनं समापन्नस्स आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुद्धा होति; आकिञ्च-
ञ्चायतनं समापन्नस्स विञ्ज्ञाणञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुद्धा होति; नेव 20
सञ्ज्ञानासञ्चायतनं समापन्नस्स आकिञ्चञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुद्धा
होति; सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं समापन्नस्स सञ्ज्ञा च वेदना च निरुद्धा
होन्ति । इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुव्यनिरोधा" ति ।

20 E. 209

सत्तावासवग्गो तत्तिपो ;

१. अचरी ति - स्वा० । २-३. पडमज्ञानं - नी०, म्या० । ३. मामिम्मनञ्जा-

- स्वा० ।

तत्सुद्धानं

तिष्ठानं^१ खलुङ्को^२ तण्हा, सत्तपञ्जा^३ सिलायुपो^४ ।
 द्वे वेरा^५ द्वे आघातानि, अनुपुब्बनिरोधेन चा ति ॥

४. महावग्गो

१. अनुपुब्बविहारसुत्तं

R. 410

१. “नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारा । कतमे नव^१ ?
 पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासानञ्चायतनं,
 5 विञ्ज्याणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसञ्जानासञ्चायतनं,
 सञ्जावेदयितनिरोधो — इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारा” ति ।

२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिसुत्तं

R. 411 10

D. 210 15

१. “नवयिमा, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारसमापत्तियो देसेस्सामि,
 तं सुणाथ ... पे०... कतमा च, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो ?
 यत्थ कामा निरुज्झन्ति, ये च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति,
 ‘अद्दा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता’ तदङ्गेना’
 ति ववामि । ‘कत्थ कामा निरुज्झन्ति, के च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा
 विहरन्ति — अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी’ ति, इति यो एवं वदेय्य,
 सो एवमस्स वचनीयो — ‘इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च
 अकुसलेहि धम्मेहि सबितक्कं सबिचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं
 उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ कामा निरुज्झन्ति, ते च कामे निरोधेत्वा
 निरोधेत्वा विहरन्ती’ ति । अद्दा, भिक्खवे, असठो अमायावी ‘साधू’
 ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; ‘साधू’ ति भासितं अभिनन्दित्वा
 अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

२. “यत्थ वितक्कविचारा निरुज्झन्ति, ये च वितक्कविचारे
 20 निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्दा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता

१-१. ठानवन्नुद्धो — सी०; ठानवन्नुद्धो — स्या०; ठानवन्नुद्धो — री० । २-२.
 गतसञ्जा मितायुपो — सा०, री०; वतसञ्जा सिलायुपो — स्या० । ३. वेरा — स्या० ।
 ४. एत्थ सी०, री० पालकेमु ‘इध भिक्खवे भिक्खु विविच्चेन पाप्मिही’ ति आदिना वित्तपारेण
 पात्रे दिशति । ५. पारंगता — सी०, स्या०, री० ।

तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं वितक्कविचारा निरुज्झन्ति, के च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं वितक्कविचारा 5 निरुज्झन्ति, ते च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

३. "यत्थं पीति निरुज्झति, ये च पीति निरोधेत्वा निरोधेत्वा 10 विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं पीति निरुज्झति, के च पीति निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं पीति 15 निरुज्झति, ते च पीति निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य । R. 412

४. "यत्थं उपेक्खामुखं निरुज्झति, ये च उपेक्खामुखं निरो- 20 धेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं उपेक्खामुखं निरुज्झति, के च उपेक्खामुखं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं 25 उपसम्पज्ज विहरति; एत्थं उपेक्खामुखं निरुज्झति, ते च उपेक्खामुखं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य । B. 211

५. "यत्थ रूपसञ्ज्ञा निरुज्झति", ये च रूपसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ रूपसञ्ज्ञा निरुज्झति, के च रूपसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि
 5 अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासा-
 नञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ रूपसञ्ज्ञा निरुज्झति, ते च रूपसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे,
 10 असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

R. 413

६. "यत्थ आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुज्झति, ये च आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा
 15 ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुज्झति, के च आकासा-
 नञ्चायतनसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि
 अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म अनन्तं
 20 विञ्ज्ञाणं ति विञ्ज्ञाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ आकासा-
 नञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुज्झति, ते च आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी
 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं
 अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

25

७. "यत्थ विञ्ज्ञाणञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुज्झति, ये च विञ्ज्ञाणञ्चायतनसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा
 ते आयस्मन्तो निच्छाता निव्वुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना'
 ति वदामि । 'कत्थ विञ्ज्ञाणञ्चायतनसञ्ज्ञा निरुज्झति, के च विञ्ज्ञाणञ्चायतनसञ्ज्ञं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न

B. 212

जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च विञ्जाणञ्चायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

८. "एत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारज्झता तदङ्गेना' ति वदामि । 10
'कत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज, विहरति । एत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

R. 414

९. "एत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारज्झता तदङ्गेना' ति वदामि ।
'कत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जां निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं 25

B. 213

अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।
इमा खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो” ति ।

३. निब्बानसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो राजगहे विहरति वेळुवने
कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि -
५ “सुखमिदं, आवुसो, निब्बानं । सुखमिदं, आवुसो, निब्बानं” ति ।
R. 415 एवं वुत्ते आयस्मा उदायी^१ आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच - “किं
पनेत्थ, आवुसो सारिपुत्त, सुखं यदेत्थ नत्थि वेदयितं” ति ?

२. “एतदेव ख्वेत्थ^२, आवुसो, सुखं यदेत्थ नत्थि वेदयितं ।
पञ्चिमे, आवुसो, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा
१० इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, सोतविञ्जेय्या
सट्ठा ... पे०... धानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ...
कायविञ्जेय्या फोट्ठवा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता
रजनीया - इमे खो, आवुसो, पञ्च कामगुणा । यं खो, आवुसो, इमे
पञ्च कामगुणे पटिच्च उप्पज्जति सुखं सोमनस्सं, इदं वुच्चतावुसो,
१५ काममुखं ।

३. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन
विहरतो कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति
आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो, दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव
२० आवाधाय; एवमेवस्स ते कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति ।
स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं
भगवता । इमिना पि खो एतं , आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा
सुखं निब्बानं ।

४. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
२५ ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो
इमिना विहारेन विहरतो वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति, स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं

उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते वितक्कसहगता सञ्ज्ञा-
मनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पना-
वुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

५. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... 5
ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना
विहारेण विहरतो पीतिसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव
आवाधाय; एवमेवस्स ते पीतिसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदा-
चरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं 10
वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा
सुखं निब्बानं ।

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०...
चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना
विहारेण विहरतो उपेक्खासहगता सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति, 15
स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य
यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते उपेक्खासहगता सञ्ज्ञामनसिकारा
समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो
दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदि-
तव्वं यथा सुखं निब्बानं । 20

७. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
क्कमा णट्ठिसञ्ज्ञानं अस्थङ्गमा नानतसञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो
आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे,
आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो रूपसहगता सञ्ज्ञा-
मनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, 25
सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स ते रूपसहगता
सञ्ज्ञामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो
पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

८. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं 30
समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज

B. 215

विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन विहरतो
 आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
 होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य याव-
 देव आवाधाय; एवमेवस्स ते आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसि-
 5 कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो,
 आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो,
 परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

९. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
 समतिक्कम्म, नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज
 10 विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन विहरतो
 विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स
 होति आवाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव
 आवाधाय; एवमेवस्स ते विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा
 समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो
 15 दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन
 वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं ।

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्चायतनं
 समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स
 चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन विहरतो आकिञ्चञ्चायतन-
 20 सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आवाधो ।
 सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एव-
 मेवस्स ते आकिञ्चञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति ।
 स्वास्स होति आवाधो । यो खो पनावुसो, आवाधो दुक्खमेतं वुत्तं
 भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं
 25 निब्बानं ।

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जा-
 नासञ्चायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
 पञ्जाय चस्स^१ दिस्वा आसवा परिकलीणा होन्ति । इमिना पि खो
 एतं, आवुसो, परियायेन वेदितव्वं यथा सुखं निब्बानं" ति ।

४. गावीउपमासुतं

१. "सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता
अखेतञ्जू अकुसला विसमे पव्वते चरितुं । तस्सा एवमस्स - 'यन्नूनाहं
अगतपुव्वं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं,
अपीतपुव्वानि च पानीयानि पिवेय्यं' ति । सा पुरिमं पादं न सुप्पतिट्ठितं
पतिट्ठापेत्वा पच्छिमं पादं उद्धरेय्य । सा न चेव अगतपुव्वं दिसं गच्छेय्य, 5
न च अखादितपुव्वानि तिणानि खादेय्य, न च अपीतपुव्वानि पानीयानि
पिवेय्य; यस्मिं चस्सा 'पदेसे' ठिताय एवमस्स - 'यन्नूनाहं अगतपुव्वं
चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुव्वानि
च पानीयानि पिवेय्यं' ति तं च पदेसं न सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं
किस्स हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता 10
अखेतञ्जू अकुसला विसमे पव्वते चरितुं । एवमेव खो, भिक्खवे,
इधेक्खो भिक्खु वालो अव्यत्तो अखेतञ्जू अकुसलो विविच्चेव कामेहि
विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति'; सो तं निमित्तं न आसेवति न भावेति
न बहुलीकरोति न स्वाधिद्वितं अधिद्वति । 15

२. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं वितक्कविचारानं वूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्य' ति । सो न सक्कोति
वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरितुं ।
तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि 20
धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरेय्य' ति । सो न सक्कोति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरितुं । अयं वुच्चति, भिक्खवे, 'भिक्खु उभतो भट्टो
उभतो परिहीनो, सेय्यथापि सा गावी पव्वतेय्या वाला अव्यत्ता अखेतञ्जू
अकुसला विसमे पव्वते चरितुं' । 25

३. "सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या पण्डिता व्यत्ता^१
खेतञ्जू कुसला विसमे पव्वते चरितुं । तस्सा एवमस्स - 'यन्नूनाहं
अगतपुव्वं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुव्वानि च तिणानि खादेय्यं,

१-१. यस्मा पदे - सी०; यस्मा पदे - त्या०; यस्मा पादे - रो० । २. विदितुं -
सी०, त्या०, रो० । ३. व्यत्ता - नो०, रो० ।

B. 217

अपीतपुब्बानि च पानीयानि पिबेय्यं' ति । सा पुरिमं पादं सुप्पतिट्ठितं
 पतिट्ठापेत्वा पच्छिमं पादं उद्धरेय्य । सा अगतपुब्बं चेव दिसं गच्छेय्य,
 अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्य, अपीतपुब्बानि च पानीयानि
 पिबेय्य । यस्मिं चस्सा पदेसे ठिताय एवमस्स - 'यन्नूनाहं अगतपुब्बं
 5 चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुब्बानि
 च पानीयानि पिबेय्यं' ति तं च पदेसं सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं किस्स
 हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्यां पण्डिता व्यक्ता खेत्तञ्चू
 कुसला विसमे पव्वते चरितुं । एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चो भिक्खु
 पण्डितो व्यक्तो खेत्तञ्चू कुसलो विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि
 10 धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं
 अधिट्ठाति ।

४. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं वितक्कविचारानं वूपसमा
 अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोविभावं अवितक्कं अधिचारं समाधिजं
 15 पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो दुतियं ज्ञानं अनभि-
 हिंसमानो' वितक्कविचारानं वूपसमा दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
 सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं अधिट्ठाति ।

R. 420

५. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं पीतिया च विरागा उपेक्खको
 च विहरेय्यं सतो च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटिसंबेदेय्यं यं तं अरिया
 20 आचिक्खन्ति - उपेक्खको सतिमा सुखविहारी ति ततियं ज्ञानं उप-
 सम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो ततियं ज्ञानं अनभिहिंसमानो पीतिया च
 विरागा ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति
 भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं अधिट्ठाति ।

६. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च
 25 पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खता-
 सतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो चतुत्थं ज्ञानं
 अनभिहिंसमानो सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिट्ठितं
 अधिट्ठाति ।

७. “तस्स एवं होति — ‘यदूनाहं सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
क्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अननसिकारा अनन्तो
आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति । सो
आकासानञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समति-
क्कमा ... पे०... आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं
निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

B. 218

८. “तस्स एवं होति — ‘यदूनाहं सव्वसो आकासानञ्चायतनं
समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरेय्यं’ ति । सो विञ्जाणञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सव्वसो
आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाण-
ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति
बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

10

९. “तस्स एवं होति — ‘यदूनाहं सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’
ति । सो आकिञ्चञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सव्वसो विञ्जाण-
ञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति
स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

15

१०. “तस्स एवं होति — ‘यदूनाहं सव्वसो आकिञ्चञ्चायतनं
समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति ।
सो नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सव्वसो आकिञ्चञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो
तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्वति ।

R. 421

११. “तस्स एवं होति — ‘यदूनाहं सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति ।
सो सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं अनभिहिंसमानो सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति ।

25

१२. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु तं तदेव समापत्तिं लभसिज्जति
पि बुद्धाति पि, तस्स मुदु चित्तं होति कम्मज्जं । मुदुना कम्मज्जेन
चित्तेन अप्पमाणो समाधि होति सुभावितो । सो अप्पमाणेन समाधिना

32

B. 219

सुभावितेन यस्स^१ यस्स^१ अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं
अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय तत्र तत्रेव सखिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१३. “सो सचे आकङ्खति — ‘अनेकविहितं इद्विविधं पच्चनु-
भवेय्यं, एको पि हुत्वा बहुधा अस्सं, बहुधा पि हुत्वा एको अस्सं ... पे०...
याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सखिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१४. “सो सचे आकङ्खति — दिब्बाय सोतधातुया ... पे०... सति
सति आयतने ।

१५. “सो सचे आकङ्खति — ‘परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा
चेतो परिच्च पजानेय्यं, सरागं वा चित्तं सरागं चित्तं ति पजानेय्यं, वीत-
रागं वा चित्तं वीतरागं चित्तं ति पजानेय्यं, सदोसं वा चित्तं सदोसं चित्तं
ति पजानेय्यं, वीतदोसं वा चित्तं वीतदोसं चित्तं ति पजानेय्यं, समोहं
वा चित्तं समोहं चित्तं ति पजानेय्यं, वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्खित्तं वा
चित्तं ... विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं
... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ...
असमाहितं वा चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं
अविमुत्तं चित्तं ति पजानेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सखिभव्वतं पापुणाति
सति सति आयतने ।

१६. “सो सचे आकङ्खति — ‘अनेकविहितं पुब्बेविनासं अनुस्स-
रेय्यं, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं
सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेविनासं अनुस्सरेय्यं’ ति, तत्र तत्रेव सखिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

R. 422

१७. “सो सचे आकङ्खति — ‘दिव्वेन चक्खुणा विमुद्देन
अतिक्कान्तमानुसकेन ... पे०... यथाक्कम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं’ ति, तत्र
तत्रेव सखिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१८. “सो सचे आकङ्खति — ‘आराखानं गया अनाखयं नेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेय धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकरत्ता उप-

सम्पज्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति संति
आयतने" ति ।

५. ज्ञानसुत्तं

१. "पठमं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं
वदामि; दुतियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि;
ततियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; चतुत्थं 5
पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकासानञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; विञ्ज्जाणञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकिञ्चञ्जाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; नेवसञ्ज्जा-
नासञ्जायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; सञ्ज्जा- 10
वेदयितनिरोधं^१ पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि^२ ।

२. "पठमं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी'
ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्ज्जागतं सङ्खारगतं 15
विञ्ज्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो
आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्ज्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि
धम्मेहि चित्तं पटिवापेति^३ । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय
धातुया चित्तं उपसंहरति — 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सञ्ज्जसङ्खार-
समथो सब्बपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो^४ विरागो निरोधो निब्बानं' 20
ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं
पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं श्रोस्मभागियानं
संयोजनानं परिकखया ओपपात्तिको होति तत्थ परिनिब्बायी
अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासो वा तिण- 25
पुरिसरूपके" वा मत्तिकापुञ्जे वा योग्गं करित्वा, सो अपरेण समयेन

१. पहं - सी०, रो० । २-३. अयं पाठो सी०, रो० पोत्थकेषु नत्थि । ३. पटिद्वा-
पेति - स्पा० । ४. तण्हाक्खयो - सी०, स्पा०, रो० । ५. तिणपुरिसके - सी०, रो० ।

B. 221

दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता^१; एवमेव
 खो, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उप-
 सम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं
 सङ्खारगतं विज्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो
 ५ सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनु-
 पस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि
 चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं
 पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
 विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति ।
 10 नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया
 पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ
 परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'पठमं पाहं, भिक्खवे,
 ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च
 वुत्तं ।

R. 424

१५ ३. "दुतियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... ततियं पाहं,
 भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... 'चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय
 आसवानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च
 वुत्तं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना
 पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासति-
 २० पारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो
 सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति -
 २५ 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

३० "सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-

पुंरिसरूपके वा भक्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेन समयेन
दूरेपाती' च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं ... पे०... अनावत्ति-
धम्मो तस्मा लोका । 'चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं
खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 222

R. 425

४. "आकासानञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आस-
वानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासा-
नञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागतं
सञ्ज्ञागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चत्तो दुक्खतो रोगतो
गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो
समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि
चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति — 'एतं सन्तं एतं
पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमयो सब्बूपधिपटिनिस्सगो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापु-
णाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्म-
नन्दिया पञ्चञ्जं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको
होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

10

15

20

"स्येयथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
पुंरिसरूपके वा भक्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेन समयेन
दूरेपाती' च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति
आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागतं
सञ्ज्ञागतं ... पे०... अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'आकासानञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं,
इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

25

५. "विज्ञाणञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय ... पे०...
 आकिञ्चञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी'
 ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेत्तं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु सब्बसो विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति
 5 आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्ञाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो पलोकतो
 सुञ्जातो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति -
 10 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सङ्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 15 "सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
 पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेन समयेन
 दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
 खो, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि
 किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव
 20 तत्थ होति वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्ञाणगतं, ते धम्मे
 अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो
 पलोकतो सुञ्जातो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं
 पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया
 चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो
 25 सब्बूपधिपटिनिस्सङ्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति ।
 सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं
 पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भा-
 गियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी
 अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'आकिञ्चञ्चायतनं पाहं, निस्साय
 30 आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

६. "इति खो, भिक्खवे, यावता सञ्जासमापत्ति तावता

अञ्जापटिवेधो । यानि च खो इमानि, भिक्खवे, 'निस्साय' द्वे^१
 प्रायतनानि - नेवसञ्जानासञ्जायतनसमापत्तिं च सञ्जावेदयित-
 निरोधो च, ज्ञायीहेते^२, भिक्खवे, भिक्खूहि^३ समापत्तिकुसलेहि
 समापत्तिबुद्धानकुसलेहि समापज्जित्वा बुद्धित्वा सम्मा^४ अवखातव्वानी^५
 ति वदामी^६ ति ।

B. 224

5

६. आनन्दसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसिता-
 रामे । तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो
 भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
 पच्चस्सोसुं । आयस्मा आनन्दो एतदवोच -

२. "अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो ! यावच्चिदं तेन 10
 भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्बाधे ओकासाधि-
 गमो अनुबुद्धो सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय
 दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय जायस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छि-
 किरियाय । तदेव नाम चक्खुं भविस्सति ते^१ रूपा तं चायतनं नो
 पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम सोतं भविस्सति ते सद्दा तं चायतनं 15
 नो पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम धानं^२ भविस्सति ते गन्धा तं
 चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सा व नाम जिह्वा भविस्सति ते रसा
 तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सो व नाम कायो भविस्सति ते
 फोट्टव्वा तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सती" ति ।

R. 427

३. एवं वुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच - 20
 "सञ्जीमेव नु खो, आवुसो आनन्द, तदायतनं नो पटिसंवेदेति उदाहु
 असञ्जी" ति ?

• "सञ्जीमेव खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति, नो
 असञ्जी" ति ।

"किसञ्जी पनावुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती" ति ?

25

१-१. सी०, रो० पोत्वकेसु नत्थि । २. ज्ञायी सो ते - स्या० । ३. य० पोत्वके
 नत्थि । ४-४. सम्मदवखातव्वानी - स्या० । ५. भिक्खवो - सी०, रो० । ६. चक्खु -
 सी० । ७. घाणं - सी० ।

४. “इधावुसो, भिक्खु, सब्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं^१ अत्यङ्गमां नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

B. 225 3

५. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म^२ ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ।

R. 428

७. “एकमिदाहं, आवुसो, समयं साकेते विहरामि अञ्जनवने मिगदाये । अथ खो, आवुसो, जटिलवासिका^३ भिक्खुनी येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठिता खो, आवुसो, जटिलवासिका भिक्खुनी मं एतदवोच -
१५ ‘यायं, भन्ते आनन्द, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-निग्गहवारितगतो^४, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसितत्ता नो परितस्सति । अयं, भन्ते आनन्द, समाधि किम्फलो वुत्तो भगवता’ ति ?

“एवं वुत्ते, सोहं^५, आवुसो, जटिलवासिकं भिक्खुनि एतद-
२० वोचं - ‘यायं, भगिनि, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-निग्गहवारितगतो, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसितत्ता नो परितस्सति । अयं, भगिनि, समाधि अञ्जाफलो^६ वुत्तो भगवता’ ति । एवंसञ्जी पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ।

७. लोकायतिकमुत्तं

१. अथ खो द्वे लोकायतिका ब्राह्मणा येन भगवा तेनुपसङ्क-
२५ मिनु; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कयं

१. ०सञ्ज्ञाणं - सी० । २. समतिक्कमा - सी० । ३. जटिलगाहिया - मी०, रो०;
जटिलमागिवा - स्या० । ४. ० वारितवजो - सी०, स्या०, रो० । ५. चहं - मी०, रो०;
ताहं - स्या० । ६. अञ्जो फलो - स्या० ।

सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो
ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोचुं -

२. "पूरणो, भो गोतम, कस्सपो सव्वञ्जू सव्वदस्सावी
अपरिसेसं जाणदस्सनं पटिजानाति - 'चरतो च मे तिट्ठतो च सुत्तस्स
च जागरस्स च सततं समितं जाणदस्सनं पच्चुपट्ठितं' ति । सो 5 B. 226
एवमाह - 'अहं अनन्तेन जाणेन अनन्तं लोकं जानं पस्सं विहरामी'
ति । अयं पि', भो गोतम, निगण्ठो नाटपुत्तो' सव्वञ्जू सव्व-
दस्सावी अपरिसेसं जाणदस्सनं पटिजानाति - 'चरतो च मे तिट्ठतो
च सुत्तस्स च जागरस्स च सततं समितं जाणदस्सनं पच्चुपट्ठितं' ति ।
सो एवमाह - 'अहं अनन्तेन जाणेन अनन्तं लोकं जानं पस्सं विहरामी' 10
ति । इमेसं, भो गोतम, उभिन्नं जाणवादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं
विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह को मुसा' ति ?

३. "अलं, ब्राह्मणा ! तिट्ठतेतं - 'इमेसं उभिन्नं जाण-
वादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह को
मुसा' ति । धम्मं वो, ब्राह्मणा, देसेस्सामि", तं सुणाय, साधुकं मनसि- 15
करोथ; भासिस्सामी" ति । "एवं, भो" ति खो ते ब्राह्मणा भगवतो
पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

४. "सेय्यथापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा चतुद्दिसा ठिता परमेन'
जवेन, च समन्नागता परमेन च पदवीतिहारेन । ते एवरूपेन जवेन
समन्नागता अस्सु, सेय्यथापि नाम दब्धम्मो' धनुग्गहो सिम्वित्तो 20
कतहत्थो कतूपासनो लहुकेन असनेन अप्पकसिरेन तिरियं तालच्छाय'
अतिपातेय्य; एवरूपेन च पदवीतिहारेन, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा
समुद्दा पच्छिमो समुद्दो अय पुरत्थिमाय दिसाय ठितो पुरिसो एवं
वदेय्य - 'अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिसामी' ति । सो अञ्ज-
त्रेव असितपीतखायितसायिता' अञ्जत्र' उच्चारपस्सावकम्मा अञ्जत्र 25
निहाकिलमथपटिविनोदना वस्ससतायुको वस्ससतजीवी वस्ससतं
गत्त्वा अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं करेय्य । अय पच्छिमाय

R. 430

१. अन्तवन्तं - सी० । २. हि - सी०; पि हि - स्या० । ३. नावुत्तो - सी० ।

४. स्या० पोत्थके नत्थि । ५. देमिस्सामि - सी०, स्या०, रो० । ६. परमाय नयिवा च -
सी०, रो०; पुरिसागतिग च - स्या० । ७. दब्धम्मो - सी०, स्या०, रो० । ८. ताल-
च्छाति - सी०, स्या०, रो० । ९. असितखायितसायिता - स्या० । १०. अञ्जत्रेव - सी० ।

दिंसाय ... पे०... अथ उत्तराय दिंसाय ... अथ दक्खिणाय दिंसाय
 ठितो पुरिसो एवं वदेय्य — 'अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणस्सामी'
 ति । सो अञ्जत्रेव असितपीतखायितसायिता अञ्जत्र उच्चार-
 पस्सावकम्मा अञ्जत्र निदाकिलमथपटिविनोदना वस्ससतायुको
 5 वस्ससतजीवी वस्ससतं गत्वा अप्पत्वा च लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं
 करेय्य । तं किस्स हेतु ? नाहं, ब्राह्मणा, एवरूपाय सन्धावनिकाय
 लोकस्स अन्तं जातेय्यं दद्वेय्यं पत्तेय्यं' ति वदामि । न चाहं, ब्राह्मणा,
 अप्पत्वा च लोकस्स अन्तं दुक्खस्स अन्तकिरियं वदामि ।

५. "पञ्चमे, ब्राह्मणा, कामगुणा अरियस्स विनये लोको
 10 ति बुच्चति । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता
 मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; सोतविञ्जेय्या सद्दा ... पे०...
 धानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या
 फोटुब्बा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; इमे
 खो, ब्राह्मणा, पञ्च कामगुणा अरियस्स विनये लोको ति बुच्चति ।

६. "इध, ब्राह्मणा, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च
 अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं' पठमं
 ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स
 अन्तमागम्म', लोकस्स अन्ते विहरति' । तमञ्जे एवमाहंसु — 'अयं
 पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि,
 20 ब्राह्मणा, एवं वदामि — 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो
 लोकम्हा' ति ।

७. "पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
 ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्म
 25 लोकस्स अन्ते विहरति' । तमञ्जे एवमाहंसु — 'अयं पि लोक-
 परियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा,
 एवं वदामि — 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा'
 ति ।

१. दद्वेय्यं—सी०, रो०; दिद्वेय्यं—स्या० । २. पत्तेय्य—मी०, रो० । ३. अन्तमागमा—
 स्या० । ४. सी०, रो० पोत्थनेषु नसि ।

८. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । 5

B. 228

९. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सव्वसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । 15

१०. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्षु सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनं समतिक्कम्म सञ्चावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्षु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति । 20

R. 432

८. देवासुरसङ्ग्राममुत्तं

१. “भूतपुब्बं, भिक्षवे, देवासुरसङ्ग्रामो समुपव्यूहो अहोसि । तस्मि खो पन, भिक्षवे, सङ्ग्रामे असुरा जिनिंसु, देवा पराजयिंसु” । पराजिता च, भिक्षवे, देवा अपयिंसुयेव उत्तरेनाभि- 25
मुखा, अभियिंसु असुरा । अथ खो, भिक्षवे, देवानं एतदहोसि —

१. समुपव्यूहो — मी०; समुपव्यूहो — रो० । २. पराजयिंसु — मी०, स्वा०, रो० ।
३. अपयिंसुयेव — सी०; अपयिंसुयेव — रो०; अपयिंसुयेव — स्वा० । ४. उत्तरेनाभिमुखा — मी०;
उत्तराभिमुखा — स्वा० । ५. अभियिंसु — सी०; अभियिंसु — स्वा० ।

‘अभियन्तेव’ खो असुरा । यन्नून मयं दुतियं पि असुरेहि सङ्ग्रामे-
य्यामा’ ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, देवा असुरेहि सङ्ग्रामेसुं ।
दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिं सु, देवा पराजयिं सु । पराजिता
च, भिक्खवे, देवा अपयिंसुयेव उत्तरेणाभिमुखा, अभियिंसु असुरा ।

5 अथ खो, भिक्खवे, देवानं एतदहोसि — ‘अभियन्तेव खो असुरा । यन्नून
मयं ततियं पि असुरेहि सङ्ग्रामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे,
देवा असुरेहि सङ्ग्रामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिं सु,
देवा पराजयिंसु । पराजिता च, भिक्खवे, देवा भीता देवपुरयेव’
पविसिंसु । देवपुरगतानं च पन, भिक्खवे, देवानं एतदहोसि —

R. 433 10 ‘भीरुत्तानगतेन’ खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
असुरेही’ ति । असुरानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘भीरुत्तानगतेन
खो दानि देवा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया अम्हेही’ ति ।

२. “भूतपुब्बं, भिक्खवे, देवासुरसङ्ग्रामो समुपव्यूहो
अहोसि । तस्मि खो पन, भिक्खवे, सङ्ग्रामे देवा जिनिं सु, असुरा
15 पराजयिंसु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा अपयिंसुयेव दक्खिणेनाभि-
मुखा, अभियिंसु देवा । अथ खो, भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि —
‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मयं दुतियं पि देवेहि सङ्ग्रामेय्यामा’
ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा देवेहि सङ्ग्रामेसुं । दुतियं पि
खो, भिक्खवे, देवा जिनिं सु, असुरा पराजयिंसु । पराजिता च, भिक्खवे,
20 असुरा अपयिंसुयेव दक्खिणेनाभिमुखा, अभियिंसु देवा । अथ खो,
भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि — ‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मयं
ततियं पि देवेहि सङ्ग्रामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा
देवेहि सङ्ग्रामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, देवा जिनिं सु, असुरा
पराजयिंसु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा भीता असुरपुरयेव
25 पविसिंसु । असुरपुरगतानं च पन, भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि —
‘भीरुत्तानगतेन खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
देवेही’ ति । देवानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि — ‘भीरुत्तानगतेन खो
दानि असुरा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया अम्हेही’ ति ।

३. “एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मि समये भिक्खु विधिच्चेव

कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानाहं एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा’ ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति अकरणीयो मय्हं’ ति ।

B. 230,
R. 434

४. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु वितक्कविचारानं वूप-समा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति — ‘भीरुत्तान-गतेन खो दानाहं एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा’ ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति — ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति, अकरणीयो मय्हं’ ति ।

५. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु सव्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अभनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु अन्तमकासि मारं, अपदं वधित्वा’ मारचक्खुं अदस्सनं गतो पापिमतो तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

६. “यस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खु सव्वसो आकासानञ्चा-यतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उप-सम्पज्ज विहरति ... सव्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मं ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उप-सम्पज्ज विहरति ... सव्वसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु अन्तम-कासि मारं, अपदं वधित्वा मारचक्खुं अदस्सनं गतो पापिमतो तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

६. नागसुतं

R. 435

१. “यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स गोचर-
पसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलभा^१ पि हत्थिच्छापा पि पुरतो
पुरतो गन्त्वा तिण्णानि छिन्दन्ति, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको नागो
अट्ठीयति^२ हरायति जिगुच्छति । यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स
५ नागस्स गोचरपसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलभा पि हत्थि-
च्छापा पि ओभग्गोभग्गं साखाभङ्गं खादन्ति, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको
नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति । यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्ज-
कस्स नागस्स ओगाहं उत्तिण्णस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थि-
कलभा पि हत्थिच्छापा पि पुरतो पुरतो गन्त्वा सोण्डाय-उदकं
१० आलोलेन्ति^३, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको नागो अट्ठीयति हरायति
जिगुच्छति । यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स ओगाहं^४
उत्तिण्णस्स^५ हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो^६ गच्छन्ति, तेन, भिक्खवे,
आरञ्जको नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति ।

D. 231

२. “तस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स एवं होति
१५ — ‘अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
कलभेहि हत्थिच्छापेहि । छिन्नग्गानि चैव तिणानि खादामि, ओभग्गो-
भग्गं च मे साखाभङ्गं खादन्ति^१, आविलानि च पानीयानि पिवामि,
ओगाहा^२ च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो गच्छन्ति ।
यधूनाहं एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरेय्यं^३ ति । सो अपरेन समयेन
२० एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरति, अच्छिन्नग्गानि चैव तिणानि खादति,
ओभग्गोभग्गं^४ चस्स^५ साखाभङ्गं^६ न^७ खादन्ति^८, अनाविलानि च पानी-
यानि पिवति, ओगाहा चस्स उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो कायं उप-
निघंसन्तियो गच्छन्ति । तस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स
एवं होति— ‘अहं खो पुब्बे आकिण्णो विहासिं हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
२५ कलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चैव तिणानि खादिं, ओभग्गोभग्गं
च मे साखाभङ्गं खादिसु^९, आविलानि च पानीयानि अपायिं^{१०}, ओगाहा

R. 436

१. हत्थिकलभा — स्था० । २. अट्ठीयति — स्था० । ३. आलोलेन्ति — स्ती० ।
४-५. ओगाहं ओतिण्णस्स — स्ती०, स्था०, स्ती० । ६. उपनिघंसन्तियो — स्था० । ७. खादति —
स्था० । ८. ओगाहं — स्ती०, स्ती०; ओगाहा पि — स्था० । ९-१०. न ओभग्गोभग्गं च —
स्था० । ११. साखाभङ्गं — स्ती० । १२-१३. खादति — स्था० । १४. खादति — स्था० ।
१५. अपायिं — स्था० ।

च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो अगमंसु । सोहं
एतरहि एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरामि, अञ्चिन्नग्गानि चेव तिणानि
खादामि, ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं न खादन्ति, अनाविलानि च
पानीयानि पिवामि, ओगाहा च मे उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो कायं
उपनिघंसन्तियो गच्छन्ती' ति । सो सोण्डाय साखाभङ्गं भज्जित्वा ५
साखाभङ्गेन कायं परिमज्जित्वा' अत्तमनो सोण्डं' संहरति' ।

३. "एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मिं समये भिक्खु आकिण्णो
विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रज्जा राज-
महामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि, तस्मिं, भिक्खवे, समये
भिक्खुस्स एवं होति - 'अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि भिक्खूहि 10
भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रज्जा राजमहामत्तेहि तित्थियेहि
तित्थियसावकेहि । यन्ननाहं एको गणस्मा वूपकट्ठो विहरेय्यं' ति ।
सो विवित्तं सेनासनं भजति अरज्जं रुक्खमूलं पव्वतं कन्दरं गिरिगुहं
सुसानं वनपत्थं अब्भोकासं पलालपुञ्जं । सो अरज्जगतो वा
रुक्खमूलगतो वा सुज्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं आभुजित्वा 15
उजुं कायं पणिधाय परिमुखं सति उपट्ठपेत्वा । सो अभिज्झं लोके
पहाय विगताभिज्झेन चेतसा विहरति, अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति;
व्यापादपदोसं पहाय अब्ब्यापन्नचित्तो विहरति सव्वपाणभूतहितानुकम्पी,
व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति; थीनमिद्धं पहाय विगतथीनमिद्धो
विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्पजानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति; 20
उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्च-
कुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति; विचिकिच्छं पहाय तिण्णयिचिकिच्छो
विहरति अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मेषु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।
सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो' उपविकलेसे पज्जाय दुव्वलीकरणे
विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेषु सवित्थकं सविचारं 25
विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं
संहरति । चित्तकविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं
ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं
संहरति । सव्वसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा' पटिपसञ्जानं अत्यङ्गमा

B. 232

R. 437

25

१. परिमज्जित्वा - मी०, रो० । २-२. वण्टु मंहनि - मी०, रो०; वण्टु मंहन्ति -
स्वर० । ३. विनिमिद्धं - म० । ४. चेज्जा - सी०, व्या० । ५. समनिस्सम्म - मी० ।

नान्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चा-
 यतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं संहरति । सब्वसो
 आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण-
 ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्वसो विञ्जाणञ्चायतनं
 १ समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज
 विहरति ... सब्वसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जा-
 नासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
 यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय
 वस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । सो अत्तमनो सोण्डं
 ॥ संहरती' ति ।

B. 233,
R. 438

१०. तपुस्ससुत्तं

१. एकं समयं भगवा मल्लेसु' विहरति उरुवेलकप्पं नाम
 मल्लानं निगमो । अथ खो भगवा पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
 मादाय उरुवेलकप्पं पिण्डाय पाविसि । उरुवेलकप्पे पिण्डाय चरित्वा
 पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि - "इधेव
 १५ ताव त्वं, आनन्द, होहि, यावाहं महावनं अज्झोगाहामि दिवाविहारया"
 ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि ।
 अथ खो भगवा महावनं अज्झोगाहेत्वा अञ्जतरस्मि ह्वखमूले दिवा-
 विहारं निसीदि ।

२. अथ खो तपुस्सो गहपति येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि;
 २० उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नो खो तपुस्सो गहपति आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -

"मयं, भन्ते आनन्द, गिही कामभोगिनो' कामारामा कामरता
 कामसम्मुदिता । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं गिहीनं कामभोगीनं कामा-
 रामानं कामरतानं कामसम्मुदितानं पपातो विय खायति, यदिदं
 २५ नेक्खम्मं । सुतं भेतं, भन्ते, 'इमस्मिं घम्मविनये दहरानं दहरानं भिक्खूनां
 नेक्खम्मं चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं'
 ति पस्सतो' । तयिदं, भन्ते, इमस्मिं घम्मविनये भिक्खूनां बहुना जनेन
 विसभागे, यदिदं नेक्खम्मं" ति ।

३. “अतिय खो एतं, गहपति, कथापाभतं भगवन्तं दस्सनाय ।
याम, गहपति, येन भगवा तेनुपसङ्कमिस्साम; उपसङ्कमित्वा भगवतो
मित्तं आरोचेस्साम । यथा नो भगवा व्याकरिस्सति तथा न
रेस्सामा” ति ।

R. 439

“एवं, भन्ते” ति खो तपुस्सो गहपति आयस्मतो आनन्दस्स
व्वस्सोसि ।

४. अय खो आयस्मा आनन्दो तपुस्सेन गहपतिना सिद्धि येन
गवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
नसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 234

“अयं, भन्ते, तपुस्सो गहपति एवमाह — ‘मयं, भन्ते आनन्द,
गेही कामभोगिनो ... तयिदं, भन्ते, इमस्मि धम्मविनये भिक्खून्
शुना जनेन विसभागो यदिदं नेक्खम्मं” ति ।

10

५. “एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द ! मय्हं पि खो, आनन्द,
पुब्बेव सम्मोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो एतदहोसि — ‘साधु
नेक्खम्मं, साधु पविवेको’ ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे चित्तं
न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो ।
तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे
नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति
एतं सन्तं ति पस्सतो’ ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘कामेसु खो
मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, नेक्खम्मे च आनिसंसं
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ । तस्स
मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — ‘सच्चे खो अहं कामेसु आदीनवं दिस्वा तं
बहुलं करेय्यं’, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो
पनेतं विज्जति यं मे नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन
कामेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिगम्म
तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द,

15

20

R. 440

25

- मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं - 'को नु खो हेतुं को पच्चयो, येन मे
अदुक्खमसुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति
एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं - 'उपेक्खा-
सुखे खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अवहुलीकतो, अदुक्खमसुखे
5 च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे अदुक्खम-
सुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं
सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं - 'सच्चे खो अहं
उपेक्खासुखे आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, अदुक्खमसुखे आनिसंसं
अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे अदुक्खमसुखे
10 चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' ।
सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेन उपेक्खासुखे आदीनवं दिस्वा
तं बहुलमकासिं अदुक्खमसुखे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स
मय्हं, आनन्द, अदुक्खमसुखे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सुखस्स च
15 पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं,
आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो उपेक्खासहगता' सञ्जामनसि-
कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द,
सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स मे उपेक्खा-
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।
20 ६. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं - 'यन्नूनाहं सब्बसो
रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं
अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, आकासानञ्चायतने चित्तं न
पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो ।
25 तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं - 'को नु खो हेतुं को पच्चयो, येन मे
आकासानञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न
विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसिं -
'रूपेसु खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च^२ अवहुलीकतो, आकासा-
नञ्चायतने च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा
30 मे आकासानञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति

न विमुञ्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतद-
 होसि - 'सचे खो अहं रूपेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, आकासा-
 नञ्चायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति
 यं मे आकासानञ्चायतने चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
 विमुञ्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन 5
 समयेन रूपेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासिं, आकासानञ्चायतने
 आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, आकासानञ्चा-
 यतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुञ्चति एतं सन्तं ति
 पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सब्वसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा
 पटिपसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा ज्ञानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो 10
 आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं,
 आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो रूपसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा
 समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखितो
 दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे रूपसहगता सञ्ज्ञा-
 मनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । 15

१०. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं सब्वसो
 आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण-
 ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, विञ्जाण-
 ञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुञ्चति
 एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो 20
 हेतु को पच्चयो, येन मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्प-
 सीदति न सन्तिट्ठति न विमुञ्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं,
 आनन्द, एतदहोसि - 'आकासानञ्चायतने खो मे आदीनवो अदिट्ठो,
 सो च अबहुलीकतो, विञ्जाणञ्चायतने च आनिसंसो अनधिगतो,
 सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति 25
 नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुञ्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स
 मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं आकासानञ्चायतने आदीनवं
 दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, विञ्जाणञ्चायतने आनिसंसं अधिगम्म
 तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं
 पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुञ्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । 30
 सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन आकासानञ्चायतने आदीनवं

दिस्वा तं बहुलमकासि, विज्ञाणञ्चायतनं आनिसंसं अधिगम्मं
तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, विज्ञाणञ्चायतने चित्तं पक्खन्दति
पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं,
आनन्द, सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विज्ञाणं'
5 ति विज्ञाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द,
इमिना विहारेण विहरतो आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसि-
कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आवाधो । सेय्यथापि, आनन्द,
सुखिनो दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे आकासा-
नञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति
10 आवाधो ।

११. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'यञ्चूनाहं सब्बसो
विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जा-
यतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, आकिञ्चञ्जा-
यतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं
15 सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'को नु खो हेतु
को पच्चयो, येन मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति
न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द,
एतदहोसि — 'विज्ञाणञ्चायतने खो मे आदीनवो अविट्ठो, सो च
मे अवहुलीकतो, आकिञ्चञ्जायतने च आनिसंसो अनधिगतो, सो
20 च मे अनासेवितो । तस्मा मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स
मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'सच्चे खो अहं विज्ञाणञ्चायतने आदी-
नवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, आकिञ्चञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्मं
तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे आकिञ्चञ्जायतने चित्तं
6 25 पक्खन्देय्यं पसीदेय्यं सन्तिट्ठेय्यं विमुच्चेय्यं एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो
खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेण विज्ञाणञ्चायतने आदीनवं दिस्वा
तं बहुलमकासि, आकिञ्चञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्मं तमासेवि ।
तस्स मय्हं, आनन्द, आकिञ्चञ्जायतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द,
30 सब्बसो विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकि-
ञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना

सञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समतिककम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे
चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं
ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु,
5 को पच्चयो, येन मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसी-
दति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं,
आनन्द, एतदहोसि - 'नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने खो मे आदीनवो
अदिट्ठो, सो च मे अवहुलीकतो, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे च आनिसंसो
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे
10 चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं
ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं नेव-
सञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, सञ्ज्ञावेद-
यितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति
यं मे सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
15 विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन
समयेन नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि,
सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं,
आनन्द, सञ्ज्ञावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सट्ठसो
20 नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समतिककम्म सञ्ज्ञावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरामि, पञ्चायं च मे दिस्वा आसवा परिकत्तयं धगमंसु ।

१४. "यावकीवेञ्चाहं, आनन्द, इमा नव अनुपुट्ठविहार-
समापत्तियो न एवं अनुलोमपटिलोमं समापज्जिं पि वुट्ठहि पि, नेव
तामाहं, आनन्द, सदेवके लोके समारके सत्तमणप्राह्मणिया
25 पजाय सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति
पच्चञ्चासि । यतो च खो अहं, आनन्द, इमा नव अनुपुट्ठविहार-
समापत्तियो एवं अनुलोमपटिलोमं समापज्जिं पि वुट्ठहि पि, अयाहं,
आनन्द, सदेवके लोके समारके सत्तमणप्राह्मणिया पजाय
सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति पच्चञ्चासि ।
30 जाणं च पन मे दस्सनं उदपादि - 'अवुष्णा मे चेतोयिमुत्ति, अयमन्तिमा
जाति, नत्थि दानि पुनग्भवो" ति ।

तत्सुदानं

द्वे विहारा^१ च निव्वानं^२, गावी^३ क्षानेन पञ्चमं ।आनन्दो ब्राह्मणा^४ देवो^५, नागेन तपुस्सेन चा ति ॥

५. सामञ्जसगो

१. सम्बाधसुतं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसिता-
रामे । अथ खो आयस्मा उदायी येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं ८
कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो
खो आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच —

२. “वुत्तमिदं, आवुसो, पञ्चालचण्डेन देवपुत्तेन —

‘सम्बाधे गतं’ ओकासं, अविद्वा^६ भूरिमेघसो ।यो ज्ञानमवुज्झि^७ बुद्धो^८, पटिलीनिसभो^९ मुनी^{१०} ति ॥ १०

“कतमो”, आवुसो, सम्बाधो, कतमो सम्बाधे ओकासाधिगमो
वुत्तो भगवता” ति ?

३. “पञ्चमे, आवुसो, कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता ।
कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा
कामूपसंहिता रजनीया, सोतविञ्जेय्या सदा ... पे०... घानविञ्जेय्या १३
गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोट्ठवा इट्ठा
कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, आवुसो,
पञ्च कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता ।

४. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे २०
ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्ति” सम्बाधो ।

१. विहारे — स्या० । २. निव्वान — सी० । ३. गावी — स्या० । ४-५. ब्राह्मणा
देवा — सी०, रो०; ब्राह्मणी देवा — स्या० । ६. पञ्चालचण्डो — स्या० । ७. वत — सी० ।
८. अविदा — सी०, स्या०, रो० । ९-१०. ज्ञानमवुज्झा बुद्धो — सी०; ज्ञानमवुज्झि बुद्धो —
स्या० । ११. पटिलीन — सी० । १२. ज्ञानो नृ पति — सी०, रो० । १३. तत्र पत्ति —
सी०, रो० ।

समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

5

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

B. 244

10

१२. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

15

२. कायसक्खिसुत्तं

१. "कायसक्खि कायसक्खी' ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता परियायेन ।

20

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ...पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... तत्तियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता परियायेन ।

R. 452

25

४. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्जानं

समतिक्कमा पटिधसञ्जानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा
'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । यथा
यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

- 5 ५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । यथा यथा च तदायतनं तथा
तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो,
कायसक्खि वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

३. पञ्जाविमुत्तसुत्तं

B. 245 10

१. "पञ्जाविमुत्तो पञ्जाविमुत्तो' ति, आवुसो, वुच्चति ।
कित्तावता नु खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय च नं पजानाति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

R. 453 15

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जाना-
नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति, पञ्जाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, पञ्जाविमुत्तो वुत्तो भगवता
निप्परियायेना" ति ।

४. उभतोभागविमुत्तसुत्तं

20

१. "उभतोभागविमुत्तो उभतोभागविमुत्तो' ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो
भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं
25 कायेन फुसित्वा विहरति, पञ्जाय च नं पजानाति । एत्तावता पि
खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिकलीणा होन्ति । यथा यथा च
तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति, पञ्चाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, उभतोभागविमुतो वुत्तो ३
भगवता निप्परियायेना” ति ।

५. सन्दिष्टिकधम्ममुत्तं

१. “सन्दिष्टिको धम्मो सन्दिष्टिको धम्मो” ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिष्टिको धम्मो वुत्तो
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं 10
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिष्टिको धम्मो
वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

B. 246

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय
चस्स दिस्वा आसवा परिकलीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, 15
सन्दिष्टिको धम्मो वुत्तो भगवता निप्परियायेना” ति ।

६. सन्दिष्टिकनिब्वानमुत्तं

१. “सन्दिष्टिकं निब्वानं सन्दिष्टिकं निब्वानं” ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिष्टिकं निब्वानं वुत्तं
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं 20
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिष्टिकं निब्वानं
वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जाना-
नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिकलीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, 25
आवुसो, सन्दिष्टिकं निब्वानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

७. निब्बानसुत्तं

R. 454

१. निब्बानं निब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

८. परिनिब्बानसुत्तं

१. परिनिब्बानं परिनिब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

९. तदङ्गनिब्बानसुत्तं

१. तदङ्गनिब्बानं तदङ्गनिब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. दिट्ठधम्मनिब्बानसुत्तं

5 १. "दिट्ठधम्मनिब्बानं दिट्ठधम्मनिब्बानं" ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता" ति ?

B. 247

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

10 ३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा हन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना" ति ।

सामञ्जसवग्गो पञ्चमो ।

तत्सुदानं

R. 455 15

सम्बाधो' कायसक्खि पञ्जा', उभतोभागो' सन्दिट्ठिका द्वे' ।
निब्बानं परिनिब्बानं, तदङ्गदिट्ठधम्मिकेन" चा ति" ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

१. पञ्चालवग्गो - सी०, स्या०, रो० । २-२. पञ्चात्तो कायसक्खि च - सी०, रो० ; पञ्चालो कामहेसञ्च - स्या० । ३. उभो - सी०, स्या०, रो० । ४. द्वे - सी० । ५-५. ० म्मिकेना ति - सी० ।

६. खेमवग्गो

१. खेमसुत्तं

B. 248

१. “खेमं खेमं” ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सन्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

२. खेमप्पत्तसुत्तं

१. खेमप्पत्तो खेमप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

३. अमतसुत्तं

१. अमतं अमतं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

४. अमतप्पत्तसुत्तं

१. अमतप्पत्तो अमतप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

५. अभयसुत्तं

१. अभयं अभयं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

६. अभयप्पत्तसुत्तं

१. अभयप्पत्तो अभयप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

७. पस्तद्विसुत्तं

१. पस्तद्वि पस्तद्वी ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

B. 249,
R. 456

८. अनुपुब्बपस्सद्विसुत्तं

१. अनुपुब्बपस्सद्वि अनुपुब्बपस्सद्वी ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

९. निरोधसुत्तं

१. निरोधो निरोधो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं

१. "अनुपुब्बनिरोधो अनुपुब्बनिरोधो" ति, आवुसो, वुच्चति ।
५ कित्तावता नु खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जा-
१० नासञ्जायतनं समतिककम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय चस्स विस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

११. अभव्वसुत्तं

१. "नव, भिक्खवे, धम्मो अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्छिकातुं । कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं,
१५ पलासं, इस्सं, मच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मो अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्छिकातुं ।

२. "नव, भिक्खवे, धम्मो पहाय भव्वो अरहत्तं सच्छिकातुं । कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं, पलासं, इस्सं, मच्छरियं — इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मो पहाय भव्वो अरहत्तं
२० सच्छिकातुं" ति ।

खेमवग्गो ध्वो ।

खेमो च अमतं चेव, अभयं पस्सद्धियेनं च ।
निरोधो अनुपुब्बो च, धम्मं पहाय भव्वेन चा ति ॥

R. 457

७. सतिपट्टानवग्गो

१. सिक्खादुब्बल्यसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खा- 5
दुब्बल्यानि ।

B. 250

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेसु धम्मानु- 10
पस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा-
दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय
इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा" ति ।

२. नीवरणसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, नीवरणानि । कतमानि पञ्च ?
कामच्छन्दनीवरणं, व्यापादनीवरणं, धीनमिद्धनीवरणं, उद्वच्च- 15
कुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च
नीवरणानि ।

R. 458

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं नीवरणानं पहानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य 20
लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेसु धम्मा-

नुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्ज्ञा-
दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं नीवरणानं पहानाय इमे
चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

३. कामगुणसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चक्खु-
5 विञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मत्तापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया,
सोतविञ्जेय्या सहा ... पे०... धानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वा-
विञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोटुब्बा इट्ठा कन्ता मत्तापा
पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च काम-
गुणा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं कामगुणानं पहानाय ... पे०...
इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

४. उपादानक्खन्धसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, उपादानक्खन्धा । कतमे पञ्च ?
रूपुपादानक्खन्धो, वेदनुपादानक्खन्धो, सञ्जुपादानक्खन्धो, सङ्खार-
पादानक्खन्धो, विञ्जानुपादानक्खन्धो — इमे खो, भिक्खवे, पञ्च-
15 पादानक्खन्धा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उपादानक्खन्धानं पहानाय
... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

५. ओरम्भागियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, ओरम्भागियानि संयोजनानि ।
कतमानि पञ्च ? सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सोलब्बतपरामासो,
10 कामच्छन्दो, व्यापादो — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चोरोरम्भागियानि
संयोजनानि ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं
पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

६. गतिसुत्तं

१. “पञ्चिमा, भिक्खवे, गतियो । कतमा पञ्च ? निरयो, तिरच्छानयोनि, पेत्तिविसयो, मनुस्सा, देवा — इमा खो, भिक्खवे, पञ्च गतियो ।

२. “इमासं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं गतीनं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सत्तिपट्ठाना भावेतब्बा” ति ।

5

७. मच्छरियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, मच्छरियानि । कतमानि पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च मच्छरियानि ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं मच्छरियानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सत्तिपट्ठाना भावेतब्बा” ति ।

B. 252

10

८. उद्धम्भागियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, उद्धम्भागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्च ? रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्धच्चं, अविज्जा — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि ।

R. 460

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उद्धम्भागियानं संयोजनानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सत्तिपट्ठाना भावेतब्बा” ति ।

11

९. चेतोखीलसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतोखीला । कतमे पञ्च ? इध भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पठमो चेतोखीलो ।

20

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खुं धम्मं कङ्कति ... पे०... सङ्गे कङ्कति ... सिक्खाय कङ्कति ... सब्रह्मचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सग्रह-
चारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स
5 चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतोखीलो । इमे' खो, भिक्खवे, पञ्च चेतोखीला' ।

३. "इमेसं, खो, भिक्खवे, पञ्चसं चेतोखीलानं पधानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा" ति ।

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

- R. 461 10 १. "पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो'
D. 253 अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो' ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो
अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स
15 चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं षष्ठो चेतसोविनिबन्धो ।

२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कामे अवीतरागो होति ... पे०... रूपे अवीतरागो होति ... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा
20 सेव्यसुखं पत्तसुखं' मिद्धसुखं अनुयुत्तो पिहरति ... अञ्जतरं देव-
निकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा यत्तेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति ।
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा यत्तेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो
23 वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

अनुयोगाय सातच्चायं पधानाय, अयं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पधानाय चत्तारो सतिपट्ठाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य 5 लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मोसु धम्मानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पधानाय इमे चत्तारो सतिपट्ठाना भावेतब्बा” ति ।

सतिपट्ठानवग्गो सत्तमो ।

तस्सुद्धानं

सिक्खा नीवरणाकामा^१, खन्धा च ओरम्भागिया गति । 10 R. 462

मच्छेरं^२ उद्धम्भागिया^३ अट्ठमं, चेतोखीला^४ विनिबन्धा^५ ति ॥

— ० —

च. सम्मपधानवग्गो

१. सिक्खसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे०... सुराभेरयमज्जपमादट्ठानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खादुब्बल्यानि ।

B. 254

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पधानाय 15 चत्तारो सम्मपधाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुपपन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पधानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति; अनुपपन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं 20 जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पगण्हाति पदहति; उप्पन्नानं

१. नीवारणा कामा — स्या० । २. मच्छेरं चैव — सी०, रो०; मच्छेरियञ्चैव — स्या० । ३. उद्धम्भागियानं — स्या० । ४-५. चेतोखिला ० — सी०, रो०; चेतोखीनविनिबन्धो — स्या० ।

कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुव्वल्यानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा" ति ।

(यथा सतिपट्टानवगो तथा सम्मप्पधानवसेन वित्त्यारेतब्बा ।)

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

R. 463 5

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च-? इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय ... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्यो- भावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा" ति ।

B. 255 15

सम्मप्पधानवगो अट्ठमो ।

६. इद्धिपादवग्गो

१. सिक्खसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुव्वल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्ठानं - इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खादुव्वल्यानि ।

20

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुव्वल्यानं पहानाय चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपपानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-

R. 464

समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

(यथा सतिपट्टानवगमे तथा इद्धिपादवसेन वित्त्यारेतब्बा ।)

१०. चेतसोविनिवन्धसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिवन्धा । कतमे पञ्च ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, 5
भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिवन्धा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिवन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-
समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धि- 10
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिवन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

इद्धिपादवगो नवमो ।

यथेव’ सतिपट्टाना, पधाना चतुरो पि’ च’ ।
चत्तारो इद्धिपादा च’, तथेव’ सम्पयोजये’ ति ॥

B. 256

१०. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 15 R. 465
कतमे नव ? असुमसज्जा, मरणसज्जा, आहारे पटिकूससज्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसज्जा, अनिच्चसज्जा, अनिच्चे दुक्खसज्जा,
दुक्खे अनत्तसज्जा, पहानसज्जा, विरागसज्जा — रागस्स, भिक्खवे
अभिज्जाय इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिज्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 20
कतमे नव ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासा-
नञ्चायतनं, विज्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसज्जा-

१. चत्तारो — सो०, स्या० । २. पदे — सी०, स्या०, रो० । ३. पि — सी०, स्या०,
रो० । ४. पुरिमेहि च योत्रये — सी०, रो०; पुरिमेहेहेहि योत्रये — स्या० ।

नासञ्जायतनं, सञ्जावेदयितनिरोधो - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
 12 ज्ञाय इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३-२०. “रागस्स भिक्खवे, परिञ्जाय ... पे०... परिकल्पयाय
 ... पे०... पहाणाय ... पे०... खयाय ... पे०... वयाय ... पे०... विरागाय
 5 ... पे०... निरोधाय ... पे०... चागाय ... पे०... पटिनिस्सग्गाय ... पे०...
 इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२१-३४०. “दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उप-
 नाहस्स ... भक्खस्स ... पळासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय
 ... साठेय्यस्स ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
 10 मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय ... पे०... परिञ्जाय ... परिकल्पयाय ...
 R. 466 पहाणाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
 पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

रागपेय्यालं निवृत्तं ।

तवकनिपातो निवृत्तो ।

१०. दसकनिपातो

१. आनिसंसवग्गो

१. किमत्थियसुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अणायपिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 257,
R. vol.V, 1

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानिसंसानी” ति ? 5

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारानिसंसानी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ?
“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो” ति । 10

४. “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?
“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ति ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?
“पीति खो, आनन्द, पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा” ति । 15

६. “पस्सद्धि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?
“पस्सद्धि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” ति । B. 258

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?
“सुखं खो, आनन्द, समाघत्थं समाघानिसंसं” ति । R. 2

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ? 20
“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतजाणदस्सनत्थो यथाभूतजाणदस्सनानिसंसो” ति ।

९. “यथाभूतजाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?

“यथाभूतजाणदस्सनं खो, आनन्द, निव्विदाविरागत्यं निव्विदा-
विरागानिसंसं” ति ।

१०. “निव्विदाविरागो पन, भन्ते किमत्थियो किमानिसंसो”
ति ?

५ “निव्विदाविरागो खो, आनन्द, विमुत्तिजाणदस्सनत्थो विमुत्ति-
जाणदस्सनानिसंसो ।

११. “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसार-
त्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि; अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जा-
निसंसो; पामोज्जं पीतत्थं पीतानिमसं; पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धा-
१० निसंता; पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा; सुखं समाघत्थं समाधानिसंसं;
समाधि यथाभूतजाणदस्सनत्थो यथाभूतजाणदस्सनानिसंसो; यथाभूत-
जाणदस्सनं निव्विदाविरागत्यं निव्विदाविरागानिसंसं; निव्विदा-
विरागो विमुत्तिजाणदस्सनत्थो विमुत्तिजाणदस्सनानिसंसो । इति
खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुव्वेन अग्गायं परेत्ती” ति ।

२. चेतनाकरणीयमुत्तं

१. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं
— ‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं
सीलवतो सीलसम्पन्नस्स अविप्पटिसारो उप्पज्जति । अविप्पटिसारिस्स,
भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पामोज्जं मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटिसारिस्स पामोज्जं जायति” । पमुदितस्स,
२० भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पीति मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति । पीतिमनस्स, भिक्खवे,
न चेतनाय करणीयं — ‘कायो मे पस्सम्भतू’ ति । धम्मता एसा,
भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति । पस्सद्धकायस्स, भिक्खवे,
न चेतनाय करणीयं — ‘सुखं वेदियामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे,
२५ यं पस्सद्धकायो सुखं वेदियति । सुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं
— ‘चित्तं मे समाधियतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सुखिनो चित्तं
समाधियति । समाहितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘यथा-

R. 3

B. 259

भूतं जानामि पस्सामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथाभूतं जानाति पस्सति । यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं — 'निव्विन्दामि विरज्जामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं निव्विन्दति विरज्जति । निव्विन्दस्स', भिक्खवे, विरत्तस्स न चेतनाय करणीयं — 'विमुत्तिञ्जाण- 5 दस्सनं सच्छिक्करोमी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निव्विन्नो विरत्तो विमुत्तिञ्जाणदस्सनं सच्छिक्करोति ।

२. "इति खो, भिक्खवे, निव्विदाविरागो विमुत्तिञ्जाणदस्स- नत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो; यथाभूतञ्जाणदस्सनं निव्विदा- विरागत्यं निव्विदाविरागानिसंसं; समाधि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथा- 10 भूतञ्जाणदस्सनानिसंसो; सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं; पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा; पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा; पामोज्जं पीतत्थं पीता- निसंसं; अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो; कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति खो, भिक्खवे, धम्मा' धम्मे अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपूरेन्ति अपारा 15 पारं गमनाया" ति । R. 4

38207

३. पठमउपनिषत्सु

१. "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्ज; पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि; 20 पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं; यथा- भूतञ्जाणदस्सने असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे असति निव्विदाविरागविपन्नस्स 25 हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका^१ पि न पारिपूरि गच्छति, तच्चो

१. निव्विन्दम्म — सी०, रो० । २. धम्माव — सी०, रो० । ३. पणटिका

पि ... फेम्गु पि ... सारो पि न पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

- 5 २. "सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं; पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्वि; पस्सद्विया सति पस्सद्विसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं; सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं; यथाभूतञ्जाणदस्सने सति यथाभूतञ्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथा-
- R.5 10 पि, भिक्खवे, खखो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्तिं गच्छति, तचो पि ... फेम्गु पि ... सारो पि पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं" ति ।

४. दुतियउपनिससुत्तं

- 20 १. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू भ्रामन्तेसि - "दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, खखो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तचो पि ... फेम्गु पि ... सारो पि न
- 25 पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

२. "सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, हक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि पारिपूर्णि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति 5
... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

५. तत्तियउपनिससुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि - “दुस्सी-
लस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अवि-
प्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं;
पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया 10
असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्वि; पस्सद्विया असति
पस्सद्विविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूप-
निसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने
असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो; 15
निब्बिदाविरागे असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्ति-
जाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, हक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स
पपटिका पि न पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि न
पारिपूर्णि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स
हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसार- 20
विपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति पामोज्जं; पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्वि; 25
पस्सद्विया सति पस्सद्विसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं; सुखे सति
सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि
सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतजाण-
दस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिस-

B. 262

R. 7

सम्पन्नो होति निव्विदाविरागो; निव्विदाविरागे सति निव्विदा-
विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं । सेय्यथा-
पि, आवुत्तो, खखो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्णि
गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि पारिपूर्णि गच्छति । एवमेव
5 खो, आवुत्तो, सीलवत्तो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटि-
सारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं" ति ।

६. समाधिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि ... पे०...
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —
10 २. "सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स,
न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने
विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
15 ञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न
परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ?

- "सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न
20 तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने
विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
ञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न
25 परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ।

३. "यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपो-

सञ्जी अस्स ... ने परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ?

“इधानन्द, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मिं आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मिं तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मिं वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

७. सारिपुत्तसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मिं आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मिं तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मिं वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“सिया, आवुसो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

३. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“एकमिदाहं, आवुसो आनन्द, समयं इधेव सावत्थियं विहरामि
 5 अन्धवनस्मि । तत्थाहं तथारूपं समाधिं समापज्जि यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अहोसिं, न आपस्मि आपोसञ्जी अहोसिं, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अहोसिं, न वायस्मि वायोसञ्जी अहोसिं, न आकासा-
 नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अहोसिं, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अहोसिं, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्च-
 10 ञ्चायतनसञ्जी अहोसिं, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अहोसिं, न इधलोके इधलोकसञ्जी अहोसिं, न परलोके परलोकसञ्जी अहोसिं; सञ्जी च पन अहोसिं” ति ।

४. “किंसञ्जी पनायस्मा सारिपुत्तो तस्मिं समये अहोसी” ति ?

15 “भवनिरोधो निव्वानं भवनिरोधो निव्वानं” ति खो मे, आवुसो, अञ्जा व सञ्जा उपपज्जति अञ्जा व सञ्जा निरुज्जति । सेय्यथा-
 पि, आवुसो, सकलिकग्गिस्स ज्ञायमानस्स अञ्जा व अच्चि उपपज्जति अञ्जा व अच्चि निरुज्जति; एवमेव खो, आवुसो, ‘भवनिरोधो निव्वानं भवनिरोधो निव्वानं’ ति अञ्जा व सञ्जा उपपज्जति अञ्जा व सञ्जा
 R. 10 20 निरुज्जति । ‘भवनिरोधो निव्वानं’ ति सञ्जी च यनाहं, आवुसो, तस्मिं समये अहोसिं” ति ।

८. ज्ञानसुत्तं

१. “सद्धो च^१, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — ‘किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा चा’ ति ! यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च
 25 होति सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

265 २. “सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहु-
 स्सुतो ... पे०... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्मकथिको च,

१. मे भावुणो—स्या०, रो० । २-२. निव्वानं—ही०, रो० । ३. रवा० पोत्थवे नसि ।

नो च परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं देसेति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च विनयधरो ... विनयधरो च, नो च आरञ्जको पन्तसेनासनो ... आरञ्जको च पन्तसेनासनो, नो च चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं^१ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ... चतुन्नं च ज्ञानानं आभिचेत- 5 सिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, नो च आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो 10 च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, चतुन्नं च ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अस्सं अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । 15

R. 1

३. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, चतुन्नं च ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति 20 पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको च होति सव्वाकारपरिपूरो चा" ति ।

६. सन्तविमोक्खसुत्तं

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा ... पे०... 25 सीलवा च, नो च बहुस्सुतो ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्मकथिको च, नो च परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं देसेति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च 26

B. 26c

विनयधरो ... विनयधरो च, नो च आरञ्जको पन्तसेनासनो ... आर-
 ञ्जको च पन्तसेनासनो, नो च ये ते सन्ता विमोक्खा^१ अतिक्कम्म रूपे
 आरुणा ते कायेन फुसित्वा^२ विहरन्ति ... ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म
 रूपे आरुणा ते च कायेन फुसित्वा विहरन्ति, नो च आसवानं खया अना-
 ५ सवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरन्ति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं
 परिपूरेतब्बं - 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्म-
 कथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनय-
 धरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म
 १० रूपे आरुणा ते च कायेन फुसित्वा विहरेय्यं, आसवानं च खया अनासवं
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
 उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति ।

२. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 १५ धम्मं देसेति, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता
 विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुणा ते च कायेन फुसित्वा विहरन्ति, आस-
 वानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
 अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरन्ति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो
 होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्त-
 २० पासादिको च होति सब्वाकारपरिपूरो चा" ति ।

१०. विज्जासुत्तं

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं
 सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - 'किन्ताहं
 १५ सद्धो च अस्सं सीलवा चा' ति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो
 च होति, सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

२. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहुस्सुतो
 ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... पे०... धम्मकथिको च, नो च
 परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं देसेति
 .. विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च विनयधरो ... विनयधरो

च, नो च अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 नो च दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-
 कम्मूपगे सत्ते पजानाति दिव्वेन च चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
 ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, नो च आसवानं खया ... पे०...
 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति ।
 तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं — “किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो
 च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं,
 विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं ... यथाकम्मूपगे
 सत्ते पजानेय्यं, आसवानं च खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज
 विहरेय्यं” ति ।

R. 14

10

३. “यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्मं देसेति, विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 सव्यधीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सल्लहेसं
 अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, दिव्वेन च चक्खुना विसुद्धेन अति-
 क्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, आसवानं च
 खया अनासवं चेतोविमृत्ति पञ्चाविमृत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं भमिञ्जा
 सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।
 इमेहि, खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको
 च होति सम्भाकारपरिपूरो चा” ति ।

20

आनिसंसवग्गो पठमो

तत्सुद्धानं

किमरिथयं चेतना च^१, तयो^२ उपनिप्पा पि च^३ ।
 समाधि सारिपुत्तो च, शान^३ सन्तेन विज्जया ति ॥

२. नाथवग्गो

१. सेनासनसुत्तं

१. “पञ्चङ्गसमन्नागतो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं
 सेनासनं सेवमानो भजमानो नचिरस्सेव आसवानं खया अनासवं चेतो-

B. 269
R. 15

१. सीलं — सी०, स्या०, रो० । २-२. उपनिप्पा आरब्ध पञ्चमं — सी०, स्या०,
 रो० । ३. सद्धो — सी०, स्या०, रो० ।

विमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्चिकत्वा उप-
सम्पज्ज विहरेय्य ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति; सद्धति तथागतस्स बोधि — ‘इति
५ पि सो भगवा ... पे०... भगवा’ ति; अप्पावाधो होति अप्पातङ्को, सम-
वेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नात्तिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय
पधानक्खमाय; असठो होति अमायावी, यथाभूतं अत्तानं आविक्ता
सत्यरि वा विञ्जूसु वा सब्रह्मचारीसु; आरद्धविरियो विहरति,
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय; थामवा
१० दब्धपरक्कमो अनिविखत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु; पञ्चवा होति, उदयत्य-
गामिनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति ?
इध, भिक्खवे, सेनासनं नातिदूरं होति नाच्चासन्नं गमनागमनसम्पन्नं
१५ दिवा अप्पाकिण्णं^१ रत्ति अप्सद्धं अप्पनिग्घोसं अप्पडंसमकसवातातप-
सिरिसपसम्फस्स^२; तस्मिं खो पन सेनासने विहरन्तस्स अप्पकसिरेन^३
उप्पज्जन्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा;
तस्मिं खो पन सेनासने थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्सुता आगतागमा
२० धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा; ते कालेन कालं उपसङ्गमिरवा
परिपुच्छति परिपञ्चति — ‘इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो’ ति; तस्स
ते आयस्मन्तो अविवटं चेव विवरन्ति अनुत्तानीकतं च उत्तानं करोन्ति
अनेकविहितेसु च कङ्काठानियेसु^४ धम्मेसु कङ्कं पटिविनोदेन्ति । एवं
खो, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति । पञ्चङ्गसमन्नागतो
खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं सेनासनं सेवमानो भजमानो
२५ नचिरस्सेव आसवानं खया ... पे०... सच्चिकत्वा^५ उपसम्पज्ज विह-
रेय्या” ति ।

१. अप्पकिण्णं — म्या०, रो० । २. वातातागरीतपगम्फस्स — म० ।

३. अप्पकसिरेनेव — स्या०, रो० । ४. कङ्काठानियेसु — स्या०; कङ्काठानियेसु — रो० ।

२. पञ्चङ्गसुत्तं

१. “पञ्चङ्गविप्पहीनो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति । कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति, धीनमिद्धं पहीनं होति, उद्धच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना होति । ५ एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन समाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्चाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्ति- 10 आणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “पञ्चङ्गविप्पहीनो खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति ।

“कामच्छन्दो च व्यापादो, धीनमिद्धं च भिक्खुनो । 15

उद्धच्चं विचिकिच्छा च, सब्बसो व न विज्जति ॥

“असेखेन च सीलेन, असेखेन समाधिना । R. 17

विमुत्तिया च सम्पन्नो, आणेन च तथाविधो ॥

“स वे पञ्चङ्गसम्पन्नो, पञ्च अङ्गे विवज्जयं ।

इमस्मिं धम्मविनये, केवली इति वुच्चती” ति ॥ 20

३. संयोजनसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, संयोजनानि । कतमानि दस ? पञ्चोरम्मागियानि संयोजनानि, पञ्चुद्धम्मागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्चोरम्मागियानि संयोजनानि ? सक्कायदिट्ठि, विचिकिच्छा, सीलव्यतपरामासो, कामच्छन्दो, व्यापादो — इमानि पञ्चोरम्मागियानि संयोजनानि ।

B. 270

25

२. “कतमानि पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि ? रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्वच्चं, अविज्जा - इमानि पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि । इमानि खो, भिक्खवे, दसं संयोजनानी” ति ।

४. चेतोखीलसुत्तं

१. “यस्स कस्सचिं, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा पञ्च चेतोखीला अप्पहीना पञ्च चेतसोविनिवद्धा असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि” ।

२. “कतमस्स पञ्च चेतोखीला. अप्पहीना. होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्प-
सीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति. विचिकिच्छति
नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो अप्पहीनो
होति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मे कल्लति ... पे०... सद्धे
कल्लति ... सिक्खाय कल्लति ... सवहाचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो
आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सवहाचारीसु
कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स चित्तं न नमति
आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति
आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पञ्चमो
चेतोखीलो अप्पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला अप्पहीना
होन्ति ।

४. “कतमस्स पञ्च चेतसोविनिवद्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेषु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगत-
पेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो । यो सो, भिक्खावे,
भिनसु कामेषु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपेमो अविगत-
पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिबन्धो
असमुच्छिन्नो होति ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति
... पे०... रूपे अवीतरागो होति... पे०... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा 5
सेय्यसुखं पस्ससुखं मिद्धसुखं अनुयुत्तो विहरति ... अञ्जतरं देवनिकायं
पणिधाय ब्रह्मचरियं चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा
ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा' ति । यो सो,
भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिधाय ब्रह्मचरियं चरति -
'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि 10
देवञ्जतरो वा' ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सात-
च्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पधानाय, एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो असमुच्छिन्नो होति ।
इमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ।

R. 19

६. "यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 15
इम पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना,
तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु
धम्मेषु नो बुद्धि ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति 20
आरौहपरिणाहेन; एवमेव एतो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा
असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्का
कुसलेसु धम्मेषु नो बुद्धि ।

७. "यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 25
पञ्च चेतोखीला पहीना पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना, तस्स
या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु
नो परिहानि ।

८. "कतमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना होन्ति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सत्यरि न कङ्कति न विचिकिच्छति, अघिमुच्चति 30

B. 272

सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्यरि नं कङ्कति न विचि-
किञ्चति अधिमुञ्चति सम्पसीदति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय
सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो पहीनो होति ।

- 5 ६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मो न कङ्कति ... पे०...
R. 20 सङ्गे न कङ्कति ... सिक्खाय न कङ्कति ... सव्रह्मचारीसु न कुपितो
होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
सव्रह्मचारीसु न कुपितो होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो,
तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स
10 चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं
पञ्चमो चेतोखीलो पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना
होन्ति ।

१०. "कतमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो
15 विगतपिपासो विगतपरिळाहो विगततण्हो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगत-
परिळाहो विगततण्हो, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पधानाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधा-
नाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिबन्धो सुसमुच्छिन्नो होति ।

- 20 ११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये वीतरागो होति
... पे०... रूपे वीतरागो होति ... पे०... न यावदत्थं उदरावदेहकं
भुञ्जित्वा सेय्यसुखं पस्ससुखं मिदसुखं अनुयुत्तो विहरति, न अञ्जातरं
देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति — 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा
तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जातरो वा' ति । यो
25 सो, भिक्खवे, भिक्खु न अञ्जातरं देवनिकायं पणिघाय ... पे०... देवञ्जा-
तरो वा ति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधा-
नाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय,
एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो सुसमुच्छिन्नो होति । इमस्स
पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ।

- 30 १२. "यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा

इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिवन्धा सुसमुच्छिन्ना,
तस्सा या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु
धम्मेषु नो परिहानि ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति 5...
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिवन्धा
सुसमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकह्वा
कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

५. अप्पमादसुत्तं

१. “यावता, भिक्खवे, सत्ता अपदा वा द्विपदा वा चतुप्पदा 10
वा बहुप्पदा वा रूपिनो वा अरूपिनो वा सञ्जिज्जनो वा असञ्जिज्जनो वा
नेवसञ्जिज्जनासञ्जिज्जनो वा, तथागतो तेसं अगमक्खायति अरहं सम्मा-
सम्बुद्धो; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते
अप्पमादमूलका अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं अगमक्खायति ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, यानि कानिचि जङ्गलानां पाणानां 15
पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधानं गच्छन्ति, हत्थिपदं तेसं
अगमक्खायति, यदिदं महत्तत्तेन; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला
धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं
अगमक्खायति ।

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो 20
सब्बा ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूटो तासं अगमक्खायति;
एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका
अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं अगमक्खायति ।

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि मूलगन्धा, काळानुसारियं 25
तेसं अगमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं
अगमक्खायति ।

५. "सेय्यथापि, भिक्षवे, ये केचि सारगन्धा, लोहितचन्दनं तेसं अगमकलायति; एवमेव खो भिक्षवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अगमकलायति ।

६. "सेय्यथापि, भिक्षवे, ये केचि पुष्पगन्धा, वस्त्रिकं तेसं अगमकलायति; एवमेव खो भिक्षवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अगमकलायति ।

७. "सेय्यथापि, भिक्षवे, ये केचि खुद्दराजानो^१, सब्बे ते रञ्जो चक्कवत्तिस्स अनुयन्ता भवन्ति^२, राजा तेसं चक्कवती अगमकलायति; एवमेव खो, भिक्षवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अगमकलायति ।

८. "सेय्यथापि, भिक्षवे, या काचि तारकरूपानं पभा, सब्बा ता चन्दप्पभाय कलं नाग्धन्ति सोल्लसिं, चन्दप्पभा तासं अगमकलायति; एवमेव खो, भिक्षवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अगमकलायति ।

९. "सेय्यथापि, भिक्षवे, सरवसमये विद्धे विगतचलाहुके देवे आदिच्चो नमं अण्मुस्सक्कमानो^३ सब्बं आकासगतं तमगतं अभिविह्वल भासते च तपते च विरोचति च; एवमेव खो, भिक्षवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अगमकलायति ।

१०. "सेय्यथापि, भिक्षवे, या काचि महानदियो, सेय्यथीदं - गङ्गा, यमुना, अचिरवती, सरयू, मही, सब्बा ता समुद्दङ्गमा समुदनिष्ठा समुद्दपोणा समुद्दपम्भारा, महासमुद्दो तासं अगमकलायति; एवमेव खो, भिक्षवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका अप्पमादसमोसरणा । अप्पमादो तेसं अगमकलायती^४ ति ।

६. आहुनेय्यसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्षवे, पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमे दस ? तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो, पच्चेकबुद्धो^१, उभतोभागविमुत्तो, पञ्जाविमुत्तो, कायसक्खि, दिट्ठिप्पत्तो, सद्दाविमुत्तो, सद्धानुसारी, धम्मानुसारी,

१. खुद्दराजानो - सी०, रो०; खुद्दराजा - त्या० । २. वसन्ति - त्या० । ३. अण्मुस्सक्कमानो - सी०, रो० । ४. पच्चेकबुद्धो - त्या०, रो० ।

गोत्रभू - इमे खो, भिक्खवे, दस पुग्गला आहुनेय्या ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जकवेत्तं लोकस्सा” ति ।

७. पठमनायसुत्तं

१. “सनाया, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा धम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिभोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसान- कल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि- वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहु- स्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण- सहायो कल्याणसम्पवङ्को । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदविक्षणग्गाहो अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति ... पे०... अनुसासनि, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नह्यचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो तद्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नह्यचारीनं ... पे०... अलं कातुं अलं संविधातुं, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदा- हारो, अभिधम्मे अभिविनये उट्ठारपामोज्जो । यं पि, भिक्खवे,

D. 276

भिक्षु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिघम्मे अभिवित्तये उल्लार-
पामोज्जो, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
5 दब्धपरक्कमो अनिविस्सत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्षु
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो अनिविस्सत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु,
अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 25

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवर-
10 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेनं । यं पि, भिक्खवे,
भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारेन, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
15 यं पि, भिक्खवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो
चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो नाथ-
करणो ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु पञ्जाया होति उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जायं समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्ख-
20 क्खयगामिनिया । यं पि, भिक्खवे, भिक्षु पञ्जाया होति उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जायं समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

"सनाया, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाया । दुक्खं, भियत्तये,
अनाथो विहरति । इमे सो, भिक्खवे, दस नाथकरणा धम्मा" ति ।

८. दुत्तिननायसुत्तं

25

१. एवं मे गुत्तं । एके समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र सो भगवा भिक्खू आगन्तोसि -
"भिकरावो" ति । "मदन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच -

D. 277

२. “सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुवखं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा धम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा-पदेसु । ‘सीलवा वतायं भिक्खु पातिमोवस्ससंवरसंवृतो विहरति आचार-गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा- 5 पदेसु’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 26

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०... 10 दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । ‘बहुस्सुतो वतायं भिक्खु सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति, 15 मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण- 20 सहायो कल्याणसम्पवङ्को । ‘कल्याणमित्तो वतायं भिक्खु कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवङ्को’ ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो 25 नाथकरणो ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेषु समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासिनि । ‘सुवचो वतायं भिक्खु सोवचस्सकरणेहि धम्मेषु समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासिनि’ ति. थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जान्ति, 30 R. 27

B. 278

मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति ।
तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव
पाटिकह्णा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नह्वाचारीनं
उच्चावचानि किङ्करीणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो, तत्रूपायाय
वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं । 'यानि तानि सन्नह्वा-
चारीनं उच्चावचानि किङ्करीणीयानि, तत्थ दक्खो वतायं भिक्खु अनलसो,
तत्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं नातुं अलं संविधातुं' ति थेरा पि
नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा
पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स
मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्णा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियं-
समुदाहारो, अभिधम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो । 'धम्मकामो वतायं
भिक्खु पियसमुदाहारो, अभिधम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो' ति
थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पि-
तस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्णा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

R. 28

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धाम्मा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु 'आरद्धविरियो वतायं
भिक्खु विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय, धाम्मा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु'
ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानु-
कम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्णा
कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नायकरणो ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतीरतीरचीवर-
पिण्डपातसेनासनयितान्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारेन । 'सन्तुट्ठो वतायं

भिक्षु इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगितानप्पञ्चयमेसज्जपरिक्खारेना' ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मज्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मज्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

D. 279

5

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सति- नेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता । 'सतिमा वतायं भिक्षु परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता' ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनु- सासितब्बं मज्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं 10 अनुसासितब्बं मज्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु पञ्जावा होति उदयत्य- गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय- 15 गामिनिया । 'पञ्जावा वतायं भिक्षु उदयत्यगामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया' ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मज्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मज्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स 20 ... पे०... नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 29

20

१२. "सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । इमे खो, भिक्खवे, दस नाथकरणा धम्मा" ति ।

१३. इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्षू भगवतो भासितं अभिनन्दुं ति ।

६. पठमअरियावाससुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आवासिमु वा 25 आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्षु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति, छळङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो, पनुणपञ्चेकसच्चो, समवयसद्वेसनो, अनाविलसङ्कप्पो, पस्सदकाय-

सङ्खारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो । इमे खो, भिक्खवे, दस
अरियावासा, ये अरिया आवासिसु वा आवसन्ति वा आवासिस्सन्ति
वा" ति ।

१०. दुतियअरियावाससुतं

१. एकं समयं भगवा कुरुसु विहरति कम्मासघम्मं नाम कुरुनं
५ निगमो । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि ... पे०... एतदवोच -
२. "दसयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आवासिसु वा
आवसन्ति वा आवासिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
पञ्चङ्गविप्पहीनो होति, छळङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो,
पनुण्णपच्चेकसच्चो, समवयसद्धेसनो, अनाविलसङ्कप्पो, पस्सद्वकाय-
१० सङ्खारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो ।
३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति,
थीनमिद्धं पहीनं होति, उद्वच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना
होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।
४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा नेव गुमनो होति न दुम्मनो,
उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०...
घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोट्टब्बं
फुसित्वा ... मनसा धम्मं विज्जाय नेव सुमनो होति न दुम्मनो, उपेक्खको
२० विहरति सतो सम्पजानो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो
होति ।
५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु एकारक्खो होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु सतारक्खेन चेतसा समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
एकारक्खो होति ।
६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु चतुरापस्सेनो होति ? इध,
२५ भिक्खवे, भिक्खु सङ्ख्वायेकं पटिसेवति, सङ्ख्वायेकं अधिवासेति, सङ्ख्वायेकं
परिवज्जेति, सङ्ख्वायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु चतुरा-
पस्सेनो होति ।

७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो यानि तानि पुयुसमणग्राहणानं पुयुपच्चेक-
सच्चानि, सेय्ययीदं — 'सस्सतो लोको' ति वा, 'असस्सतो लोको' ति वा,
'अन्तवा लोको' ति वा, 'अनन्तवा लोको' ति वा, 'तं जीवं तं सरीरं' ति
वा, 'अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं' ति वा, 'होति तयागतो परं मरणा' ति
वा, 'न होति तयागतो परं मरणा' ति वा, 'होति च न च होति तयागतो
परं मरणा' ति वा, 'नेव होति न न होति तयागतो परं मरणा' ति वा,
सब्बानि तानि नुण्णानि होन्ति पनुण्णानि चत्तानि यन्तानि मुत्तानि पही-
नानि पटिनिस्सट्ठानि । एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो
होति ।

10

८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खुनो कामेसना पहीना होति, भवेसना पहीना होति, ग्रह-
वरियेसना पटिप्पस्सट्ठा । एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो
होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनाविलसङ्कप्पो होति ? इध, 13
भिक्खवे, भिक्खुनो कामसङ्कप्पो पहीनो होति, व्यापादसङ्कप्पो पहीनो
होति, विहिंसासङ्कप्पो पहीनो होति । एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु अना-
विलसङ्कप्पो होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पस्सद्वकायसङ्खारो होति ? इध, 20
भिक्खवे, भिक्खु सुयस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव
सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुवसमसुखं उपेक्खासतिपारिमुद्धि
चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु
पस्सद्वकायसङ्खारो होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो होति ? इध, 25
भिक्खवे, भिक्खुनो रागा चित्तं विमुत्तं होति, दोसा चित्तं विमुत्तं होति,
मोहा चित्तं विमुत्तं होति । एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो
होति ।

१२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तपञ्चो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु 'रागो मे पहीनो उच्छिन्नमूतो तातावत्सुक्को अन-
भावङ्कतो आपरिहो अनुप्पादयम्मो' ति पजानाति, दोसो मे पहीनो ...पे०... 30

D. 282

‘मोहो मे पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युक्तो अनभावङ्गतो आर्यंति अनुप्पादधम्मो’ ति पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्त-पञ्जो होति ।

१३. “ये हि केचि, भिक्खवे, अतीतमद्धानं अरिया अरियावासे”
 5 आरवसिमु, सब्बे ते इमेव दस अरियावासे आरवसिमु; ये हि केचि, भिक्खवे, अनागतमद्धानं अरिया अरियावासे आरवसिस्सन्ति, सब्बे ते इमेव दस अरियावासे आरवसिस्सन्ति; ये हि केचि, भिक्खवे, एतरहि अरिया अरियावासे आरवसन्ति, सब्बे ते इमेव दस अरियावासे आरवसन्ति । इमे खो, भिक्खवे, दस अरियावासा, ये अरिया आरवसिमु वा आरवसन्ति वा
 10 आरवसिस्सन्ति वा” ति ।

नापवग्गो^१ वुत्तिमो ।

तत्सुद्धानं

सेनासनं^२ च पञ्चङ्गं^३, संयोजनाखिलेन च ।

अप्पमादो आहुनेय्यो, द्वे नाथा द्वे अरियावासा^४ ति ॥

३. महावग्गो

१. सीहनादसुत्तं

१. “सीहो, भिक्खवे, मिगराजा सायन्हुसमयं आसया निवसमति ।
 आसया निवसमत्वा विजम्भति । विजम्भित्वा समन्ता चतुर्दिसं”
 R. 33 15 अनुविलोकेति । समन्ता चतुर्दिसं अनुविलोकेत्वा तिवसत्तुं सीहनादं नदति । तिवसत्तुं सीहनादं नदित्वा गोचराय पक्कमति । तं किस्स हेतु ? ‘माहं खुद्दके पाणे विसमगते सङ्घातं आपादेसि’ ति !

२. “सीहो” ति, भिक्खवे, तथागतस्सेतं अधिचचनं अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स । यं खो, भिक्खवे, तथागतो परिसाय धम्मं देसेति,
 20 इदमस्स होति सीहनादस्मि ।

D. 283

३. “दसयिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलानि, येहि

१. परिपवासे - स्या०, रो० । २. नापवग्गवग्गो - स्या० । ३-३. सेनासना च धङ्गा च - स्या०; सेनासना च धङ्गानि - रो० । ४. वतेन वा - स्या०; परिपवासेन वा - रो० । ५. चतुर्दिमा - स्या०, रो० ।

बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस ? इध, भिक्खवे, तथागतो ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सव्वत्यगामिनि^१ पटिपदं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सव्वत्यगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकधातुं^२ नानाधातुं लोकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अनेकधातुं नानाधातुं लोकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिक्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिक्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१-१. सव्वत्यगामिनि ० - सी०, रो० । २-२. अनेकधातु-नानाधातु-लोके - सी०, रो० ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिसमा-
पत्तीनं सङ्किलेसं बोधानं बुद्धानं यथाभूतं पजानाति । यं पि ... पे०...
पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति ... पे०...
ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं
अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्रो पि जातियो
चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो बीसं पि जातियो
तिसं पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जाति-
सतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके
पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे, 'अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो
एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो
चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो
एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो' ति,
इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि
भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं —
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं
पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति,
यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — 'इमे वत
भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनो-
दुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्ठिका मिच्छादिट्ठि-
कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुप-
वादका सम्मादिट्ठिका सम्मादिट्ठिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं
मरणा सुगतिं समं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन

अतिक्कन्तमानुसवेने सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगतं दुग्गतं यथाक्कम्मूपगे सत्ते पज्जानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो दिव्वेने चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसवेने ... पे०... यथाक्कम्मूपगे सत्ते पज्जानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु 5 सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१२. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा 10 उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

“इमानि खो, भिक्खवे, दस तथागतस्स तथागतवलानि, येहि मलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं 15 नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति ।

२. अधियुतिपदमुत्तं

१. अय खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभियादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिप्तं खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच —

“ये ते, आनन्द, धम्मा तेसं तेसं अधियुतिपदानं^१ अभिञ्जा 20 सच्चिक्किरियाय संवतन्ति, विसारदो अहं, आनन्द, तत्त्वं पटिजानामि । तेसं तेसं तथा तथा धम्मं देसेतुं यथा यथा पटिपन्नो सन्तं वा अत्थी ति अस्सति, असन्तं वा नत्थी ति अस्सति, हीनं वा हीनं ति अस्सति, पणीतं वा पणीतं ति अस्सति, सउत्तरं वा सउत्तरं ति अस्सति, अनुत्तरं वा अनुत्तरं ति अस्सति; यथा यथा वा पन तं जातेय्यं^२ वा दट्ठेय्यं वा 25 सच्चिक्करेय्यं^३ वा, तथा तथा अस्सति वा दक्खति वा सच्चिक्करिस्सति

B. 286

R. 37

१. अधियुतिपदानं — स्था०, रो० । २. तथ — मी० । ३-३. • दट्ठेय्यं वा सच्चिक्क-
कारेय्यं — मी०; जातेय्यं वा दट्ठेय्यं वा सच्चिक्करेय्यं — स्था०; • दिट्ठेय्यं वा सच्चिक्क-
कारेय्यं — रो० ।

वा' ति ठानमेतं विज्जति । एतदानुत्तरियं, आनन्द, आणानं यदिदं
तत्थ तत्थ यथाभूतआणं । एतस्मा चाहं, आनन्द, आणा अज्जं
आणं उत्तरितरं वा पणीततरं वा नत्थी ति वदामि ।

२. "दसयिमानि, आनन्द, तथागतस्स तथागतबलानि, येहि
5 बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस ? इधानन्द, तथागतो ठानं
च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द, तथागतो
ठानं च ठानतो अट्ठानं च अट्ठानतो यथाभूतं पजानाति, इदम्पानन्द,
तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं
10 पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

३. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं
कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सब्बत्थगामिनिं पटिपदं
15 यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्म-
चक्कं पवत्तेति ।

५. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अनेकधातुं नानाधातुं लोकं
यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

R. 98 20 ६. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं
यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं
पवत्तेति ।

७. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं
इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द
25 ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधि-
समापत्तीनं सङ्किलेसं बोदानं वुट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द
... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१०.३.३]

अनुस्सरति, सेय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देशं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचरकं पवत्तेति ।

१०. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचरकं पवत्तेति । 5

११. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्चाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । यम्पानन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं ... पे०... सच्छिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदम्पानन्द, 10 तथागतस्स तथागतवलं होति, यं वलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचरकं पवत्तेति ।

“इमानि खो, आनन्द, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचरकं पवत्तेती” ति । 15

३. कायसुतं

१. “अत्थि, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्चाय दिस्वा पहातब्बा । R. 39

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि^१ देसं कायेन । 20 तमेन अनुविच्च विञ्जू सव्रह्मचारी एवमाहंसु - ‘आयस्मा खो अकुसलं आपन्नो किञ्चि देसं कायेन । साधु वतायस्मा कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेतू’ ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सव्रह्मचारीहि वुच्चमानो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति । इमे वुच्चन्ति, 25 भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ।

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि देसं वाचाय । तमेन B. 282

१. दिस्वा दिस्वा - सी०, स्या०, रो० । २. कंचिदेव - सी०, स्या०, रो० ।

अनुविच्च विञ्जू सन्नहाचारी एवमाहंसु - 'आयस्मा खो अकुसलं
 आपन्नो किञ्चि देसं वाचाय । साधु वतायस्मा वचीदुच्चरितं पहाय
 वचीसुचरितं भावेतू' ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सन्नहाचारीहि
 वुच्चमानो वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति । इमे वुच्चन्ति,
 5 भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ।

४. "कतमे च, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय,
 पञ्ञाय दिस्वा पहातब्बा ? लोभो, भिक्खवे, नेव कायेन पहातब्बो
 नो वाचाय, पञ्ञाय दिस्वा पहातब्बो । दोसो, भिक्खवे ... पे०...
 मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पळासो ... मच्छरियं, भिक्खवे,
 10 नेव कायेन पहातब्बं नो वाचाय, पञ्ञाय दिस्वा पहातब्बं ।

५. "पापिका, भिक्खवे, इस्सा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय,
 पञ्ञाय दिस्वा पहातब्बा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका इस्सा ?
 इध, भिक्खवे, इज्झति गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा धनेन वा धञ्जेन
 वा रजतेन वा जातरूपेन वा । तत्राञ्जतरस्स^१ दासस्स वा उपवासस्स^२
 15 वा एवं होति - 'अहो वतिमस्स गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा न
 इज्जेय्य धनेन वा धञ्जेन वा रजतेन वा जातरूपेन वा' ति । समणो
 वा पन ब्राह्मणो वा लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
 भेसज्जपरिक्खारानं । तत्राञ्जतरस्स समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा एवं
 होति - 'अहो वत अयमायस्मा न लाभो अस्स चीवरपिण्डपातसेनासन-
 20 गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं' ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापिका
 इस्सा^३ ।

६. "पापिका, भिक्खवे, इच्छा नेव कायेन पहातब्बा नो
 वाचाय, पञ्ञाय दिस्वा पहातब्बा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका
 इच्छा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सद्धो समानो 'सद्धो ति मं जानेय्यु'
 25 ति इच्छति; दुस्सीलो समानो 'सीलवा ति मं जानेय्यु' ति इच्छति;
 अप्पस्सुतो समानो 'बहुस्सुतो ति मं जानेय्यु' ति इच्छति; सङ्गणिकारामो
 समानो 'पविचित्तो ति मं जानेय्यु' ति इच्छति; कुसीतो समानो 'आरद्ध-
 विरियो ति मं जानेय्यु' ति इच्छति; मुट्ठस्सति समानो 'उपट्ठितस्सती
 ति मं जानेय्यु' ति इच्छति; असमाहितो समानो 'समाहितो ति मं

१. तत्राञ्जतरस्स - सी०, स्या०; रो० । २. ओपवासस्स - सी० । ३. एत्थ 'पापिका
 भिक्खवे इस्सा ... पहातब्बा' ति सी०, स्या०, रो० पोत्यनेसु ग्रन्थिको पाठो दिस्सति ।

जानेय्युं' ति इच्छति; दुष्पञ्चो समानो 'पञ्चावा त्ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; अखीणासवो समानो 'खीणासवो त्ति मं जानेय्युं' ति इच्छति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापिका इच्छा । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा ।

R. 41

७. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य इरियति^१, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो^२ ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियति । सो एवमस्स वेदितब्बो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य इरियति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियती' ति ।

10

८. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य इरियति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियति, सो एवमस्स वेदितब्बो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य इरियति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियती'" ति ।

20

४. महाचुन्दसुतं

१. एकं समयं आयस्मा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातियं । तत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि — "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाचुन्दो एतदवोच —

R. 42

"जाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'जानामिमं धम्मं, पस्तामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिष्ठति,

१. इरियति — स्वा० । २. पलासो — स्वा०, रो० । ३. भिक्खवो — सी०, स्वा०, रो० ।

B. 290

दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

२. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — 'भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

३. "जाणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्जो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

४. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो दनिदो व समानो अट्ठवादं वदेय्य, अघनो व समानो धनयावादं वदेय्य, अभोगो व समानो भोगवावादं वदेय्य । सो किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये समुपाप्पे न सक्कुण्येय

B. 291

30

उपनीहातुं धनं वा घञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेनं एवं जानेयुं
 — ‘दत्तिदो व अयमायस्मा समानो अद्भुवादं वदेति, अधनो व अयमायस्मा
 समानो धनवावादं वदेति, अभोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं
 वदेति । तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धन-
 करणीये समुप्पन्ने न सक्कोति उपनीहातुं धनं वा घञ्जं वा रजतं 5
 वा जातरूपं वा’ ति ।

“एवमेव खो, आवुसो, ज्ञाणवादं च भिक्खु वदमानो भावनावादं
 च — ‘जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोम्हि भावितसीलो
 भावितचित्तो भावितपञ्जो’ ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभि-
 भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो 10
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो
 एवमस्स वेदितव्वो — ‘नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो
 लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमा-
 यस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका 15 R. 44
 इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती’
 ति ।

५. “ज्ञाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — ‘जानामिमं धम्मं,
 पस्सामिमं धम्मं’ ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति,
 दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं 20
 ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स
 वेदितव्वो — ‘अयमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा
 पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
 ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न 25
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती’ ति ।

६. “भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो — ‘भावितकायोम्हि
 भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्जो’ ति । तं चे, आवुसो,
 भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ...

B. 29

उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितव्वो — 'तथा अयमायस्मा
पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो
नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो
5 न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं
... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं
पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

७. "जाणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च —
'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
10 भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभि-
भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो
एवमस्स वेदितव्वो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो
न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमा-
R. 45 यस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
15 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य
तिट्ठती' ति ।

८. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो अद्भो व समानो अद्भुवादं
20 वदेय्य, धनवा व समानो धनवावादं वदेय्य, भोगवा व समानो भोगवावादं
वदेय्य । सो किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये समुप्पन्ने सक्कुण्ये उपनीहातुं
धनं वा घञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेवं एवं जानेय्युं — 'अद्भो
व अयमायस्मा समानो अद्भुवादं वदेति, धनवा व अयमायस्मा समानो
धनवावादं वदेति, भोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं वदेति ।
25 तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये
समुप्पन्ने त्वकोति उपनीहातुं धनं वा घञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा'
ति; एवमेव खो, आवुसो, जाणवादं च भिक्खु वदमानो भावनावादं
च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य
30 तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो

एवमस्स वेदितव्यो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिष्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... भवसो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभि- 5 भुय्य तिष्ठती" ति ।

५. कसिणसुतं

१. "दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कतमानि दस ? पथवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं; आपोकसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ... 10 दायोकसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ... पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ... ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ... विञ्जानकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं । इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानी" ति ।

R. 46

६. काळीसुतं

१. एकं समयं आयस्मा महाकच्चानो अवन्तीसु विहरति 15 कुलधरे' पवत्ते पव्वते । अथ खो काळी उपासिका कुलधरिका येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसिदि । एकमन्तं निसिन्ना खो काळी उपासिका कुलधरिका आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच —

D. 294

२. "वुत्तमिदं, भन्ते, भगवता कुमारिपञ्हेसु —

20

'अत्यस्स पत्ति^२ हृदयस्स सन्ति^२,
जेत्वान सेनं पियसातरूपं ।
एकोहं^३ ज्ञायं^४ सुखमनुवोधि^५,
तस्मा जनेन न करोमि सत्ति^६ ।
सखी^७ न सम्पज्जति केनचि मे' ति ॥

25

१. कुलधरे — सी०, स्मा०, रो० । २-२. पत्ति हृदयस्य मन्त्रि — स्मा० ।
३-३. एकोहं शायी — स्मा०; एकोहं शायी — रो० । ४. सुखमनुवोधि — स्मा० । ५. सत्ति —
सी०, स्मा०, रो० । ६. सखी — सी०, स्मा०, रो० ।

R. 47

“इमस्स खो, भन्ते, भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स कथं
वित्थारेन अत्थो दट्ठब्बो” ति ?

३. “पथवीकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि, एके समण-
ब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसु^१ । यावता खो, भगिनि, पथवीकसिण-
समापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तदभिञ्जाय भगवा अस्साद-
मद्दस^२ आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्गञ्जाणदस्सनमद्दस ।
तस्स अस्साददस्सनहेतु^३ आदीनवदस्सनहेतु निस्सरणदस्सनहेतु मग्गा-
मग्गञ्जाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता होति ।

४. “आपोकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... पे०... तेजो-
कसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... वायोकसिणसमापत्तिपरमा खो,
भगिनि ... नीलकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... पीतकसिण-
समापत्तिपरमा खो, भगिनि ... लोहितकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि
... ओदात्तकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि ... आकासकसिणसमा-
पत्तिपरमा खो, भगिनि ... विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमा खो, भगिनि,
एके समणब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसु^१ । यावता खो, भगिनि,
विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तद-
भिञ्जाय भगवा अस्सादमद्दस आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्ग-
ञ्जाणदस्सनमद्दस । तस्स अस्साददस्सनहेतु आदीनवदस्सनहेतु निस्सरण-
दस्सनहेतु मग्गामग्गञ्जाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता
होति । इति खो, भगिनि, यं तं वृत्तं भगवता कुमारिपञ्हेसु -

B. 295

‘अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति ,
जेत्वान सेनं पियसातरूपं ।
एकोहं ज्ञायं सुखमनुबोधिं ,
तस्मा जनेन न करोमि सखि ।
सखी न सम्पज्जति केनचि मे’ ति ॥

R. 48

25

“इमस्स खो, भगिनि, भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स एवं
वित्थारेन अत्थो दट्ठब्बो” ति ।

१. नु खो - सी०, स्या०, रो० । २-२. अत्थाभि० - सी०, स्या०, रो० ।

३. आदिमद्दस - सी०, स्या०, रो० । ४. आदिदस्सनहेतु - सी०, स्या०, रो० ।

७. पटममहापञ्चाशत्

१. एकं समयं भगवा सायत्तियं विहरति जेतवने धनाय-
पिण्डकस्स आरामे । अयं सो सम्बहुता भिक्खू पुब्बप्पहसमयं निवासत्वा
पत्तणीयरमादाय सायत्तियं पिण्डाय परिवसितुं । अयं सो तेषां भिक्खूनां
एतद्दहोसि — “अत्तिप्पगो सो ताव सायत्तियं पिण्डाय परितुं; यद्दून
मयं येन अञ्जतित्थियानं परिव्याजकानं आरामो तेनुपसङ्गमेम्मामा” ९
ति ।

२. अयं सो ते भिक्खू येन अञ्जतित्थियानं परिव्याजकानं
आरामो तेनुपसङ्गमिसु; उपगङ्गमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
व्याजोहि सद्धिं सम्मोदिगु । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं कीतिगारेत्ता
एकमन्तं निसीदिगु । एकमन्तं निसिद्धे सो ते भिक्खू ते अञ्जतित्थिया १०
परिव्याजका एतदवोचुं —

३. “समणो, आवुत्तो, गोतमो सायकानं एवं धम्मं देसेति —
‘एयं तुम्हे, भिक्खावे, सच्चं धम्मं अभिजानाय, सच्चं धम्मं अभिञ्जाय’
विहरया’ ति; मयं पि सो, आवुत्तो, सायकानं एवं धम्मं देसेम — ‘एयं
तुम्हे, आवुत्तो, सच्चं धम्मं अभिजानाय, सच्चं धम्मं अभिञ्जाय ११
विहरया’ ति । इयं नो, आवुत्तो, को विसेसो को अधिप्पयासो” किं
नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा
धम्मदेसनं अनुसासनिमा वा अनुसासनि” ति ? १२

४. अयं सो ते भिक्खू तेषां अञ्जतित्थियानं परिव्याजकानं
भासितं नेव अभिनन्दिसु नप्पट्टिकोसिसु । अनभिनन्दित्वा अन्निदि- १३
क्ककोसित्वा उट्ठामासना पक्कमिसु — “भगवतो सन्तिके एतस्स मागितस्स
अत्तं आजातिस्सामा” ति । १४

६. “इध मयं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सार्वत्थि पिण्डाय पविसिम्हा । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तुं; यन्नून मयं येन अञ्ज-
 तित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यामा’ ति । अय खो
 5 मयं, भन्ते, येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमिम्हा ;
 उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि सम्मोदिम्हा ।
 सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिम्हा । एकमन्तं
 निसिन्ने खो, भन्ते, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका अम्हे एतदवोचुं —
 ‘समणो, आवुसो, गोतमो सावकानं एवं धम्मं देसेति — एथ तुम्हे, भिक्खवे,
 10 सव्वं धम्मं अभिजानाथ, सव्वं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति ; मयं पि
 खो, आवुसो, सावकानं एवं धम्मं देसेम — एथ तुम्हे, आवुसो, सव्वं धम्मं
 अभिजानाथ, सव्वं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति । इध नो, आवुसो,
 को विसेसो को अधिप्पयासो किं नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स
 अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा धम्मदेसनं अनुसासनिया वा
 15 अनुसासनि’ ति ?

R. 50

“अथ खो मयं, भन्ते, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
 भासितं नेव अभिनन्दिम्हा नप्पटिक्कोसिम्हा । अनभिनन्दित्वा अप्पटि-
 क्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कमिम्हा — ‘भगवतो सन्तिके एतस्स
 भासितस्स अत्थं आजानिस्सामा’” ति ।

- 20 ७. “एवंवादिनो, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एवं-
 मस्सु वचनीया — ‘एको, आवुसो, पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं,
 द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानि, तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि
 वेय्याकरणानि, चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानि,
 पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानि, छ पञ्हा छ उद्देसा छ
 25 वेय्याकरणानि, सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानि, अट्ठ पञ्हा
 अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानि,
 दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानि’ ति । एवं पुट्ठा, भिक्खवे, अञ्ज-
 तित्थिया परिब्बाजका न’ चेव’ सम्पायिस्सन्ति, उत्तरि’ च’ विघातं
 आपज्जिस्सन्ति । तं किस्स हेतु ? यथा तं, भिक्खवे, अविशयस्मि ।
 30 नाहं तं, भिक्खवे, पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नहकि सत्समण-

ब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय यो इमेसं पञ्हाणं वेय्याकरणेन चित्तं
आराधेय्य, अञ्जत्र तथागतेन वा तथागतसावकेन वा इतो वा पन
सुत्वा ।

८. “एको पञ्हा एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं” ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? एकधम्मो, भिक्खवे, भिक्खु सम्मा
निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्त-
दस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमस्मि एकधम्मो ? ‘सव्वे सत्ता आहारद्वितिका’ — इमस्मि खो,
भिक्खवे, एकधम्मो भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘एको पञ्हा एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं’
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 51

९. “द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी” ति, इति खो पनेतं
वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु सम्मा
निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परि-
यन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमेषु द्वीसु ? नामे च रूपे च — इमेषु खो, भिक्खवे, द्वीसु धम्मेषु
भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
होति । ‘द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं
पटिच्च वुत्तं ।

१०. “तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानी” ति,
इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तीसु, भिक्खवे, धम्मेषु
भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्त-
करो होति । कतमेषु तीसु ? तीसु वेदनासु — इमेषु खो, भिक्खवे,
तीसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा
विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्या-
करणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 298

30

R. 52

११. “चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी’
ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चतूसु, भिक्खवे,
धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्च-
मानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्ख-
5 स्सन्तकरो होति । कतमेसु चतूसु ? चतूसु आहारेसु — इमेसु खो,
भिक्खवे, चतूसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च
दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा
चत्तारि वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

10 १२. “पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी’ ति, इति
खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, भिक्खवे, धम्मेसु
भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमेसु पञ्चसु ? पञ्चसु उपादानक्खन्धेसु — इमेसु खो,
15 भिक्खवे, पञ्चसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च
दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च
वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. “छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी’ ति, इति खो
20 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? छसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमेसु छसु ? छसु अज्झत्तिकेसु आयतनेसु — इमेसु खो,
भिक्खवे, छसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
25 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी’
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 53

B. 299

१४. “सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानी’ ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? सत्तसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
30 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा

परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमेसु सत्तसु ? सत्तसु विज्जाणद्धित्तिसु — इमेसु खो,
भिक्खवे, सत्तसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च
दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्या- 5
करणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१५. "अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? अट्ठसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो 10
होति । कतमेसु अट्ठसु ? अट्ठसु लोकधम्मेसु — इमेसु खो, भिक्खवे,
अट्ठसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो ... पे०... दुक्खस्सन्तकरो
होति । 'अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं
इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१६. "नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो 15
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा-
परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमेसु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु — इमेसु खो, भिक्खवे, 20
नवसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा
विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी'
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 54

१७. "दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु 25
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमेसु दससु ? दससु अकुसलेसु कम्मपथेसु — इमेसु खो,
भिक्खवे, दससु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च 30

B. 300

दिद्वेव धम्मं दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्या-
करणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं" ति ।

८. दुतियमहापञ्हासुत्तं

१. एकं समयं भगवा कजङ्गलायं विहरति वेळुवने । अथ खो
सम्बहुला कजङ्गलका' उपासका येन कजङ्गलिका भिक्खुनी तेनुप-
5 सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा कजङ्गलिकं भिक्खुनि अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो कजङ्गलका उपासका कजङ्गलिकं
भिक्खुनि एतदवोचुं --

२. "वुत्तमिदं, अय्ये, भगवता महापञ्हेसु -- 'एको पञ्हे एको
उद्देसो एकं वेय्याकरणं, द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानि, तयो पञ्हा
R. 55 10 तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानि, चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि
वेय्याकरणानि, पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानि, छ पञ्हा
छ उद्देसा छ वेय्याकरणानि, सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानि,
अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्या-
करणानि, दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति । इमस्स नु खो,
15 अय्ये, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स कथं वित्थारेन अत्थो दट्ठवो" ति ?

३. "न खो पनेतं, आवुसो, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा
पटिग्गहितं, न पि मनोभावनीयानं भिक्खूतं सम्मुखा सुतं सम्मुखा
पटिग्गहितं; अपि च, यथा मेल्य खायति तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ,
भासिस्सामी" ति । "एवं, अय्ये" ति, खो कजङ्गलका उपासका
20 कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया पच्चस्सोसुं । कजङ्गलिका भिक्खुनी
एतदवोच --

४. "एको पञ्हे एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं' ति, इति खो
पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? एकधम्मं, आवुसो, भिक्खु
सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
25 परियन्तदस्सावी सम्मदत्तं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मं दुक्खस्सन्तकरो
होति । फत्तमस्मि एकधम्मं ? सव्वे सत्ता आहारद्वितिका -- इमस्मि
खो, आवुसो, एकधम्मं भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो

सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 301

५. "द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी" ति इति, खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु 5
सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु द्वीसु ? नामे च रूपे च ... पे०... कतमेसु तीसु ? तीसु वेदनासु - इमेसु खो, आवुसो, तीसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निव्विन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी 10
सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 56

६. "चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी" ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चतूसु, आवुसो, 15
धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु चतूसु ? चतूसु सतिपट्टानेसु - इमेसु खो, आवुसो, चतूसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि 20
वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

७. "पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी" ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु पञ्चसु ? 25
पञ्चसु इन्द्रियेसु ... पे०... कतमेसु छसु ? छसु निस्सरणीयासु घातूसु ... पे०... कतमेसु सत्तसु ? सत्तसु वोज्झङ्गसु ... पे०... कतमेसु अट्ठसु ? अट्ठसु अरियअट्ठङ्गिकमग्गेसु - इमेसु खो, आवुसो, अट्ठसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं

R. 57

अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'अट्ठ पञ्हा अट्ठहेसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 302

८. "नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, आवुसो, धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेषु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु — इमेषु खो, आवुसो, नवसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

९. "दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, आवुसो, धम्मेषु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेषु दससु ? दससु कुसलेसु कम्मपयेसु — इमेषु खो, आवुसो, दससु धम्मेषु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 59

१०. "इति खो, आवुसो, यं तं वुत्तं भगवता सङ्खित्तेन' भासितासु' महापञ्हासु — 'एको पञ्हो एको उहेसो एकं वेय्याकरणं ... पे०... दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्खित्तेन भासितस्स एवं वित्थारेन अत्थं आजानामि । आमाङ्गमाना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तञ्जेव उपसङ्गमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ' । यथा नो नं' भगवा व्याकरोति तथा नं धारेय्याया' ति । "एवं, अय्ये" ति खो कज्जलका उपासका कज्जलिकाय सो भिक्खुनिया भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना कज्जलिकं भिक्खुनि अभिवादेत्वा पदवित्थणं यत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमिसु; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिमु । एकमन्तं

१-१०. टी०, स्वा०, रो० पोत्थनेषु नसि । २. पुत्तं प्याय — गी०; तस्मिन्नेव्याय — स्वा० । ३. गी०, स्वा०, रो० पोत्थनेषु नसि ।

निसिन्ना खो कजङ्गलका उपासका यावतको अहोसि कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया सद्धि कयासल्लापो, तं सव्वं भगवतो आरोचेसुं ।

११. "साधु साधु, गहपतयो ! पण्डिता, गहपतयो, कजङ्ग-
लिका भिक्खुनी । महापञ्जा, गहपतयो, कजङ्गलिका भिक्खुनी ।
मं चे' पि तुम्हे, गहपतयो, उपसङ्कमित्वा^१ एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं ५
पि चेतं एवमेव व्याकरेय्यं यथा तं कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया व्याकतं ।
एसो चेव तस्स अत्यो । एवं च नं धारेय्याथा" ति । R. 59

६. पठमकोसलमुत्तं

१. "यावता, भिक्खवे, कासिकोसला, यावता रञ्जो पसेनदिस्स कोसलस्स विजित^२, राजा तत्थ पसेनदि कोसलो अगमक्खायति ।
रञ्जो पि खो, भिक्खवे, पसेनदिस्स कोसलस्स अत्येव अञ्जयत्तं अत्थि १०
विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

२. "यावता, भिक्खवे, चन्दिमसुरिया परिहरन्ति दिसा भन्ति विरोचमाना^३, ताव सहस्सधा लोको । तस्मि सहस्सधा लोके सहस्सं चन्दानं सहस्सं सुरियानं सहस्सं सिनेप्पव्वतराजानं सहस्सं जम्बुदीपानं १५
सहस्सं अपरगोयानानं सहस्सं उत्तरकुरूनं सहस्सं पुव्वविदेहानं चत्तारि महासमुद्दसहस्सानि चत्तारि महाराजसहस्सानि सहस्सं चातुमहाराजि-
कानं सहस्सं तावतिसानं सहस्सं यामानं सहस्सं तुसितानं सहस्सं निम्मान-
रत्तीनं^४ सहस्सं परनिम्मितवसवत्तीनं सहस्सं^५ ब्रह्मलोकानं । यावता,
भिक्खवे, सहस्सी^६ लोकधातु^७, महाब्रह्मा तत्थ अगमक्खायति । महा- २० R. 60
ब्रह्मणो पि खो, भिक्खवे, अत्येव अञ्जयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

३. "होति सो, भिक्खवे, समयो यं अयं लोको संवट्ठति । संवट्ठमाने, भिक्खवे, लोके येभ्य्येन सत्ता आभस्सरसंवत्तनिका^८ भवन्ति । ३०

१-१. सवे - सी०, स्या०, रो० । २. मं० - सी०, स्या०, रो० । ३. विजिते - सी० ।

४. विरोचना - सी० । ५-५. स्या० पोत्थके न दिसानि । ६-६. सट्ठम० - स्या०, रो० ।

७. आभस्सरसंवत्तनिका - सी०, स्या०, रो० ।

B. 304

ते तत्थ होन्ति मनोमया पीतिभक्खा सयम्पभा अन्तलिक्खेचरा सुभट्ठायिनी
चिरं दीघमद्धानं तिट्ठन्ति । संवट्ठमाने, भिक्खवे, लोके आभस्सरा
देवा अगमक्खायन्ति । आभस्सरानं पि खो, भिक्खवे, देवानं अत्येव
अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरिय-
सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अगगे विरज्जति,
पगेव हीनस्मि ।

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कतमानि दस ?
पथवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्वं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं; आपो-
कसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ...
वायोकसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ...
पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ...
ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ...
विञ्जानकसिणमेको सञ्जानाति उद्वं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं ।
इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानि ।

R. 61

१५ “एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं दसन्नं कसिणायतनानं यदिदं विञ्जान-
कसिणं एको सञ्जानाति उद्वं अधो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं । एवं-
सञ्जिन्नो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंसञ्जीनं पि खो,
भिक्खवे, रात्तानं अत्येव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं,
भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं
निव्विन्दन्तो अगगे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

५. “अट्ठिमानि, भिक्खवे, अभिभायतनानि । कतमानि अट्ठ ?
अज्झत्तं रूपसञ्जी एको यहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि सुवण्ण-
दुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एयंगञ्जी होति ।
इदं पठमं अभिभायतनं ।

२३ “अज्झत्तं रूपसञ्जी एको यहिद्धा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि
सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एयंगञ्जी
होति । इदं दुतियं अभिभायतनं ।

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको यहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि
सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एयंगञ्जी
होति । इदं ततियं अभिभायतनं ।

१०.३.६]

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
अप्पमाणानि सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’
ति, एवंसञ्जी होति । इदं चतुत्थं अभिभायतनं ।

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति नीलानि
नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । सेय्यथापि नाम उमा- 5
पुष्कं नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नीलनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं
वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नील-
निभासं; एवमेव अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि; ‘तानि अभि-
भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं पञ्चमं अभि- 10
भायतनं ।

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति पीतानि
पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि । सेय्यथापि नाम कणि-
कारपुष्कं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं पीतनिभासं, सेय्यथा वा पन तं
वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं 15 R 62
पीतनिभासं; एवमेव अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति
पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि; ‘तानि अभि-
भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं छट्ठं अभिभायतनं ।

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि
लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि । सेय्यथा- 20
पि नाम बन्धुजीवकपुष्कं लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं
लोहितकनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं
लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं लोहितकनिभासं; एवमेव
अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि
लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि; ‘तानि 25
अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी होति । इदं सत्तमं
अभिभायतनं ।

“अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि
ओदातवण्णानि ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि । सेय्यथापि
नाम ओसधितारका ओदाता ओदातवण्णा ओदातनिदस्सना ओदात- 30

१. उम्मापुष्कं - सी०, रो०; उम्मापुष्कं - स्या० । २. एवमेव - सी०, स्या०, रो० ।

B. 306

निभासा, सेय्यथा वा पनं तं वत्थं वाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं
ओदातं ओदातवण्णं ओदातनिदस्सनं ओदातनिभासं; एवमेव अज्झत्तं
अरूपसज्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि
5 पस्सामी' ति, एवंसज्जी होति । इदं अट्ठमं अभिभायतनं । इमानि
खो, भिक्खवे, अट्ठ अभिभायतनानि ।

"एतदगं, भिक्खवे, इमेसं अट्ठमं अभिभायतनानं यदिदं अज्झत्तं
अरूपसज्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि
10 पस्सामी' ति, एवंसज्जी होति । एवंसज्जिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति
सत्ता । एवंसज्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अज्झयत्तं
अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि
पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

R. 63

६. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
12 दुक्खा पटिपदा दग्धाभिज्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा, सुक्खा
पटिपदा दग्धाभिज्जा, सुक्खा पटिपदा खिप्पाभिज्जा - इमा खो,
भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा ।

"एतदगं, भिक्खवे, इमासं चतस्समं पटिपदानं यदिदं सुत्ता
पटिपदा खिप्पाभिज्जा । एवम्पटिपत्ता पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता ।
20 एवम्पटिपत्तानं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अज्झयत्तं अत्थि
विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि
पि निव्विन्दति । तस्मि निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

७. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, सज्जा । कतमा चतस्सो ?
परित्तमेको सज्जानाति, महग्गतमेको सज्जानाति, अप्पमाणमेको
25 सज्जानाति, 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चज्जयायतनमेको सज्जानाति -
इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो सज्जा ।

"एतदगं, भिक्खवे, इमासं चतस्समं सज्जानं यदिदं 'नत्थि
किञ्ची' ति आकिञ्चज्जयायतनमेको सज्जानाति । एवंसज्जिनो पि खो,
भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंसज्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्येव
30 अज्झयत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरिय-

सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्रे विरज्जति,
पगेव हीनस्मि ।

८. “एतदग्गं, भिक्खवे, बाहिरकानं दिट्ठिगतानं यदिदं ‘नो
चस्सं, नो च मे सिया, न भविस्सामि, न मे भविस्सती’ ति । एवंदिट्ठिनो,
भिक्खवे, एतं पाटिकहुं — ‘या चायं भवे’ अप्पटिकुल्यता, सा चस्स न
भविस्सति; या चायं भवनिरोधे पाटिकुल्यता, सा चस्स न भविस्सती’
ति । एवंदिट्ठिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंदिट्ठिनं पि खो,
भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अज्जायत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं,
भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्वि-
न्दन्तो अग्रे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

B. 307

R. 64

10

९. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमत्थविमुद्धिं
पज्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमत्थविमुद्धिं पज्जापेन्तानं यदिदं
सव्वसो आकिञ्चज्जायतनं समतिक्कम्म नेवसज्जानासज्जायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति । ते तदभिज्जाय तस्स सच्छिकिरियाय धम्मं देसेन्ति ।
एवंवादिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंवादीनं पि खो, भिक्खवे,
सत्तानं अत्येव अज्जायत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे,
सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्रे
विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

15

१०. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमदिट्ठधम्मनिव्वानं
पज्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमदिट्ठधम्मनिव्वानं पज्जापेन्तानं
यदिदं छन्नं फस्सायतनानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अस्सादं च आदीनवं
च निस्सरणं च ययाभूतं विदित्वा अनुपादाविमोक्खो । एवंवादि सो
मं, भिक्खवे, एवमक्खायि एके समणब्राह्मणा असता तुच्छा मुसा अभूतेन
अवभाचिक्खन्ति — ‘समणो गोतमो न कामानं परिज्जं पज्जापेति,
न रूपानं परिज्जं पज्जापेति, न वेदनानं परिज्जं पज्जापेती’ ति ।
कामानं चाहं, भिक्खवे, परिज्जं पज्जापेमि, रूपानं च परिज्जं
पज्जापेमि, वेदनानं च परिज्जं पज्जापेमि, दिट्ठेव धम्मे निच्छातो
निव्वुतो सीतिभूतो अनुपादापरिनिव्वानं पज्जापेमो” ति ।

R. 65

१०. द्रुतियकोसलसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्ड-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन राजा पसेनदि कोसलो उय्योधिका
निवत्तो होति विजितसङ्गामो लद्धाधिप्पायो । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो येन आरामो तेन पायासि । यावतिका यानस्स भूमि, यानेन
5 गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व आरामं पाविसि । तेन खो पन
समयेन सम्बहुला भिक्खू अब्भोकासे चङ्कमन्ति । अथ खो राजा
पसेनदि कोसलो येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू
एतदवोच -

२. “कहं नु खो, भन्ते, भगवा एतरहि विहरति अरहं
10 सम्मासम्बुद्धो । दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, तं भगवन्तं अरहन्तं सम्मा-
सम्बुद्धं” ति ।

“एसो, महाराज, विहारो संवुत्तद्वारो । तेन अप्पसद्दो उप-
सङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा अगळं
आकोटेहि; विवरिस्सति ते भगवा द्वारं” ति ।

३. अथ खो राजा पसेनदि कोसलो येन सो विहारो संवुत्तद्वारो,
तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा
अगळं आकोटेसि । विवरि भगवा द्वारं । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो विहारं पविसित्वा भगवतो पादेसु सिरसा निपत्तित्वा भगवतो
पादानि मुखेन च परिचुम्बति पाणीहि च परिसम्भाहति नामं च सावेति -
15 “राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो; राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो” ति ।

४. “कं पन त्वं, महाराज, अत्यवसं सम्पस्समानो इमस्मि
सरीरे एवरूपं परमनिपच्चकारं करोसि, भेत्तूपहारं उपदंसेसी” ति ?

५. “कतञ्जुतं खो अहं, भन्ते, कतवेदितं सम्पस्समानो भगयति
एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, भेत्तूपहारं उपदंसेमि । भगवा हि,
25 भन्ते, बहुजनहिताय पटिपन्नो बहुजनमुत्ताय बहुनो जनस्स अरिये आये
पतिट्ठापित्ता यदिदं कल्याणधम्मत्ताय सुगतधम्मत्ताय । यं पि, भन्ते,
भगवा बहुजनहिताय पटिपन्नो बहुजनमुत्ताय बहुनो जनस्स अरिये आये

पतिट्ठापिता यदिदं कल्याणधम्मताय कुसलधम्मताय, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

६. "पुन च परं, भन्ते, भगवा सीलवा बुद्धसीलो^१ अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो । यं पि, भन्ते, भगवा सीलवा बुद्धसीलो अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

७. "पुन च परं, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्ज-वनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । यं पि, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटि-सेवति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

८. "पुन च परं, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपात-सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

९. "पुन च परं, भन्ते, भगवा आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्य्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकत्तेत्तं लोकस्स । यं पि, भन्ते, भगवा आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्य्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकत्तेत्तं लोकस्स, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

१०. "पुन च परं, भन्ते, भगवा यायं कथा अभिसल्लेलिका चेतोविदवरणसप्पाया^३, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविवेक-कथा असंसग्गकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्जाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिज्जाणदत्तानकथा, एवरूपाय^४ कथाय निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । यं पि, भन्ते, भगवा यायं कथा अभि-

१. इयं - रो० । २. बुद्धसीलो - स्या०, रो० । ३. चेजोविवरणसप्पाया - स्या० ।
४. एवरूपिया - सी०, रो० ।

सल्लेखिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा ... पे०... विमुत्तिआणदस्सनकथा, एवरूपाय कथाय निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदसेमि ।

5 ११. “पुन च परं, भन्ते, भगवा चतुस्रं ज्ञानानं” आभिचेतसिकानं^१ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । यं पि, भन्ते, भगवा चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति^२ एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदसेमि ।

10 १२. “पुन च परं, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो बीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे — ‘अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो”

20 ति । इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदसेमि ।

25 १३. “पुन च परं, भन्ते, भगवा दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनो-

१. स्या० पोत्यके नत्थि । २. अभिचेतसिकानं — सी०, रो० । ३. भगवतो — स्या० । ४. इधूपपन्नो — स्या०; इधूपपन्नो — रो० ।

दुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टि-
कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुप-
वादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं 5
मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति, इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।
यं पि, भन्ते, भगवा दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं
सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं 10
उपदंसेमि ।

R. 67

१४. "पुन च परं, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्ञा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ति' ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि खो 15
अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं
करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

B. 311

१५. "हन्द च' दानि मयं, भन्ते, गच्छाम । बहुकिञ्चा मयं
बहुकरणीया" ति ।

"यस्स दानि त्वं, महाराज, कालं मञ्ञसी" ति ।

20

अथ खो राजा पसेनदि कोसलो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा
पदक्खिणं कत्वा पक्कामी ति ।

महावग्गो ततियो ।

तत्सुदानं

सीहाधिवृत्ति^१ कायेन^२, चुन्देन^३ कसिणेन च ।

R. 70

काळी^४ च^५ द्वे महापञ्ञा, कोसलेहि परे दुवे ति ॥

१. सी०, स्था०, रो० पोत्तनेसु नत्थि । २-२. सीहाधिवृत्ति० - सी०, स्था०, रो० ।

३. चन्दो - स्था० । ४-४. कालि - सी०, रो०; काळी - स्था० ।

४. उपालिवग्गो

१. उपालिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच -

२. “कति नु खो, भन्ते, अत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ?

३. “दस खो, उपालि, अत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं । कतमे दस ? सङ्खसुट्ठुताय, सङ्खफासुताय, दुम्मझकूनं पुग्गलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खूनं फासु-
विहाराय, दिट्ठधम्मिकानं आसवानं संवराय, सम्परायिकानं आसवानं
१० पटिघाताय, अप्ससन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय, सट्ठम्म-
ट्ठितिया, विनयानुग्गहाय - इमे खो, उपालि, दस अत्थवसे पटिच्च
तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पातिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ।

२. पातिमोक्खट्ठपनासुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, पातिमोक्खट्ठपना” ति ?

२. “दस खो, उपालि, पातिमोक्खट्ठपना । कतमे दस ?
१५ पाराजिको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, पाराजिककथा विप्पकता
होति, अनुपसम्पन्नो तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, अनुपसम्पन्नकथा
विप्पकता होति, सिक्खं पच्चवखातको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति,
सिक्खं पच्चवखातककथा विप्पकता होति, पण्डको तस्सं परिसायं निसिन्नो
होति, पण्डककथा विप्पकता होति, भिक्खुनिदूसको तस्सं परिसायं
२० निसिन्नो होति, भिक्खुनिदूसककथा विप्पकता होति - इमे खो, उपालि,
दस पातिमोक्खट्ठपना” ति ।

३. उज्वाहिकासुत्तं

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मोहि समघ्रागतो भिक्खु उज्वा-
हिकाय सम्मन्नितव्यो” ति ?

२. "दसहि सो, उपाति, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उव्वाहि-
 काय सम्मन्नितव्वो । कतमेहि दसहि ? इयुपाति, भिक्खु सीतवा
 होति; पातिमोक्खसंवसरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेमु
 यज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेमु; बहुस्सुतो होति
 सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियो- १
 सानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं अग्नि-
 यदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वनसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; उभयानि सो पनस्स पाति-
 मोक्खतानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविमत्तानि सुप्पयत्तीनि सुवि-
 निच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; विनये सो पन ठितो होति असंहोरो; 10
 पटिवलो होति उभो अत्तपच्चत्तिके^१ सञ्ज्यापेतुं पञ्ज्यापेतुं निज्जापेतुं
 पेक्खेतुं पसादेतुं; अधिकरणसमुप्पादवूपसमकुसलो^२ होति - अधिकरणं
 जानाति; अधिकरणसमुदयं जानाति; अधिकरणनिरोधं जानाति;
 अधिकरणनिरोधगामिनि^३ पटिपदं^४ जानाति । इमेहि सो, उपाति, दसहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उव्वाहिकाय सम्मन्नितव्वो" ति । 15

R. 72

४. उपसम्पदासुतं

१. "कतीहि नु सो, भन्ते, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना
 उपसम्पादेतव्वं" ति ?

B. 313

२. "दसहि सो, उपाति, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना उप-
 सम्पादेतव्वं । कतमेहि दसहि ? इयुपाति, भिक्खु सीतवा होति,
 पातिमोक्खसंवसरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेमु यज्जेसु 21
 भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेमु; बहुस्सुतो होति सुतधरो
 सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोमान-
 कल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिमुद्धं ब्रह्मचरियं अग्नि-
 यदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता^५ वनसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं सो पनस्स वित्त्यारेन 23
 स्वागतं होति सुविमत्तं सुप्पयत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो;

१. अत्तपच्चत्तिके - सी०, स्ता०, रो० । २. • अनुनाद-वृत्तन • - सी० ।

३-२. • गामिनीपटिपदं - स्ता० । ४. पटि - सी०, स्ता०, रो० ।

- पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिवलो होति अधिचित्ते समादपेतुं;
- 5 पटिवलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं” ति ।

५. निस्सयसुत्तं

R. 73

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो” ति ?

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठियां सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्त्यारेन स्वागतं होति सुविभत्तं सुप्पवत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरतिं वूपकासेतुं वा
- 10 वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले ... पे०... अधिचित्ते ... अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातव्वो” ति ।

६. सामणेरेसुत्तं

B. 314

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्ठापेतव्वो” ति ?
- 20 सामणेरो उपट्ठापेतव्वो” ति ?

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्ठापेतव्वो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठियां सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्त्यारेन स्वागतं होति सुविभत्तं सुप्पवत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरतिं
- 25

वूपकासेतुं वा वूपकासोपेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिवलो होति अधिचित्ते समादपेतुं; पटिवलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणोरो उपट्ठापेतव्वो” ति । 5

७. सङ्घभेदसुत्तं

१. “सङ्घभेदो सङ्घभेदो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्घो भिन्नो होती” ति ?

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, 10 भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अवकस्सन्ति अपकस्सन्ति” आवेनि कम्मानी 15 करोन्ति आवेनि” पातिमोवखं” उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, उपालि, सङ्घो भिन्नो होती” ति ।

८. सङ्घसामग्रीसुत्तं

१. “सङ्घसामग्री सङ्घसामग्री” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्घो समगो होती” ति ?

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं धम्मो 20 ति दीपेन्ति, अविनयं अविनयो ति दीपेन्ति, विनयं विनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन

आचिष्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि न अवकस्सन्ति न अपकस्सन्ति न आवेनि कम्मणि करोन्ति न आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, उपासि, सङ्खो
5 समग्गो होती' ति ।

६. पठमआनन्दसुत्तं

R. 75

१. अय खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच — "सङ्खभेदो सङ्ख-
भेदो' ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो भिन्नो
10 होती' ति ?

२. "इधानन्द, भिक्खू अघम्मं घम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो
ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति ... पे०... पञ्जत्तं तथागतेन
अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अवकस्सन्ति
अपकस्सन्ति आवेनि कम्मणि करोन्ति आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति ।
15 एत्तावता खो, आनन्द, सङ्खो भिन्नो होती' ति ।

३. "समग्गं पन, भन्ते, सङ्खं भिन्दित्वा' किं सो पसवती' ति ?
"कप्पट्टिकं', आनन्द, किंविस्सं पसवती' ति ।

"किं पन, भन्ते, कप्पट्टिकं किंविस्सं' ति ?

"कप्पं, आनन्द, निरयमिह पच्चती ति —

R. 76 20

"आपायिको नेरयिको, कप्पट्टो सङ्खभेदको ।
वग्गरतो अघम्मट्टो, योगक्खेमा' पधंसति' ।
सङ्खं समग्गं भिन्दित्वा', कप्पं निरयमिह पच्चती' ति ॥

१०. दुतियआनन्दसुत्तं

B. 516

१. "सङ्खसामग्गो सङ्खसामग्गो' ति, भन्ते, वुच्चति ।
कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो समग्गो होती' ति ?

१. भेत्ता — सी०, स्या०, रो० । २. कप्पट्टियं — सी०, स्या०, रो० । ३-३. योगस्समेवतो
पंसति — सी०, स्या०, रो० । ४. भेत्तान — गी०, स्या०, रो० ।

२. “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन सङ्खे भण्डनकलह-
विग्गहविवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ?

३. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अघम्मो
ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति,
५ अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथा-
गतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं
तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति
१० दीपेन्ति । अयं खो, उपालि, हेतु अयं पच्चयो, येन सङ्खे भण्डनकलह-
विग्गहविवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ।

R. 78

२. पठमविवादमूलसुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दस खो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दस ?
इधुपालि, भिक्खू अघम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति,
१५ अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं
अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं
तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथा-
गतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं
तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति
२० दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । इमानि
खो, उपालि, दस विवादमूलानी” ति ।

३. दुतियविवादमूलसुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दस खो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दस ?

इधुपालि, भिक्खू अनापत्ति आपत्ती ति दीपेन्ति, आपत्ति अनापत्ती
D. 318 25 ति दीपेन्ति, लहुकं आपत्ति गरुकापत्ती ति दीपेन्ति, गरुकं आपत्ति
लहुकापत्ती ति दीपेन्ति, दुट्ठुल्लं आपत्ति अदुट्ठुल्लापत्ती ति दीपेन्ति,

अदुट्टुल्लं आपत्तिं दुट्टुल्लापत्ती ति दीपेन्ति, सावसेसं आपत्तिं अनव-
सेसापत्ती ति दीपेन्ति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसापत्ती ति दीपेन्ति,
सप्पटिकम्मं आपत्तिं अप्पटिकम्मापत्ती ति दीपेन्ति, अप्पटिकम्मं आपत्तिं
सप्पटिकम्मापत्ती ति दीपेन्ति । इमानि खो, उपात्ति, दस विवाद-
मूलानी” ति ।

5

४. कुसिनारसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरति बलिहरणे धनसण्डे ।
तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते
भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन पञ्च धम्मे
अज्झत्तं पञ्चवेक्खित्वा पञ्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा परो चोदेतव्वो । 10
कतमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं पञ्चवेक्खित्वा ? चोदकेन, भिक्खवे,
भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘परिसुद्धकायसमाचारो
नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह कायसमाचारेण समन्नागतो अच्चिद्देन अप्पटि-
मंसेन । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्धकायसमाचारो होति परिसुद्धेन कायसमाचारेण 15
समन्नागतो अच्चिद्देन अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इह ताव
आयस्मा कायिकं सिक्खस्सु’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन
एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘परिसुद्धवचीसमाचारो नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह
वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्चिद्देन अप्पटिमंसेन । संविज्जति नु 20
खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्ध-
वचीसमाचारो होति परिसुद्धेन वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्चिद्देन
अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इह ताव आयस्मा वाचसिकं
सिक्खस्सु’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन 25 R. 80
एवं पञ्चवेक्खितव्वं — ‘मेत्तं नु खो मे चित्तं पञ्चुपट्ठितं सन्नहाचारीसु
अनाघातं । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्तं चित्तं पञ्चुपट्ठितं होति सन्नहाचारीसु अना-

B. 319

घातं, तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इद्धं ताव आयस्मा सव्वह्यचारीसु मेत्तं चित्तं उपट्ठापेही' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पच्चवेक्खितव्वं — 'वहुस्सुतो नु खोम्हि सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्वयञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपा' मे धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं^१ सव्वयञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इद्धं ताव आयस्मा आगमं परियापुणस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

१५ ६. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पच्चवेक्खितव्वं — 'उभयानि खो^२ पन' मे पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खुनो उभयानि पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, 'इदं पनायस्मा, यत्थ वुत्तं भगवता' ति, इति पुट्ठो न सम्पायिस्सति^३ । तस्स भवन्ति वत्तारो — 'इद्धं ताव आयस्मा विनयं तिक्खस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो । इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं पच्चवेक्खितव्वा ।

२५ ७. "फतमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं उपट्ठापेतव्वा ? 'कालेन वक्खामि, नो अकालेन; भूतेन वक्खामि, नो अभूतेन; सप्पहेन वक्खामि, नो फहसेन; अत्यसंहितेन वक्खामि, नो अनत्यसंहितेन; मेत्तचित्तो वक्खामि, नो दोसन्तरो' ति — इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं उपट्ठापेतव्वा । चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन इमे पञ्च धम्मे

१. तथारूपाणि — मत्त० । २. तावथा — मी० । ३-३. नु मां — मी०, रो०; मी०-
स्वा० । ४. गण्ठावर्गः — मी०, गत्त०, रो० ।

अञ्जत्तं पच्चवेक्खित्वा इमे पञ्च धम्मे अञ्जत्तं उपट्ठापेत्वा^१ परो चोदेतव्वो^२ ति ।

५. राजन्तेपुरप्पवेसनसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, राजा महेसिया सद्धि निसिञ्चो होति । तत्र भिक्खु पविससि । महेसी वा भिक्खुं दिस्वा सितं पातुकरोति, भिक्खु वा महेसिं दिस्वा सितं पातुकरोति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'अद्धा इमेसं कतं वा करिस्सन्ति वा' ति ! अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

B. 329

२. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा बहुकिच्चो बहुकरणीमो अञ्ज-
तरं इत्थि गन्त्वा न सरति — 'सा तेन गव्वं गण्हाति' । तत्थ रञ्जो एवं
होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन ।
सिया नु खो पव्वजितस्स कम्मं' ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो
राजन्तेपुरप्पवेसने ।

R. 82

३. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अञ्जतरं रतनं
नस्सति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविससि,
अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्मं' ति । अयं,
भिक्खवे, ततियो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

15

४. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अब्भन्तरा गृह्मन्ता
बहिद्धा सम्भेदं गच्छन्ति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो
कोचि पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्मं'
ति । अयं, भिक्खवे, चतुथो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

20

५. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे पिता वा पुत्तं पत्थेति
पुत्तो वा पितरं पत्थेति । तेसं एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि
पविससि, अञ्जत्र पव्वजितेन । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्मं' ति ।
अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

25

६. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा नीचट्टानियं उच्चं ठाने ठपेति ।
येसं तं अमनापं तेसं एवं होति — 'राजा सो पव्वजितेन संसट्ठो । सिया

‘नु खो पव्वजितस्स कम्म’ ति । अयं, भिक्खवे, छट्ठो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

B. 321

७. “पुन च परं, भिक्खवे, राजा उच्चट्ठानियं नीचे ठाने ठपेति ।
येसं तं अमनापं तेसं एवं होति — ‘राजा खो पव्वजितेन संसट्ठो । सिया
५ नु खो पव्वजितस्स कम्म’ ति । अयं, भिक्खवे, सत्तमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, राजा अकाले सेनं उय्योजेति । येसं
तं अमनापं तेसं एवं होति — ‘राजा खो पव्वजितेन संसट्ठो । सिया नु
खो पव्वजितस्स कम्म’ ति । अयं, भिक्खवे, अट्ठमो आदीनवो राजन्ते-
१० पुरप्पवेसने ।

R. 83

९. “पुन च परं, भिक्खवे, राजा काले सेनं उय्योजेत्वा अन्तरा-
मग्गतो निवत्तापेति । येसं तं अमनापं तेसं एवं होति — ‘राजा खो
पव्वजितेन संसट्ठो । सिया नु खो पव्वजितस्स कम्म’ ति । अयं,
भिक्खवे, नवमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, रज्ज्धो अन्तेपुरं हत्थिसम्मदं^१
अस्ससम्मदं^२ रथसम्मदं^३ रजनीयानि रूपसद्दगन्धरसफोटुब्बानि, यानि न
पव्वजितस्स^४ सारुप्पानि^५ । अयं, भिक्खवे, दसमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने । इमे खो, भिक्खवे, दस आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने” ति ।

६. सक्कसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि
१० निग्रोधारामे । अथ खो सम्बहुला सक्का^१ उपासका^२ तदद्दुपोसथे येन
भगवा तेनुपसङ्कमिंसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो सक्के उपासके भगवा एतदवोच —

२. “अपि नु तुम्हे, सक्का, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथा”
ति ?

२५ “अप्पेकदा मयं, भन्ते, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसाम,
अप्पेकदा न उपवसामा” ति ।

१-१. हत्थिसम्मद ०सम्मदं ०सम्मदं — सी०, रो०; हत्थिसम्मार्यं ०सम्मार्यं
०सम्मार्यं — स्या० । २-२. पव्वजितसारुप्पानि — सी०, स्या०, रो० । ३-३. सक्कउपासका —
सी० ।

“तेसं वो, सक्का, अस्माभा तेषां दुल्लभं, ये तुम्हे एवं सोकसभये जीविते मरणसभये जीविते अप्पेकदा अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथ ।

“तं किं मञ्जय, सक्का, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं अट्ठकहापणं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जय, सक्का, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं कहापणं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं, मञ्जय, सक्का, इध पुरिसो येन केनचिं कम्मट्ठानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं द्वे कहापणे निव्विसेय्य ... तयो कहापणे निव्विसेय्य ... चत्तारो कहापणे निव्विसेय्य ... पञ्च कहापणे निव्विसेय्य ... छ कहापणे निव्विसेय्य ... सत्त कहापणे निव्विसेय्य ... अट्ठ कहापणे निव्विसेय्य ... नव कहापणे निव्विसेय्य ... दस कहापणे निव्विसेय्य ... बीस कहापणे निव्विसेय्य ... तिस्रं कहापणे निव्विसेय्य ... चत्तारीसं कहापणे निव्विसेय्य ... पञ्चासं कहापणे निव्विसेय्य ... कहापणसत्तं निव्विसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्ठानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जय, सक्का, अपि नु सो पुरिसो दिवसे दिवसे कहापणसत्तं कहापणसहस्रं निव्विसमानो तद्धं तद्धं निव्विसन्तो वस्स-सत्तापुको वस्ससत्तजीवी महन्तं भोगवत्तन्धं अधिमच्छेय्या” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जय, सक्का, अपि नु सो पुरिसो भोगहेतु भोगनिदानं भोगाधिकरणं एकं वा रत्ति एकं वा दिवसं उपट्ठं वा रत्ति उपट्ठं वा दिवसं एकन्तमुत्तप्पटिसंवेदी विहरेय्या” ति ?

१. स्वा० पोपके नटि । २. अट्ठङ्गसमन्नागे - मी० । ३. अनापज्ज - मी० ।

४. बीमि - मी०; बीय - स्वा० । ५. निव्वि - स्वा० । ६. चत्तार्य - मी०, स्वा० ।

७-७. दिवसे - स्वा० । ८. स्वा० पोपके नटि । ९. एवमट्ठङ्गसमन्नागे - मी०, स्वा०, रो० ।

चत्तारो रत्तिन्दिवे ... तयो रत्तिन्दिवे ... द्व रत्तिन्दिवे ... एकं रत्तिन्दिवं
अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटिपज्ज-
मानो सत्तं पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि वस्ससहस्सानि एकन्त-
मुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा
अपण्णकं वा सोतापन्नो । तेसं वो, सक्का, अलाभा तेसं दुल्लब्धं, ये तुम्हे ५
एवं सोकसभये जीविते मरणसंभये जीविते अप्पेकदा अट्ठङ्गसमन्नागतं
उपोसथं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथा” ति ।

“एते मयं, भन्ते, अज्जतम्मे अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं
उपवसिस्सामा” ति ।

७. महालिसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार- 10 B. 324
सालायं । अथ खो महालि लिच्छवि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
महालि लिच्छवि भगवन्तं एतदवोच —

२. “को नु खो, भन्ते हेतु, को पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ? 15

“लोभो खो, महालि, हेतु, लोभो पच्चयो पापस्स कम्मस्स
किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । दोसो खो, महालि, हेतु, दोसो
पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । मोहो
खो, महालि, हेतु, मोहो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स
कम्मस्स पवत्तिया । अयोनिस्सो मनसिकारो खो, महालि, हेतु, अयोनिस्सो 20
मनसिकारो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स
पवत्तिया । भिच्छापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, भिच्छापणिहितं
चित्तं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया
ति । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति । 25

३. “को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ?

“अलोभो खो, महालि, हेतु, अलोभो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अदोसो खो, महालि, हेतु,

- अदोसो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अमोहो खो, महालि, हेतु, अमोहो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । योनिसो मनसिकारो खो, महालि, हेतु, योनिसो मनसिकारो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । सम्मापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, सम्मापणिहितं चित्तं पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । इमे, चे, महालि, दस धम्मा लोके न संविज्जेयुं, नयिध' पञ्चायेध अघम्म-
 ३ किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । सम्मापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, सम्मापणिहितं चित्तं पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । इमे, चे, महालि, दस धम्मा लोके न संविज्जेयुं, नयिध' पञ्चायेध अघम्म-
 ४ चरिया विसमचरिया ति वा धम्मचरिया समचरिया ति वा । यस्मा च खो, महालि, इमे दस धम्मा लोके संविज्जन्ति, तस्मा पञ्चायति अघम्मचरिया विसमचरिया ति वा धम्मचरिया समचरिया ति वा" ति ।

B. 325

८. पट्वजितअभिण्हसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविख-
 १५ तब्बा । कतमे दस ? 'वेवण्णियमिह अज्झूपगतो' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'परपट्विद्धा मे जीविका' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'अब्भो मे आकप्पो करणीयो' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'कच्चि नु खो मे अत्ता सीलतो न उपवदती' ति पट्व-
 २० जितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'कच्चि नु खो मं अनुविच्च विज्झू सग्रहाचारो सीलतो न उपवदन्ती' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविख-
 तव्वं; 'सव्वेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभायो' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'कम्मस्सकोमिह कम्मदायादो कम्मयोनि कम्म-
 दन्धु कम्मपटिसरणो, यं कम्मं करिस्सामि कल्याणं वा पापकं वा तस्स दायादो भविस्सामी' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'कयंभूतस्स
 २५ मे रत्तिन्दिवा वीतिवत्तन्ती' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविगतव्वं; 'कच्चि नु खो अहं सुज्जागारे अभिरमामी' ति पट्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविखतव्वं; 'अत्थि नु खो मे उत्तरिमनुस्सधम्मो' अतागरियआण-

R. 88

दस्सनविसेसो अधिगतो, योहं^१ पच्छिमे काले सन्नहाचारीहि पुट्ठो न मङ्गकु भविस्सामी^२ ति पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविसत्तव्वं । इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा पव्वजितेन अभिण्हं पच्चवेविसत्तव्वा^३ ति ।

६. सरीरद्वधम्मसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सरीरद्वधा । कतमे दस ? सीतं, उण्हं, जिघच्छा, पिपासा, उज्जारो, पस्सावो, कायसंवरो, वचीसंवरो, 5 आजीवसंवरो, पोन्नोन्नविको^१ भवसङ्कारो — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा सरीरद्वधा^२ ति ।

१०. भण्डनसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पच्छाभत्तं
पिण्डपातपट्टिकन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता भण्डनजाता 10 B. 326
कलहजाता^३ विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना बुद्धितो येन
उपट्टानसाला तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि ।
निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना सन्निपतिता, का च पन वो अन्तराकथा 15
विष्पक्ता^४ ति ?

३. “इध मयं, भन्ते, पच्छाभत्तं पिण्डपातपट्टिकन्ता उपट्टान-
सालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना
अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरामा^५ ति ।

४. “न खो पनेतं, भिक्खवे, तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सदाय^६ 20
अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं, यं तुम्हे भण्डनजाता कलहजाता
विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरेय्याय ।

५. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सारणीया पियकरणा गहकरणा
सङ्गहाय अविवादाय सामगिया एकीभावाय संवत्तन्ति । कतमे दस ?

१. योहं — मी०, स्वा०, रो० । २. पोन्नोन्नविको — सी०, रो० । ३. स्वा० पत्थपे
नत्ति । ४. सदा — सी०, स्वा०, रो० ।

इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो

5 सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसान-
कल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता
10 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-
सहायो कल्याणसम्पवङ्को । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
15 कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो खमो
20 पदक्खिणग्गाही अनुसासनि, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

९. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सन्नहाचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि — तत्थ दक्खो होति अनलसो, तत्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु
25 यानि तानि सन्नहाचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि — तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पिय-

समुदाहारो, अभिघम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो' । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिघम्मे अभिविनये उल्लार-
पामोज्जो, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति 5
अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, भिक्खवे,
भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं
धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु
धम्मेसु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय 10
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

R. 91

१२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतर-
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि,
भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... 15
संवत्तति ।

B. 328

१३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो,
चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो 20
सारणीयो ... पे०... संवत्तति ।

१४. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति, उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति, उदयत्यगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निव्वेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया, 25
अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, दस
धम्मा सारणीया पियकरणा गरुकरणा सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया
एकीभावाय संवत्तन्ती" ति ।

अक्कोसवग्गो पञ्चमो ।

तत्सुदानं

R. 92

विवादा^१ द्वे च मूलानि^२, कुसिनारपवेसने^३ ।

सक्को^४ महालि अभिण्हं^५, सरीरुद्धा च भण्डना ति ॥

पठमो^६ पण्णासको समतो^७ ।

६. सचित्तवग्गो

१. सचित्तसुत्तं

B. 929

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
पिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवो”
५ ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. “नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो’ भविस्सामी” ति - एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितव्वं ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
१० सेव्यथापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको^१
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदकपत्ते^२ सक्ं मुखनिमित्तं
पच्चवेक्खमानो सवे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स
वा अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा
अङ्गणं वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो - ‘सामा वत मे, परिसुद्धं
१५ वत मे’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा
होति कुसलेसु धम्मेषु - ‘अभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, अनभि-
ज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि,
अव्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, यीनमिद्वपरियुद्धितो नु खो
बहुलं विहरामि, विगतयीनमिद्वो नु खो बहुलं विहरामि, उदतो नु
२० खो बहुलं विहरामि, अनुदतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्चो नु
खो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्चो^३ नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो

R. 93

१-१. विवादस्सैव मूलानि - मी० । २. कुसिनारपवेसने - मी०, स्या०, रो० ।
३-३. गवहा महालि पम्मा च - मी०, स्या०, रो० । ४-४. धानिर्मगपण्णासको पठमो - मी०,
स्या०, रो० । ५-५. ० कुगवा भविग्गामा - स्या० । ६. मण्डनकजातिको - मी०;
मण्डनकजातिवो - रो० । ७. उदत्ते - मी०, रो० । ८. ० वेगिकिच्चो - स्या० ।

नु खो बहुलं विहरामि, अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ट-
चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो नु खो बहुलं विह-
रामि, सारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं
विहरामि, कुसीतो नु खो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं
विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो नु खो बहुलं 5
विहरामी' ति ।

४. "सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
'अभिज्झालु बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, धीनमिद्ध-
परियुट्ठितो बहुलं विहरामि, उद्धतो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो बहुलं
विहरामि, कोधनो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्टचित्तो बहुलं विहरामि, 10
सारद्धकायो बहुलं विहरामि, कुसीतो बहुलं विहरामि, असमाहितो
बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं
धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उत्साहो च उत्सोब्धी
च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं । सेय्यथापि,
भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स 15
वा निब्बापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उत्साहं च उत्सोब्धिं च
अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्जं च करेय्य । एवमेव खो तेन,
भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उत्साहो च उत्सोब्धी च अप्पटिवानी
च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं । 20

D. 330

20

R. 94

५. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
'अनभिज्झालु बहुलं विहरामि, अव्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, विगत-
धीनमिद्धो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो
बहुलं विहरामि, अक्कोधनो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो बहुलं
विहरामि, असारद्धकायो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो बहुलं 25
विहरामि, समाहितो बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना
तेसुयेव कुसलेसु धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि' आसवानं खयाय योगो
करणीयो" ति ।

२. सारिपुत्तसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

२. “नो चे, आवुसो, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, आवुसो,
सिक्खित्तव्वं ।

B. 931

३. “कथं च, आवुसो, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
सेय्यथापि, आवुसो, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो गुवा मण्डनकजातिको
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं पच्च-
१० वेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा अङ्ग-
णस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा,
तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं वत मे’
ति । एवमेव खो, आवुसो, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
कुसलेसु धम्मेषु — ‘अभिज्झालु नु खो बहुलं विहरामि, अनभिज्झालु
१३ नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, अब्यापन्न-
चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, यीनमिदपरियुद्धितो नु खो बहुलं विहरामि,
विगतयीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि,
तिण्णविचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो नु खो बहुलं विहरामि,
२० अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि,
असङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, सारद्धकायो नु खो बहुलं
विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, कुसीतो नु खो बहुलं
विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो नु खो
बहुलं विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामी’ ति ।

R. 93

४. “सचे, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
‘अभिज्झालु बहुलं विहरामि ... पे०... असमाहितो बहुलं विहरामी’ ति,
तेनावुसो, भिक्खुना तेसंयेव पापयानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय अधि-
मत्तो छन्दो च वायामो च उत्साहो च उत्सोब्धी च अण्पटियानी च सति
च सम्पज्झं च करणीयं । सेय्यथापि, आवुसो, आदित्तचेलो वा

आदित्तसीसो वा । तस्सोव चेत्तस्स वा सीसस्स वा निव्वापनाय अधिमत्तं
 छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अप्पटिवानि च सति च सम्प-
 जज्जं च करेय्य । एवमेव सो, आवुसो, तेन भिक्खुना तेसंयैव पापकानं
 अकुसलानं धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च
 उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजज्जं च करणीयं । ३

५. "सत्ते पनावुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
 'अनभिज्झालु बहुलं विहरामि ... पे०... समाहितो बहुलं विहरामी' ति,
 तेनावुसो, भिक्खुना तेसुयैव कुसलेसु धम्मेसु पत्तिट्ठाय उत्तरि आरायानं
 रायाय योगो करणीयो" ति ।

B. 312

३. डित्तिसुत्तं

१. "डित्ति पाहं", भिक्खवे, न वण्णयामि कुसलेसु धम्मेसु, 10 R. 96
 पणेव परिहानि । बुद्धिं च सो अहं, भिक्खवे, वण्णयामि' कुसलेसु धम्मेसु,
 नो डित्ति नो हानि ।

२. "कयं च, भिक्खवे, हानि होति कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति
 नो बुद्धि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्धाय सीलेन सुतेन
 चागेन पज्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव तिट्ठन्ति नो वट्ठन्ति । 15
 हानिमेतं, भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति नो बुद्धि । एवं
 सो, भिक्खवे, हानि होति कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति नो बुद्धि ।

३. "कयं च, भिक्खवे डित्ति होति कुसलेसु धम्मेसु, नो हानि
 नो बुद्धि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्धाय सीलेन सुतेन
 चागेन पज्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव हायन्ति नो वट्ठन्ति । 20
 डित्तिमेतं, भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो हानि नो बुद्धि । एवं
 सो, भिक्खवे, डित्ति होति कुसलेसु धम्मेसु, नो बुद्धि नो हानि ।

४. "कयं च, भिक्खवे, बुद्धि होति कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति नो
 हानि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्धाय सीलेन सुतेन चागेन
 पज्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव तिट्ठन्ति नो हायन्ति । बुद्धिमेतं, 25
 भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति नो हानि । एवं सो, भिक्खवे,
 बुद्धि होति कुसलेसु धम्मेसु, नो डित्ति नो हानि ।

५. “नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति, अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
 5 सेय्यथापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
 आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं
 पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स
 वा अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं
 वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं वत
 10 मे’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
 कुसलेसु धम्मेसु — ‘अभिज्झालु नु खो बहुलं विहरामि, अनभिज्झालु
 नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, अब्यापन्न-
 चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, थीनमिद्धपरियुट्ठितो नु खो बहुलं विहरामि,
 विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
 15 अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो नु खो बहुलं विह-
 रामि, तिण्णविचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो नु खो बहुलं
 विहरामि, अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठचित्तो नु खो
 बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, सारद्धकायो
 नु खो बहुलं विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, कुसीतो
 20 नु खो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो
 नु खो बहुलं विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामी’ ति ।

७. “सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
 ‘अभिज्झालु बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, थीनमिद्ध-
 परियुट्ठितो बहुलं विहरामि, उद्धतो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो बहुलं
 25 विहरामि, कोधनो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठचित्तो बहुलं विहरामि,
 सारद्धकायो बहुलं विहरामि, कुसीतो बहुलं विहरामि, असमाहितो
 बहुलं विहरामी’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं
 धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोन्ही
 च अप्पटिवानी च सति च सम्पजज्जं च करणीयं । सेय्यथापि, भिक्खवे,
 30 आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा
 निव्वापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोन्हि च

अप्पटिवानि च सति चें सम्पजञ्जं च करेय्य; एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं ।

८. “सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति — 5 D.334

‘अनभिज्जालु बहुलं विहरामि, अन्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, विगत-
यीनमिद्धो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो
बहुलं विहरामि, अक्कोधनो बहुलं विहरामि, असङ्कितिट्ठचित्तो बहुलं
विहरामि, असारद्धकायो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो बहुलं विहरामि,
समाहितो बहुलं विहरामी’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसुयेव कुसलेसु 10
धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो” ति ।

४. समयमुत्तं

१. “नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितव्वं ।

२. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ? 15
सेय्ययापि, भिक्खवे, इत्यो वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अन्धे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं
पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा
अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं
वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं 20 R. 99
वत मे’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा
होति कुसलेसु धम्मेसु — ‘लाभी नु खोमिह अज्झत्तं चेतोसमयस्स, न नु
खोमिह लाभी अज्झत्तं चेतोसमयस्स, लाभी नु खोमिह अधिपञ्जाधम्म-
विपस्सनाय, न नु खोमिह लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया’ ति ।

३. “सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति — 25
‘लाभीमिह अज्झत्तं चेतोसमयस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया’
ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना अज्झत्तं चेतोसमये पतिट्ठाय अधिपञ्जा-
धम्मविपस्सनाय योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभी चैव होति
अज्झत्तं चेतोसमयस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

B. 335

४. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति - 'लाभीम्हि' अधिपञ्ञाधम्मविपस्सनाय, न लाभी अज्झत्तं चेतो- समयस्सा' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना अधिपञ्ञाधम्मविपस्सनाय पतिट्ठाय अज्झत्तं चेतोसमथे योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभी चैव होति अधिपञ्ञाधम्मविपस्सनाय लाभी च अज्झत्तं चेतोसमथस्स ।

५. "सचे, पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति - 'न लाभी अज्झत्तं चेतोसमथस्स, न लाभी अधिपञ्ञाधम्मविपस्सनाया' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधि- मतो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजज्झं च करणीयं । सेव्ययापि, भिक्खवे, आदित्तचेतो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमतं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अप्पटिवानि च सति च सम्पजज्झं च करेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमतो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजज्झं च करणीयं । सो अपरेन समयेन लाभी चैव होति अज्झत्तं चेतोसमथस्स लाभी च अधि- पञ्ञाधम्मविपस्सनाय ।

R. 100

६. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति - 'लाभीम्हि अज्झत्तं चेतोसमथस्स, लाभी अधिपञ्ञाधम्मविपस्सनाया' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसुयेव कुसलेसु धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो ।

७. "चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । पुग्गलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि ।

८. "चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितव्वं

पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
 परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं । 5
 'चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी'
 ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 336

९. "पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
 न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
 पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि —
 सेवितव्वं, पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 15

R. 101

१०. "सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
 तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला
 धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
 सेवितव्वं । 'सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 20

११. "गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि — सेवि-
 तव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो गामनिगमो न
 सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो 25

गामनिगमो सेवितब्बो । 'गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१२. "जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितब्बो । 'जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. "पुगगलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा पुगगलं - 'इमं खो मे पुगगलं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पुगगलो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा पुगगलं - 'इमं खो मे पुगगलं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो पुगगलो सेवितब्बो । 'पुगगलं पाहं, भिक्खवे, दुविधेन वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं" ति ।

५. परिहानसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "परिहानधम्मो पुगगलो, परिहानधम्मो पुगगलो' ति, आवुसो, वुच्चति । 'अपरिहानधम्मो पुगगलो, अपरिहानधम्मो पुगगलो' ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु सो, आवुसो, परिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो भगवता, कित्तावता च पन अपरिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो भगवता" ति ?

“दूरतो पि खो मयं, आवुसो, आगच्छाम’ आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सन्तिके’ एतस्स भासितस्स अत्यमञ्जातुं । साधु वतायस्मन्त-
येव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्यो । आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

R. 103

३. “तेनहावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोय; भासिस्सामी”
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्च-
स्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

B. 33B

४. “कितावता नु खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खु अस्सुतं चेव धम्मं न सुणाति, सुता चस्स
धम्मा सम्मोसं गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्ठपुब्बा ते
चस्स न समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव न विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता ।

५. “कितावता च पनावुसो, अपरिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खु अस्सुतं चेव धम्मं सुणाति, सुता चस्स
धम्मा न सम्मोसं गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्ठ-
पुब्बा ते चस्स समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, अपरिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता ।

६. “नो चे, आवुसो, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, आवुसो,
सिक्खितब्बं ।

20

७. “कयं चावुसो, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
सेय्यथापि, आवुसो, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं पच्च-
वेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा अङ्ग-
णस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा,
तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कुप्पो — ‘लामा वत मे, परिसुद्धं वत मे’
ति । एवमेव खो, आवुसो, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
कुसलेषु धम्मेसु — ‘अनभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो
मे एसो धम्मो उदाहु नो, अव्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति

R. 104

नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, विगतयीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, तिण्णविचिकिच्छो नु खो
 बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अक्कोधनो
 नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो,
 असङ्कितिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो
 उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अज्झत्तं धम्मपामोज्जस्स, संविज्जति नु खो
 मे एसो धम्मो उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अज्झत्तं चेतोसमथस्स, संवि-
 ज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, लाभो नु खोमिह अधिपज्जाधम्म-
 विपस्सनाय, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ।

८. "सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो सव्वे पिमे
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति, तेनावुसो, भिक्खुनो सव्वेसंयेव इमेसं
 कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 च उस्सोब्धी च अण्णटिवानी च सति च सम्पज्झं च करणीयं ।
 १५ सेय्यथापि, आवुसो, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स
 वा सीसस्स वा निव्वापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च
 उस्सोब्धिं च अण्णटिवानि च सति च सम्पज्झं च करेय्य । एवमेव
 खो, आवुसो, तेन भिक्खुना सव्वेसंयेव कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय
 अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अण्णटिवानी
 २० च सति च सम्पज्झं च करणीयं ।

९. "सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एकच्चे कुसले
 धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, एकच्चे कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति,
 तेनावुसो, भिक्खुना ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु
 धम्मेषु पटिद्वाय, ये कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं
 २५ धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
 च अण्णटिवानी च सति च सम्पज्झं च करणीयं । सेय्यथापि, आवुसो,
 आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निव्वा-
 पनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अण्णटिवानि
 च सति च सम्पज्झं च करेय्य । एवमेव खो, आवुसो, तेन भिक्खुना
 ३० ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु धम्मेषु पटिद्वाय, ये
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय

अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्ताहो च उस्तोऽहो च अप्पटिवानो
च सति च सम्पज्ज्जं च करणीयं ।

१०. “सचे पनावुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो राव्वे पिमे कुसले
धम्मे यत्तनि समनुपस्सति, तेनावुसो, भिक्खुना सव्वेस्वेव इमेसु कुसलेसु
धम्मेसु पतिट्ठाय, उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो” ति ।

B. 310

5

६. पठमसञ्ज्ञासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा दस ? असुभ-
सञ्ज्ञा, मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा, सव्वलोके अनभिरति-
सञ्ज्ञा, अनिच्चसञ्ज्ञा, अनिच्चे दुक्खसञ्ज्ञा, दुक्खे अनत्तसञ्ज्ञा,
पहानसञ्ज्ञा, विरागसञ्ज्ञा, निरोधसञ्ज्ञा — इमा खो, भिक्खवे, दस
सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा
अमतपरियोसाना” ति ।

10

७. दुतियसञ्ज्ञासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला
होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा दस ?
अनिच्चसञ्ज्ञा, अनत्तसञ्ज्ञा, मरणसञ्ज्ञा, आहारे पटिकूलसञ्ज्ञा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्ज्ञा, अट्टिकसञ्ज्ञा, पुळुवकसञ्ज्ञा, विनीलक-
सञ्ज्ञा, विच्छिद्दकसञ्ज्ञा, उद्धुमातकसञ्ज्ञा — इमा खो, भिक्खवे,
दस सञ्ज्ञा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा
अमतपरियोसाना” ति ।

R. 106

15

८. मूलकसुत्तं

१. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं —
‘किमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, किसम्भवा सव्वे धम्मा, किसमुदया
सव्वे धम्मा, किसमोसरणा सव्वे धम्मा, किपमुखा सव्वे धम्मा, किअधि-

20

पतेय्या सव्वे धम्मा, किउत्तरा सव्वे धम्मा, किंसारा सव्वे धम्मा, किओगधा सव्वे धम्मा, किपरियोसाना सव्वे धम्मा' ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं किन्ति व्याकरेय्याया' ति ?

“भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा भगवन्नेत्तिका भगवम्पटि-
५ सरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्थो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

B. 341

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासि-
स्सामी” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
१० एतदवोच —

२. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं-
‘किमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, किस्सम्भवा सव्वे धम्मा, किस्समुदया
R. 107 सव्वे धम्मा, किस्समोसरणा सव्वे धम्मा ... किपरियोसाना सव्वे धम्मा’
ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिव्वाजकानं एवं
१५ व्याकरेय्याय — ‘छन्दमूलका, आवुसो, सव्वे धम्मा, मनसिकारसम्भवा
सव्वे धम्मा, फस्ससमुदया सव्वे धम्मा, वेदनासमोसरणा सव्वे धम्मा,
समाधिप्पमुखा’ सव्वे धम्मा, सत्ताधिपतेय्या सव्वे धम्मा, पञ्चुतरा
सव्वे धम्मा, विमत्तिसारा सव्वे धम्मा, अमतो गधा सव्वे धम्मा, निव्वान-
परियोसाना सव्वे धम्मा’ ति । एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्ज-
२० तित्थियानं परिव्वाजकानं एवं व्याकरेय्याया’ ति ।

६. पव्वज्जासुत्तं

१. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितव्वं — ‘यथापव्वज्जापरि-
चितं च नो चित्तं भविस्सति, न चुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा
चित्तं परियादाय उस्सन्ति; अनिच्चसञ्जापरिचितं च नो चित्तं भवि-
स्सति, अनत्तसञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सति, असुभसञ्जापरि-
२५ चित्तं च नो चित्तं भविस्सति, आदीगवसञ्जापरिचितं च नो चित्तं
भविस्सति, लोकस्स समं च विसमं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च नो
चित्तं भविस्सति, लोकस्स नयं^१ च विमयं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं

च नो चित्तं भविस्सति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च जत्वा तंसञ्जा-
परिचितं च नो चित्तं भविस्सति, पहानसञ्जापरिचितं च नो चित्तं
भविस्सति, विरागसञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सति, निरोध-
सञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सती' ति - एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितव्वं ।

R. 108

5

२. "यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो यथापव्वञ्जापरिचितं च
चित्तं होति न चुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा चित्तं परियादाय तिद्वन्ति,
अनिच्चसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, अनत्तसञ्जापरिचितं च चित्तं
होति, असुभसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, आदीनवसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, लोकस्स समं च विसमं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, लोकस्स भयं च विभयं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च जत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, पहानसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, विरागसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, निरोधसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, तस्स द्विन्नं फलानं
अञ्जातरं फलं पाटिकह्वं - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे
अनागामिता" ति ।

D. 342

10

15

१०. गिरिमानन्दसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनायपिण्ड-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा गिरिमानन्दो आवाधिको
होति दुक्खितो बान्हगिलानो । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसोदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

20

२. "आयस्मा, भन्ते, गिरिमानन्दो आवाधिको होति दुक्खितो
बान्हगिलानो । साधु, भन्ते, भगवा येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुप-
सङ्गमत्तु अनुकम्पं उपादाया" ति ।

"सचे खो त्वं, आनन्द, गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो' दस सञ्जा
भासेय्यासि, ठानं खो पनेत्तं विज्जति यं गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो दस
सञ्जा सुत्वा सो आवाधो ठानसो पटिप्पस्सम्मयेय्य ।

25

३. "कतमा दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, असुभ-
सञ्जा, आदीनवसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा,
सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा, सब्बसङ्खारेसु अनिच्छासञ्जा, आना-
पानस्संति' ।

5

४. "कतमा चानन्द, अनिच्चसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति - 'रूपं अनिच्चं, वेदना अनिच्चा, सञ्जा अनिच्चा, सङ्खारा
अनिच्चा, विञ्जाणं अनिच्चं' ति । इति इमेसु पञ्चसु उपादानवखन्धेसु
अनिच्चानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चतानन्द, अनिच्चसञ्जा ।

10

५. "कतमा चानन्द, अनत्तसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति - 'चक्खु' अनत्ता, रूपा अनत्ता, सोतं अनत्ता, सदा अनत्ता, धानं
अनत्ता, गन्धा अनत्ता, जिह्वा अनत्ता, रसा अनत्ता, काया' अनत्ता,
फोढुब्बा अनत्ता, मनो अनत्ता, धम्मा अनत्ता' ति । इति इमेसु छसु
अज्झत्तिकबाहिरेसु आयातनेसु अनत्तानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चता-
नन्द, अनत्तसञ्जा ।

15

६. "कतमा चानन्द, असुभसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु इममेव
कायं उद्धं पादतला अधो केसमत्यका तच्चपरियन्तं पूरं नानाप्यकारस्स
असुचिनो पच्चवेक्खति - 'अत्थि इमस्मिं काये केसा लोमा नखा दन्ता
तच्चो मंसं न्हाह अट्ठि अट्ठिमिञ्जं' वक्कं हृदयं यकनं किलोमकं पिहकं
पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुच्चो लोहितं सेदो
मेदो अस्सु वसा खेळा सिङ्घाणिका लसिका मुत्तं' ति । इति इमस्मिं
काये असुभानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चतानन्द, असुभसञ्जा ।

25

७. "कतमा चानन्द, आदीनवसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति - 'वहुदुक्खो खो अयं कायो बहुआदीनवो ? इति इमस्मिं काये
विचिधा आवाधा उपपज्जन्ति, सेय्ययीदं - चक्खुरोगो सोतरोगो धान-
रोगो जिह्वारोगो कायरोगो सीसरोगो कण्णरोगो मुत्तारोगो दन्तरोगो

१. अनिच्चसञ्जा आनापानगति - गी०, रया०, रो० । २. चक्खु - गी०, रया०,
रो० । ३. कायो - गी०, रया०, रो० । ४. अट्ठिमिञ्जा - गी० ।

श्रोत्रुरोगो^१ कासो सासो पिनासो डाहो^२ जरो कुच्छिरोगो मुच्छ्रा पक्व-
 न्दिका सूला विसूचिका कुट्टं गण्डो किलासो सोसो अपमारो ददु कण्डु
 कच्छु नखसा^३ वितच्छिका लोहितं^४ पित्तं^५ मयुमेहो अंसा पिळका भगन्दला
 पित्तसमुद्धाना आवाधा सेम्हसमुद्धाना आवाधा वातसमुद्धाना आवाधा
 सन्निपातिका आवाधा उत्तुपरिणामजा आवाधा विसमपरिहारजा आवाधा 5
 ओपक्वमिका आवाधा कम्मविपाकजा आवाधा सीतं उण्हं जिघच्छा
 पिपासा उच्चारो पस्सावो^६ ति । इति इमस्मि काये आदीनवानुपस्सी
 विहरति । अयं वुच्चतानन्द, आदीनवसञ्जा ।

D. 344

८. “कतमा चानन्द, पहानसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु उप्पन्नं
 कामवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं 10
 गमेति । उप्पन्नं व्यापादवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति,
 व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं विहिंसावितक्कं नाधिवासेति,
 पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं पापके
 अकुसले धम्मे नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं
 गमेति । अयं वुच्चतानन्द, पहानसञ्जा । 15

९. “कतमा चानन्द, विरागसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
 अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
 क्खति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
 निस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, विराग-
 सञ्जा । 20

१०. “कतमा चानन्द, निरोधसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
 अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
 क्खति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
 निस्सग्गो तण्हाक्खयो निरोधो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, निरोध-
 सञ्जा । 25

R. 111

११. “कतमा चानन्द, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा ? इधा-
 नन्द, भिक्खु ये लोके उपादाना^१ चेतसो अधिद्वानाभिनिवेसानुसया, ते
 पजहन्तो विहरति^२ अनुपादियन्तो^३ । अयं वुच्चतानन्द, सब्बलोके
 अनभिरतिसञ्जा ।

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थनेसु नत्थि । २. डाहो—सी०, स्या०, रो० । ३. रससा—
 सी०, स्या०, रो० । ४-५. लोहितपित्तं—सी०, रो० । ६. उपादाना—सी०, स्या०, रो० ।
 १-६. विरमति न उपादियन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

आयस्मतो गिरिमानन्दस्स इमा दस सञ्जा अभसि । अथ सो आयस्मतो
गिरिमानन्दस्स दस सञ्जा सुत्वा सो आवाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भि ।
वुद्धहि चायस्मा गिरिमानन्दो तम्हा आवाधा । तथा पहीनो च
पनायस्मतो गिरिमानन्दस्स सो आवाधो अहोसी" ति ।

सचित्तवग्गो द्दो ।

तत्सुद्धानं

सचित्तं^१ च सारिपुत्तं^२, ठित्तिं^३ च समयेन च^४ ।

परिहानो^५ च^६ द्वे सञ्जा, मूला^७ पब्बजितं गिरी ति^८ ॥

७. यमकवग्गो

१. अविज्जासुतं

१. "पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति अविज्जाय — 'इतो'
पुब्बे अविज्जा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी" ति । एवञ्चेतं^१, भिक्खवे,
वुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — 'इदप्पच्चया अविज्जा' ति ।

D. 316,
R. 113

२. "अविज्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । 10
को चाहारो अविज्जाय ? 'पञ्च नीवरणा' तिस्स वचनीयं । पञ्च पाहं,
भिक्खवे, नीवरणे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पञ्चमं
नीवरणानं ? 'तीणि दुच्चरितानी' तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं,
भिक्खवे, दुच्चरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को
चाहारो तिण्णं दुच्चरितानं ? 'इन्द्रियअसंवरो' तिस्स वचनीयं । इन्द्रिय- 15
असंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
इन्द्रियअसंवरस्स ? 'असतासम्पजञ्जं' तिस्स वचनीयं । असतासम्प-
जञ्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असता-
सम्पजञ्जस्स ? 'अयोनिस्सो मनसिकारो' तिस्स वचनीयं । अयोनिस्सो
मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो 20

१-१. सचित्त-सारिपुत्ता च — सी०, स्या०, रो० । २-२. ठित्ति च मयेन च —
सी० । ३-३. परिहाना च — सी०, रो०; परिहाना — स्या० । ४-४. मूलापब्बजिता गिरी
ति — सी०; मूला पब्बजितावधो — स्या०; ० पब्बजिता ० — रो० । ५. समभवी — म० ।
६. एवमेतं — सी० ।

अयोनिस्तो मनसिकारस्स"? 'अस्सद्धियं' तस्स वचनीयं । अस्सद्धियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्धियस्स ? 'असद्धम्मस्सवनं' तस्स वचनीयं । असद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असद्धम्म-
5 स्सवनस्स ? 'असप्पुरिससंसेवो' तस्स वचनीयं ।

३. "इति खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्धम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति, अस्सद्धियं
परिपूरं अयोनिस्तो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्तो मनसिकारो परिपूरो
असतासम्पज्झं परिपूरेति, असतासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
10 परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा
परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति । एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति,
एवं च पारिपूरि ।

R. 114

D. 347

४. "सेय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते थुल्लफुसितफे देवे
15 वस्सन्ते' तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति,
पव्वतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे' परिपूरेन्ति । कुसोब्भा परि-
पूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुल्लदियो परिपूरेन्ति,
कुल्लदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महा-
समुद्धं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्धस्स सागरस्स आहारो
20 होति, एवं च पारिपूरि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्धम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति, अस्सद्धियं
परिपूरं अयोनिस्तो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्तो मनसिकारो परिपूरो
असतासम्पज्झं परिपूरेति, असतासम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
25 परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परि-
पूरा अविज्जं परिपूरेन्ति; एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति, एवं च
पारिपूरि ।

१. ० देवे गल्लगल्लायन्ते - सी०, रो०; ० देवे गल्लगल्लायन्ते - स्या० । २. कुसुब्भे -
सी०, रो०; कुसुब्भे - स्या० ।

५. "विज्ञाविमुक्तिं पाहं, भिक्षवे, आहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो विज्ञाविमुक्तिया ? 'मत्त बोज्जङ्गा' तस्मि वचनीयं । सत्त पाहं, भिक्षवे, बोज्जङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारं । को आहारो सत्तं बोज्जङ्गानं ? 'अत्तारो सतिपट्टाना' तस्मि वचनीयं । अत्तारो पाहं, भिक्षवे, सतिपट्टाने साहारे वदामि, नो अनाहारं । को आहारो अतुप्पं सतिपट्टानानं ? 'तीणि सुचरित्तानी' तस्मि वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्षवे, सुचरित्तानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को आहारो तिप्पं सुचरित्तानं ? 'इन्द्रियसंवरो' तस्मि वचनीयं । इन्द्रियसंवरं पाहं, भिक्षवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो इन्द्रियसंवरस्स ? 'सतिसम्पज्जञ्जं' तस्मि वचनीयं । सतिसम्पज्जञ्जं पाहं, भिक्षवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो सतिसम्पज्जञ्जस्स ? 'योनिस्सो मनसिकारो' तस्मि वचनीयं । योनिस्सो मनसिकारं पाहं, भिक्षवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो योनिस्सो मनसिकारस्स ? 'सद्धा' तस्मि वचनीयं । सद्धं पाहं, भिक्षवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो सद्धाय ? 'सद्धम्मस्सवनं' तस्मि वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्षवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को आहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? 'सप्पुरिससंवेवो' तस्मि वचनीयं ।

६. "इति सो, भिक्षवे, सप्पुरिससंवेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं गद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्जञ्जं परिपूरेति, सतिसम्पज्जञ्जं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरित्तानि परिपूरेति, तीणि सुचरित्तानि परिपूरानि अत्तारो सतिपट्टाने परिपूरेन्ति, अत्तारो सतिपट्टाना परिपूरा सत्तं बोज्जङ्गे परिपूरेन्ति, सत्तं बोज्जङ्गा परिपूरा विज्ञाविमुक्तिं परिपूरेन्ति; एवमे-
तिस्सा विज्ञाविमुक्तिया आहारो होति, एवं च^१ परिपूरि ।

७. "सैय्यवापि, भिक्षवे, उपरिषव्यने धुल्लकृशितके देवे वस्सन्ते तं उदकं ययानिभं पवतमानं पव्वतान्दरपदरत्ताया परिपूरेति, पव्वतकन्दरपदरत्ताया परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा बुध्दियो परिपूरेन्ति,

R. 116

कुम्भदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्रं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्रस्स सागरस्स आहारो होति, एवं च परिपूरि ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, सद्धम्मस्सवन्नं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्झं परिपूरेति, सतिसम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियसंवरो परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरित्तानि परिपूरेति, तीणि सुचरित्तानि परिपूरानि चत्तारो सतिपट्ठाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्ठाना परिपूरा सत्त बोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त बोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमेतिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च परिपूरो” ति ।

२. तण्हासुत्तं

१. “पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति भवतण्हाय — ‘इतो पुब्बे भवतण्हा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी’ ति । एवञ्चेतं, भिक्खवे, दुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — ‘इदप्पच्चया भवतण्हा’ ति ।

B. 349 15

२. “भवतण्हं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो भवतण्हाय ? ‘अविज्जा’ तिस्स वचनीयं । अविज्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अविज्जाय ? ‘पञ्च नीवरणा’ तिस्स वचनीयं । पञ्च नीवरणे पाहं, भिक्खवे, साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पञ्चन्नं नीवरणानं ? ‘तीणि दुच्चरित्तानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्खवे, दुच्चरित्तानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णसं दुच्चस्तिनं ? ‘इन्द्रियअसंवरो’ तिस्स वचनीयं । इन्द्रियअसंवरो पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियअसंवरोस्स ? ‘असतासम्पज्झं’ तिस्स वचनीयं । असतासम्पज्झं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असतासम्पज्झस्स ? ‘अयोनिस्सो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । अयोनिस्सो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अयोनिस्सो मनसिकारस्स ?

R. 117 25

‘अस्सद्वियं’ तस्स वचनीयं । अस्सद्वियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि,
नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्वियस्स ? ‘अस्सद्वम्मस्सवनं’ तस्स
वचनीयं । अस्सद्वम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो
अनाहारं । को चाहारो अस्सद्वम्मस्सवनस्स ? ‘असप्पुरिससंसेवो’
तस्स वचनीयं ।

5

३. “इति सो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्वम्म-
स्सवनं परिपूरेति, अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्वियं परिपूरेति,
अस्सद्वियं परिपूरं अयोनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्सो
मनसिकारो परिपूरो असत्तासम्पजञ्जं परिपूरेति, असत्तासम्पजञ्जं
परिपूरं इन्द्रियअसवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि 10
दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे
परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा
परिपूरा भवतण्हं परिपूरेति; एवमेतस्स भवतण्हाय आहारो होति,
एवं च पारिपूरि ।

४. “सैव्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्यत्ते सुल्लफुसितके वेवे वस्सन्ते 13
तं उदकं यथानिर्त्तं पवत्तमानं पव्यत्तकन्दरपदरसाखा परिपूरेति, पव्यत्त-
कन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महा-
सोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति, कुन्नदियो
परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्दं सागरं 15
परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो होति, एवं
च पारिपूरि ।

D. 320

20

“एवमेव सो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्वम्म-
स्सवनं परिपूरेति, अस्सद्वम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्वियं परिपूरेति,
अस्सद्वियं परिपूरं अयोनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्सो मनसिकारो
परिपूरो असत्तासम्पजञ्जं परिपूरेति, असत्तासम्पजञ्जं परिपूरं इन्द्रिय- 23
असवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परि-
पूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च
नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा परिपूरा भवतण्हं
परिपूरेति; एवमेतस्स भवतण्हाय आहारो होति, एवं च पारिपूरि ।

R. 118

25

५. “विज्जाविमुत्ति पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो 30
अनाहारं । को चाहारो विज्जाविमुत्तिया ? ‘सत्त वोज्झङ्गा’ तस्स

- वचनीयं । सत्त पाहं, भिक्खवे, वोज्झङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो सत्तन्नं वोज्झङ्गानं ? 'चत्तारो सतिपट्टाना' तिस्स वचनीयं । चत्तारो पाहं, भिक्खवे, सतिपट्टाने साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो चतुन्नं सतिपट्टानानं ? 'तीणि सुचरित्तानी' तिस्स वचनीयं ।
- 5 तीणि पाहं, भिक्खवे, सुचरित्तानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णन्नं सुचरित्तानं ? 'इन्द्रियसंवरो' तिस्स वचनीयं । इन्द्रियसंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियसंवरस्स ? 'सतिसम्पज्झं' तिस्स वचनीयं । सतिसम्पज्झं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
- 10 सतिसम्पज्झस्स ? 'योनिसो मनसिकारो' तिस्स वचनीयं । योनिसो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो योनिसो मनसिकारस्स ? 'सद्धा' तिस्स वचनीयं । सद्धं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धाय ? 'सद्धम्मस्सवनं' तिस्स वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो
- 11 अनाहारं । को चाहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? 'सप्पुरिससंसेवो' तिस्स वचनीयं ।

६. "इति खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिसो मनसिकारं परिपूरेति, योनिसो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्झं परिपूरेति, सतिसम्पज्झं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरित्तानि परिपूरेति, तीणि सुचरित्तानि परिपूरानि चत्तारो सतिपट्टाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्टाना परिपूरा सत्त वोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त वोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमेतिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च पारिपूरि ।

- 25 7. "सेय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपव्वते थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं ... पे०... एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो होति, एवं च पारिपूरि । एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति ... पे०... एवमेतिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च पारिपूरी" ति ।

३. निद्विज्ञातमुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि निद्वं गता सव्वे ते दिट्ठिसम्पन्ना । तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं पञ्चन्नं इध निट्ठा, पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा ? सत्तक्खत्तुपरमस्स, कोलङ्कोलस्स, एकवीजिस्स, सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मं अरहा — इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा ? अन्तरापरिनिव्वायिस्स, उपहञ्चपरिनिव्वायिस्स, असङ्खारपरिनिव्वायिस्स, ससङ्खारपरिनिव्वायिस्स, उद्वंसोत्तस्स अकनिट्ठगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । ये केचि, भिक्खवे, मयि निद्वं गता, सव्वे ते दिट्ठिसम्पन्ना । तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा” ति ।

R. 120

10

४. अवञ्चप्पसन्नमुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि अवञ्चप्पसन्ना, सव्वे ते सोतापन्ना । तेसं सोतापन्नानं पञ्चन्नं इध निट्ठा, पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा ? सत्तक्खत्तुपरमस्स, कोलङ्कोलस्स, एकवीजिस्स, सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मं अरहा — इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा । कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा ? अन्तरापरिनिव्वायिस्स, उपहञ्चपरिनिव्वायिस्स, असङ्खारपरिनिव्वायिस्स, ससङ्खारपरिनिव्वायिस्स, उद्वंसोत्तस्स अकनिट्ठगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा । ये केचि, भिक्खवे, मयि अवञ्चप्पसन्ना सव्वे ते सोतापन्ना । तेसं सोतापन्नानं इमेसं पञ्चन्नं इध निट्ठा, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निट्ठा” ति ।

15

D. 352

५. पठमसुखमुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक-
गामके । अथ खो सामण्डकानि परिव्वाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि ।
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो सामण्डकानि परिव्वाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

20

R. 121

२. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, सुखं, किं दुक्खं” ति ?

“अभिनिव्वत्ति खो, आवुसो, दुक्खा, अनभिनिव्वत्ति सुखा । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं — सीतं उण्हं जिघच्छा पिपासा उच्चारो पस्सावो अग्गिसम्फस्सो दण्डसम्फस्सो सत्थसम्फस्सो
 5 आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म रोसेन्ति । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं — न सीतं न उण्हं न जिघच्छा न पिपासा न उच्चारो न पस्सावो न अग्गिसम्फस्सो न दण्डसम्फस्सो न सत्थसम्फस्सो आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म न रोसेन्ति । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो,
 10 सति इदं सुखं पाटिकह्वं” ति ।

६. दुतियसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक-
 गामके । अथ खो सामण्डकानि परिव्वाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
 तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मतां सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि ।
 सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 15 निसिन्नो खो सामण्डकानि परिव्वाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. “किं नु खो, आवुसो, सारिपुत्त, इमस्मिं धम्मविनये सुखं,
 किं दुक्खं” ति ?

“अनभिरति खो, आवुसो, इमस्मिं धम्मविनये दुक्खा, अभिरति
 सुखा । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं — गच्छन्तो पि
 B. 353 20 सुखं सातं नाधिगच्छति, ठितो पि ... निसिन्नो पि ... सयानो पि ...
 गामगतो पि ... अरञ्जगतो पि ... रुक्खमूलगतो पि ... सुञ्जा-
 गारगतो पि ... अब्भोकासगतो पि ... भिक्खुमज्झगतो पि सुखं सातं
 नाधिगच्छति । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं ।

३. “अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं — गच्छन्तो
 25 पि सुखं सातं अधिगच्छति, ठितो पि ... निसिन्नो पि ... सयानो पि ...
 गामगतो पि ... अरञ्जगतो पि ... रुक्खमूलगतो पि ... सुञ्जागारगतो
 पि ... अब्भोकासगतो पि ... भिक्खुमज्झगतो पि सुखं सातं अधिगच्छति ।
 अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं” ति ।

७. पठमनलकपानसुतं

१. एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो महता भिक्खु-
सङ्घेन सद्धि येन नलकपानं नाम कोसलानं निगमो तदवसरि । तत्र
सुदं भगवा नलकपाने विहरति पलासवने । तेन खो पन समयेन भगवा
तदहुपोसये भिक्खुसङ्घपरिवृतो निसिन्नो होति । अथ खो भगवा बहुदेव
रत्ति भिक्खूनं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादयेत्वा समुत्तेजेत्वा 5
सम्पहंसेत्वा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनुवल्लोकेत्वा आयस्मन्तं
सारिपुत्तं आमन्तेसि —

२. “विगतयीनमिद्धो^२ खो, सारिपुत्त, भिक्खुसङ्घो । पटिभातु
तं, सारिपुत्त, भिक्खूनं धम्मो कथा । पिट्ठि मे आगिलायति; तमहं
आयमिस्सामी”^३ ति । “एवं, भन्ते”^४ ति खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवतो 10
पच्चस्सोसि ।

३. अथ खो भगवा चतुग्गुणं^५ सङ्घाटि पञ्जापेत्वा दक्खिणेन
पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो
उट्ठानसञ्चं मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू
आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू 15
आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

४. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु,
हिरी^६ नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं^७ नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु
धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव” पाटिकङ्का
कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि । सेम्यथापि, आवुसो, कालपक्खे चन्दस्स या 20
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति
आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि
सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं
नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्का कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि । 25

५. “अस्सद्धो पुरिसपुग्गलो” ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अहि-
रिको पुरिसपुग्गलो’ ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अनोत्तप्पी पुरिसपुग्गलो’

१. भिक्खू — सी०, स्या०, रो० । २. विगतयीनमिद्धो — म० । ३. आयमिस्सामी
— सी० । ४. चतुग्गुणं — स्या०, रो० । ५. हिरी — सी०, स्या०, रो० । ६. विरियं — म० ।
७. परिहानियेव — स्या० ।

ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कुसीतो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'दुप्पञ्चो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कोधनो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'उपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'मिच्छादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं ।

६. "यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि । सेय्यथापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि ।

७. "सद्धो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'हिरीमा पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'ओत्तप्पी पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'आरद्धविरियो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'पञ्जावा पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अक्कोधनो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अनुपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अप्पिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'कल्याणमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'सम्मादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं" ति ।

८. अथ खो भगवा पच्चुट्ठाय आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —
 "साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो बुद्धि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो,

३. अथ खो भगवा चतुर्गुणं सङ्घाटि पञ्चापेत्वा दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो उट्ठान-सञ्जं मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो, भिक्खवे” ति ! “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो
- ५ सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

४. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मानुधम्म-प्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा
- १० दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि । सेय्यथापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरि-णाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोता-
- १५ वधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मा-नुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि ।

B. 357

५. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी
- २० अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि ... सोतावधानं अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिक्खा अत्थि ... धम्मानुधम्म-प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परि-
- २५ हाणि । सेय्यथापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

R. 127

६. अथ खो भगवा पञ्चुद्वाय आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —
 “साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु
 धम्मेषु हिरी नत्थि ... श्रोतप्पं नत्थि ... पञ्ञा नत्थि ... विरियं नत्थि ...
 सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ...
 धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु तस्स ५
 या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु
 नो बुद्धि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
 वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति
 आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि
 कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या 10
 रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु
 नो बुद्धि ।

७. “यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु हिरी
 अत्थि ... श्रोतप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्ञा अत्थि ... सोतावधानं
 अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिक्खा अत्थि ... धम्मानुधम्म- 15
 प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा
 दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानि ।
 सेय्यथापि, सारिपुत्त, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा
 आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोह-
 परिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु 20
 धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा
 दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो
 परिहानो” ति ।

R. 128,
B. 358

६. पठमकथावत्युत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाय-
 पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पञ्चामत्तं 25
 पिण्डपातपटिकन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकविहितं
 तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहरन्ति, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महा-
 मत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्यकथं सयनकथं
 मालाकथं गन्धकथं जातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं

जनपदकथं इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं नानत्तकथं लोकक्खायिकं समुद्दक्खायिकं इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वुट्ठितो येन उपट्टानसाला तेनुपसङ्कुमि; उपसङ्कुमित्वा पञ्जते आसने निसीदि ।
 ५ निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना सन्निपतिता, का च पन वो अन्तराकथा विप्पकता” ति ?

“इध मयं, भन्ते, पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकविहितं तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहराम, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं ... पे०... इतिभवाभवकथं इति वा” ति ।

३. “न खो पनेतं, भिक्खवे, तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सद्धाय अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं, यं तुम्हे अनेकविहितं तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहरेय्याथ, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महामत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं घत्थकथं सयनकथं मालाकथं गन्धकथं जातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं जनपदकथं
 १५ इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं नानत्तकथं लोकक्खायिकं समुद्दक्खायिकं इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

B. 359

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कथावत्थूनि । कतमानि दस ? अप्पिच्छकथा, सन्तुट्ठिकथा, पविवेककथा, असंसगगकथा, विरियारम्भ-
 कथा, सीलकथा, समाधिकथा, पञ्जाकथा, विमुत्तिकथा, विमुत्तिजाण-
 २० दस्सनकथा ति — इमानि खो, भिक्खवे, दस कथावत्थूनि ।

“इमेसं चे तुम्हे, भिक्खवे, दसन्नं कथावत्थूनं उपादायुपादाय कथं कथेय्याथ, इमेसं पि चन्दिमसुरियानं एवंमहिद्धिकानं एवंमहानुभावानं तेजसा तेजं परियादियेय्याथ, को पन बादो अञ्जतित्थियानं परिव्वाज-
 कानं” ति !

१०. दुतियकथावत्थुमुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 २५ पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्निपतिता अनेकविहितं

११. “अत्तना च विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पन्नो भिक्खु विमुत्तिञ्जाणदस्सनसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं । इमानि खो, भिक्खवे, दस पासंसानि ठानानी” ति ।

यमकवग्गो सत्तमो ।

तत्सुद्धानं

R. 131 5

अविज्जा तण्हा निट्ठा च, अवेच्च द्वे सुखानि च ।
नळकपाने’ द्वे वुत्ता, कथावत्थूपरे दुवे ति’ ॥

८. आकङ्खवग्गो

१. आकङ्खसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आभन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

B. 351 10

२. “सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा, पातिमोक्खसंवरसंवुत्ता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसु ।

३. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘सब्रह्मचारीनं पियो चस्सं मनापो च गह च भावनीयो चा’ ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

४. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘लाभी अस्सं चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं’ ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

५. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘येसाहं परिभुञ्जामि चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं तेसं ते कारा

महष्फला अस्सु महानिसंसा' ति, सीलेस्वेवस्स ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जा-
गारानं ।

६. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'ये मे पेता जाती
सालोहिता कालङ्कता' पसन्नचित्ता अनुस्सरन्ति तेसं तं महष्फलं अस्स
महानिसंसा' ति, सीलेस्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

R. 132

5

७. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'सन्तुट्ठो अस्सं इतरी-
तरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेना' ति, सीले-
स्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

८. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'खमो अस्सं सीतस्स
उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय डंसमकसवातातपसिरिपसम्पस्सानं,
दुस्तानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदतानं दुमखानं
तिब्बानं खरानं कटुकानं असातानं' अमनापानं पाणहरानं अधिवासक-
जातिको अस्सं' ति, सीलेस्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

10

९. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'अरतिरतिसहो अस्सं,
न च मं अरतिरति सहेय्य, उप्पन्नं अरतिरति अभिभुय्य अभिभुय्य विह-
रेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

15

१०. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'भयभेरवसहो अस्सं,
न च मं भयभेरवो सहेय्य, उप्पन्नं भयभेरवं अभिभुय्य अभिभुय्य विह-
रेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

B. 362

११. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'चतुन्नं ज्ञानानं आभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलामी अस्सं अकिच्छलामी
अकसिरलामी' ति, सीलेस्वेवस्स ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

20

१२. "आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'आसवानं खया अनासवं
चेतोविमृत्ति पञ्चाविमृत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिदक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरेय्य' ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथ-
मनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

R. 152

25

१३. "सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा,
पातिमोक्खसंवरसंवृता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु

१. कालकता - सी०, त्या०, रो० । २. तिप्पानं - सी०, त्या०, रो० । ३-३ कटुकानं
सातानं - त्या० । ४. भयभेरवं सहो - त्या० । ५-५. अभिभुय्य - त्या० ।

भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसू' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

२. कण्टकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार-
सालायं सम्बहुलेहि अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि सद्धि -
५ आयस्मता च चालेन', आयस्मता च उपचालेन', आयस्मता च कुक्कुटेन',
आयस्मता च कळिम्भेन', आयस्मता च निकटेन', आयस्मता च कटि-
स्सहेन; अञ्जेहि च अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि
सद्धि ।

२. तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता
१० लिच्छवी भद्रेहि' भद्रेहि' यानेहि परपुराय' उच्चासद्दा महासद्दा महावनं
अज्झोगाहन्ति भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो तेसं आयस्मन्तानं एतदहोसि
- "इमे खो सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि
यानेहि परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावनं अज्झोगाहन्ति भगवन्तं
दस्सनाय । 'सद्दकण्टका खो पन ज्ञाना' वुत्ता भगवता । यच्चून मयं
१५ येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमेय्याम । तत्थ मयं अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा फासुं विहरेय्यामा" ति । अथ खो ते आयस्मन्तो येन
गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमिसु; तत्थ ते आयस्मन्तो अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा फासुं विहरन्ति ।

३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "कहं नु खो, भिक्खवे,
२० चालो, कहं उपचालो, कहं कुक्कुटो, कहं कळिम्भो, कहं निक्कुटो, कहं
कटिस्सहो; कहं नु खो ते, भिक्खवे, थेरा सावका गता" ति ?

४. "इध, भन्ते, तेसं आयस्मन्तानं एतदहोसि - 'इमे खो
सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि यानेहि
परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावनं अज्झोगाहन्ति भगवन्तं दस्सनाय
२५ ... अप्पसद्दा अप्पाकिण्णा फासुं विहरेय्यामा' ति । अथ खो ते, भन्ते,

१. पादेन - स्या० । २. उपचालेन - स्या० । ३. कुक्कुटेन - सी०, स्या०, रो० ।
४. कळिम्भेन - सी० । ५. निक्कुटो - सी० । ६-६. भद्रेहि - सी० । ७. परपुराय - सी०,
रो०; परं पराय - स्या० । ८. अप्पाकिण्णा - सी०, स्या०, रो० । ९. फासु - स्या०, रो० ।

आयस्मन्तो येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्क्रमिषु । तस्य ते आयस्मन्तो अप्ससद्वा अप्पाकिण्णा फासुं विहरन्ती” ति ।

५. “साधु साधु, भिक्खवे, यथा ते महासावका सम्मा व्याकरमाना व्याकरेय्युं, ‘सद्दकण्टका हि, भिक्खवे, ज्ञाना’ वुत्ता मया ।

६. “दसयिमे, भिक्खवे, कण्टका । कतमे दस ? पविवेका- 5
रामस्स सङ्गणिकारामता कण्टको, असुभनिमित्तानुयोगं अनुयुत्तस्स सुभ-
निमित्तानुयोगो कण्टको, इन्द्रियेसु गतद्वारस्स विसूकदस्सनं कण्टको,
ब्रह्मचरियस्स मातुगामूपचारो कण्टको, पठमस्स ज्ञानस्स सद्दो कण्टको, R. 135
द्वुतियस्स ज्ञानस्स वितक्कविचारा कण्टका, ततियस्स ज्ञानस्स पीति
कण्टको, चतुत्थस्स ज्ञानस्स अस्सासपस्सासो कण्टको, सञ्जावेदयित- 10
निरोधसमापत्तिया सञ्जा च वेदना च कण्टको रागो कण्टको दोसो
कण्टको मोहो कण्टको ।

७. “अकण्टका, भिक्खवे, विहरथ । निपकण्टका, भिक्खवे, B. 364
विहरथ । अकण्टकनिक्कण्टका, भिक्खवे, विहरथ । अकण्टका, भिक्खवे,
अरहन्तो; निक्कण्टका, भिक्खवे, अरहन्तो; अकण्टकनिक्कण्टका, 15
भिक्खवे, अरहन्तो” ति ।

३. इदृष्यम्मुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा इद्वा कन्ता मनापा दुल्लभा 20
लोक्स्मि । कतमे दस ? भोगा इद्वा कन्ता मनापा दुल्लभा लोक्स्मि;
वण्णो इद्दो कन्तो मनापो दुल्लभो लोक्स्मि; आरोग्यं इद्दं कन्तं मनापं
दुल्लभं लोक्स्मि; सीलं इद्दं कन्तं मनापं दुल्लभं लोक्स्मि; ब्रह्मचरियं
इद्दं कन्तं मनापं दुल्लभं लोक्स्मि; मित्ता इद्वा कन्ता मनापा दुल्लभा
लोक्स्मि; बाहुसच्चं इद्दं कन्तं मनापं दुल्लभं लोक्स्मि; पञ्जा इद्वा
कन्ता मनापा दुल्लभा लोक्स्मि; धम्मा इद्वा कन्ता मनापा दुल्लभा
लोक्स्मि; सग्गा इद्वा कन्ता मनापा दुल्लभा लोक्स्मि ।

२. “इमेसं” खो, भिक्खवे, दसत्तं धम्मानं इद्धानं कन्तानं 25 R. 126
मनापानं दुल्लभानं लोक्स्मि दस धम्मा परिपन्था — आलस्यं” अनुद्धानं

१. मातुगामोपचारो — सी०, रो०; मातुगामुपचारो — स्या० । २. सीलानि — रो० । ३. इमे — सी०, रो० । ४. आलस्यं — सी०, स्या०, रो० ।

भोगानं परिपन्थो, अमण्डना अविभूतना वण्णस्स परिपन्थो, असप्पाय-
किरिया आरोग्यस्स परिपन्थो, पापमित्तता सीलानं परिपन्थो, इन्द्रिय-
असंवरो ब्रह्मचरियस्स परिपन्थो, विसंवादना मित्तानं परिपन्थो, असज्जाय-
किरिया बाहुसच्चस्स परिपन्थो, असुसूसा अपरिपुच्छा पञ्जाय परि-
पन्थो, अननुयोगो अपच्चवेक्खणा धम्मानं परिपन्थो, मिच्छापटिपत्ति
सगगानं परिपन्थो । इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोकस्मि इमे दस धम्मा परिपन्था ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोकस्मि दस धम्मा आहारा — उट्ठानं अनालस्यं भोगानं
आहारो, मण्डना विभूतना वण्णस्स आहारो, सप्पायकिरिया आरौ-
ग्यस्स आहारो, कल्याणमित्तता सीलानं आहारो, इन्द्रियसंवरो ब्रह्म-
चरियस्स आहारो, अविसंवादना मित्तानं आहारो, सज्जायकिरिया
बाहुसच्चस्स आहारो, सुसूसा^१ परिपुच्छा पञ्जाय आहारो, अनुयोगो
पच्चवेक्खना धम्मानं आहारो, सम्मापटिपत्ति सगगानं आहारो ।
इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं
लोकस्मि इमे दस धम्मा आहारा” ति ।

४. वड्डिसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, वड्डीहि वड्डमानो अरियसावको अरि-
याय वड्डिया वड्डति, सारादायी च होति वरादायी कायस्स । कतमेहि
दसहि ? खेतवत्पूहि वड्डति, धनघञ्जेन वड्डति, पुत्तदारेहि वड्डति,
दासकम्मकरपोरिसेहि वड्डति, चतुप्पदेहि वड्डति, सद्धाय वड्डति, सीलेन
वड्डति, सुतेन वड्डति, चागेन वड्डति, पञ्जाय वड्डति — इमेहि खो, भिक्खवे,
दसहि वड्डीहि वड्डमानो अरियसावको अरियाय वड्डिया वड्डति, सारा-
दायी च होति वरादायी कायस्सा ति ।

“धनेन घञ्जेन च योध वड्डति,
पुत्तेहि दारेहि चतुप्पदेहि च ।
स भोगवा होति यरास्स पूजितो,
यातीहि मित्तेहि अयो पि राजुभि ॥

“सद्वाय सीलेन च योध वड्ढति,
पञ्जाय चागेन सुतेन चूमयं ।
सो तादिसो सप्पुरिसो विचक्खणो,
दिट्ठेव धम्मो उभयेन वड्ढती” ति ॥

५. मिगसात्तासुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- ५
पिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो पुव्वण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमावाय येन मिगसात्ताय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा पञ्जात्ते आसने निसीदि । अथ खो मिगसात्ता उपासिका
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धा खो मिगसात्ता १॥
उपासिका आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -

२. “कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो R. 138
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका
भविस्सन्ति अभिसम्परायं । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी होति^१ B. 366
आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याकतो - १५
‘सकदागामिपत्तो’ तुसितं कायं उपपन्नो’ ति । पितामहो^२ मे, भन्ते,
इसिदत्तो अब्रह्मचारी अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता
व्याकतो - ‘सकदागामिपत्तो तुसितं कायं उपपन्नो’ ति ।

“कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका २०
भविस्सन्ति अभिसम्परायं” ति ?

“एवं खो पनेतं, भगिनि, भगवता व्याकतं” ति ।

३. अथ खो आयस्मा आनन्दो मिगसात्ताय उपासिकाय निवेसने
पिण्डपातं गृहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो आयस्मा आनन्दो
पच्छाभत्तं पिण्डपातपट्टिकन्तो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा २५
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो खो आयस्मा
आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

१. कपंरुपा - स्या०, रो० । २. अहोसि - सी०, स्या०, रो० । ३. सकदागामी पत्तो -
सी०, स्या०, रो० । ४. पेत्ता पियो - सी०, रो०; पितु पियो - स्या० ।

४. "इधाहं, भन्ते, पुण्ड्रहसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेसनं तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा पञ्जत्ते यासने निसीदि । अय खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका येनाहं तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
- 5 निसिन्ना खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका मं एतदवोच — 'कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अज्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्परायं । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी अहोसि आराचारी विरतो मेयुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याकतो
- 10 सकदागामिपत्तो तुसितं कायं उपपन्नो ति । पितामहो मे, भन्ते, इसिदत्तो अब्रह्मचारी अहोसि सदारसन्तुद्धो । सो पि कालङ्कतो भगवता व्याकतो — सकदागामिपत्तो तुसितं कायं उपपन्नो ति । कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अज्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्परायं' ति ?
- 15 एवं वुत्ते अहं, भन्ते, मिगसालं उपासिकं एतदवोचं — 'एवं खो पनेत्तं, भगिनि, भगवता व्याकतं' ति ।

५. "का चानन्द, मिगसाला उपासिका वाला अज्जेय्यो अम्मका' अम्मकपञ्जा', के च पुरिसपुगलपरोपरिये आणे ?

- "दसयिमे, आनन्द, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि ।
- 20 कतमे दस ? इधानन्द, एकच्चो पुगलो दुस्सीलो होति । तं च चेतो-विमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति, यत्थस्स तं दुस्सील्यं^३ अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय;
- 25 हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

६. "इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो दुस्सीलो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं दुस्सील्यं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि

कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं^१ होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति ।
सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामी
येव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स’ पि तेव धम्मा,
अपरस्स^२ पि तेव धम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? ५
तं हि तेसं, आनन्द, होति दीधरत्तं अहिताय दुक्खाय ।

“तत्रानन्द, खायं^३ पुग्गलो दुस्सीलो होति । तं च चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं दुस्सील्यं अपरिसेसं
निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति,
दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । अयं, आनन्द, 10
पुग्गलो अमुना पुरिमेन पुग्गलेन अभिवक्कन्ततरो च पणीततरो च ।
तं किस्स हेतु ? इमं हानन्द, पुग्गलं धम्मसीतो निव्वहति । तदन्तरं
को जानेय्य, अञ्जत्र तथागतेन ! तस्मातिह, आनन्द, मा पुग्गलेसु
पमाणिका अहुवत्थ, मा पुग्गलेसु पमाणं गण्हित्य । खञ्जति^४ हानन्द, B. 368
पुग्गलेसु^५ पमाणं गण्हन्तो । अहं^६ वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हेय्यं 15
यो वा पनस्स मादिसो ।

७. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं
च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं सीलं
अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि
अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न 20
लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय;
हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

८. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं च
चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं सीलं अपरि-
सेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, 25
दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । सो कायस्स
भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो
हानगामी ।

१. सुप्पटिविद्धं — स्या०, रो० । २. इमिस्सा — सी०; इमस्सा — स्या०, रो० ।
३. अपरस्सा — सी०; अपरस्सा — स्या०, रो० । ४. स्वाय — सी० । ५. कहञ्चि — सी०;
मञ्जति — स्या० । ६. पुग्गलो पुग्गलेनु — सी०, स्या०, रो० । ७-७. अहञ्चानन्द — सी०,
स्या०, रो० ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति ... पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

६. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिच्चरागो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स सो रागो अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१०. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिच्चरागो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स सो रागो अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

R. 142

B. 369 15

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति ... पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

११. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोधनो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स सो कोधो अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१२. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोधनो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स सो कोधो अपरिसेसो निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति ... पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

90

१३. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; 5 हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१४. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति लभति । सो 10 कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी । R. 143

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स पि तेव धम्मा, अपरस्स पि तेव धम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? तं हि तेसं, आनन्द, होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय । D. 370 15

“तत्रानन्द, खायं पुग्गलो उद्धतो होति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति, तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्ति लभति । अयं, आनन्द, पुग्गलो अमुना पुरिमेन पुग्गलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स 20 हेतु ? इमं हानन्द, पुग्गलं धम्मसोतो निब्बहति । तदन्तरं को जानेय्य अञ्जात्र तथागतं ! तस्मात्तिह, आनन्द, मा पुग्गलेसु पमाणिका अहुवत्थ; मा पुग्गलेसु पमाणं गण्हत्थ । खञ्जाति हानन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हन्तो । अहं वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो । 25

“का चानन्द, मिगसाला उपासिका वाला अव्यत्ता अम्मका अम्मकपञ्जा, के च पुरिसपुग्गलपरोपरिये जाणे ! इमे खो, आनन्द, दस पुग्गला सन्तो संघिज्जमाना लोकस्मि ।

१५. “यथारूपेन, आनन्द, सीलेन पुराणो समन्नागतो अहोसि तथारूपेन सीलेन इसिदत्तो समन्नागतो अभविस्स, नयिध पुराणो इसि- 30

R. 144

दत्तस्स गतिं पि अञ्जस्स । यथारूपाय चानन्द, पञ्जाय इसिदत्तो समन्नागतो अहोसि तथारूपाय पञ्जाय पुराणो समन्नागतो अभविस्स, नयिध इसिदत्तो पुराणस्स गतिं पि अञ्जस्स । इति खो, आनन्द, इमे पुग्गला उभो^१ एकञ्जहीना^२ ति ।

६. तयोधम्मसुत्तं

१. “तयोमे^३, भिक्खवे, धम्मा लोके न संविज्जेय्युं, न तथागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य^४ । कतमे तयो ? जाति च, जरा च, मरणं च — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा लोके न संविज्जेय्युं, न तथागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य ।
 10 यस्मा च खो, भिक्खवे, इमे तयो धम्मा लोके संविज्जन्ति तस्मा तथागतो लोके उप्पज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो, तस्मा तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वति^५ ।

B. ३71

२. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं । कतमे तयो ? रागं अप्पहाय, दोसं अप्पहाय,
 15 मोहं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं ।

३. “तयोमे भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठि अप्पहाय, विचिकिच्छं अप्पहाय, सीलव्वतपरामासं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो
 20 धम्मे अप्पहाय अभव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं ।

R. 145

४. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं । कतमे तयो ? अयोनिसो मनसिकारं अप्पहाय, कुम्मगगसेवनं अप्पहाय, चेतसो लीनत्तं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो सक्कायदिट्ठि
 25 पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं ।

५. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मगगसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । कतमे तयो ?

१. उभो — गी०, म्या०, रो० । २. एकञ्जहीना — स्या० । ३. तयो — ती०, रो० ।
 ४. दिव्वेय्य — ती०, रो०; दीव्वेय्य — स्या० । ५. दिव्वति — ती०, स्या०, रो० ।

मुट्टसच्चं अप्पहाय, असम्पज्झं अप्पहाय, चेतसो विक्खेपं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अयोनिस्सो मनसिकारं पहातुं कुम्मगसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।

६. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो मुट्टसच्चं पहातुं असम्पज्झं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । कतमे तयो ? अरियानं 5
अदस्सनकम्यतं अप्पहाय, अरियधम्मस्स^१ असोतुकम्यतं अप्पहाय, उपा-
रम्भचित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो
मुट्टसच्चं पहातुं असम्पज्झं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

७. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरियानं अदस्सन-
कम्यतं^२ पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । 10
कतमे तयो ? उद्धच्चं अप्पहाय, असंवरं अप्पहाय, दुस्सीत्यं अप्पहाय —
इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरियानं अदस्सनकम्यतं
पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

D. 372

८. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो उद्धच्चं पहातुं
असंवरं पहातुं दुस्सीत्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्धियं अप्पहाय, 15
अवदञ्चुतं अप्पहाय, कोसज्जं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे
अप्पहाय अभव्वो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सीत्यं पहातुं ।

R. 146

९. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अस्सद्धियं पहातुं
अवदञ्चुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं अप्प-
हाय, दोवचस्सतं अप्पहाय, पापमित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, 20
तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्चुतं पहातुं कोसज्जं
पहातुं ।

१०. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अनादरियं
पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं
अप्पहाय, अनोत्तप्पं अप्पहाय, पमादं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, 25
तयो धम्मे अप्पहाय अभव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं
पापमित्ततं पहातुं ।

११. "अहिरिकोयं, भिक्खवे, अनोत्तापी^३ पमत्तो होति । सो
पमत्तो समानो अभव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं

१. अरियधम्मं — स्या०, रो० । २. अदस्सनकम्यतं — रो० । ३. अनोत्तप्पी — सी०,
स्या०, रो० ।

पहातुं । सो पापमिक्तो समानो अभव्वो अस्सद्वियं पहातुं अवदब्बुतं
 पहातुं कोसज्जं पहातुं । सो कुसीतो समानो अभव्वो उदच्चं पहातुं
 असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । सो दुस्सीलो समानो अभव्वो अरियाणं
 अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्तं
 5 पहातुं । सो उपारम्भचित्तो समानो अभव्वो मुट्ठसच्चं पहातुं असम्पजब्बं
 पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । सो विक्खित्तचित्तो समानो अभव्वो
 अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।
 सो लीनचित्तो समानो अभव्वो सक्कायदिट्ठिं पहातुं विचिकिच्चं पहातुं
 सीलव्वतपरामासं पहातुं । सो विचिकिच्चो समानो अभव्वो रागं
 B. 373 10 पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । सो रागं अप्पहाय दोसं अप्पहाय मोहं
 अप्पहाय अभव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं ।

१२. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो जातिं पहातुं जरं
 पहातुं मरणं पहातुं । कतमे तयो ? रागं पहाय, दोसं पहाय, मोहं
 पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो जातिं पहातुं जरं
 15 पहातुं मरणं पहातुं ।

१३. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो रागं पहातुं दोसं
 पहातुं मोहं पहातुं । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठिं पहाय, विचिकिच्चं
 पहाय, सीलव्वतपरामासं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय
 भव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं ।

20 १४. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो सक्कायदिट्ठिं पहातुं
 विचिकिच्चं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं । कतमे तयो ? अयोनिसो
 मनसिकारं पहाय, कुम्मग्गसेवनं पहाय, चेतसो लीनत्तं पहाय — इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो सक्कायदिट्ठिं पहातुं विचिकिच्चं पहातुं
 सीलव्वतपरामासं पहातुं ।

25 १५. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अयोनिसो मनसिकारं
 पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । कतमे तयो ?
 मुट्ठसच्चं पहाय, असम्पजब्बं पहाय, चेतसो विक्खेपं पहाय — इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्ग-
 सेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।

१६. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो मृदुसच्चं पहातुं असम्पज्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । कतमे तयो ? अरियानं अदस्सनकम्पतं पहाय, अरियधम्मस्स असोतुकम्पतं पहाय, उपारम्भ-चित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो मृदुसच्चं पहातुं असम्पज्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

5

१७. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अरियानं अदस्सन-कम्पतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्पतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? उद्वच्चं पहाय, असंवरं पहाय, दुस्सील्यं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अरियानं अदस्सनकम्पतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्पतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

B. 374

10

१८. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो उद्वच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्धियं पहाय, अव-दञ्जुतं पहाय, कोसज्जं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो उद्वच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं ।

१९. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अस्सद्धियं पहातुं 15 अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं पहाय, दोवचस्सतं पहाय, पापमित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं ।

२०. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अनादरियं पहातुं 20 दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं पहाय, अनोत्तपं पहाय, पमादं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं ।

२१. “हिरिमायं^१, भिक्खवे, ओत्तापी अप्पमत्तो होति । सो अप्पमत्तो समानो भव्वो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । सो कल्याणमित्तो समानो भव्वो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं 25 पहातुं कोसज्जं पहातुं । सो आरद्धविरियो समानो भव्वो उद्वच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । सो सीलवा समानो भव्वो अरियानं अदस्सनकम्पतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्पतं पहातुं उपारम्भ-चित्ततं पहातुं । सो अनुपारम्भचित्तो समानो भव्वो मृदुसच्चं पहातुं

R. 149

B. 375

5

असम्पज्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । सो अविक्खित्तचित्तो समानो भव्वो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । सो अलीनचित्तो समानो भव्वो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलव्वतपरामासं पहातुं । सो अविचिकिच्छो समानो भव्वो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । सो रागं पहाय दोसं पहाय मोहं पहाय भव्वो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं” ति ।

७. काकसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, असद्वम्मेहि समन्नागतो काको । कतमेहि दसहि ? धंसी च, पगब्भो च, तित्तिणो^१ च, महग्घसो च, लुद्धो च, अकारुणिको च, दुव्वलो च, ओरविता^२ च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको^३ च -
 10 इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो काको । एवमेव खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो पापभिक्खु । कतमेहि दसहि ? धंसी च, पगब्भो च, तित्तिणो च, महग्घसो च, लुद्धो च, अकारुणिको^४ च, दुव्वलो च, ओरविता च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको च -
 इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागतो पापभिक्खू” ति ।

८. निगण्ठसुत्तं

R. 150

15

१. “दसहि, भिक्खवे, असद्वम्मेहि समन्नागता निगण्ठा । कतमेहि दसहि ? अस्सद्धा, भिक्खवे, निगण्ठा; दुस्सतीता, भिक्खवे, निगण्ठा; अहिरिका, भिक्खवे, निगण्ठा; अनोत्तप्पिनो, भिक्खवे, निगण्ठा; असप्पुरिससम्भत्तिनो, भिक्खवे, निगण्ठा; अत्तपकंसकपरयम्भका, भिक्खवे, निगण्ठा; सन्दिट्ठिपरामासा^१ आधानग्गाही^२ दुप्पटिनिस्सग्गिनो,
 20 भिक्खवे, निगण्ठा; कुहका, भिक्खवे, निगण्ठा; पापिच्छा, भिक्खवे, निगण्ठा; पापमिता^३, भिक्खवे, निगण्ठा - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्वम्मेहि समन्नागता निगण्ठा” ति ।

१. तित्तिणो - मी० । २. ओरवी - म्या० । ३. नेचयिको - मी० । ४. अरा-
 घराविविहो - मी० । ५. अस्समाति - म्या० । ६. अरावकाहि - म्या०; अरावगाहि -
 मी० । ७. भिक्खादिट्ठि - मी०, म्या०, रो० ।

६. आघातवत्युसुतं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, आघातवत्यूनि । कतमानि दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरी’ ति आघातं वन्धति; ‘अनत्थं मे चरती’ ति आघातं
 वन्धति; ‘अनत्थं मे चरिस्सती’ ति आघातं वन्धति; ‘पियस्स मे मनापस्स
 अनत्थं अचरी’ ति ...पे०... अनत्थं चरती ति ...पे०... अनत्थं चरिस्सती
 ति आघातं वन्धति, ‘अपियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरी’ ति ...पे०... 5
 अत्थं चरती ति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातं वन्धति; अट्टाने
 च कुप्पति — इमानि खो, भिक्खवे, दस आघातवत्यूनी” ति । D. 376

१०. आघातपटिविनयसुतं

१. “वसयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरि, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं
 मे चरति, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं मे चरिस्सति, 10
 तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, पियस्स मे मनापस्स अनत्थं
 अचरि ...पे०... चरति ...पे०... चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं
 पटिविनेति, अपियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति
 ...पे०... अत्थं चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं पटिविनेति, अट्टाने
 च न कुप्पति — इमे खो, भिक्खवे, दस आघातपटिविनया” ति । 15

आकह्वग्गो अट्टमो ।

तस्सुदानं

आकह्वो कण्टको इट्ठा, वड्ढि च मिगसालाय’ ।

तयो’ धम्मा च’ काको च, निगण्ठा’ द्वे च आघाता ति’ ॥

६. थेरवग्गो

१. वाहनसुतं

१. एकं समयं भगवा चम्पायं विहरति गग्गराय पोक्खरणिग्या
 तीरे । अथ खो आयस्मा वाहनो’ येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-

१. मिगसालया — सी०; मिगसालय — स्या०, रो० । २-२. अभव्यो चेव — सी०,
 स्या०, रो० । ३-३. ० द्वेवत्युनी ति — सी०; निगन्था दस वत्युनि — स्या०; ० द्वे च
 वत्युनी ति — रो० । ४. बाहुनी — सी०, रो०; बाहुनी — स्या० ।

मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
आयस्मा वाहनो भगवन्तं एतदवोच -

२. “कतोहि नु खो, भन्ते, धम्मोहि तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकतेन^१ चेतसा विहरती” ति ?

३. “दसहि खो, वाहन, धम्मोहि तथागतो निस्सटो^२ विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकतेन चेतसा विहरति । कतमेहि दसहि ? रूपेण
खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकतेन
चेतसा विहरति, वेदनाय खो, वाहन ... पे० ... सञ्जाय खो, वाहन,
... सङ्खारेहि खो, वाहन ... विञ्जाणेन खो, वाहन ... जातिमा खो,
वाहन ... जराय खो, वाहन ... भरणेन खो, वाहन ... दुक्खेहि खो,
वाहन ... किलेसेहि खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो
विमरियादीकतेन चेतसा विहरति । सेय्ययापि, वाहन, उपपलं वा पवुमं
वा पुण्डरीकं वा उदके जातं उदके संवद्धं उदका पच्चुग्गम्म^३ ठितं^३ अनुप-
लित्तं उदकेन; एवमेव खो, वाहन, इमेहि दसहि धम्मोहि तथागतो
निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकतेन चेतसा विहरती” ति ।

२. आनन्दसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं^४
खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच -

२. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अस्सद्धो समानो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरूहिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

३. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘दुस्सीलो समानो इमस्मि धम्म-
विनये बुद्धिं विरूहिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

४. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अप्पस्सुतो समानो इमस्मि धम्म-
विनये बुद्धिं विरूहिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

५. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘दुव्वचो’ समानो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरूहिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

१. विमरियादिकतेन - सी०, स्या०, रो० । २. निस्सटो - सी० । ३-३. पच्चु-
ग्गम्म तिष्ठति - सी०, स्या०, रो० । ४. निसिन्नो - रो० । ५. दुव्वचो - स्या०, रो० ।

६. "सो वतानन्द, भिक्खु 'पापमित्तो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

७. "सो वतानन्द, भिक्खु 'कुसीतो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

८. "सो वतानन्द, भिक्खु 'मुट्ठस्सति समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

९. "सो वतानन्द, भिक्खु 'असन्नुट्ठो समानो इमस्मिं धम्म-
विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

D. 378

१०. "सो वतानन्द, भिक्खु 'पापिच्छो समानो इमस्मिं धम्म-
विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

10

११. "सो वतानन्द, भिक्खु 'मिच्छादिट्ठिको समानो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

"सो वतानन्द, भिक्खु 'इमेहि दसहि धम्मेहि समभागतो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

१२. "सो वतानन्द, भिक्खु 'सद्धो समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

15

१३. "सो वतानन्द, भिक्खु 'सीलवा समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१४. "सो वतानन्द, भिक्खु 'बहुस्सुतो सुतधरो समानो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

20

१५. "सो वतानन्द, भिक्खु 'सुवचो समानो इमस्मिं धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१६. "सो वतानन्द, भिक्खु 'कल्याणमित्तो समानो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१७. "सो वतानन्द, भिक्खु 'आरद्धविरियो समानो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

25

१८. "सो वतानन्द, भिक्खु 'उपट्ठितस्सति' समानो इमस्मिं
धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

R. 154

१९. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सन्तुट्ठो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

२०. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अपिच्छो समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

२१. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘सम्मादिट्ठिको समानो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जति ।

“सो वतानन्द, भिक्खु ‘इमेहि दसहि धम्मेहि समन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जती” ति ।

३. पुण्णियसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा पुण्णियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा पुण्णियो भगवन्तं एतदवोच -

२. “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन अप्पेकदा तथागतं धम्मदेसना पटिभाति अप्पेकदा नप्पटिभाती” ति ?

३. “सद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति, नो च उपसङ्कमिता; नेव ताव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति । यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति उपसङ्कमिता च, एवं तथागतं धम्मदेसना पटिभाति ।

४. “सद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति उपसङ्कमिता च, नो च पयिरुपासिता ...पे०... पयिरुपासिता च, नो च परिपुच्छिता ... परिपुच्छिता च, नो च ओहितसोतो धम्मं सुणाति ... ओहितसोतो^१ च धम्मं सुणाति, नो च सुत्वा धम्मं धारेति ... सुत्वा च धम्मं धारेति, नो च धातानं धम्मनं अत्थं उपपरिखवति ... धातानं च धम्मनं अत्थं उपपरिखवति नो च अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मनुधम्मप्पटिपन्नो होति ... अत्यमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मनुधम्मप्पटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलगताय^२ अत्यस्स विञ्जापनिया ... कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय

अनेलगळाय अत्यस्स विज्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको
समुत्तेजको सम्पहंसको सन्नह्यचारीनं, नेव ताव तथागतं धम्मदेसना
पटिभाति ।

५. “यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति, उपसङ्गमिता
च, परियुपासिता च, परिपुच्छिता च, ओहितसोतो च धम्मं सुणाति, ९
सुत्वा च धम्मं धारेति, धातानं च धम्मार्न अत्थं उपपरिक्खति, अत्य-
मज्जाय धम्ममज्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, कल्याणवाचो
च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय
अनेलगळाय अत्यस्स विज्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको
समुत्तेजको सम्पहंसको सन्नह्यचारीनं — एवं तथागतं धम्मदेसना पटि- १०
भाति । इमेहि खो, पुण्णिय, दसहि धम्मेहि समन्नागता एकन्तपटिभाना’
तथागतं धम्मदेसना होती” ति ।

B. 380

४. व्याकरणसुतं

१. तत्र खो आयस्मा महामोगल्लानो भिक्खू आमन्तेसि —
“आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो
महामोगल्लानस्स पञ्चस्तोसुं । आयस्मा महामोगल्लानो एतदवोच — १५

२. “इधावुसो, भिक्खु अज्जं व्याकरोति — ‘खीणा जाति,
वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति ।
तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्त-
कुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति ।
सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्त- २०
कुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो
समनुभासियमानो इरीणं^१ आपज्जति विचिनं^२ आपज्जति अनयं आप-
ज्जति व्यसनं^३ आपज्जति अनयव्यसनं^४ आपज्जति ।

R. 156

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च २५
मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा अज्जं व्याकरोति — खीणा

१. एकन्तपटिभान — सी०; एवन्तं — रमा०; एवन्तं पटिभानं — रो० ।

२. पटिभाति — रमा० । ३. इरिण — सी०; इरण — रमा०; इरिणं — रो० । ४. विजिनं —
सी०, रो० । ५. व्यसनं — सी०, रो० । ६. अनयव्यसनं — सी०, रो० ।

जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं; कत्तं करणीयं, नापरं इत्यस्ताया ति पजानामी' ति ?

४. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
D. 381 5 पजानाति - 'कोधनो खो अयमायस्मा'; कोधपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । कोधपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

'उपनाही खो पन अयमायस्मा; उपनाहपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । उपनाहपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
10 परिहानमेतं ।

'मक्खी खो पन अयमायस्मा; मक्खपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । मक्खपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पळासी खो पन अयमायस्मा; पळासपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
15 विहरति । पळासपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'इस्सुकी खो पन अयमायस्मा; इस्सापरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । इस्सापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

20 'मच्छरी खो पन अयमायस्मा; मच्छेरपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । मच्छेरपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
विनये परिहानमेतं ।

'सठो खो पन अयमायस्मा; साठेय्यपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । साठेय्यपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
25 परिहानमेतं ।

'मायावी खो पन अयमायस्मा; मायापरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । मायापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पापिच्छो खो पन अयमायस्मा; 'इच्छापरियुद्धितेन चेतसा

यहलं विहरति । इच्छापारियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सति’ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये ओरमत्तकेन विसेसाधिगमेन अन्तरा बोसानं आपन्नो । अन्तरा बोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

B. 362

3

५. ‘सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिह वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुह्मिह वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जती’ ति ।

५. कृत्योमुत्तं

१. एकां समयं आयस्मा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातियं । तत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि - “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाचुन्दो एतदबोच -

10

२. “इधावुसो, भिक्खु कथी होति विकतयी अधिगमेसु - ‘अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं आकासानञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं विञ्जानञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं आकिञ्चञ्जायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं सञ्जावेदमितनिरोधं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पी’ ति ।

R. 158

20

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिन्नं आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

25

१. मुट्ठसति - सी०, त्या०, रो० । २. विचिन्नं - गी० रो० ।

B. 383

४. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
मनसि करोति — 'किं नु खो अयमायस्मा कत्थी होति विकत्थी अधि-
गमेषु — अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि ... पे०... अहं
५ सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

५. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति — 'दीघरत्तं खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्कारी सबलकारी'
कम्मासकारी न सन्ततकारी' न सन्ततवृत्ति सीत्तेषु । दुस्सीलो खो
१० अयमायस्मा । दुस्सील्यं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहान-
मेतं ।

'अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्वियं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

R. 150 15 'अप्पस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनाचारो; अप्पसच्चं खो
पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'दुब्बचो खो पन अयमायस्मा; दोवचस्सता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'पापमित्तो खो पन अयमायस्मा; पापमित्तता खो पन तथा-
गतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

20 'कुसीतो खो पन अयमायस्मा; कोसज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'मुट्ठस्सति खो पन अयमायस्मा; मुट्ठसच्चं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

25 'कुहको खो पन अयमायस्मा; कोहज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'दुब्भरो खो पन अयमायस्मा; दुब्भरता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

B. 374 'दुणञ्चो खो पन अयमायस्मा; दुणञ्चता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

30 ६. "सैय्यपापि, चावुत्तो, गहान्गो गहायकं एवं वदस्य — 'ददा

ते, सम्म, धनेन धनकरणीयं अस्स, याचेय्यासि' मं धनं । दस्सामि ते धनं' ति । सो किञ्चिदेव' धनकरणीये समुप्पन्ने सहायको सहायकं एवं वदेय्य — 'अत्थो मे, सम्म, धनेन । देहि मे धनं' ति । सो एवं वदेय्य — 'तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच; तुच्छकं मं, सम्म, अवच — ७ इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं' अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच — इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र १० R. 160 पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य — 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच — इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य — 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । अपि च अहुगेव उम्मादं पापुणि चेतसो विपरियायं' ति ।

“एवमेव खो, आवुसो, भिक्खु कत्थी होति विकत्थी अधिगमेसु — १५
'अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकासागञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं विज्जानञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकिञ्चञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, २०
अहं नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

७. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना २३
समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं” आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

८. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो

१. भाविस्सति — सी०, रो०; पवेदेय्यानि — स्या० । २. निस्मिञ्चिदेव — मी०, स्या०, रो० । ३. न तुच्छकं — सी० । ४. विपिनं — सी०; विनिनं — रो० ।

परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति - 'किं नु खो अयमायस्मा कत्थी होति विकत्थी अधि-
गमेसु - ग्रहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि ... पे०... अहं सञ्जावेदयित-
निरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

5] ६. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तपरियायकुसलो चेतसा चेतो परिच्च पज्जानाति - 'दीघरत्तं
खो अयमायस्मा खण्डकारी द्विहकारी सवलकारी कम्मासकारी, न
सन्ततकारी न सन्ततवुत्ति सीलेसु । दुस्सीलो खो अयमायस्मा; दुस्सील्यं
खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

10 'अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्धियं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'अपस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनाचारो; अप्ससच्चं खो
पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

15 'दुब्बचो खो पन अयमायस्मा; दोवचस्सता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'पापमित्तो खो पन अयमायस्मा; पापमित्तता खो पन तथा-
गतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'कुसीतो खो पन अयमायस्मा; कोसज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

20 'मुट्ठस्सति खो पन अयमायस्मा; मुट्ठसच्चं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'कुहको खो पन अयमायस्मा; कोहज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

B. 336 'दुग्भरो खो पन अयमायस्मा; दुग्भरता खो पन तथागत-
25 प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'दुपज्जो खो पन अयमायस्मा; दुपज्जता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

१०. "सो वतापुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मि
धम्मविनये बुद्धिं विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।
30 सो वतापुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे पहाय इमस्मि धम्मविनये बुद्धिं
विरुन्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

६. अधिमानसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाकस्सपो राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा महाकस्सपो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकस्सपस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाकस्सपो एतदवोच —

२. “इधावुसो, भिक्खू अञ्जं व्याकरोति — ‘खीणा जाति, 5 वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति । तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुज्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुज्जियमानो 10 समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा अञ्जं व्याकरोति — 15 खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

४. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति — ‘अधिमानिको खो अयमायस्मा अधिमानसच्चो, अप्पत्ते 20 पत्तसञ्जी, अकते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

५. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च 25 मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा निस्साय अधिमानिको अधिमानसच्चो, अप्पत्ते पत्तसञ्जी, अकते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

R. 16

B. 387

R. 163

६. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति — ‘बहुस्सुतो खो पन अयमायस्मा सुतचरो सुतसन्निचयो, ये ते
धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोत्तानकल्याणा सात्थं सब्ब-
5 ऊज्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा
बहुस्सुता’ होन्ति घाता’ वचसा परिचिता मनसानुपेविखता दिट्ठिया
सुप्पटिविद्धा । तस्मा अयमायस्मा अधिमानिको अधिमानसच्चो, अप्पत्ते
पत्तसञ्जी, अकते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन
प्रञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,
10 नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति ।

७. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति — ‘अभिज्झालु खो पन अयमायस्मा; अभिज्झापरियुट्ठितेन
चेतसा बहुलं विहरति । अभिज्झापरियुट्ठानं खो पन तथागतप्पवेदिते
15 धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘व्यापत्तो’ खो पन अयमायस्मा; व्यापादपरियुट्ठितेन चेतसा
बहुलं विहरति । व्यापादपरियुट्ठानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

‘धीनमिद्धो’ खो पन अयमायस्मा; धीनमिद्धपरियुट्ठितेन चेतसा
20 बहुलं विहरति । धीनमिद्धपरियुट्ठानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
विनये परिहानमेतं ।

‘उद्धतो खो पन अयमायस्मा; उद्धच्चपरियुट्ठितेन चेतसा बहुलं
विहरति । उद्धच्चपरियुट्ठानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

‘विचिकिच्छो खो पन अयमायस्मा; विचिकिच्छापरियुट्ठितेन
चेतसा बहुलं विहरति । विचिकिच्छापरियुट्ठानं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘कम्मरामो खो पन अयमायस्मा कम्मरत्तो कम्मरामतं अनुयुत्तो ।
कम्मरामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

१-२. बहुस्सुता घता — सी०, स्या०, रो० । २. व्यापादो — ती०, रो० । ३. विन-
मिद्धो — म० ।

‘भस्सारामो खो पन अयमायस्मा भस्सारतो भस्सारामतं अनुयुत्तो । भस्सारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘निहारामो खो पन अयमायस्मा निहारतो निहारामतं अनुयुत्तो । निहारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सङ्गणिकारामो खो पन अयमायस्मा सङ्गणिकरतो सङ्गणिकारामतं अनुयुत्तो । सङ्गणिकारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

‘सति’ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये औरगतत्वेन विसेसाधिगमेन अन्तरा बोसानं आपघ्नो । अन्तरा बोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

८. “सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मिं धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मिं धम्मविनये बुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेतं विज्जती” ति ।

७. नपियसुतं

१. तत्र खो भगवा कालङ्कृतं भिक्खुं आरब्ध भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चयस्सोसुं । भगवा एतदबोच —

२. “इध, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति, अधिकरणसमयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति अधिकरणसमयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरताय” न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति, सिक्खाकामस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति सिक्खाकामस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति, इच्छाविनयस्स

१. गङ्गपिनालो — स्था०, रो० । २. मृत्सति — गी०, स्था०, रो० । ३-३. कनन्द० — सी०; वाळ० — स्था०; वाळ० — रो० । ४. गरताय — सी०, रो० । ५. भिक्खा-समादानस्स — सी०, स्था०, रो० ।

न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति इच्छाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कोधनो होति, कोधविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कोधनो होति कोधविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति, मक्खविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति मक्खविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति, साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

८. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति, मायाविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति मायाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

९. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं न निसामकजातिको होति, धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं न निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति, पटिसल्लानस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति पटिसल्लानस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

११. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्नह्यचारीनं न पटिसन्यारको होति, पटिसन्यारकस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे,

भिक्षु सन्नहाचारीनं न पटिसन्धारको होति पटिसन्धारकस्स न वण्णवादी,
अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकी-
भावाय संवत्तति ।

१२. "एवरूपस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा
उप्पज्जेय्य - 'अहो वत मं सन्नहाचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं 5
पूजेय्युं' ति, अथ खो नं सन्नहाचारी न चेव सक्करोन्ति न गरं करोन्ति
न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्चू
सन्नहाचारी ते पापके अकुसले धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति ।

१३. "सेय्यथापि, भिक्खवे, अस्सखल्लुङ्खस्स' किञ्चा पि एवं
इच्छा उप्पज्जेय्य - 'अहो वत मं मनुस्सा आजानीयद्वाने ठपेय्युं, आजानीय- 10
भोजनं च भोजेय्युं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्युं' ति, अथ खो नं
मनुस्सा न चेव आजानीयद्वाने ठपेन्ति न च आजानीयभोजनं भोजेन्ति
न च आजानीयपरिमज्जनं परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा
हिस्स, भिक्खवे, विञ्चू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूठेय्यानि जिम्हे-
य्यानि वड्ढेय्यानि अप्पहीनानि समनुपस्सन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, 15
एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा उप्पज्जेय्य - 'अहो वत मं
सन्नहाचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं पूजेय्युं' ति, अथ खो नं सन्नहा-
चारी न चेव सक्करोन्ति न गरं करोन्ति न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स
हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्चू सन्नहाचारी ते पापके अकुसले
धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति । 20

१४. "इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको होति, अधि-
करणसमयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको
होति अधिकरणसमयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय
भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

१५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति, सिक्खा- 25
कामस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति सिक्खा-
कामस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय भावनाय सामञ्जाय
एकीभावाय संवत्तति ।

१. गर - सी०, ग्या०, रो० । २. अस्समनुपस्स - सी०, रो०; अस्समनुपस्स -
स्या० ।

१६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति, इच्छा-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति
इच्छाविनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

१७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोधनो होति, कोध-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोधनो होति कोध-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

१८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अमक्खी होति, मक्ख-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अमक्खी होति मक्ख-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

R. 168

१९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति, साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

B. 392

२०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति, माया-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति माया-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२१. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं निसामकजातिको
होति, धम्मनिसन्तिया वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं
निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया वण्णवादी, अयं पि धम्मो
... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति, पटि-
सल्लानस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति
पटिसल्लानस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहचारो नं पटिसन्यारको
होति, पटिसन्यारकस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहचारो नं
पटिसन्यारको होति पटिसन्यारकस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय
गहताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

२४. "एवंपस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चता पि न एवं इच्छा
उप्पज्जेय्य — 'अहो वत मं सन्नहचारी सक्करोय्मुं गहं करोय्मुं मानेय्मुं
पूजेय्मुं' ति, अयं सो नं सन्नहचारी सक्करोन्ति गहं करोन्ति मानेन्ति

पूजेन्ति । तं किस्स हेतुं ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विब्भू सन्नह्यचारी ते पापके अकुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ति ।

२५. “सैय्यथापि, भिक्खवे, भद्दस्स अस्साजानीयस्स किञ्चापि न एवं इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं मनुस्सा आजानीयट्ठाने ठपेय्यं, आजानीयभोजनं च भोजेय्यं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्यं’ ति, 5
अथ खो नं मनुस्सा आजानीयट्ठाने च ठपेन्ति आजानीयभोजनं च भोजेन्ति
आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतुं ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विब्भू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूडेय्यानि जिम्हेय्यानि वड्ढेय्यानि पहीनानि समनुपस्सन्ति ।

R. 169.

“एवमेव खो, भिक्खवे, एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चापि न एवं 10
इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नह्यचारी सक्करोय्यं गहं करोय्यं मानेय्यं
पूजेय्यं’ ति, अथ खो नं सन्नह्यचारी सक्करोन्ति गहं करोन्ति मानेन्ति
पूजेन्ति । तं किस्स हेतुं ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विब्भू सन्नह्यचारी
ते पापके अकुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ती” ति ।

८. अवकोसकमुत्तं

१. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अवकोसकपरिभासको अरियूप- 15 D. 593
वादी सन्नह्यचारीनं ठानमेतं अवकासो यं सो दसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य । कतमेसं दसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधि-
गता परिहायति, सदम्मस्स न बोदायन्ति, सदम्मसेसु वा अधिमानिको
होति अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति
आपज्जति, गाब्हं वा रोगातङ्कं फुसति, उम्मावं वा पापुणाति चित्तवत्थेपं, 20
सम्मूढो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अवकोसकपरिभासको
अरियूपवादी सन्नह्यचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं दसन्नं व्यसनानं
अञ्जतरं व्यसनं निगच्छेय्या” ति ।

१. अरियूपवादी — सी०, स्या०, रो० । २-२. अट्ठानमेतं अनवरसो — सी०,
स्या०, रो० । ३. न निगच्छेय्य — सी०, स्या०, रो० । ४. बोदानन्ति — सी०; बोदायति —
स्या० ।

६. कोकालिकसुत्तं

R. 170

१. अथ खो कोकालिको भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदवोच -

२. “पापिच्छा, भन्ते, सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं
५ वसं गता” ति ।

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

३. दुत्तियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदवोच -
“किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्धायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
१० सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता” ति ।

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

४. तत्तियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदवोच -
“किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्धायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
१५ सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता” ति ।

B. 394

“मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना” ति ।

५. अथ खो कोकालिको भिक्खु उट्ठायासना भगवन्तं अभि-
वादेत्वा पदनिखणं कत्वा पक्कामि । अचिरपक्कन्तस्स च कोकालिकस्स
२० भिक्खुनो सासपमत्तीहि^१ पीळकाहि^२ सव्वो कायो फुटो^३ अहोसि । सासप-
मत्तियो हुत्वा मुग्गमत्तियो अहेसुं, मुग्गमत्तियो हुत्वा कलायमत्तियो
अहेसुं, कलायमत्तियो हुत्वा कोलट्ठिमत्तियो अहेसुं, कोलट्ठिमत्तियो हुत्वा
कोलमत्तियो अहेसुं, कोलमत्तियो हुत्वा आमलकमत्तियो अहेसुं, आमलक-
मत्तियो हुत्वा तिण्डुकमत्तियो^४ अहेसुं, तिण्डुकमत्तियो हुत्वा वेळुवसला-
२५ दुकमत्तियो अहेसुं, वेळुवसलादुकमत्तियो हुत्वा विल्लमत्तियो^५ अहेसुं,
विल्लमत्तियो हुत्वा पभिज्जिसु, पुव्वं च लोहितं च पग्घारिसु । सो^६
सुदं^७ कदलिपत्तेसु^८ सेति मच्छो व विसगितो^९ ।

R. 171

१. सासपमत्ताहि - सी० । २. पिलकाहि - सी०; पिळकाहि - स्या०, रो० ।
३. फुटो - स्या० । ४. सी०, स्या०, रो० पीलकेसु नत्थि । ५. विल्लमत्तियो - स्या० ।
६-९. स्वासुदं - सी०, स्या०, रो० । ७. कदलिपत्तेसु - स्या० । ८. विसकलितो - स्या० ।

६. अथ खो तुरु^१ पञ्चेकब्रह्मा^२ येन कोकालिको भिक्षु तेनूप-
सङ्क्रमि; उपसङ्क्रमित्वा वेहासे ठत्वा कोकालिकं भिक्षुं एतदवोच -
“पसादेहि, कोकालिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्त-
मोग्गल्लाना” ति ।

“कोसि त्वं, आवुसो” ति ?

5

“अहं तुरु पञ्चेकब्रह्मा” ति ।

“ननु त्वं, आवुसो, भगवता अनागामी व्याकतो, अथ किञ्चरहि
इधागतो ? पस्स याचं च ते इदं अपरद्धं” ति ।

७. अथ खो तुरु पञ्चेकब्रह्मा कोकालिकं भिक्षुं गायाहि
अज्झभासि -

10

“पुरिसस्स हि जातस्स, कुठारी^३ जायते मुखे ।

याय छिन्दति अत्तानं, वालो दुग्मासितं भणं ॥

“यो निन्दियं पसंसति,

तं वा निन्दति यो पसंसियो ।

विचिनाति मुखेन सो कल्लि,

15

कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

“अप्पमत्तको^४ अयं कलि,

यो अक्खेसु धनपराजयो ।

सब्बस्सा पि सहा पि अत्तना,

अयमेव महत्तरो कलि ।

20

यो सुगतेसु मनं पदूसये^५ ॥

“सतं सहस्सानं निरब्बुदानं,

B. 395

छत्तिसति पञ्च च अब्बुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेत्ति,

वाचं मनं च पणिघाय पापकं” ति ॥

25

८. अथ खो कोकालिको भिक्षु तेनेव आवाघेन कालमकासि ।

R. 172

कालङ्कतो च कोकालिको भिक्षु पदुमं^६ निरयं^७ उपपज्जति सारिपुत्त-
मोग्गल्लानेसु चित्तं आपातेत्वा ।

१-१. तुदुप्पञ्चेकब्रह्मा - सी०, रो०; तुदिपञ्चेकब्रह्मा - स्या० । २. कुठारी - स्या० ।

३. अप्पमत्तो - सी०, स्या०, रो० । ४. पदोमये - सी०, स्या०, रो० । ५. पदुमनिरयं - सो०,

स्या० ।

६. अथ खो ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्टासि । एकमन्तं ठितो खो
ब्रह्मा सहम्पति भगवन्तं एतदवोच - “कोकालिको, भन्ते, भिक्खु
15 कालङ्कतो । कालङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं
उपपन्नो सारिपुत्तमोगल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा” ति । इदमवोच ब्रह्मा
सहम्पति । इदं वत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा तत्थेव-
न्तरधायि ।

१०. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खू आमन्तेसि -
10 “इमं, भिक्खवे, रत्ति ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्टासि । एकमन्तं ठितो खो, भिक्खवे, ब्रह्मा
सहम्पति मं एतदवोच - ‘कोकालिको, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो; काल-
ङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं उपपन्नो सारिपुत्त-
15 मोगल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा’ ति । इदमवोच, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति ।
इदं वत्वा मं अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा तत्थेवन्तरधायी” ति ।

११. एवं वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच - “कीद
दीघं नु खो, भन्ते, पदुमे निरये आयुप्पमाणं” ति ?

“दीघं खो, भिक्खु, पदुमे निरये आयुप्पमाणं । न तं सुकरं
R. 173 20 सङ्घातुं - ‘एत्तकानि वस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतानी ति वा
एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससतसहस्सानी ति वा’” ति ।

“सक्का पन, भन्ते, उपमं कातुं” ति ?

“सक्का, भिक्खू,” ति भगवा अबोच - “सेय्यथापि, भिक्खु,
वीसतिखारिको कोसलको तिलवाहो ततो पुरिसो वस्ससतस्स वस्ससतस्स
B. 396 25 अच्चयेन एकमेकं तिलं उद्धरेय्य । खिप्पतरं खो सो, भिक्खु, वीस-
तिखारिको कोसलको तिलवाहो इमिना उपक्कमेन परिक्खयं परियादानं
गच्छेय्य, न त्वेव एको अब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
अब्बुदा निरया, एवमेको निरब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
निरब्बुदा निरया, एवमेको अबवो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति

अववा निरया, एवमेको अट्टो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अट्टा निरया, एवमेको अह्हो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अह्हा निरया, एवमेको कुमुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 कुमुदा निरया, एवमेको सोगन्धिको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 सोगन्धिका निरया, एवमेको उप्पलको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, 5
 वीसति उप्पलका निरया, एवमेको पुण्डरीको निरयो । सेय्यथापि,
 भिक्खु, वीसति पुण्डरीका निरया, एवमेको पद्दुमो निरयो । पद्दुमं खो
 पन, भिक्खु, निरयं कोकालिको भिक्खु उपपन्नो सारिपुत्तमोगल्लानेसु
 चित्तं आघातेत्वा” ति ।

इदमवोच भगवा । इदं वत्तानं सुगतो अथापरं एतदवोच 10
 सत्था —

“पुरिस्स हि जातस्स, कुठारी जायते मुखे ।

R. 174

याय छिन्दति अत्तानं, वालो दुब्भासितं भणं ॥

“यो निन्दियं पसंसति,

तं वा निन्दति यो पसंसियो ।

15

विचिनाति मुखेन सो कलि,

कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

“अप्पमत्तको अयं कलि,

यो अक्खेसु धनपराजयो ।

सव्वस्सा पि सहा पि अत्तना,

20

अयमेव महत्तरो कलि ।

यो सुगतेसु मनं पद्दसये ॥

“सतं सहस्सानं निरव्वुदानं,

छत्तिसति पञ्च च अव्वुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेति,

25

वाचं मनं च पणिघाय पापकं” ति ।

१०. खीणासववत्तमुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसित्तं
 खो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच —

B. 397

२. “कति नु खो, सारिपुत्त, खीणासवस्स भिक्खुनो वलानि, येहि वलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’” ति ?

३. “दस, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलानि, येहि वलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति । कतमानि दस ? इध, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सव्वे सङ्खारा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सव्वे सङ्खारा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

R. 175

४. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

५. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्नं चित्तं होति विवेकपोणं विवेकपग्भारं विवेकट्ठं नेवखम्माभिरतं व्यन्तीभूतं सव्वसो आसवट्ठानियेहि धम्मेहि । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्नं चित्तं होति विवेकपोणं विवेकपग्भारं विवेकट्ठं नेवखम्माभिरतं व्यन्तीभूतं सव्वसो आसवट्ठानियेहि धम्मेहि, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

६. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सतिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सतिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो वलं होति, यं वलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति — ‘खीणा मे आसवा’ ति ।

७. “पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सम्मप्यट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता ... पे०... चत्तारो इट्ठिपादा भाविता

होन्ति सुभावितानि ... पे०... पञ्चिन्द्रियाणि ... पञ्च बलानि भावितानि
होन्ति सुभावितानि ... सत्त वोज्झङ्गा भाविता होन्ति सुभावितानि ...
अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो । यं पि, भन्ते, खीणा-
सवस्स भिक्खुनो अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो, इदं
पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो
भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - 'खीणा मे आसवा' ति ।

“इमानि खो, भन्ते, दस खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि
वलेहि समघागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -
'खीणा मे आसवा'” ति ।

थेरवग्गो नवमो ।

तत्सुद्धानं

वाहनानन्दो^१ पुण्णियो^२, व्याकरं^३ कत्थिमानिको^४ ।
नप्पियक्कोसकोकालि^५, खीणासवबलेन^६ चा ति^७ ॥

10

— ० —

१०. उपालिवग्गो

१. कामभोगीसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । अयं खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा
तेनूपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदबोच -

15

२. “दसयिमे, गहपति, कामभोगी सन्तो संविज्जमाना
लोकस्मि । कतमे दस ? इध, गहपति, एकच्चो कामभोगी अधम्ममेन
भोगे परियेसति साहसेन; अधम्ममेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं
सुखेति न^१ पोणेति^२ न सर्विमजति न पुञ्ञानि करोति ।

R. 177

१-१. वाहुनो आनन्दा च - सी०; वाहुनो चानन्दो च - स्या०; वाहुनो चानन्दो
च - रो० । २-२. पुण्णियो च व्याकरण - सी०; पुण्णियो च व्याकरण - स्या०; पुण्णियो च
व्याकरण - रो० । ३. कत्थि यञ्जाधिकरण - सी०; कत्थी यञ्जाधिकरण - स्या० रो० ।
४-४. कोकालिको च बलानि चा - सी०, रो०; कोकालिको च बलानि च - स्या० ।
५-५. पीनेति - स्या०, रो० ।

B. 399

३. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी अधम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन; अधम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

४. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी अधम्मनेन भोगे 5 परियेसति साहसेन; अधम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति ।

५. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; धम्माधम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न 10 पुञ्ञानि करोति ।

६. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; धम्माधम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

७. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्माधम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; धम्माधम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि 15 करोति ।

८. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मेन भोगे 20 परियेसति असाहसेन; धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

R. 178

९. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन; धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविभजति न पुञ्ञानि करोति ।

१०. “इध पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी धम्मेन भोगे 25 परियेसति असाहसेन; धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति । ते च भोगे गधितो^१ मुञ्छितो^२ अज्झोपत्तो^३ अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति ।

B. 400

११. "इयं पत्न्यं गृहपति, एकचो कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन; धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति । ते च भोगे अगधितो अमुच्छित्तो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति ।

१२. "तत्र, गृहपति, ज्ञायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि गारय्हो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि गारय्हो ।

१३. "तत्र, गृहपति, ज्ञायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि गारय्हो एकेन ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो इमिना एकेन ठानेन पासंसो ।

१४. "तत्र, गृहपति, ज्ञायं कामभोगी अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी एकेन ठानेन गारय्हो द्वीहि ठानेहि पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन गारय्हो, इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो ।

१५. "तत्र, गृहपति, ज्ञायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि

20 R. 179

B. 401

23

30

करोति, अयं, गहपति, कामभोगी एकेन ठानेन पासंसो तीहि ठानेहि गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन
 5 गारय्हो । 'नं संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पासंसो इमेहि तीहि ठानेहि गारय्हो ।

१६. "तत्र, गहपति, उवायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परिये-
 सति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन
 10 पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि
 करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि पासंसो द्वीहि ठानेहि
 गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन
 ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन
 ठानेन गारय्हो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन
 15 पासंसो । 'नं संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना दुतियेन
 ठानेन गारय्हो । अयं गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो
 इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

R. 180

१७. "तत्र, गहपति, उवायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परिये-
 सति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन
 20 पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति,
 अयं, गहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो ।
 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो ।
 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।
 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति
 25 पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति,
 कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

B. 402

१८. "तत्र, गहपति, उवायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
 असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तानं सुखेति न
 पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी
 30 एकेन ठानेन पासंसो द्वीहि ठानेहि गारय्हो । धम्मेन भोगे परियेसति

असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पासंसो इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

१९. "तत्र, गहपति, खायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति 5
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्ञानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'न संविभजति न पुञ्ञानि करोती' ति इमिना 10
एकेन ठानेन गारय्हो । अयं गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

R. 181

२० "तत्र, गहपति खायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे गधितो मुच्छितो अज्झोपपन्नो 15
अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना ततिमेन ठानेन पासंसो । 'ते च भोगे 20
गधितो मुच्छितो अज्झोपपन्नो अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो परिभुञ्जती' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, काम-भोगी इमेहि तीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

B. 403

२१. "तत्र, गहपति, खायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति 25
संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो अमुच्छितो अनज्झो-पन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति, कामभोगी चतूहि ठानेहि पासंसो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्ञानि करोती' ति, इमिना 30

ततियेन ठानेन पासंसो । ते च भोगे अगधितो अमुच्छित्तो
अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जती" ति,
इमिना चतुत्थेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि
चतूहि ठानेहि पासंसो ।

- 5 २२. "इमे खो, गहपति, दस कामभोगी सन्तो संविज्जमाना
लोकस्मि । इमेसं खो, गहपति, दसन्नं कामभोगीनं खायं कामभोगी
धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन
अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
10 अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो च । सेय्यथापि, गहपति, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो तत्थ अगमक्खायति;
एवमेव खो, गहपति, इमेसं दसानं कामभोगीनं खायं कामभोगी धम्मेन
भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं
D. 404 15 सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्ञानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो चा" ति ।

२. भयसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
20 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो अनाथपिण्डकं गहपतिं भगवा एतदवोच —

२. "यतो, खो, गहपति, अरियसावकस्स पञ्च भयानि घेरानि
वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च' सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, अरियो
चस्स जायो पञ्ञाय सुदिट्ठो होति सुप्पट्ठिद्धो, सो' आकल्लमानो
25 अत्तना च अत्तानं व्याकरेय्य — 'खीणनिरयोमिह खीणतिरच्छानयोनि
खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो । सोतापन्नोहमस्मि
अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" ति ।

३. "कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपञ्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं
वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति न चेतसिकं पि दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं
वूपसन्तं होति ।

R. 183

"यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी ...
मुसावादी ... सुरामेरयमज्जपमादट्ठायी सुरामेरयमज्जपमादट्ठानपञ्चया
दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति
चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्ठाना
पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति न सम्परायिकं पि भयं
वेरं पसवति न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरय-
मज्जपमादट्ठाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति । इमानि
पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ।

D. 405

४. "कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
'इति पि सो भगवा ... पे०... बुद्धो भगवा' ति; धम्मो अवेच्चप्पसादेन
समन्नागतो होति — 'स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको
एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं वेदितव्वो विज्झूही' ति; सङ्खे
अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो,
उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, आायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो,
सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि
अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्खो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो
दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा' ति;
अरियकन्तेहि सोलेहि समन्नागतो होति 'अखण्डेहि अचिच्छेदेहि
असवलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि' विज्जुप्पसत्थेहि अपरामट्ठेहि
समाधिसंवत्तनिकेहि' । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ।

20

25

R. 184

५. "कतमो चस्स अरियो जायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटि-

१. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेषु नरिव । २. भुज्जिस्सेहि — सी०; भुज्जिस्सेहि —

विद्धो ? इधं, गृहपति, अरियसावको इति पटिसञ्चिवसति — 'इति इमास्मि सति इदं होति; इमस्सुप्पादा इदं उपपज्जति; इमास्मि असति इदं न होति; इमस्स निरोधा इदं निरुज्झति, यदिदं — अविज्जापचच्चाया सङ्खारा, सङ्खारपचच्चाया विज्जाणं, विज्जाणपचच्चाया नामरूपं, नामरूप-
 5 पचच्चाया सळायतनं', सळायतनपचच्चाया फस्सो, फस्सपचच्चाया वेदना, वेदना-
 पचच्चाया तण्हा, तण्हापचच्चाया उपादानं, उपादानपचच्चाया भवो, भवपचच्चाया
 जाति, जातिपचच्चाया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा
 सम्भवन्ति, एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति;
 अविज्जाय त्वेव असेसविरागनिरोधा सङ्खारनिरोधो ...पे०... एवमेतस्स
 10 केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होती' ति । अयं चस्स अरियो जायो
 पज्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो ।

"यतो खो, गृहपति, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि वेरानि
 ब्रूयसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति,
 B. 406 अयं चस्स अरियो जायो पज्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो, सो
 15 आकङ्क्षमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य — 'खीणनिरयोमिह खीण-
 तिरच्छानयोनि' खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो; सोता-
 पन्नोहमस्मिं अविनिपातवम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" ति ।

३. किंदिट्ठिकसुत्तं

R. 185 १. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गृहपति दिवा दिवस्स
 20 सावत्थिया निक्खमि भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो अनाथपिण्डिकस्स
 गृहपतिस्स एतदहोसि — "अकालो खो ताव भगवन्तं दस्सनाय । पटि-
 सल्लीनो भगवा । मनोभावनीयानं पि भिक्खूनां अकालो दस्सनाय ।
 पटिसल्लीना मनोभावनीया भिक्खू । यन्नूनाहं येन अज्जतित्थियानं
 परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्य" ति ।

25 २. अथ, खो अनाथपिण्डिको गृहपति येन अज्जतित्थियानं
 परिव्वाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन अज्ज-

तित्थिया परिव्वाजका सङ्गम्म समागम्म उन्नादिनो उच्चासद्महासद्दा^१
 अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेन्ता निसिन्ना होन्ति । अद्दसंसु खो ते
 अञ्जतित्थिया परिव्वाजका अनाथपिण्डिकं गहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं ।
 दिस्वान अञ्जमञ्जं सण्ठापेसुं^२ — “अप्पसद्दा भोन्तो होन्तु, मा भोन्तो
 सद्दमकत्थ । अयं अनाथपिण्डिको गहपति आरामं^३ आगच्छति समणस्स 5
 गोतमस्स सावको । यावता खो पन समणस्स गोतमस्स सावका गिही
 ओदातवसना सावत्थियं पटिवसन्ति, अयं तेसं अञ्जतरो अनाथपिण्डिको
 गहपति । अप्पसद्दकामा खो पन ते आयस्मन्तो अप्पसद्दविनीता अप्प-
 सद्दस्स वण्णवादिनो । अप्पेव नाम अप्पसद्दं परिसं विदित्वा उपसङ्कमि-
 त्त्वं मञ्जेय्या” ति । अथ खो ते अञ्जतित्थिया^४ परिव्वाजका 10
 तुण्ही अहेसुं ।

३. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन ते अञ्जतित्थिया
 परिव्वाजका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
 व्वाजकेहि सिद्धिं सम्मोदि । सम्मोदिनीयं कथं सारणीयं^५ वीतिसारेत्वा
 एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं ते 15
 अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एतदवोचुं —

४. “वदेहि, गहपति, किंदिट्टिको समणो गोतमो” ति ?

“न खो अहं, भन्ते, भगवतो सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति” किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
 जानासि; वदेहि, गहपति, किंदिट्टिका भिक्खू” ति ? 20

“भिक्खूनं पि खो अहं, भन्ते, न सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
 जानासि न पि भिक्खूनं सब्बं दिट्ठिं जानासि; वदेहि, गहपति,
 किंदिट्टिकोसि तुव” ति ?

“एतं खो, भन्ते, अम्हेहि न दुक्करं व्याकातुं यंदिट्टिका मयं” । 25

इद्ध ताव आयस्मन्तो यथासकानि दिट्ठिगतानि व्याकरोन्तु, पच्चापेतं
 अम्हेहि न दुक्करं भविस्सति व्याकातुं यंदिट्टिका मयं” ति ।

५. एवं वुत्ते अञ्जतरो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपति

१. उच्चासद्दा महासद्दा — सी०, स्या०, रो० । २. सण्ठापेसुं — सी०, स्या० । ३. सी०,
 स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ४. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ५. सारणीयं — सी०,
 स्या०, रो० । ६. इदानी — स्या० । ७. मयं ति — सी०, स्या०, रो० ।

एतदवोच — “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठिको अहं, गहपती” ति ।

अञ्जतरो पि खो परिब्बाजको अनाथपिण्डिकं गहपति एतदवोच — “असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठिको
5 अहं, गहपती” ति ।

अञ्जतरो पि खो परिब्बाजको अनाथपिण्डिकं गहपति एतदवोच — “अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति
तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव
10 होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठिको अहं, गहपती” ति ।

६. एवं वुत्ते अनाथपिण्डिको गहपति ते परिब्बाजके एतदवोच — “य्वायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह — ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
B. 187 मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठिको अहं, गहपती’ ति, इमस्स अयमायस्मतो
15 दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिमनसिकारहेतु उप्पन्ना परतोघोसपच्चया’ वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता पटिच्चसमुप्पन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अज्झुपगतो ।

B. 408 20 “यो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह — ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठिको अहं, गहपती’ ति, इमस्सा पि अयमायस्मतो दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिमनसिकारहेतु उप्पन्ना परतोघोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता पटिच्चसमुप्पन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्च-
25 समुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अज्झुपगतो ।

“यो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह — ‘अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति

घ न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं
मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्टिको अहं, गहपती' ति,
इमस्सा पि अयमायस्मतो दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिसोमनसिकारहेतु
उप्पन्ना परतोघोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेत-
यिता पटिच्चसमुप्पन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्च- 5
समुप्पन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा
अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अञ्जुपगतो' ति ।

७. एवं वुत्ते ते परिव्वाजका अनाथपिण्डिकं गहपति एतद-
वोचुं - "व्याकतानि खो, गहपति, अम्हेहि सब्बेहेव यथासकानि दिट्ठि-
गतानि । वदेहि, गहपति, किदिट्टिकोसि तुवं" ति ? 10

"यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं
तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न
मेसो अत्ता' ति - एवंदिट्टिको अहं, भन्ते" ति ।

"यं खो, गहपति, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं
तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेव त्वं, गहपति, अल्लीनो, 15
तदेव त्वं, गहपति, अञ्जुपगतो" ति ।

"यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं
तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि,
न मेसो अत्ता' ति - एवमेतं यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठं । तस्स च
उत्तरि निस्सरणं यथाभूतं पजानामी" ति । 20

८. एवं वुत्ते ते परिव्वाजका तुण्हीभूता मङ्कुभूता पत्तक्खन्धा
अधोमुखा पज्झायन्ता अप्पटिभाना निसीदिसु । अथ खो अनाथपिण्डिको
गहपति ते परिव्वाजके तुण्हीभूते मङ्कुभूते पत्तक्खन्धे अधोमुखे पज्झायन्ते
अप्पटिभाने विदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अनाथ- 25
पिण्डिको गहपति यावतको अहोसि तेहि अञ्जतिस्सियेहि परिव्वाजकेहि
सिद्धि कथासल्लापो तं सब्बं भगवतो आरोचेसि ।

"साधु साधु, गहपति ! एवं खो ते, गहपति, मोघपुरिसा कालेन
कालं सहधम्मेन सुनिगहितं निगहेत्वा" ति ।

९. अथ खो भगवा अनाथपिण्डिकं गहपति धम्मिया कथाय 30
सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेमि सम्पहंसेसि । अथ खो अनाथपिण्डिको

तपं तपितब्बं ति वदामि; न च^१ पनाहं, गहपति, सब्बं तपं न तपितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बं समादानं समादितब्बं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बं समादानं न समादितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बं पधानं पदहितब्बं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बं पधानं न पदहितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि । न पनाहं, गहपति, सब्बो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बा^२ विमुत्ति^३ विमुच्चितब्बा ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बा विमुत्ति न विमुच्चितब्बा ति वदामि ।

10 “यं हि, गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं तपं न तपितब्बं ति वदामि । यं च खास्स गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, एवरूपं तपं तपितब्बं ति वदामि ।

15 “यं हि, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं समादानं न समादितब्बं ति वदामि । यं च खास्स, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, एवरूपं समादानं समादितब्बं ति वदामि ।

20 “यं हि, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं पधानं न पदहितब्बं ति वदामि । यं च खास्स, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, एवरूपं पधानं पदहितब्बं ति वदामि ।

25 “यं हि, गहपति, पटिनिस्सग्गं पटिनिस्सज्जितो^४ अकुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि । यं च खास्स, गहपति, पटिनिस्सग्गं पटिनिस्सज्जितो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि ।

“यं हि, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो^५ अकुसला धम्मा अभिवद्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपा विमुत्ति न विमुच्चितब्बा

१. सी०, स्था०, रो० पोत्येये नयि । २-३. सब्बं विमुत्ति - स्था० । ३. पटिनिस्सज्जितो - सी० । ४. विमुच्चयती - सी० ।

ति वदामि । यं च खास्स, गहपति, विमुत्ति विमुच्चतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपा विमुत्ति विमुच्चितव्वा ति वदामी” ति ।

अथ खो वज्जियमाहितो गहपति भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं ५ अभिवादेत्वा पदविखणं कत्वा पक्कामि ।

७. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते वज्जियमाहिते गहपतिम्हि भिक्खू आमन्तेसि — “यो पि सो, भिक्खवे, भिक्खु’ दीघरत्तं अप्परजक्खो’ इमस्मि धम्मविनये, सो पि एवमेव’ अञ्जतित्यये परिव्वाजके सहधम्मेन सुनिग्गहितं निग्गण्हेय्य यथा तं वज्जियमाहितेन गहपतिना ॥ निग्गहिता” ति ।

५. उत्तियसुतं

१. अथ खो उत्तियो परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उत्तियो परिव्वाजको भगवन्तं एतदवोच —

R. 193

15

२. “किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ?

“अव्याकतं खो एतं, उत्तिय, मया — ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ?

“एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकतं मया — ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथा- 25 गतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति

B. 413

१-१. खो भिक्खु — स्या०; सो भिक्खु — रो० । २. अप्परजक्खो — स्या० । ३. एवमेव — स्या०, रो० । ४. एवं — सी० ।

तपं तपितव्वं ति वदामि; न च^१ पनाहं, गहपति, सव्वं तपं न तपितव्वं ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वं समादानं समादितव्वं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सव्वं समादानं न समादितव्वं ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वं पधानं पदहितव्वं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सव्वं पधानं न पदहितव्वं ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि । न पनाहं, गहपति, सव्वो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि; नाहं, गहपति, सव्वा^२ विमुत्ति^३ विमुच्चितव्वा ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सव्वा विमुत्ति न विमुच्चितव्वा ति वदामि ।

10 “यं हि, गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं तपं न तपितव्वं ति वदामि । यं च ख्वास्स गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं तपं तपितव्वं ति वदामि ।

R. 192

15 “यं हि, गहपति, समादानं समादितव्वं अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं समादानं न समादितव्वं ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, समादानं समादितव्वं अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं समादानं समादितव्वं ति वदामि ।

20 “यं हि, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं पधानं न पदहितव्वं ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपं पधानं पदहितव्वं ति वदामि ।

B. 412

25 “यं हि, गहपति, पटिनिस्सग्गं पटिनिस्सज्जितो^३ अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, पटिनिस्सग्गं पटिनिस्सज्जितो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितव्वो ति वदामि ।

“यं हि, गहपति, विमुत्ति विमुच्चतो^४ अकुसला धम्मा अभिवद्ध्यन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपा विमुत्ति न विमुच्चितव्वा

१. सी०, स्या०, रो० पोत्येणु नरिय । २-२. गव्वं विमुत्ति - स्या० । ३. पटिनिस्सज्जितो - सी० । ४. विमुच्चततो - ती० ।

ति वदामि । यं च खुवास्स, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो अकुसला घम्मा परिहायन्ति, कुसला घम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपा विमुत्तिं विमुच्चितत्वा ति वदामी” ति ।

अथ खो वज्जियमाहितो गहपति भगवता धम्मिया कयाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उद्वायासना भगवन्तं 5 अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

७. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्तो वज्जियमाहिते गहपतिमिह भिक्खू आमन्तेसि - “यो पि सो”, भिक्खवे, भिक्खु’ दीघरत्तं अप्प- रजक्खो’ इमस्मिं धम्मविनये, सो पि एवमेव’ अञ्जतिस्सिये परिट्वाजके सहधम्मेन सुनिग्गहितं निग्गणहेय्य यथा तं वज्जियमाहितेन गहपतिना 10 निग्गहिता” ति ।

५. उत्तियसुतं

१. अथ खो उत्तियो परिट्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उत्तियो परि- 15 ट्वाजको भगवन्तं एतदवोच -

२. “किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ?

“अव्याकतं खो एतं”, उत्तिय, मया - ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघ- 20 मञ्जं” ति ?

“एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकतं मया - ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथा- 25 गतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति

R. 193

15

B. 413

१-१. खो भिक्खु - स्या०; सो भिक्खु - रो० । २. अप्परज्जवखो - स्या० । ३.

एवमेव - स्या०, रो० । ४. एव - सी० ।

तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति ?

"एतं पि खो, उत्तिय, अव्याकतं मया — 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं'" ति ।

5 "किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघ-
मञ्जं" ति, इति पुट्ठो समानो 'अव्याकतं खो एतं, उत्तिय, मया — सस्सतो
लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

"किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं" ति, इति पुट्ठो समानो — 'एतं पि खो, उत्तिय, अव्या-
10 मया असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

R. 194 "किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको
... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो
परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथा-
गतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव
15 सच्चं मोघमञ्जं ति, इति पुट्ठो समानो — 'एतं पि खो, उत्तिय, अव्या-
कतं मया — 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं' ति वदेसि । अथ किञ्चरहि भोता गोतमेन व्याकतं" ति ?

"अभिञ्जाय^१ खो अहं, उत्तिय, सावकानं धम्मं देसेमि सत्तानं
विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्थङ्गमाय
20 जायस्स अधिगमाय निव्वानस्स सच्छिकिरियाया" ति ।

"यं पनेतं भवं गोतमो अभिञ्जाय^२ सावकानं धम्मं देसेसि^३
सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्थङ्ग-
माय जायस्स अधिगमाय निव्वानस्स सच्छिकिरियाय, सच्चो वा^४
तेन लोको नीयति^५ उपट्ठो वा तिभागो वा" ति ? एवं वुत्ते भगवा सुण्ही
25 अहोसि ।

B. 414

३. अथ खो आयस्मतो आनन्दस्स एतदहोसि — "मा हेवं एो
उत्तियो परिव्वाजको पापकं दिट्ठिगतं पटिलभि^६ — 'सच्चसामुक्कंसिकं'
वत मे समणो गोतमो पज्झं पुट्ठो संसादेति, नो विस्सज्जेति, न^७ नून^८

१. अभिञ्जा — म्या० । २. अभिञ्जाय अभिञ्जाय — सी० । ३. देसेति — सी० ।
४. च — सी० । ५. नीयित्सति — सी०; निव्यात्सति — रया०; निव्यात्सति — री० । ६. पटि-
मनति — सी०, री० । ७. सच्चं सामुक्कंसिकं — सी०; सच्चं सामुक्कंसिकं — रया० ।
८. नून न — रया० ।

विसहती' ति । तदस्स उत्तियस्स परिव्वाजकस्स दीघरत्तं अहिताय
दुक्खाया' ति ।

४. अथ खो आयस्मा आनन्दो उत्तियं परिव्वाजकं एतदवोच -
“तेनहावुसो उत्तिय, उपमं ते करिस्सामि । उपमाय मिधेकच्चे'
विञ्जू पुरिस्सा भासितस्स अत्थं आजानन्ति । सेय्यथापि, आवुसो 5
उत्तिय, रञ्जो पच्चन्तिमं नगरं दब्बुद्धापं^३ दब्बुपाकारतोरणं एक-
द्वारं । तत्रस्स दोवारिको पण्डितो व्यत्तो^३ मेधावी अञ्जातानं निवारेता
जातानं पवेसेता । सो तस्स नगरस्स समन्ता अनुपरियायपथं^४
अनुक्कमति^५ । अनुपरियायपथं अनुक्कममानो न पस्सेय्य पाकारसन्धि
वा पाकारविवरं वा, अन्तमसो विळारनिक्खमनमत्तं^६ पि । नो च 10
स्वास्स एवं जाणं होति - ‘एत्तका पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा
निक्खमन्ति वा’ ति । अथ स्वास्स एवमेत्य होति - ‘ये खो केचि ओळा-
रिका पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा, सब्बे ते इमिना
द्वारेण पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा’ ति ।

R. 193

“एवमेव खो, आवुसो उत्तिय, न^१ तथागतस्स एवं उस्सुक्कं 15
होति - ‘सब्बो वा तेन लोको नीयति, उपड्डो वा, तिभागो वा’ ति ।
अथ खो एवमेत्य तथागतस्स होति - ‘ये खो केचि लोकम्हा नीयिंसु वा
नीयन्ति वा नीयिस्सन्ति वा, सब्बे ते पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उप-
विकलेसे पञ्चाय दुब्बलीकरणे, चतूसु सतिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितचित्ता, सत्त
वोज्झङ्गे यथाभूतं भावेत्वा । एवमेते लोकम्हा नीयिंसु वा नीयन्ति वा 20
नीयिस्सन्ति वा’ ति । यदेव खो त्वं, आवुसो उत्तिय, भगवन्तं पञ्हं^७
अपुच्छि^८ तदेवेतं पञ्हं भगवन्तं अञ्जेण परियायेन अपुच्छि । तस्मा
ते तं भगवा न व्याकासी’ ति ।

६. कोकनुदसुतं

१. “एकं समयं आयस्मा आनन्दो राजगहे^९ विहरति तपोदा-
रामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो^{१०} रत्तिया पञ्चूससमयं पच्चुट्ठाय येन 25
तपोदा तेनुपसङ्गमि गत्तानि परिसिञ्चितुं । तपोदे^{११} गत्तानि परि-

B. 415,
R. 196

१. पि मिधेकच्चे - सी० । २. दब्बुद्धाप - सी०, रो०; त दब्बुद्धाप - स्पा० ।

३. वियत्तो - सी० । ४-५. सी०, स्पा०, रो० पोत्वकेमु नरिय । ५. विळारनिस्सकनमत्तं -
सी०; विळारनिस्सकनमत्तं - स्पा०; विळारनिस्सकनमत्तं - रो० । ६. त - सी० । ७. इमं
पञ्हं - स्पा० । ८. अपुच्छि - सी० । ९-१०. स्पा० पोत्वके नरिय । १०. तपोदाय - स्पा०, रो० ।

सिञ्चित्वा पच्युत्तरित्वा एकचोवरो अद्वासि गतानि पुष्पापयमानौ ।
कोकनुदोऽपि खो परिष्वाजको रत्तिया पच्युत्तरित्वा येन तपोदा
तेनुपसङ्गमि गतानि परिसिञ्चितुं । अद्वासा खो कोकनुदो परिष्वाजको
आयस्मन्तं आनन्दं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वान आयस्मन्तं आनन्दं

5 एतदवोच -

२. “नवत्ये, आवुसो” ति ?

“अहमावुसो, भिक्खू” ति ।

“कतमेसं, आवुसो, भिक्खू” ति ?

“समणानं, आवुसो, सक्कपुत्तियानं” ति ।

10 “पुच्छेय्याम मयं आयस्मन्तं किञ्चिदेव देसं, सचे आयस्मा
ओकासं करोति पञ्हुस्स वेय्याकरणाया” ति ।

“पुच्छावुसो, सुत्वा वेदिस्सामा” ति ।

“किं नु खो, भो, ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

15 “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं” ति ।

“किं पन, भो, ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

20 “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘असस्सतो लोको, इदमेव
सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ...
तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो
परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति
तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा,

25 इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

“न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘नेव होति न न होति तथागतो
परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

“तेन हि भवं न जानाति, न पस्सती” ति ?

R. 197

B. 416

१. को तेष - सी०; नवत्ये - रो० । २. एवंदिट्ठि - सी०; एवंदिट्ठिको -

स्या० ।

“न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी” ति ।

३. “किं नु खो, भो, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“किं पन, भो, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“तेन हि भवं न जानाति न पस्साती” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी’ ति वदेसि । यथा कथं पनावुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठब्बो” ति ?

४. “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं ।

“यावता, आवुसो, दिट्ठिगता यावता दिट्ठिद्वानं” दिट्ठिअधिद्वानं दिट्ठिपरियुद्वानं दिट्ठिसमुद्वानं दिट्ठिसमुग्घातो, तमहं जानामि तमहं

R. 198

B. 417

१-१. दिट्ठिद्वाना अधिद्वान परियुद्वान समुद्वान समुग्घातो — सी० ; दिट्ठिद्वाना अधिद्वान परियुद्वानं समुग्घातो — स्वा० ; दिट्ठिद्वान-अधिद्वान-परियुद्वान-समुद्वान-समुग्घातो — रो० ।

पस्सामि । तमहं जानन्तो तमहं पस्सन्तो क्याहं वक्खामि — ‘न जानामि न पस्सामी’ ति ? ‘जानामहं, आवुसो, पस्सामी’ ति ।

“को नामो आयस्मा, कथं च पनायस्मन्तं सब्रह्मचारी जानन्तो” ति ?

5 “आनन्दो’ ति खो मे, आवुसो, नामं । ‘आनन्दो’ ति च पन मं सब्रह्मचारी जानन्ती” ति ।

“महाचरियेन वत किर, सो’, सद्धि भन्तयमाना न जानिम्ह” — ‘आयस्मा आनन्दो’ ति । सचे हि मयं जानेय्याम” — ‘अयं आयस्मा आनन्दो’ ति, एत्तकं पि नो नप्पटिभासेय्य । खमतु च मे आयस्मा
10 आनन्दो’ ति ।

७. आहुनेय्यसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सोलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारणोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु
15 भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु ।

२. “बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो । ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थ” सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्सं धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया
20 सुप्पटिविद्धा ।

३. “कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणराम्पवङ्को ।

४. सम्मादिट्ठिको होति सम्मादस्सनेन समन्नागतो ।

५. “अनेकविहितं इद्धिविधं पञ्चनुभोति — एको पि हुत्वा बहुधा होति; बहुधा पि हुत्वा एको होति; आविभावं, तिरोभावं; तिरोकुट्टं तिरोपाकारं तिरोपव्वतं असज्जमानो गच्छति, सेय्यथापि आकासे; पयविया पि उम्मुज्जनिमुज्जं करोति, सेय्यथापि उदके; उदके पि
B. 418 25

१. सञ्जानन्ती — स्था० । २. भीता — सी०, रो० । ३. जानिम्हा — स्था० ।

४. सञ्जानेय्याम — सी०, स्था०, रो० । ५. सत्थं — सी० । ६. तिरोकुट्टे — म० ।

अभिज्जमाने गच्छति, सेय्यथापि पथवियं; आकासे पि पल्लङ्गेन कमति, सेय्यथापि पक्खी संकुणो; इमे पि चन्दिमसुरिये एवमहिद्धिके एवमहानुभावे पाणिना परामसति परिमज्जति, याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति ।

६. "दिव्वाय सोतधातुया विसुद्धाय अतिक्कन्तमानुसिकाय उभो 5 सदे सुणाति दिव्वे च मानुसे च ये दूरे सन्तिके च ।

७. "परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति । सरागं वा चित्तं 'सरागं चित्तं' ति पजानाति; वीतरागं वा चित्तं 'वीतरागं चित्तं' ति पजानाति; सदोसं वा चित्तं ... पे०... वीतदोसं वा चित्तं ... पे०... समोहं वा चित्तं ... वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्खित्तं वा चित्तं ... 10 विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं ... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ... असमाहितं वा चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं 'अविमुत्तं चित्तं' ति पजानाति ।

८. "अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं 15 पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे — 'अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो 20 एवंसुखदुक्खपटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि'; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खपटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो' ति, इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

९. "दिव्वेन चक्खुना विमुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति 25 चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — 'इमे वत खो भिन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरि-

१-१. पाणिना परिमसति — सी० । २. चत्तारीसं — मी०; चत्तालीसं — म्या० ।

३. उपादि — सी० । ४. इधूपपन्नो — सी०, रो०; इधुपपन्नो — त्या० ।

यानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना; इमे वा एन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनो-
सुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्वि-
5 कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुर्गते यथा-
कम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

R. 201 10 १०. "आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्षिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं लोकस्सा" ति ।

८. थेरसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं
15 यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरति । कतमेहि दसहि ? थेरो होति रत्तञ्जू चिरपव्वजितो, सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धो^१, उभयानि खो एनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, अधिकरण-
20 रामुप्पादवूपसमकुसलो होति, धम्मकामो होति पियसमूदाहारो अभिधम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो^२, सन्तुद्धो होति इतरीतरचीवरपिण्डपात-
सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, पासादिको होति अभिक्कन्त-
पटिककन्ते^३ सुसंवृतो अन्तरघरे^४ निसज्जाय, चतुष्पं ज्ञानानं अभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्ममुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
25 अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि

१. सुप्पटिविद्धा - सी०, स्वा०, रो० । २. उल्लारपामुज्जो - सी०, स्वा०, रो० ।

३. अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते - सी० । ४. अन्तरघरे पि - सी०, स्वा०, रो० ।

खो, भिक्खवे, दसहि धम्महि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरती" ति ।

६. उपालिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, अरञ्जवनपत्थानि^१ पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

R. 202

२. “दुरभिसम्भवानि हि^२ खो, उपालि, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि । दुक्करं पविवेकं दुरभिरमं । एकत्ते हरन्ति मञ्जे मनो वनानि समाधिं अलभमानस्स भिक्खुनो । यो खो, उपालि, एवं वदेय्य — ‘अहं समाधिं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेविस्सामी’ ति, तस्सेतं पाटिकह्वं^३ — ‘संसीदिस्सति वा उप्लविस्सति^४ वा’ ति^५ ।

३. “सेय्ययापि, उपालि, महाउदकरहदो । अथ आगच्छेय्य हत्थिनागो सत्तरतनो वा अद्दुट्ठरतनो^६ वा । तस्स एवमस्स — ‘यच्चूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं^७ पि खिड्डं कीळेय्यं । कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा^८ च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्य’ ति । सो तं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळेय्य पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डं कीळेय्य; कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्य । तं किस्स हेतु ? महा^९, उपालि^{१०}, अत्तभावो गम्भीरे गाधं विन्दति ।

“अथ आगच्छेय्य ससो वा विळारो वा । तस्स एवमस्स — ‘को चाहं, को च हत्थिनागो ! यच्चूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं; कण्णसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा

25 R. 203

१. अरञ्जे वनपत्थानि — सी०, रो० । २. सी०, रो० पोतवकेयु नत्थि । ३-३. उप्लविस्सति वा — सी०, स्या०, रो० । ४. अद्दुट्ठरतनो — सी०, रो० । ५. न्हात्वा — सी०, रो० । ६-६. महाउपालि — सी०, रो० ।

यानं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना; इमे वा एन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनो-
सुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टि-
5 कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिवकन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथा-
कम्मूपगे सत्ते पज्जानाति ।

१०. "आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
B. 201 10 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि
खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो, भिक्खु आहुनेय्यो होति
पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खत्तं
लोकस्सा" ति ।

५. थेरसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्स
15 यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरति । कत्तमेहि दसहि ? थेरो
होति रत्तञ्जू चिरपव्वजितो, सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति
सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धो^१, उभयानि
खो एनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि
सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, अधिकरण-
20 समुप्पादवूपसमकुसलो होति, धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मे
अभिविनये उल्लारपामोज्जो^२, सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपाल-
सेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेन, पासादिको होति अभिक्कन्त-
पटिक्कन्ते^३ सुसंवृतो अन्तरघरे^४ निसज्जाय, चतुन्नं झानानं आभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
25 अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
दिट्ठेव धम्मे सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि

१. सुप्पटिविद्धा — सी०, स्या०, रो० । २. उल्लारपामुज्जो — सी०, स्या०, रो० ।

३. अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते — सी० । ४. अन्तरघरे पि — सी०, स्या०, रो० ।

खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरती” ति ।

६. उपालिसुत्तं

१. अथ खो आर्यस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमि^१त्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आर्यस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, अरञ्ज-
वनपत्थानि^२ पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

R. 202

२. “दुरभिसम्भवानि हि^३ खो, उपालि, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि । दुष्करं पवित्रं दुरभिरमं । एकस्ते हरन्ति मञ्जे मनो वनानि समार्धं अलभमानस्स भिक्खुनो । यो खो, उपालि, एवं वदेय्य — ‘अहं समार्धं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेना-
सनानि पटिसेविस्सामी’ ति, तस्सेतं पाटिकह्वं^४ — ‘संसोदिस्सति वा उप्लविस्सति^५ वा’ ति^६ ।

३. “सेय्यथापि, उपालि, महाउदकरहदो । अथ आगच्छेय्य हत्थिनागो सत्तरतनो वा अट्ठुत्तरतनो^७ वा । तस्स एवमस्स — ‘यन्नूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं
पि खिड्डुं कीळेय्यं । कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं
पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा^८ च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्क-
मेय्यं’ ति । सो तं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं
पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं; कण्णसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा
पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा
येन कामं पक्कमेय्यं । तं किस्स हेतु ? महा^९, उपालि^{१०}, अतभावो
गम्भीरे गाधं विन्दति ।

“अथ आगच्छेय्य ससो वा विळारो वा । तस्स एवमस्स — ‘को चाहं, को च हत्थिनागो ! यन्नूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्ण-
संधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळेय्यं; कण्ण-
संधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा पिट्टिसंधोविकं पि खिड्डुं कीळित्वा न्हात्वा

25 R. 203

१. अरञ्जे वनपत्थानि — सी०, रो० । २. सी०, रो० पोत्यकेनु नत्थि ।
३-३. उप्लविस्सति वा — सी०, स्था०, रो० । ४. अट्ठुत्तरतो — सी०, रो० । ५. न्हात्वा —
सी०, रो० । ६-६. महाउपालि — सी०, रो० ।

यानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मत्तो-
सुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्वि-
5 कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिवकन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथा-
कम्मूपगे सत्ते पज्जानाति ।

R. 201 10 १०. “आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो वक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं लोकस्सा” ति ।

८. थेरसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं
15 यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरति । कतमेहि दसहि ? थेरो होति रत्तञ्जु चिरपव्वजितो, सीलया होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पट्ठिद्धो^१, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्त्यारेन स्वागतानि होन्ति मुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, अधिकरण-
20 समुप्पादवूपसमकुसलो होति, धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्म अभिविनये उळारपामोज्जो^२, सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपात-
सेनासनगिन्नानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेन^३, पासादिको होति अभिवकन्त-
पटिवकन्ते^४ मुसंवुतो अन्तरघरे^५ निसज्जाय, चतुप्पं ज्ञानानं अभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुत्तविहारानं निकामत्तामी होति अधिक्खानामी
25 अकसिरत्तामी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि

१. सुप्पट्ठिद्धो — गी०, स्वा०, रो० । २. उळारपामुज्जो — गी०, स्वा०, रो० ।

३. अभिवकन्ते पटिवकन्ते — गी० । ४. अन्तरघरे वि — गी०, स्वा०, रो० ।

खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरती” ति ।

६. उपालिसुतं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, अरञ्ज- 5 वनपत्थानि^१ पत्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

R. 202

२. “दुरभिसम्भवानि हि^२ खो, उपालि, अरञ्जवनपत्थानि पत्तानि सेनासनानि । दुक्करं पविवेकं दुरभिरमं । एकस्ते हरन्ति मञ्जे मनो वनानि समाधिं अलभमानस्स भिक्खुनो । यो खो, उपालि, एवं वदेय्य — ‘अहं समाधिं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पत्तानि सेना- 10 सनानि पटिसेविस्सामी’ ति, तस्सेतं पाटिकह्वं^३ — ‘संसीदिस्सति वा उप्लविस्सति’ वा’ ति^४ ।

३. “सेय्यथापि, उपालि, महाउदकरहदो । अथ आगच्छेय्य हत्थिनागो सत्तरतनो वा अट्ठद्वरतनो^५ वा । तस्स एवमस्स — ‘यच्चूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंघोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं पिट्टिसंघोविकं 15 पि खिड्डं कीळेय्यं । कण्णसंघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा^६ च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्यं’ ति । सो तं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंघोविकं पि खिड्डं कीळेय्य पिट्टिसंघोविकं पि खिड्डं कीळेय्य; कण्णसंघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा 20 येन कामं पक्कमेय्य । तं किस्स हेतु ? महा^७, उपालि, अतभावो गम्भीरे गाधं विन्दति ।

“अथ आगच्छेय्य ससो वा विळारो वा । तस्स एवमस्स — ‘को चाहं, को च हत्थिनागो ! यच्चूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्ण-संघोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं पिट्टिसंघोविकं पि खिड्डं कीळेय्यं; कण्ण- 25 संघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा पिट्टिसंघोविकं पि खिड्डं कीळित्वा न्हात्वा

25 R. 203

१. अरञ्जे वनपत्थानि — सी०, रो० । २. सी०, रो० पोत्थेमु नत्थि । ३-३. उप्लविस्सति वा — सी०, स्या०, रो० । ४. अट्ठद्वरतनो — गी०, रो० । ५. न्हात्वा — सी०, रो० । ६-६. महाउपालि — सी०, रो० ।

सारथिं सत्था देवमनुस्सानं बृद्धो भगवा । सो इमं लोकं सदेवकं सभारकं
सन्नह्मकं सस्समणव्राह्मणिं पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान-
कल्याणं सात्थं सब्बञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति ।

६. “तं धम्मं सुणाति महपति वा महपतिपुत्तो वा अञ्जतरस्मि 5
वा कुले पच्चाजातो । सो तं धम्मं सुत्वा तथागते सद्धं पटिलभति ।
सो तेन सद्धापटिलाभेन समन्नागतो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘सम्वाधो
घरावासो रजापथो, अब्भोकासो पव्वञ्जा’ । नयिदं सुकरं अगारं
अज्झावसता एकन्तपरिपुण्णं एकन्तपरिसुद्धं सद्धलिखितं ब्रह्मचरियं
चरितुं । यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा 10
अगारस्मा अनगारियं पव्वजेय्यं’ ति ।

B. 422

७. “सो अपरेण समयेन अप्पं वा भोगक्खन्धं पहाय महन्तं वा
भोगक्खन्धं पहाय अप्पं वा जातिपरिवट्टं पहाय महन्तं वा जातिपरिवट्टं
पहाय केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा
अनगारियं पव्वजति । 15

८. “सो एवं पव्वजितो समानो भिक्खून् सिक्खासाजीवसमा-
पन्नो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो
निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति दिन्नादायी
दिन्नपाटिकङ्खी; अयेनेन सुचिभूतेन अत्तना विहरति । 20

“अन्नह्यचरियं पहाय अन्नह्यचारी होति आराचारी विरतो
मेथुना गानधम्मा । R. 205

“मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति सच्चवादी सच्च-
सन्धो येतो पच्चयिको अविसंवादको लोकस्स ।

“पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, इतो 25
सुत्वा न अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुपदाता,
समगाराभो समगगतो समगगनन्दी; समगगकरणं वाचं भासिता होति ।

“फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या

सा वाचा नेला' कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

“सम्फण्णलापं पहाय सम्फण्णलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्थवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवर्ति वाचं भासिता होति^१ कालेन सापदेसं परियन्तवर्ति अत्थसंहितं ।

B. 423

“सो बीजगामभूतगामसमारम्भा पटिविरतो होति । एक- भक्तिको होति रत्तूपरतो, विरतो विकालभोजना । नच्चगीतवादित- विसूकदस्सना पटिविरतो होति, मालागन्धविलेपनधारणमण्डनविभूसन- 10 द्धाना पटिविरतो होति, उच्चासयनमहासयना पटिविरतो होति, जातरूपरजतपटिग्गहणा पटिविरतो होति, आमकधञ्जपटिग्गहणा पटि- विरतो होति, आमकमंसपटिग्गहणा पटिविरतो होति, इत्थिकुमारिक- पटिग्गहणा पटिविरतो होति, दासिदासपटिग्गहणा पटिविरतो होति, अजेळकपटिग्गहणा पटिविरतो होति, कुक्कुटसूकरपटिग्गहणा पटिविरतो 15 होति, हत्थिगवस्सवळवपटिग्गहणा^२ पटिविरतो होति^३, खेत्तवत्थुपटि- ग्गहणा पटिविरतो होति, दूतेय्यपहिण्णगमनानुयोगा पटिविरतो होति, कयविककया पटिविरतो होति, तुलाकूटकंसकूटमानकूटा पटिविरतो 20 होति, उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा^४ पटिविरतो होति, छेदन- वधवन्धनविपरामोसआलोपसहसाकारा^५ पटिविरतो होति ।

R. 206

६. “सो सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरि- 20 हारिकेन पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति, सेय्यथापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेति सपत्तभारो व डेति । एवमेव भिक्खु सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरिहारिकेन पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति । सो इमिना 25 अरियेन सीलवत्तन्धेन समन्नागतो अज्झत्तं अनवज्जसुखं पटिसवेदेति ।

१०. “सो चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झादोभनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्नास्सवेय्यं, तस्सा संवराय पटिपज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं आपज्जति । सोतेन

१. म्या० पोत्थके नत्थि । २. म० पोत्थके नत्थि । ३-३. स्या० पोत्थके नत्थि ।

४. ० साविधोगा - सी०; उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा - स्या० । ५. छेदनवध- वन्धविपरामोसआलोपसाहसा - स्या० ।

सहं सुत्वा ... धानेन गन्धं धायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन
 फोद्व्यं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विज्जाय न निमित्तग्गाही होति
 नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं
 अभिज्ज्ञादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय
 पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । सो ५
 इमिना अरियेन इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो अज्झत्तं अव्यासेकमुखं पटि-
 संवेदेति ।

११. "सो अभिवकन्ते पटिककन्ते सम्पजानकारी होति, आलो-
 किते विलोकिते सम्पजानकारी होति, सम्मिज्जिते पसारिते सम्पजानकारी
 होति, सङ्घाटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असिते पीते खायिते 10
 सायिते सम्पजानकारी होति, उच्चारपस्सावकम्मे सम्पजानकारी होति,
 गते ठिते निसिद्धे सुत्ते जागरिते भासिते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ।

B. 424

१२. "सो इमिना च अरियेन सीलवखन्धेण समन्नागतो, इमिना
 च अरियेन इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो, इमिना च अरियेन सतिसम्प-
 जज्जेन समन्नागतो विवित्तं सेनासनं भजति अरज्जं रक्खमूलं पव्वतं 15
 कन्दरं गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अब्भोकासं पल्लालपुञ्जं । सो अरज्ज-
 गतो वा रक्खमूलगतो वा सुज्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं
 आभुजित्वा उज्जुं कायं पणिधाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ।

R. 207

१३. "सो अभिज्ज्ञं लोके पहाय विगताभिज्ज्ञेन चेतसा विहरति,
 अभिज्ज्ञाय चित्तं परिसोधेति । व्यापादपदोसं पहाय अव्यापन्नचित्तो 20
 विहरति सव्वपाणभूतहितानुकम्पी, व्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति ।
 धीनमिद्धं पहाय विगतधीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्ची सतो सम्प-
 जानो, धीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति । उद्वच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्वत्तो
 विहरति अज्झत्तं वृषसन्तचित्तो, उद्वच्चकुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति ।
 विचिकिच्चं पहाय तिण्णविचिकिच्चो विहरति अकथङ्कणी कुमलेसु 25
 धम्मेसु, विचिकिच्चाय चित्तं परिसोधेति ।

१४. "सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपविकलेसे पज्जाय
 दुव्वलीकरणे, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितवकं
 सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पटमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं
 मज्जसि, उपासि, 'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिवकन्ततरो 30
 च पणीततरो चा' ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

B. 425

5

१५. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

10

R. 208

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

१६. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

15

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

20

१७. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पुन च परं, उपालि, भिक्खु सच्चसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

25

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

30

१८. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सच्चसो आकासा-

नञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विज्जाणं' ति विज्जाणञ्चायतनं
उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... ।

“सव्वसो विज्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति
आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... ।

“सव्वसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म 'सन्तमेतं पणीतमेतं' 5
ति नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि,
उपालि, 'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो
चा' ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना 10 B. 426
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुपत्तसदत्था विहरन्ति ।

१६. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयित्तिरोधं उपसम्पज्ज विहरति; पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिवखीणा होन्ति । तं किं मञ्जसि, उपालि, 15
'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा'
ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, अनुपत्तसदत्था 20
च' विहरन्ति । इद्ध त्वं, उपालि, सद्धे विहराहि । सद्धे ते विहरतो
फासु भविस्सती” ति ।

१०. अभव्वसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभव्वो अरहत्तं सच्छि-
कातुं । कतमे दस ? रागं, दोसं, मोहं, कोधं, उपनाहं, मक्खं, पळासं,
इस्सं, मच्छरियं, मानं — इमे खो भिक्खवे, दस धम्मे अप्पहाय अभव्वो 25
अरहत्तं सच्छिकातुं ।

२. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्वो अरहत्तं सच्छिकातुं ।
कतमे दस ? रागं, दोसं, मोहं, कोधं, उपनाहं, मक्खं, पळासं, इस्सं,

मच्छिरियं, मानं — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मे पहाय भव्वो अरहत्तं सच्छिकातुं” ति ।

उपालिवग्गो^१ दसमो ।

तत्सुद्धानं

R. 210

कामभोगी भयं^२ दिट्ठि, वज्जियमाहितुत्तिया^३ ।

कोकनुदो आहुनेय्यो^४, थेरो उपालि अभव्वो^५ ति” ॥

दुतियो पण्णासको समतो ।

—०—

११. समणसञ्जावग्गो

१. समणसञ्जासुत्तं

B. 427 5

१. “तिस्सो^१ इमा, भिक्खवे^२, समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मे परिपूरेन्ति । कतमा तिस्सो ? वेवणियमिह अज्झुपगतो, परपटिवद्धा मे जीविका, अञ्चो मे आकण्णो करणीयो ति — इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मे परिपूरेन्ति ।

R. 211

२. “कतमे सत्त ? सन्ततकारी^३ होति सन्ततवुत्ति सीलेसु, अनभिज्झालु होति, अव्यापज्झो होति, अनतिमानी होति, सिक्खाकामो होति, इदमत्थतिस्स होति जीवितपरिक्खारेसु, आरद्धविरियो^४ च^५ विहरति । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता इमे सत्त धम्मे परिपूरेन्ती” ति ।

२. बोज्झङ्गसुत्तं

१. “सत्तिमे, भिक्खवे, बोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता तिस्सो
15 विज्जा परिपूरेन्ति । कतमे सत्त ? सतिसम्बोज्झङ्गो, धम्मविचय-
सम्बोज्झङ्गो, विरियसम्बोज्झङ्गो, पीतिसम्बोज्झङ्गो, पस्सद्विसम्बो-

१. उपासकवग्गो — स्या०, रो० । २. वेरं — सी०, स्या०, रो० । ३. वज्जउत्तिया उभो — सी०; वज्जियउत्तिया उभो — स्या०, रो० । ४. आहुनियो — सी०, स्या०; आहुनियो — रो० । ५-५. शाणयो — स्या०; अभञ्जो ति — सी० । ६-६. तिस्सो भिक्खवे — स्या०, रो० । ७. निच्च सत्ततकारी — स्या०, रो०; निच्च सन्ततकारी — सी० । ८. वीरियो — म० । ९. स्या० पीत्यके नरिय ।

ज्ज्ञो, समाधिसम्बोज्ज्ञो, उपेक्षासम्बोज्ज्ञो — इमे खो, भिक्खवे, सत्त बोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता तिस्सो विज्जा परिपूरेन्ति ।

२. कतमा तिस्सो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बे-निवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनु- 5 स्सरति । दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-कम्मूपगे तत्ते पजानाति । आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्त्वा उप-सम्पज्ज विहरति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त बोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता इमा तिस्सो विज्जा परिपूरेन्ती” ति ।

३. मिच्छतमुत्तं

१. “मिच्छत्तं, भिक्खवे, आगम्म विराधना होति, नो आरा- 10 B. 428 धना । कथं च, भिक्खवे, मिच्छत्तं आगम्म विराधना होति, नो आरा-धना ? मिच्छादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो प्होति, मिच्छा-सङ्कप्पस्स मिच्छावाचा प्होति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो प्होति, 15 मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो प्होति, मिच्छाआजीवस्स मिच्छा-वायामो प्होति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति प्होति, मिच्छा-सतिस्स मिच्छासमाधि प्होति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणं प्होति, मिच्छाआणिस्स’ मिच्छाविमुत्ति प्होति । एवं खो, भिक्खवे, मिच्छत्तं 20 आगम्म विराधना होति, नो आराधना ।

१. “सम्मत्तं, भिक्खवे, आगम्म आराधना होति, नो विराधना । कथं च, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराधना होति, नो विराधना ? 20 सम्मादिट्ठिक्कस्स, भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो प्होति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-वाचा प्होति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो प्होति, सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवो प्होति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो प्होति, सम्मा-वायामस्स सम्मासति प्होति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि प्होति, सम्मा-समाधिस्स सम्माआणं प्होति, सम्माआणिस्स सम्माविमुत्ति प्होति । 25 एवं खो, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराधना होति, नो विराधना” ति ।

४. बीजसुत्तं

१. "मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्कप्पस्स मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावायामस्स मिच्छासतिस्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्तिस्स यं च कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं^१ यं च वचीकम्मं ... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा, सब्बे ते धम्मा अनिट्ठाय अकन्ताय अमनापाय अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स^२, भिक्खवे, पापिका ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, निम्बवीजं वा कोसात्तकिवीजं^३ वा^४

R. 213

B. 429

तित्तकलावुबीजं वा अल्लाय पथविया निक्खित्तं यं चेव पथविरसं
१० उपादियति यं च आपोरसं उपादियति, सब्बं तं तित्तकत्ताय कटुकत्ताय
असातत्ताय संवत्तति । तं किस्स हेतु ? बीजं हि, भिक्खवे, पापकं ।
एवमेव खो, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठिकस्स पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्कप्पस्स
मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावायामस्स
मिच्छासतिस्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्तिस्स यं
१५ चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ... यं च मनो-
कम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि
ये च सङ्खारा, सब्बे ते धम्मा अनिट्ठाय अकन्ताय अमनापाय अहिताय
दुक्खाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, पापिका ।

२. "सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स सम्मासङ्कप्पस्स

२० सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवस्स सम्मावायामस्स सम्मा-
सतिस्स सम्मासमाधिस्स सम्माआणिस्स सम्माविमुत्तिस्स यं चेव कायकम्मं
यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं
यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना
यो च पणिधि ये च सङ्खारा, सब्बे ते धम्मा इट्ठाय कन्ताय मनापाय हिताय
२५ सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, भट्टिका ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, उच्छुवीजं वा सालिवीजं वा मुट्ठिकावीजं
वा अल्लाय पथविया निक्खित्तं यं च^५ पथविरसं उपादियति यं च आपो-

१. समादिन्नं - रो० । २. हि - मी०, ग्या०, रो० । ३-३. कोसात्तकिवीजं
वा - सी०, रो०; कोणाटिनीवीजं य - ग्या० । ४. येव - मी०, रो० ।

रसं उपादियति सव्वं तं सातत्ताय मधुरत्ताय असेचनकत्ताय संवत्तति ।
 तं किस्स हेतु ? वीजं हि भिक्खवे, भद्दकं । एवमेव खो, भिक्खवे,
 सम्मादिट्ठिकस्स ... पे०... सम्माविमुत्तिस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि
 समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं
 समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा, सव्वे 5
 ते धम्मा इट्ठाया कन्ताया मनापाया हिताया सुखाया संवत्तन्ति । तं किस्स
 हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, भद्दिका” ति ।

R. 214

५. विज्जासुत्तं

१. “अविज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा अकुसलानं धम्मानं समा-
 पत्तिया, अन्वदेव अहिरिकं अनोत्तप्पं । अविज्जागतस्स, भिक्खवे,
 अविदुसुनो मिच्छादिट्ठि प्होति, मिच्छादिट्ठिकस्स मिच्छासङ्कप्पो प्होति, 10
 मिच्छासङ्कप्पस्स मिच्छावाचा प्होति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो
 प्होति, मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो प्होति, मिच्छाआजीवस्स
 मिच्छावायामो प्होति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति प्होति, मिच्छा-
 सतिस्स मिच्छासमाधि प्होति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणं प्होति, 15
 मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्ति प्होति ।

B. 430

२. “विज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा कुसलानं धम्मानं समापत्तिया,
 अन्वदेव हिरोत्तप्पं । विज्जागतस्स, भिक्खवे, विदुसुनो सम्मादिट्ठि
 प्होति, सम्मादिट्ठिकस्स सम्मासङ्कप्पो प्होति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-
 वाचा प्होति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो प्होति, सम्माकम्मन्तस्स
 सम्माआजीवो प्होति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो प्होति, सम्मा- 20
 वायामस्स सम्मासति प्होति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि प्होति, सम्मा-
 समाधिस्स सम्माआणं प्होति, सम्माआणिस्स सम्माविमुत्ति प्होती” ति ।

६. निज्जरसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, निज्जरवत्थूनि । कत्तमानि दस ?
 सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छा-
 दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा 25

R. 215

होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चयां च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

२. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छासङ्कप्पपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासङ्कप्पपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

३. "सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मावाचापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

४. "सम्माकम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

B. 431 15 ५. "सम्माआजीवस्स, भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

६. "सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

७. "सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छासतिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासतिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

८. "सम्मागमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छागमाधि निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छागमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मागमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

६. "सम्माज्जाणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाज्जाणं निज्जिण्णं होति; ये च मिच्छाज्जाणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माज्जाणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

१०. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निज्जिण्णा ५ होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, दस निज्जरवत्थूनी" ति ।

७. धोवनसुत्तं

१. "अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणेषु जनपदेसु धोवनं नाम । तत्थ 10 होति अन्नं पि पानं पि खज्जं पि भोज्जं पि लेय्यं पि पेय्यं पि नच्चं पि गीतं पि वादितं पि । अत्थेतं, भिक्खवे, धोवनं; 'नेतं नत्थी' ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, धोवनं हीनं गम्मं पोथुज्जनिकं अनरियं अनत्य-संहितं न निव्विदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिज्जाय 15 न सम्बोधाय न निव्वानाय संवत्ति ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरियं धोवनं देसेस्सामि, यं धोवनं एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिज्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्ति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव- 20 दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं मुणाय, साधुकं मनसि करोय; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोतुं । भगवा एतद्वोच —

३. "कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं धोवनं, यं धोवनं एकन्त-निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिज्जाय सम्बोधाय 25 निव्वानाय संवत्ति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन

परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. "सम्मादिट्ठिक्खस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निद्धोता होति;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते
५ चस्स निद्धोता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा
भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति ।

५. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निद्धोतो होति
... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा निद्धोता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निद्धोतो होति ... सम्माआजीवस्स,
१० भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निद्धोतो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो निद्धोतो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति
निद्धोता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निद्धोतो
होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं निद्धोतं होति ... पे०... ।

B. 433

६. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निद्धोता होति;
१५ ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
ते चस्स निद्धोता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा
भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं धोवनं एकन्ता-
निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वाना-
नाय संवत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति,
२० जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परि-
मुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती" ति ।

८. तिकिच्छकसुत्तं

R. 219

१. "तिकिच्छका, भिक्खवे, विरेचनं देन्ति पित्तसमुद्धानानं पि
आवाधानं पटिघाताय, सेम्हसमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, वात-
२५ समुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय । अत्येतं, भिक्खवे, विरेचनं;
'नेतं नत्थी' ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, विरेचनं सम्पज्जति
पि विपज्जति पि ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरियं विरेचनं देसेस्तामि, यं विरेचनं

सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्मुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्मुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते”ति खो ते 5 भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

३. “कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं विरेचनं, यं विरेचनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्मुपायासधम्मा सत्ता सोक- 10 परिदेवदुक्खदोमनस्मुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. “सम्मादिट्ठिक्खस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि विरित्ता होति; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स विरित्ता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना- 15 पारिपूर्णि गच्छन्ति ।

५. “सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो विरित्तो होति ... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा विरित्ता होति ... सम्मा- 20 कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो विरित्तो होति ... सम्माआजीवस्स, भिक्खवे, मिच्छाआजीवो विरित्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो विरित्तो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति विरित्ता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि विरित्तो होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं विरित्तं होति ... पे०... ।

६. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति विरित्ता होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स विरित्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा 25 भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं विरेचनं यं विरेचनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्मुपायासेहि परिमुच्चन्ती” ति ।

B. 434

R. 219

६. वमनमुत्तं

१. "तिकिच्छका, भिक्खवे, वमनं देन्ति पित्तसमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, सेम्हसमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, वात-समुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय । अत्थेतं, भिक्खवे, वमनं; 'नेतं नत्थी' ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, वमनं सम्पज्जति पि 5 विपज्जति पि ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरियं वमनं देसेस्सामि, यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, भरणधम्मा सत्ता भरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोक-
10 परिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय ... पे०... एतदवोच-

३. "कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं वमनं, यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
15 दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. "सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि वन्ता होति; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स वन्ता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूर्णि गच्छन्ति ।

५. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो वन्तो होति ... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा वन्ता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो वन्तो होति ... सम्माआजीवस्स भिक्खवे, मिच्छाआजीवो वन्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो वन्तो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति वन्ता
25 होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि वन्तो होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं वन्तं होति ... पे०... ।

६. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति वन्ता होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स वन्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा

भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं वमनं यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिवग्गमा रुत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती” ति ।

१०. निदमनीयमुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, निदमनीया धम्मा । कतमे दस ? 5
सम्मादिट्ठिक्खस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निदन्ता होति; ये च मिच्छा-
दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निदन्ता
होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं
गच्छन्ति ।

R. 221

२. “सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निदन्तो होति 10
... पे०... सम्मावाचस्स भिक्खवे, मिच्छावाचा निदन्ता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निदन्तो होति . . सम्माआजीवस्स,
भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निदन्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो निदन्तो होति ... सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति
निदन्ता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निदन्तो 15
होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं निदन्तं होति ... ।

३. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निदन्ता
होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुला धम्मा सम्भ-
वन्ति ते चस्स निदन्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इमे खो, भिक्खवे, दस निदमनीया 20
धम्मा” ति ।

D. 436

११. पठमअसेलमुत्तं

१. अथ खो अज्जातरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्ग-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो खो
मो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच —

२. “असेखो असेखो” ति, भन्ते, वुच्चति । कितावता नु’ खो, 25
भन्ते, भिक्खु असेखो होती” ति ?

“इध, भिक्खु, भिक्खु असेखाय सम्मादिट्ठिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासङ्कप्पेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्मावाचाय समन्नागतो होति, असेखेन सम्माकम्मन्तेन समन्नागतो होति, असेखेन सम्माआजीवेन समन्नागतो होति, असेखेन सम्मावायामेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्मासत्तिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासमाधिना समन्नागतो होति, असेखेन सम्माआण्णेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्माविमुत्तिया समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु असेखो होती” ति ।

१२. दुत्तियअसेखसुत्तं

R. 222

१. “दसयिमे, भिक्खवे, असेखिया धम्मा । कतमे दस ?
 १० असेखा सम्मादिट्ठि, असेखो सम्मासङ्कप्पो, असेखा सम्मावाचा, असेखो सम्माकम्मन्तो, असेखो सम्माआजीवो, असेखो सम्मावायामो, असेखा सम्मासत्ति, असेखो सम्मासमाधि, असेखं सम्माआणं, असेखा सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस असेखिया धम्मा” ति ।

समणसञ्जावग्गो एकादसमो ।

तत्सुद्धानं

सञ्जा^१ वोज्झङ्गा मिच्छत्तं, बीजं^२ विज्जाय निज्जरं^३ ।
 १५ धोवनं^४ तिकिच्छा वमनं^५ निदमनं^६ द्वे असेखा^७ ति ॥

१२. पच्चोरोहणिवग्गो

१. पठमअधम्मसुत्तं

B. 437

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्थो च । अवम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ? मिच्छादिट्ठि-

१. समणसञ्जा — स्या० । २-२. ० निज्जरा — सी०, रो०; उपविज्जय — स्या० ।

३-३. धोवनञ्च तिकिच्छा च — गी०, रो०; विज्जानं धोवनतिकिच्छा — स्या० ।

४-४. ० सेखा — सी०; निदमेन द्वे चा — स्या० ।

मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छा-
वायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाजाणं, मिच्छाविमुत्ति —
अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ।

R. 223

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ? सम्मादिट्ठि,
सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, 5
सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माजाणं, सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ।

४. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च
वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति, इति यं तं वुत्तं, 10
इदमेतं पटिच्च वुत्तं’ ति ।

२. द्वितीयअधम्मसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च
वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं । कतमो च, भिक्खवे,
अधम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? 15

२. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये
च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

३. “मिच्छासङ्कप्पो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो; 20 B. 438
ये च मिच्छासङ्कप्पपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मासङ्कप्पपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

४. “मिच्छावाचा, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो; ये
च मिच्छावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25 R. 224
अनत्थो; सम्मावाचापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “मिच्छाकम्मन्तो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो;

ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

६. "मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआजीवो धम्मो; ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

७. "मिच्छावायामो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावायामो धम्मो; ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

८. "मिच्छासति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासति धम्मो; ये च मिच्छासतिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मासतिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

९. "मिच्छासमाधि, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासमाधि धम्मो; ये च मिच्छासमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्मासमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१०. "मिच्छाआणं, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआणं धम्मो; ये च मिच्छाआणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्माआणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

११. "मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१२. "अघम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्यो धम्मो च; अनत्यो च वेदितव्यो अत्यो च । अयम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्यं च विदित्वा

अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं” ति ।

३. ततियप्रपञ्चमुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि । २, 225

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — “इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्घित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या” ति ? 10

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि — “अयं खो आयस्मा आनन्दो सत्थु चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं । पट्ठोति चायस्मा’ आनन्दो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । यन्नून मयं येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम’ । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा” ति । 15

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं — 25

५. “इदं खो नो, आवुसो आनन्द, भगवा सङ्घित्तेन उद्देसं

ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

६. "मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो; ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

७. "मिच्छावायामो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावायामो धम्मो; ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

८. "मिच्छासति, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासति धम्मो; ये च मिच्छासतिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मासतिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

९. "मिच्छासमाधि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासमाधि धम्मो; ये च मिच्छासमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मासमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१०. "मिच्छाज्जाणं, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माज्जाणं धम्मो; ये च मिच्छाज्जाणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माज्जाणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

११. "मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्यो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्यो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा

अत्यं च यथा धम्मो यथा अत्यो तथा पटिपज्जितव्वं' ति, इति यं तं वृत्तं, इदमेतं पटिच्च वृत्तं" ति ।

३. तत्तिप्रथममुत्तं

१. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्यो च वेदितव्वो अत्यो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्यं च विदित्वा अत्यं च यथा धम्मो यथा अत्यो तथा पटिपज्जितव्वं" ति । इदमवोच ३ B. 225 भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि - "इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्यं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - 'अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्यो च वेदितव्वो अत्यो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्यं च विदित्वा अत्यं च यथा धम्मो यथा अत्यो तथा पटिपज्जितव्वं' ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्यं अविभजित्वा वित्थारेन अत्यं विभजेय्या" ति ?

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि - "अयं खो आयस्मा आनन्दो सत्थु चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं । पहोति चायस्मा' आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्यं अविभजित्वा वित्थारेन अत्यं विभजितुं । यच्चून मयं येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्यं पटिपुच्छेय्याम' । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा" ति । 15 20

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिद्धा खो ते भिक्खू आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं -

B. 440

25

५. "इदं खो नो, आवुसो आनन्द, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं

उद्दिशित्वा वित्यारेन अत्थं अविभजित्वा उद्धायासना विहारं पविट्ठो - 'अघम्मो च ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं' ति ।

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि - 'इदं खो नो, आवुसो, भगवा' सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिशित्वा
5 वित्यारेन अत्थं अविभजित्वा उद्धायासना विहारं पविट्ठो - अघम्मो च
...पे०... तथा पटिपज्जितव्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन
उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्यारेन अत्थं अविभजित्वा वित्यारेन अत्थं
विभजेय्या' ति ?

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि - 'अयं खो आयस्मा
10 आनन्दो सत्थु चेव संवण्णतो सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं ।
पहोति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्यारेन अत्थं अविभजित्वा वित्यारेन अत्थं विभजितुं । यञ्चून मयं
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम^१; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं
आनन्दं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरि-
15 स्सति तथा नं धारेस्सामा^२” ति । विभजतु आयस्मा आनन्दो” ति ।

६. “सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
परियेसनं चरमानो महतो खखस्स तिट्ठतो सारवतो अतिक्कम्मेव मूलं
अतिक्कम्म खन्धं साखापलासे सारं परियेसितव्वं मञ्जेय्य^३; एवं सम्पद-
मिदं आयस्मन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्तं अतिसित्वा अम्हे
20 एतमत्थं पटिपुच्छितव्वं मञ्जेय्य^४ । सो हावुसो, भगवा जानं जानाति
पस्सं पस्सति, चक्खुभूतो ज्ञाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता
अत्थस्स निन्नेता अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स
कालो अहोसि यं तुम्हे भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छे-
य्याथ । यथा वो^५ भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याथा” ति ।

७. “अद्धावुसो आनन्द, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति
चक्खुभूतो ज्ञाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्स निन्नेता
अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स कालो अहोसि
यं मयं भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम, यथा नो
भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याम । अपि चायस्मा आनन्दो सत्थु

१. भगवता - म० । २. तेनुपसङ्कमित्वा - ह्या० । ३. धारेय्यामा - सी०,
स्या० । ४. मञ्जेय्य - सी०, रो० । ५. नो - सी०, स्या० ।

चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं । पहीति चायस्मा
आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं
अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । विभजतायस्मा आनन्दो
अगहं कत्वा” ति ।

८. “तेन हावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” 5
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स पच्चस्सोसुं ।
अथायस्मा आनन्दो एतदवोच—

९. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिस्सित्वा
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो
च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । 10
अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो
यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । कतमो चावुसो, अधम्मो, कतमो
च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ?

१०. “मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 15
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

११. “मिच्छासङ्कप्पो, आवुसो, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो ...
मिच्छावाचा, आवुसो, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो ... मिच्छाकम्मन्तो,
आवुसो, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, आवुसो, 20
अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो ... मिच्छावायामो, आवुसो, अधम्मो;
सम्मावायामो धम्मो ... मिच्छासति, आवुसो, अधम्मो; सम्मासति
धम्मो ... मिच्छासमाधि, आवुसो, अधम्मो; सम्मासमाधि धम्मो ...
मिच्छाआणं, आवुसो, अधम्मो; सम्माआणं धम्मो ... मिच्छाविमुत्ति,
आवुसो, अधम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया 25
अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्ति-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्ति गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दि-
सित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो —

‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’
ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स एव^१ वित्थारेन अत्थं आजानामि । आकङ्ख-
माना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटि-
५ पुच्छेय्याथ । यथा वो नं भगवा व्याकरोति^२ तथा नं धारेय्याथा” ति ।

१३. “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं —

१४. “यं खो नो भगवा^३ सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन
अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे,
वेदितव्वो...पे०...तथा पटिज्जितव्वं’ ति । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं अचिर-
पक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन
उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं
१० पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जि-
तव्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या’ ति ?

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा
आनन्दो सत्थु चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्चूनं सग्रहाचारीनं ।
२० प्होति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । यन्नून मयं
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं
एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति
तथा नं धारेस्सामा’ ति ।

२५ “अयं खो मयं, भन्ते, येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिम्हा^४;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्थं अपुच्छिम्हा^५ । तेसं नो, भन्ते,
आयस्मता आनन्देन इमेहि आकारेहि इमेहि पदेहि इमेहि व्यञ्जनेहि
अत्यो सुविभत्तो” ति ।

१. सी० पोट्ठके नल्लि । २. व्याकरेय्य — स्या० । ३. भन्ते भगवा — गी०, स्या०, रो० ।
४. तेनुपसङ्कमिम्हा — सी० । ५. अपुच्छिम्हा — गी० ।

१५. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, आनन्दो । महापञ्चो, भिक्खवे, आनन्दो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चे तं एवमेव व्याकरेय्यं यथा तं आनन्देन व्याकृतं । एसो चेव तस्स अत्थो एवं च नं धारेय्याथा” ति ।

४. अजितसुत्तं

१. अथ खो अजितो^१ परिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि ;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अजितो
परिव्वाजको भगवन्तं एतदवोच —

R. 230

२. “अम्हाकं, भो गोतम, पण्डितो नाम सब्रह्मचारी । तेन
पञ्चमत्तानि चित्तद्वानसत्तानि चिन्तितानि, येहि अञ्जति^२तित्थिया
उपारद्धा व^३ जानन्ति^३ उपारद्धस्मा” ति ।

३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “धारेथ नो तुम्हे,
भिक्खवे, पण्डितवत्थूनी” ति ?

D. 444

“एतस्स, भगवा, कालो एतस्स, सुगत, कालो यं भगवा भासेय्य,
भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

15

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी”
ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

४. “इध, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन अघम्मिकं
वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति ।
तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासद्दमहासद्दा” होति — ‘पण्डितो वत, भो,
पण्डितो वत, भो’ ति ।

20

५. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन घम्मिकं
वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति ।
तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासद्दमहासद्दा” होति — ‘पण्डितो वत,
भो, पण्डितो वत, भो’ ति ।

25

१. अजितो — स्था० । २. स्था० पोत्थके नत्थि । ३-३. पञ्चानन्ति — मी० ।

४. उपारद्धम्हा — सी०, रो० । ५. उच्चासद्दा महासद्दा — सी०, स्था०, रो० ।

६. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन धम्मिकं च वादं अघम्मिकं च वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति । तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासद्-महासद्दा होति — ‘पण्डितो वत, भो, पण्डितो वत, भो’ ति* ।

R. 231 5 ७. “अघम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अघम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं ।

८. “कतमो च, भिक्खवे, अघम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मादिट्ठि 10 धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

९. “मिच्छासङ्कप्पो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो ... मिच्छावाचा, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावाचा धम्मो ... मिच्छाकम्मन्तो, 15 भिक्खवे, अघम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआजीवो धम्मो ... मिच्छावायामो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावायामो धम्मो ... मिच्छासत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासत्ति धम्मो ... मिच्छासमाधि, भिक्खवे अघम्मो; सम्मासमाधि धम्मो ... मिच्छाआणं, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआणं धम्मो ।

20 १०. “मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

32. 25 ११. “अघम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अघम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं’ ति ।

* ‘इध पन भिक्खवे एकच्चो अघम्मिकेन वादेन अघम्मिकं वादं ... वत भो ती’ ति सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु अधिको पाठो दिस्सति ।

५. सङ्गारवसुत्तं

१. अथ खो सङ्गारवो^१ ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धो खो सङ्गारवो
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — “किं नु खो, भो गोतम, ओरिमं तीरं, किं
पारिमं तीरं” ति ?

5

२. “मिच्छादिद्वि खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, सम्मादिद्वि पारिमं
तीरं; मिच्छासङ्कप्पो ओरिमं तीरं, सम्मासङ्कप्पो पारिमं तीरं; मिच्छा-
वाचा ओरिमं तीरं, सम्मावाचा पारिमं तीरं; मिच्छाकम्मन्तो ओरिमं
तीरं, सम्माकम्मन्तो पारिमं तीरं; मिच्छाआजीवो ओरिमं तीरं, सम्मा-
आजीवो पारिमं तीरं; मिच्छावायामो ओरिमं तीरं, सम्मावायामो 10
पारिमं तीरं; मिच्छासति ओरिमं तीरं, सम्मासति पारिमं तीरं; मिच्छा-
समाधि ओरिमं तीरं, सम्मासमाधि पारिमं तीरं; मिच्छाआणं ओरिमं
तीरं, सम्माआणं पारिमं तीरं; मिच्छाविमुत्ति ओरिमं तीरं, सम्मा-
विमुत्ति पारिमं तीरं ति । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं
तीरं ति ।

15

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥
“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥
“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेय पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म^२, विवेके यत्थ दूरमं ॥
“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तवलेसेहि पण्डितो ॥
“येसं सम्बोधिगङ्गेसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुतिमन्तो^३, ते लोके परिनिब्बूता” ति ॥

20 B. 446

R. 233

25

१. सङ्गारवो — स्या० । २. अनोकमागम्म — स्या० । ३. जुतिमन्तो — यो०

६. ओरिमतीरसुत्तं

१. “ओरिमं च, भिक्खवे, तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं ।
तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति
खो ते भिक्खू भगवतो पञ्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं तीरं ?
५ मिच्छादिट्ठि^१ ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि पारिमं तीरं ... पे०... मिच्छा-
विमुत्ति ओरिमं तीरं, सम्माविमुत्ति पारिमं तीरं । इदं खो, भिक्खवे,
ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

१० “ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, भच्चुधेयं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

१५ “तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधियङ्गेषु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

७. पठमपञ्चोरोहणीसुत्तं

B. 447

R. 234

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणि^१ ब्राह्मणो तदहुपोसथे
सीसिन्हातो^२ नवं खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि^३ आदाय भगवतो
अविदूरे एकमन्तं ठितो होति । अद्दसा खो भगवा जाणुस्सोणि ब्राह्मणं
तदहुपोसथे सीसिन्हातं नवं खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं^४
ठितं । दिस्वान^५ जाणुस्सोणि ब्राह्मणं एतदवोच —

२. “किं नु त्वं, ब्राह्मण, तदहुपोसथे सीसिन्हातो नवं खोमयुगं

१. यो भिक्खवे — गी०, स्या०, रो० । २. मिच्छादिट्ठि भिक्खवे — गी०, स्या०,
रो० । ३. जानुस्सोणि — सी० । ४. गीमवट्ठानां — गी०, रो०; सीमवट्ठानां — स्या० । ५. सत्तं
कुसमुट्ठि — गी०, रो० । ६. अविदूरे एकमन्तं — गी०, स्या०, रो० । ७. दिस्वा — सी०, रो० ।

निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं न्वज्ज ब्राह्मण-
कुलस्सा” ति ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तदहुपोसथे सीसंन्हाता नवं खोमयुगं 5

निवत्था अल्लेन गोमयेन पर्यावि ओपुञ्जित्वा हरितेहि कुसेहि पत्थरित्वा
अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्यागारं सेय्यं कप्पेन्ति । ते तं रत्तिं तिकखत्तुं
पञ्चुद्वाय पञ्जलिका अग्गिं नमस्सन्ति — ‘पञ्चोरोहाम भवन्तं, पञ्चो-
रोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन च सप्पित्तेलनवनीतेन अग्गिं सन्तप्पेन्ति ।
तस्सा च रत्तिया अच्चयेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे 10
सन्तप्पेन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“अज्जथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होति,
अज्जथा च पन अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“यथा कथं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी
होति ? साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये 15
पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि;
भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो
पञ्चस्सोति । भगवा एतदवोच —

B. 448

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — 20
‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’
ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छादिट्ठिं पजहति; मिच्छादिट्ठिया पञ्चो-
रोहति ।

R. 235

... मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छासङ्कप्पं पजहति; 25
मिच्छासङ्कप्पा पञ्चोरोहति ।

... मिच्छावाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छावाचं पजहति;
मिच्छावाचाय पञ्चोरोहति ।

... मिच्छाकम्मन्तस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छाकम्मन्तं पजहति; मिच्छाकम्मन्ता पच्चोरोहति ।

... मिच्छाआजीवस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो
5 अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छाआजीवं पजहति;
मिच्छाआजीवा पच्चोरोहति ।

... मिच्छावायामस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छावायामं पजहति;
मिच्छावायामा पच्चोरोहति ।

10 ... मिच्छासतिया खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छासतिं पजहति;
मिच्छासतिया पच्चोरोहति ।

... मिच्छासमाधिस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छासमाधिं पजहति;
15 मिच्छासमाधिम्हा पच्चोरोहति ।

B. 449

... मिच्छाआणस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्ख्वाय मिच्छाआणं पजहति;
मिच्छाआणम्हा पच्चोरोहति ।

20 “इध, ब्राह्मण, ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छाविमुत्तिया खो
पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मो अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति
पटिसङ्ख्वाय मिच्छाविमुत्तिं पजहति; मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति ।
एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

४. “अञ्जथा, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी, अञ्जथा
च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होति । इमिस्सा च, भो गोतम,
अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं नाग्घति
25 सोळ्ळसि । अभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो
धारेतु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

R. 236

८. दुतियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो भिक्खवे, पच्चोरोहणि देसेस्सामि । तं सुणाथ... कतमा च, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको 5 विपाको ... मिच्छावाचाय खो ... मिच्छाकम्मन्तस्स खो ... मिच्छा-आजीवस्स खो ... मिच्छावायामस्स खो ... मिच्छासतिया खो ... मिच्छा-समाधिस्स खो ... मिच्छाआणस्स खो ... मिच्छाविमुत्तिया खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छाविमुत्ति पजहति; मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति । अयं वुच्चति, 10 भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

९. पुव्वङ्गमसुत्तं

१. “सुरियस्स’, भिक्खवे, उदयतो एतं पुव्वङ्गमं एतं पुव्व-निमित्तं, यदिदं — अरुणुगं’ । एवमेव खो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं एतं पुव्वङ्गमं एतं पुव्वनिमित्तं, यदिदं — सम्मादिट्ठि । सम्मादिट्ठिक्खस्स’, भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो पहोति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मावाचा पहोति, 15 सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो पहोति, सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवो पहोति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो पहोति, सम्मावायामस्स सम्मा-सति पहोति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि पहोति, सम्मासमाधिस्स सम्माआणं पहोति, सम्माआणस्स सम्माविमुत्ति पहोती” ति ।

B. 450

R. 237

१०. आसवक्खयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं 20 खयाय संवत्तन्ति । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-वाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मा-समाधि, सम्माआणं, सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तन्ती” ति ।

पच्चोरोहणिवगो वारसमो ।

१. सुरियस्स — म० । २. अरुणुगं — सी०, रो०; अरुणुत्तं — स्या० । ३. ० दिट्ठिस्स — सी०, रो० ।

तत्सुदानं

तयो अघम्मा^१ अजितो, सङ्गारवो च ओरिमं ।
 द्वे चेव पच्चोरोहणी, पुव्वङ्गमं आसवक्खयो^२ ति ॥

१३. परिसुद्धवग्गो

१. पठमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा परिसुद्धा परियोदाता, नाञ्जत्र
 सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा,
 ५ सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासत्ति, सम्मासमाधि,
 सम्माआणं, सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा परिसुद्धा
 परियोदाता, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

२. दुतियसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र
 सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति —
 १० इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगत-
 विनया” ति ।

३. ततियसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा महप्फला महानिसंसा, नाञ्जत्र
 सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति —
 इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा महप्फला महानिसंसा, नाञ्जत्र
 १५ सुगतविनया” ति ।

४. चतुत्यसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति
 दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र

सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया" ति ।

५. पञ्चमसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया" ति ।

६. छट्सुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया" ति ।

R. 239

७. सप्तमसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया" ति ।

८. अष्टमसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता

B. 452

23

विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो । कतमो च, भिक्खवे, धम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मो" ति ।

६. सासवसुत्तं

१. "सासवं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनासवं च । तं
सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि
५ ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनासवो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो धम्मो" ति ।

७. सावज्जसुत्तं

१. "सावज्जं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनवज्जं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि
१० ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो" ति ।

८. तपनीयसुत्तं

१. "तपनीयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अतपनीयं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ? मिच्छा-
१५ दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो" ति ।

९. आचयगामिसुत्तं

१. "आचयगामिं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अपचयगामिं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी धम्मो ?
२० मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-

१०.१५.१]

गामी धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? सम्मा-
दिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो" ति ।

१०. दुक्खद्वयसुत्तं

१. "दुक्खद्वयं" च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखद्वयं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खद्वयो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि 5
... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खद्वयो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, सुखद्वयो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखद्वयो धम्मो" ति ।

११. दुक्खविपाकसुत्तं

१. "दुक्खविपाकं" च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ? 10
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
धम्मो" ति ।

साधुवग्गो बुद्धसमो ।

१५. अरियवग्गो

१. अरियमग्गसुत्तं

१. "अरियमग्गं" च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनरिय- 15
मग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ?
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो
मग्गो । कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो" ति ।

२. कण्हमग्गसुत्तं

१. “कण्हमग्गं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुक्कमग्गं
 R. 245 च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हमग्गो ? मिच्छादिट्ठि
 B. 456 ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हमग्गो । कतमो
 च, भिक्खवे, सुक्कमग्गो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं
 ■ वुच्चति, भिक्खवे, सुक्कमग्गो” ति ।

३. सद्धम्मसुत्तं

१. “सद्धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्धम्मं च । तं सुणाथ
 ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छा-
 विमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्धम्मो । कतमो च, भिक्खवे,
 सद्धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
 10 सद्धम्मो” ति ।

४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं

१. “सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं
 च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? मिच्छा-
 दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिस-
 धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०...
 15 सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो” ति ।

५. उप्पादेतब्बसुत्तं

१. “उप्पादेतब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादे-
 तब्बं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न उप्पादेतब्बो
 धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
 R. 246 न उप्पादेतब्बो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो धम्मो ?
 20 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो
 धम्मो” ति ।

६. आसेवितव्वमुत्तं

१. “आसेवितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न आसेवितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न आसेवितव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न आसेवितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, आसेवितव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, आसेवितव्वो धम्मो” ति ।

७. भावेतव्वमुत्तं

१. “भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो” ति ।

D. 457

८. बहुलीकातव्वमुत्तं

१. “बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुलीकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो” ति ।

15

९. अनुस्सरितव्वमुत्तं

१. “अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न अनुस्सरितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न अनुस्सरितव्वो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न अनुस्सरितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो” ति ।

R. 247

20

१०. सच्छिकातव्वसुत्तं

१. "सच्छिकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सच्छि-
कातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सच्छिकातव्वो
धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०.. मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
न सच्छिकातव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सच्छिकातव्वो धम्मो ?
५ सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सच्छि-
कातव्वो धम्मो" ति ।

अरियवग्गो पन्नरसमो ।

ततियो पण्णासको समत्तो ।

१६. पुग्गलवग्गो

१. सेवितव्वसुत्तं

B. 45B

R. 24B

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न सेवितव्वो ।
कतमेहि दसहि ? मिच्छादिट्ठिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छा-
वाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति, मिच्छाआजीवो होति, मिच्छा-
१० वायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति, मिच्छाआणी
होति, मिच्छाविमुत्ति होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि
समन्नागतो पुग्गलो न सेवितव्वो ।

२. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो सेवितव्वो ।
कतमेहि दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो
१५ होति, सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति,
सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति
होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो
सेवितव्वो" ति ।

२-१२. भजितव्यादिसुत्तानि

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न भजितव्वो
२० ... पे०... भजितव्वो ... पे०... न पमिरपासितव्वो ... पमिरपासितव्वो
... पे०... न पुज्जो होति ... पुज्जो होति ... पे०... न पासंसो होति ...

पासंसो होति ... पे०... अगारवो होति ... सगारवो होति ... पे०... अप्प-
 तिस्सो^१ होति ... सप्पतिस्सो^२ होति ... पे०... न आराधको होति ...
 आराधको होति ... पे०... न विसुज्झति ... विसुज्झति ... पे०... मानं
 नाधिभोति ... मानं अधिभोति ... पे०... पञ्जाय न वड्ढति ... पञ्जाय
 वड्ढति ... पे०... ।

R. 249

5

२. “वहुं अपुञ्जं पसवति ... बहुं पुञ्जं पसवति । कतमेहि
 दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति,
 सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मा-
 सति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति होति
 — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि घम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो बहुं पुञ्जं
 पसवती” ति ।

D. 459

19

पुग्गलवग्गो सोऽसमो ।

१७. जाणुस्सोणिवग्गो

१. ब्राह्मणपञ्चोरोहणीसुतं

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणि ब्राह्मणो तदहुपोसथे
 सीसंन्हातो नवं खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय भगवतो
 अबिदूरे एकमन्तं ठितो होति । अइसा खो भगवा जाणुस्सोणि ब्राह्मणं
 तदहुपोसथे सीसंन्हातं नवं खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं
 ठितं । दिस्वान जाणुस्सोणि ब्राह्मणं एतदवोच —

15

२. “किं नु त्वं, ब्राह्मण, तदहुपोसथे सीसंन्हातो नवं खोमयुगं
 निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं न्वज्ज ब्राह्मण-
 कुलस्सा” ति^३ ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

20

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

R. 250

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तदहुपोसथे सीसंन्हाता नवं खोमयुगं
 निवत्था अल्लेन गोमयेन^४ पथवि ओपुञ्जित्वा हरितेहि कुसेहि पत्थस्त्विवा

१. अप्पतिक्खो — सी०, स्या०, रो० । २. सप्पतिक्खो — सी०, स्या०, रो० । ३. ति पुञ्जि
 — सी० । ४. गोमेन — सी० ।

अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्न्यागारं सेव्यं कप्पेन्ति । ते तं रत्तिं तिव्वत्तुं
पच्चुट्ठाय पञ्जलिका अग्निं नमस्सन्ति — ‘पच्चोरोहाम भवन्तं, पच्चो-
रोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन’ च सप्पित्तेलनवनीतेन अग्निं सन्तप्पेन्ति ।
तस्सा च रत्तिया अच्चयेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे
5 सन्तप्पेन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होती” ति ।

“अञ्जथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होति,
अञ्जथा च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

B. 460

“यथा कथं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी
होति ? साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये
10 पच्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि;
भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो
पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति —
15 ‘पाणातिपातस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’
ति । सो इति पटिसङ्खाय पाणातिपातं पजहति; पाणातिपाता
पच्चोरोहति ।

... अदिन्नादानस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिन्नादानं पजहति;
20 अदिन्नादाना पच्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय कामेसुमिच्छाचारं
पजहति; कामेसुमिच्छाचारा पच्चोरोहति ।

... मुसावादस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्प-
25 रायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मुसावादं पजहति; मुसावादा
पच्चोरोहति ।

R. 251

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय पिसुणं वाचं पजहति;
पिसुणाय वाचाय पच्चोरोहति ।

... फरुसाय वाचाय खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय फरुसं वाचं पजहति; फरुसाय वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय सम्फप्पलापं पजहति; 5 सम्फप्पलापा पच्चोरोहति ।

... अभिज्झाय खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अभिज्झं पजहति; अभिज्झाय पच्चोरोहति ।

D. 461

... व्यापादस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं 10 चा ति । सो इति पटिसङ्खाय व्यापादं पजहति; व्यापादा पच्चोरोहति ।

“इध, ब्राह्मण ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति । 15

४. “अञ्जथा खो, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होति, अञ्जथा च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होति । इमिस्सा^१, भो गोतम, अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं नाग्घति सोळसि । अभिवकन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति । 20

२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो, भिक्षवे, पच्चोरोहणं देसेस्सामि । तं सुणाथ, साधुक मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्षू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. “कतमा च, भिक्षवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, 25 भिक्षवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति - ‘पाणातिपातस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय पाणातिपातं पजहति; पाणातिपाता पच्चोरोहति ।

R. 252

१. इमिस्स च - सी०, त्या०, रो० ।

... अदिन्नादानस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चैवं धम्मं अभि-
सम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिन्नादानं पजहति;
अदिन्नादाना पच्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको ... पे०... कामेसु-
5 मिच्छाचारा पच्चोरोहति ।

B. 462

... मुसावादस्स खो पापको विपाको ... पे०... मुसावादा
पच्चोरोहति ।

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... पिसुणाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

10 ... फरसाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... फरसाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको ... पे०... सम्फप्पलापा
पच्चोरोहति ।

... अभिज्झाय खो पापको विपाको ... पे०... अभिज्झाय
15 पच्चोरोहति ।

... व्यापादस्स खो पापको विपाको ... पे०... व्यापादा पच्चो-
रोहति ।

“इध, भिक्खवे ... पटिसञ्चिक्खति — ‘मिच्छादिट्ठिया सो पापको
विपाको — दिट्ठे चैवं धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय
20 मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । अयं पुत्तति,
भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

३. सङ्गारयमुत्तं

१. अयं सो सङ्गारयो ब्राह्मणो येन भगवा तैनुपसङ्गमि;
उपगच्छमित्था भगवता गच्छि मम्मोदि । मम्मोदनीयं कथं मारणीयं
सीतिमारेत्था एवमन्तं निगोदि । एवमन्तं निमित्तो गतो मङ्गारयो
25 ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच —

२. “किं नु गो, भो गोतम, धोरिमं गीरं, किं पारिमं तीरं” गि ?

“पाप्पनिपातो गो, ब्राह्मण, धोरिमं गीरं, पाप्पनिपाता वेत्तणी
पारिमं तीरं । अदिन्नादानं सो, ब्राह्मण, धोरिमं तीरं, अदिन्नादाना

वेरमणी पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा
वेरमणी पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय
वेरमणी पारिमं तीरं । फरुसा वाचा ओरिमं तीरं, फरुसाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं ३
तीरं । अभिज्झा ओरिमं तीरं, अनभिज्झा पारिमं तीरं । व्यापादो ओरिमं
तीरं, अब्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिट्ठि ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि
पारिमं तीरं । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।

अयायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

B. 463,
R. 253

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।

ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुघेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेय पण्डितो ।

ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।

परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

15

“येसं सम्बोधिपङ्केसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।

आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ते रता ।

खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

४. ओरिमसुत्तं

१. “ओरिमं च, भिक्खवे, तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं । 20

तं सुणाय ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं

तीरं ? पाणातिपातो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, पाणातिपाता वेरमणी

पारिमं तीरं । अदिन्नादानं ओरिमं तीरं, अदिन्नादाना वेरमणी

पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसुमिच्छाचारा

वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा वेरमणी 25

पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय वेरमणी

पारिमं तीरं । फरुसा वाचा ओरिमं तीरं, फरुसाय वाचाय वेरमणी

पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं

तीरं । अभिज्ज्ञा ओरिमं तीरं, अनभिज्ज्ञा पारिमं तीरं । व्यापादो ओरिमं तीरं, अव्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिद्वि ओरिमं तीरं, सम्मादिद्वि पारिमं तीरं । इदं खो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

R. 254 5

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

B. 464

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मो धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेयं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधिज्जेसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।
खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिब्बुता” ति ॥

15

५. पठमअधम्मसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्यो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्यो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्यं च, धम्मं च विदित्वा अत्यं च यथा धम्मो यथा अत्यो तथा पटिपज्जितव्वं ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्यो च ? पाणाति-
पातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा
वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्ज्ञा, व्यापादो, मिच्छादिद्वि — अयं वुच्चति,
भिक्खवे, अधम्मो च अनत्यो च ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्यो च ? पाणातिपाता
वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा
वेरमणी, पिसुणाय वाचाय वेरमणी, फरसाय वाचाय वेरमणी, सम्फ-
प्पलापा वेरमणी, अनभिज्ज्ञा, अव्यापादो, सम्मादिद्वि — अयं वुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्यो च ।

४. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं" ति, इति यंतं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं" ति ।

६. द्वुतीयअधम्मसुत्तं

१. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं" ति । इदमवोच भगवा । इदं वतवान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि । 5 R. 255 B. 465

२. अथ खो तेसं भिक्खून् अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — "इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं" ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या" ति ? 10 15

३. अथ खो तेसं भिक्खून् एतदहोसि — "अयं खो आयस्मा महाकच्चानो सत्थु चैव संवणितो, सम्भावितो च विञ्चून् सन्नहाचारीनं । पहीति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजितुं । यन्नून मयं येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा महाकच्चानो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा" ति । 20

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता महाकच्चानेन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोचुं — 25

५. "इदं खो नो, आवुसो कच्चान, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो

R. 256

— ‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति ।

B. 466

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि
 ॥ — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिस्सित्वा वित्थारेण
 अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे
 ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । ॥ को नु खो इमस्स भगवता
 सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभजित्त्वा वित्थारेण
 अत्थं विभजेय्या’ ति ?

10 “तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा
 महाकच्चानो सत्थु चैव-संवण्णितो, सम्भाविता च विञ्चूनं सन्नह्यचारीनं ।
 पहाति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
 वित्थारेण अत्थं अविभजित्त्वा वित्थारेण अत्थं विभजितुं । यच्चूनं मयं
 येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं
 15 महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा महाकच्चानो
 व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । विभजतु आयस्मा
 महाकच्चानो’ ति ।

R. 257

1 “... ६. “सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
 परियेसनं चरमानो महतो रुक्खस्स तिट्ठतो सारवतो अतिक्कम्मेव मूलं
 20 अतिक्कम्म खन्यं साखापलासे सारं परियेसितव्वं मञ्जेय्य । एवं
 सम्पदमिदं आयस्मन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्तं अतिसित्वा
 अम्हं एतमत्थं पटिपुच्छितव्वं मञ्जेय्य । सो आवुसो, भगवा जानं जानाति
 पस्सं पस्सति चक्खुभूतो आणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता
 अत्थस्स निग्गेता अमत्तस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चैव पनेतस्स
 25 कालो अहोसि यं तुम्हे भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छे-
 य्याय । यथा वो भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याया’ ति ।

30 “अद्दा, आवुसो कच्चान, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति
 चक्खुभूतो आणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्स निग्गेता
 अमत्तस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चैव पनेतस्स कालो अहोसि
 यं मयं भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो
 भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याम । अपि चायस्मा महाकच्चानो

सत्यु चेव सर्वेणिणतो, सम्भावितो च विञ्जूनं सन्नहाचारीनं । पढोति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सद्धित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्त्यारेन अत्थं अविभज्जस्स वित्त्यारेन अत्थं विभजितुं । विभजतायस्मा महाकच्चानो अग्रहं करित्वा” ति ।

८. “तेन हावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोय; भासि- 5 B. 467
स्सामी” ति । “एवं, आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयास्मतो महाकच्चा-
नस्स पच्चस्सोसुं । अयायस्मा महाकच्चानो एतदवोच -

९. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सद्धित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा
वित्त्यारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदितव्यो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्व’ ति । कतमो आवुसो, 10
अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्यो, कतमो च अत्यो ?

१०. “पाणातिपातो, आवुसो, अधम्मो; पाणातिपाता वेरमणी
धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके
कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो । 15

११. “अदिन्नादानं, आवुसो, अधम्मो; अदिन्नादाना वेरमणी
धम्मो; ये च अदिन्नादानपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; अदिन्नादाना वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो । R. 259

१२. “कामेसुमिच्छाचारो, आवुसो, अधम्मो; कामेसुमिच्छा- 20
चारा वेरमणी धम्मो; ये च कामेसुमिच्छाचारपच्चया अनेके पापका
अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्यो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१३. “मुसावादो, आवुसो, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो;
ये च मुसावादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25
अनत्यो; मुसावादा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूर्णि गच्छन्ति, अयं अत्यो ।

१४. “पितुणा वाचा, आवुसो, अधम्मो; पिमुगाय वाचाय
वेरमणी धम्मो; ये च पितुणाचापच्चया अनेके पापका अकुसला

धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पिसुणाय वाचाय वेरमणीपच्चया च
अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

B. 468

१५. "फरुसा वाचा, आवुसो, अधम्मो; फरुसाय वाचाय
वेरमणी धम्मो; ये च फरुसावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
5 सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; फरुसाय वाचाय वेरमणीपच्चया च अनेके
कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१६. "सम्फप्पलापो, आवुसो, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी
धम्मो; ये च सम्फप्पलापपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्फप्पलापा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला
10 धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१७. "अभिज्झा, आवुसो, अधम्मो; अनभिज्झा धम्मो; ये
च अभिज्झापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; अनभिज्झापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

15 १८. "व्यापादो, आवुसो, अधम्मो; अव्यापादो धम्मो; ये च
व्यापादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो;
अव्यापादपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति,
अयं अत्थो ।

१९. "मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो;
20 ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति,
अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R. 239

२०. "यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिशित्वा
वित्त्यारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — अधम्मो
25 च, निक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं' ति । इमस्स सो
अहं, आवुसो, भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्त्यारेन अत्थं
अविभत्तस्स' एवं वित्त्यारेन अत्थं आजानामि । आकल्लमाना य पन
तुम्हे, आवुसो, भगवन्तंयेव उपमद्गमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ ।
यया नो भगवा व्याकरोति तथा नं धारेय्याथा" ति ।

“एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकच्चानस्स भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुपसङ्कमिनु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं —

२१. “यं खो नो, भन्ते, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा 5
वित्त्यारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति ।

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्त्या-
रेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, 10
भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । को नु खो
इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्त्यारेन अत्थं अविभत्तस्स
वित्त्यारेन अत्थं विभजेय्या’ ति ?

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा महा-
कच्चानो सत्थु चैव संबण्णितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्मचारीनं । 15
पहोति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स
उद्दिट्ठस्स वित्त्यारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्त्यारेन अत्थं विभजितुं ।
यन्नून मयं येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा
आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा
महाकच्चानो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । 20

“अयं खो मयं, भन्ते, येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमिम्हा;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं अपुच्छिम्हा’ । तेसं नो,
भन्ते, आयस्मता महाकच्चानेन इमेहि अक्खरेहि^१ इमेहि पदेहि इमेहि
व्यञ्जनेहि अत्थो सुविभत्तो” ति ।

२२. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, महाकच्चानो । 25
महापज्जो, भिक्खवे, महाकच्चानो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्क-
मित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चेतं एवमेव व्याकरेय्यं यथा
तं महाकच्चानेन व्याकत्तं । एसो चैव तस्स अत्थो । एवं च नं धारे-
य्याथा” ति ।

१. पुच्छिम्हा — सी०, स्या०, रो० । २. आकरेहि — सी०; आकारेहि — स्या०, रो० ।

७. तत्तियअधम्मसुत्तं

B. 470

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? पाणातिपातो, भिक्खवे, अधम्मो; पाणातिपाता वेरमणी धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R. 261

३. “अदिन्नादानं, भिक्खवे, अधम्मो; अदिन्नादाना वेरमणी धम्मो ... कामेसुमिच्छाचारो, भिक्खवे, अधम्मो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी धम्मो ... मुसावादो, भिक्खवे, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो ... पिसुणा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो; पिसुणाय वाचाय वेरमणी धम्मो ... फरसा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो; फरसाय वाचाय वेरमणी धम्मो ... सम्फप्पलापो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी धम्मो ... अभिज्झा, भिक्खवे, अधम्मो; अभिज्झा धम्मो ... व्यापादो, भिक्खवे, अधम्मो; व्यापादो धम्मो ... ।

४. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं” ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं” ति ।

८. कम्मनिदानमुत्तं

23

१. “पाणातिपातं पाहं, भिक्खावे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

२. “अदिन्नादानं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

३. “कामेसुमिच्छाचारं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि —
लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

४. “मुसावादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं 5
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

५. “पिसुणवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

६. “फएसवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि । 10

७. “सम्फप्पलापं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

८. “अभिज्झं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं
पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि । R. 262

९. “व्यापादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभहेतुकं पि, 15
दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

१०. “मिच्छादिट्ठि पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि — लोभ-
हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि । इति खो, भिक्खवे, लोभो
कम्मनिदानसम्भवो, दोसो कम्मनिदानसम्भवो, मोहो कम्मनिदान-
सम्भवो । लोभकलया कम्मनिदानसङ्खयो, दोसकलया कम्मनिदान- 20
सङ्खयो, मोहकलया कम्मनिदानसङ्खयो” ति ।

६. परिवक्कमनसुत्तं

१. “सपरिवक्कमनो अयं, भिक्खवे, धम्मो, नायं धम्मो अपरि-
क्कमनो । कथं च, भिक्खवे, सपरिवक्कमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो
अपरिवक्कमनो ? पाणातिपातिस्स, भिक्खवे, पाणातिपाता वेरमणी
परिवक्कमनं होति । अदिन्नादायिस्स, भिक्खवे, अदिन्नादाना वेरमणी 25
परिवक्कमनं होति । कामेसुमिच्छाचारिस्स, भिक्खवे, कामेसुमिच्छा-

B. 472

चारा वेरमणी परिक्कमनं होति । मुसावादिस्स, भिक्खवे, मुसावादा
वेरमणी परिक्कमनं होति । पिसुणवाचस्स, भिक्खवे, पिसुणाय
वाचाय वेरमणी परिक्कमनं होति । फरुसवाचस्स, भिक्खवे, फरुसाय
वाचाय वेरमणी परिक्कमनं होति । सम्फप्पलापिस्स^१, भिक्खवे, सम्फ-
५ प्पलापा वेरमणी परिक्कमनं होति । अभिज्झालुस्स, भिक्खवे, अनभिज्झां
परिक्कमनं होति । व्यापन्नचित्तस्स^२, भिक्खवे, अब्यापादो परिक्कमनं
होति । मिच्छादिट्ठिस्स, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि परिक्कमनं होति । एवं
खो, भिक्खवे, सपरिक्कमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो अपरिक्कमनो" ति ।

१०. चुन्दसुत्तं

R. 263

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा पावायं विहरति चुन्दस्स
१० कम्मारपुत्तस्स^१ अम्बवने । अथ खो चुन्दो कम्मारपुत्तो येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो चुन्दं कम्मारपुत्तं भगवा एतदवोच -

२. "कस्स नो त्वं, चुन्द, सोचेय्यानि रोचेसी" ति ?

"ब्राह्मणा, भन्ते, पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका"
१५ अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति; तेसाहं सोचे-
य्यानि रोचेमी" ति ।

"यथा कथं पत्त, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल-
मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ती" ति ?

"इध, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका
२० अग्निपरिचारिका उदकोरोहका । ते सावकं^३ एवं समादपेन्ति - 'एहि त्वं,
अम्मो पुरिस, कालस्सेव' उट्ठहन्तो^४ व' सयनम्हा पर्यावि आमसेय्यासि;
नो चे पर्यावि आमसेय्यासि, अत्तानि^५ गोमयानि^६ आमसेय्यासि; नो चे
अत्तानि गोमयानि आमसेय्यासि, हरितानि^७ तिणानि आमसेय्यासि;
नो चे हरितानि तिणानि आमसेय्यासि, अग्नि परिचरेय्यासि; नो चे
२५ अग्नि परिचरेय्यासि, पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि; नो चे पञ्ज-

१. सम्फप्पलापस्स - सी०, रो० । २. व्यापादस्स - सी०, रो०; व्यापन्नस्स - स्या० ।

३. रोचेय्यासी - सी० । ४. सेवालमालिका - सी०, स्या०, रो० । ५. पञ्जापेन्ति -
म० । ६. सावके - स्या० । ७. सकाससेव - स्या० । ८-८. उट्ठहन्तो - स्या०; वुट्ठहन्तो
व - रो० । ९-९. अत्तगोमयानि - स्या० ।

लिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि, सायततियकं उदकं ओरोहेय्यासी' ति ।
 एवं खो, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवानमालिका
 अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति; तेषाहं सोचे-
 य्यानि रोचेमी" ति ।

D. 473

"अञ्जया खो, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल- 5
 मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति,
 अञ्जया च पन अरियस्स विनये सोचेय्यं होती" ति ।

R. 264

"यथा कथं पन, भन्ते, अरियस्स विनये सोचेय्यं होति ? साधु
 मे, भन्ते, भगवा तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये सोचेय्यं
 होती" ति ।

10

"तेन हि, चुन्द, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
 स्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति खो चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवतो
 पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. "तिविधं खो, चुन्द, कायेन असोचेय्यं होति; चतुर्विधं
 वाचाय असोचेय्यं होति; तिविधं मनसा असोचेय्यं होति ।

15

४. "कथं च, चुन्द, तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ?

"इध, चुन्द, एकच्चो पाणातिपाती होति जुहो^१ लोहितपाणि
 हतपहते^२ निविद्धो अदयापन्नो पाणभूतेसु^३ ।

"अविज्ञादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं
 वा अरञ्जगतं वा तं^४ अदिन्नं येय्यसङ्घातं आदाता होति ।

20

"कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता
 मातापितुरक्खिता^५ भानुरक्खिता भगिनिरक्खिता जातिरक्खिता गोत्त-
 रक्खिता^६ धम्मरक्खिता ससामिका सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुल्ल-
 परिक्खिता^७ पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, चुन्द,
 तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ।

25

५. "कथं च, चुन्द, चतुर्विधं वाचाय असोचेय्यं होति ?
 इध, चुन्द, एकच्चो मुसावादी होति । सभगतो^८ वा परिसगतो^९ वा

१. जुहो — स्या० । २. हतपहते — सी० । ३. सम्भपणभूतेसु — सी०, रो० ।

४. स्या० पोत्यके नत्थि । ५. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ६. सी०, स्या०, रो०
 पोत्यकेसु नत्थि । ७. मालागुणपरिक्खिता — सी०, रो०; मालागुणपरिक्खिता — स्या० ।
 ८-९. सभागतो वा परिसगतो — सी०, रो० ।

B. 474

R. 263

जातिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो' — 'एहम्भो^२ पुरिस, यं जानासि तं वदेही' ति, सो अजानं वा आह^३ 'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति; अपस्सं वा आह 'पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु
5 वा आमिसक्किञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

"पिसुणवाचो होति — इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समग्गानं वा भेत्ता, भिन्नानं वा अनुप्पदाता, वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी वग्गकरणिं वाचं भासिता होति ।

10 "फल्सवाचो होति — या सा वाचा अण्डका कक्कसा परकटुका पराभिसज्जनी कोधसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

"सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अधम्मवादी अविनयवादी; अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन
15 अनपदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं । एवं खो, चुन्द, चतुद्विधं वाचाय असोचेय्यं होति ।

६. "कयं च, चुन्द, तिविधं मनसा असोचेय्यं होति ? इय, चुन्द, एकच्चो अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं अभिज्झता होति — 'अहो वत यं परस्स तं ममस्सा' ति ।

20 "व्यापन्नचित्तो होति पटुद्धमनसरूपो — 'इमे सत्ता हज्जान्तु वा वज्जन्तु' वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा गा या अहेसुं' ति ।

"मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सगो — 'नत्थि दिन्नं, नट्ठि यिट्ठं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकटदुवकटानं कम्मानं फलं विपाको, नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि सत्ता
25 ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता' सम्मापटिपत्ता ये इमं च लोकं परं च लोकं तयं अभिज्झा मच्छिरत्वा पवेदेत्तो' ति । एवं सो, चुन्द, मनसा तिविधं असोचेय्यं होति ।

७. "इमे खो, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द, दसहि अकुसलेहि कम्मपथेहि समन्नागतो कालस्सेव उट्टहन्तो व सयनम्हा पथावि चे पि आमसति, असुचियेव होति; नो चे पि पथावि आमसति, असुचियेव होति ।

"अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति; नो ५
चे पि अल्लानि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति ।

"हरितानि चे पि तिणानि आमसति, असुचियेव होति; नो चे
पि हरितानि तिणानि आमसति, असुचियेव होति ।

"अग्निं चे पि परिचरति, असुचियेव होति, नो चे पि अग्निं
परिचरति, असुचियेव होति । १०

"पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति;
नो चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति ।

"सायततियकं चे पि उदकं ओरोहति, असुचियेव होति; नो
चे पि सायततियकं उदकं ओरोहति, असुचियेव होति । तं किस्स हेतु ?
इमे, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा असुचियेव होन्ति असुचिकरणा च । १५

"इमेसं पन, चुन्द, दसन्नं अकुसलानं कम्मपथानं समन्नागमनहेतु
निरयो पञ्जायति, तिरच्छानयोनि पञ्जायति, पेत्तिविसयो पञ्जा-
यति, या वा पनञ्जा पि काचि दुग्गतियो १ ।

८. "तिविधं खो, चुन्द, कायेन सोचेय्यं होति; चतुर्विधं
वाचाय सोचेय्यं होति; तिविधं मनसा सोचेय्यं होति । २०

९. "कयं, च चुन्द, तिविधं कायेन सोचेय्यं होति ? इध,
चुन्द, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविस्तो होति निहित-
दण्डो निहितसत्थो, लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

"अदिन्नादानं पहाय, अदिन्नादाना पटिविस्तो होति । यं
तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिन्नं २५
थेय्यसङ्गातं आदाता होति ।

"कामेसुमिच्छाचारं पहाय, कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्तो होति
या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता
भगिनिरक्खिता आतिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता ससामिका

ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति ।
एवं खो, चुन्द, तिविधं मनसा सोचेय्यं होति ।

१२. "इमे खो, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द,
दसहि कुसलेहि कम्मपर्येहि समन्नागतो कालस्सेव उद्वहन्तो व सयनम्हा
पर्यवि चे पि आमसति, सुचियेव होति; नो चे पि पर्यवि आमसति, 5
सुचियेव होति ।

"अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे
पि अल्लानि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति ।

"हरितानि चे पि तिणानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे
पि हरितानि तिणानि आमसति, सुचियेव होति । 10

"अग्निं चे पि परिवरति, सुचियेव होति; नो चे पि अग्निं
परिवरति, सुचियेव होति ।

"पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति; नो
चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति ।

"सायततियकं चे पि उदकं ओरोहति, सुचियेव होति; नो चे 15
पि सायततियकं उदकं ओरोहति, सुचियेव होति । तं किस्स हेतु ?
इमे, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा सुचियेव होन्ति सुचिकरणा च ।

"इमेसं पन, चुन्द, दसस्रं कुसलानं कम्मपयानं समन्नागमनहेतु
देवा पञ्जायन्ति, मनुस्सा पञ्जायन्ति, या वा पनञ्जा पि काचि 20
सुगतियो" ति' ।

१३. एवं वृत्ते चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - "अभि-
क्कन्तं, भन्ते ... पे०... उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं
सरणं गतं" ति ।

११. जाणुस्तोणिमुत्तं

१. अय खो जाणुस्तोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं नम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं 25
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निग्गिन्नो खो जाणुस्तोणि
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

२. “मयमस्सु, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम । दानानि देम, सद्धानि करोम — ‘इदं दानं पेतानं जातिसालोहितानं उपकप्पतु, इदं दानं पेता जातिसालोहिता परिमुञ्जन्तू’ ति । कच्चि तं, भो गोतम, दानं पेतानं जातिसालोहितानं उपकप्पति; कच्चि ते पेता जाति-
 5 सालोहिता तं दानं परिमुञ्जन्ती” ति ?

“ठाने खो, ब्राह्मण, उपकप्पति, नो अट्ठाने” ति ।

“कतमं पन, भो गोतम, ठानं, कतमं अट्ठानं” ति ?

३. “इध, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति,
 10 फहसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा निरयं उप-
 पज्जति । यो नेरयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

४. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती ... पे०... मिच्छा-
 15 दिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा तिरच्छानयोनि उपपज्जति ।
 B. 479 यो तिरच्छानयोनिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

५. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति,
 20 अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति,
 R. 270 मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फह-
 साय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अन-
 भिज्झालु होति, अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति । सो कायस्स
 25 भेदा परं मरणा मनुस्सानं सहव्यतं उपपज्जति । यो मनुस्सानं आहारो,
 तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अट्ठानं
 यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्पति ।

६. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति
 ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं

सहव्यतं उपपज्जति । यो देवानं आहारो, तेन सो तत्थ यार्षति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पति^१ ।

७. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा पेत्तिविसयं उप- 5 पज्जति । यो पेत्तिबेसयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति, यं वा पनस्स इतो अनुप्पवेच्छन्ति मित्तामच्चा^२ वा जातिसालोहिता^३ वा, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं खो, ब्राह्मण, ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पती” ति ।

८. “सचे पन, भो गोतम, सो पेतो जातिसालोहितो तं ठानं 10 अनुपपन्नो होति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अञ्जे पिस्स, ब्राह्मण, पेटा जातिसालोहिता तं ठानं उपपन्ना होन्ति, ते तं दानं परिभुञ्जन्ती” ति ।

९. “सचे पन, भो गोतम, सो चेव पेतो जातिसालोहितो तं ठानं अनुपपन्नो होति अञ्जे पिस्स जातिसालोहिता पेटा तं ठानं 15 B. 400 अनुपपन्ना होन्ति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अट्ठानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं तं ठानं विवित्तं अस्स इमिना दीघेन अट्ठना यदिदं पेटेहि जातिसालोहितेहि । अपि च, R. 271 ब्राह्मण, दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“अट्ठाने पि भवं गोतमो परिकप्पं वदती” ति ? 20

१०. “अट्ठाने पि खो अहं, ब्राह्मण, परिकप्पं वदामि । इध, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, काममुमिच्छा- चारी होति, मुसावादी होति, पिमुणवाचो होति, फस्सवाचो^४ होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा- दिट्ठिको होति; सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं 25 वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं^५ सेय्यायसयपदीपेय्यं । सो कायस्स भेदा परं मरणा हत्थीनं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१. न उपकप्पति — सी०, स्या०, रो० । २-२. मित्ता वा अमच्चा वा जाती वा सानो- हिता — सी०, रो० । ३. फस्सावाचो — सी०, रो० । ४. मालागन्धं विलेपनं — स्या० ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती अदिन्नादायी कामेसुमिच्छा-
 चारी मुसावादी पिसुणवाचो फरुसवाचो सम्फण्णलापी अभिज्झालु
 व्यापन्नचित्तो मिच्छादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा हत्थीनं
 सहव्यतं उपपज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स
 5 वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन
 सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

११. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०...
 मिच्छादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं
 पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं । सो कायस्स
 10 भेदा परं मरणा अस्सानं सहव्यतं उपपज्जति ... पे०... गुब्बं सहव्यतं
 उपपज्जति ... पे०... कुक्कुरानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो
 होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

II 481,
R. 272

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती ... पे०... मिच्छादिट्ठिको,
 तेन सो कायस्स भेदा परं परं मरणा कुक्कुरानं सहव्यतं उपपज्जति ।
 15 यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं
 मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स
 पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१२. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
 20 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।
 सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्सानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ
 लाभो होति मानुसकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०...
 सम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्सानं सहव्यतं उप-
 25 पज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं
 पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ
 लाभो होति मानुसकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

१३. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
 30 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।

सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो होति दिव्वानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उपपज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ लाभो होति दिव्वानं पञ्चन्नं कामगुणानं । अपि च, ब्राह्मण, दायको पि अनिप्फलो” ति ।

१४. “अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! यावञ्चिदं, भो गोतम, अलमेव दानानि दातुं, अलं सद्धानि कातुं, यत्र हि नाम दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“एवमेतं, ब्राह्मण, दायको पि हि, ब्राह्मण, अनिप्फलो” ति ।

“अभिवक्कन्तं, भो गोतम, अभिवक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतगे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

जाणुस्सोणिबग्गो सत्तरस्समो ।

१८. साधुवग्गो

१. साधुमुत्तं

१. “साधुं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असाधुं च । तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

R. 274

२. “कतमं च, भिक्खवे, असाधु ? पाणातिपातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्झा, व्यापादो, मिच्छादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, असाधु ।

20

३. “कतमं च, भिक्खवे, साधु ? पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा वेरमणी, पिसुणाय वाचाय वेरमणी, फरुसाय वाचाय वेरमणी, सम्फप्पलापा

१. ब्राह्मण एवमेतं ब्राह्मण — सी०, स्या० ।

वेरमणी, अनभिज्ज्ञा, अव्यापादो, सम्मादिट्ठि—इदं वुच्चति, भिक्खवे, साधू” ति ।

२. अरियधम्मसुत्तं

१. “अरियधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ? पाणातिपातो
५ ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अरियो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो धम्मो” ति ।

३. कुसलसुत्तं

B. 483

१. “कुसलं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अकुसलं च । तं
१० सुणाथ ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, अकुसलं ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, अकुसलं ।

R. 275

२. “कतमं च, भिक्खवे, कुसलं ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कुसलं” ति ।

४. अत्थसुत्तं

१. “अत्थं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनत्थं च । तं सुणाथ
१५ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनत्थो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छा-
दिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनत्थो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अत्थो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अत्थो” ति ।

५. धम्मसुत्तं

१. “धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अधम्मं च । तं सुणाथ
२० ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी
... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मो” ति ।

६. आसवसुत्तं

१. “सासवं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनासवं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो धम्मो ? पाणाति-
पातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो ५
धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनासवो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो
धम्मो” ति ।

R. 276

७. वज्जसुत्तं

१. “सावज्जं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनवज्जं 10 D. 484
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ? पाणा-
तिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो
धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो 15
धम्मो” ति ।

८. तपनीयसुत्तं

१. “तपनीयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अतपनीयं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ? पाणाति-
पातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो ? पाणातिपाता 20
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो
धम्मो” ति ।

६. आचयगामिसुत्तं

१. "आचयगामिं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अपचय-
गामिं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-
गामी धम्मो ।

R. 277 5

२. "कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो" ति ।

१०. दुक्खुद्रयसुत्तं

१. "दुक्खुद्रयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखुद्रयं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ? पाणातिपातो
१० ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, सुखुद्रयो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखुद्रयो
धम्मो" ति ।

११. विपाकसुत्तं

Z. 495

१. "दुक्खविपाकं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
१५ च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
२० धम्मो" ति ।

साधुवग्गो अट्ठारसगो ।

१६. अरियमग्गवग्गो

१. अरियमग्गसुत्तं

१. "अरियमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ।

R. 278

२. "कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो" ति ।

२. कण्हमग्गसुत्तं

१. "कण्हमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि सुक्कमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हो मग्गो ।

10

२. "कतमो च, भिक्खवे, सुक्को मग्गो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुक्को मग्गो" ति ।

३. सद्धम्मसुत्तं

१. "सद्धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्धम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्धम्मो ।

15

२. "कतमो च, भिक्खवे, सद्धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सद्धम्मो" ति ।

B. 486

४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं

१. "सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ।

R. 279

२. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो” ति ।

५. उप्पादेतब्बधम्ममुत्तं

१. “उप्पादेतब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादे-
5 तब्बं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न उप्पादेतब्बो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
न उप्पादेतब्बो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो
10 धम्मो” ति ।

“व्यापादेतब्बं* च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अब्ब्यापादे-
तब्बं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अब्ब्यापादेतब्बो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
अब्ब्यापादेतब्बो धम्मो ।

15 “कतमो च, भिक्खवे, व्यापादेतब्बो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, व्यापादेतब्बो
धम्मो” ति* ।

६. आसेवितब्बधम्ममुत्तं

१. “आसेवितब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि नासेवितब्बं
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, नासेवितब्बो धम्मो ?
20 पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, नासेवि-
तब्बो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, आसेवितब्बो धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
आसेवितब्बो धम्मो” ति ।

७. भावेतव्वधम्मसुत्तं

१. "भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ।

R. 280

२. "कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो" ति ।

८. बहुलीकातव्वसुत्तं

१. "बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुलीकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो" ति ।

९. अनुस्सरितव्वसुत्तं

१. "अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि नानुस्सरितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो" ति ।

१०. सञ्चिकातव्वसुत्तं

१. "सञ्चिकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सञ्चिकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सञ्चि-

R. 281

B. 488

कातव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति,
भिक्षवे, न सञ्चिकातव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्षवे, सञ्चिकातव्वो धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्षवे,
३. सञ्चिकातव्वो धम्मो” ति ।

अरियमगगवगो ऊनवीसतिमो ।

२०. अपरपुग्गलवग्गो

१-१२. नसेवितव्वोदिसुत्तानि

१. “दसहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो न सेवितव्वो ।
कतमेहि दसहि ? पाणातिपातो होति, अदिन्नादायी होति, कामेसु-
मिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरसवाचो
होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-
१० दिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्षवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो
न सेवितव्वो ।

- “दसहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो सेवितव्वो ।
कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटि-
विरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो
होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरसाय वाचाय पटिविरतो
होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, अव्यापन्न-
चित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्षवे, दसहि धम्मेहि
समन्नागतो पुग्गलो सेवितव्वो” ।

- २-११. “दसहि, भिक्षवे, धम्मेहि समन्नागतो पुग्गलो न
२० भजितव्वो ... पे०... भजितव्वो ... न पयिरुपासितव्वो ... पयिरुपासि-
तव्वो ... न पुज्जो होति ... पुज्जो होति ... न पासंसो होति ... पासंसो
होति ... अगारवो होति ... गारवो होति ... अप्पत्तिस्सो होति ... सप्प-
त्तिस्सो होति ... न आराधको होति ... आराधको होति ... न विसुज्झति

१. सगारवो - सी०, स्वा०, रो० । २. अप्पत्तिवत्तो - सी०, स्वा०, रो० । ३. सप्प-
तिवत्तो - सी०, स्वा०, रो० ।

... विसुज्झति ... मानं नाविभोति' ... मानं अधिभोति ... पञ्जाय
न वद्वति ... पञ्जाय वद्वति ... पे०... पुगलो सेवितव्यो" ।

१२. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पुगलो बह्वं अपुञ्जं
पसवति ... बह्वं पुञ्जं पसवति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता
पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचार
पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिमुणाय वाचाय पटि-
विरतो होति, फक्साय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो
होति, अनभिज्झालु होति, अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति -
इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो पुगलो बह्वं पुञ्जं
पसवती' ति ।

10

अपरपुण्यसङ्गो योसतिमो ।

चतुर्थो पण्णासको समत्तो ।

२१. करजकायवग्गो

१. पठमनिरयसगमुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभूतं निक्खित्तो
एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती
होति लुद्धो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदमापन्नो सच्चपाणभूतेणु ।

B. 470,
R. 283

२. "अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परयित्तूपकरणं गामगतं
वा अरञ्जगतं वा, तं अदिन्नं धेम्मनद्धातं आदाता होति ।

३. "कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता भातुरक्खिता पितु-
रक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता आति-
रक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता मसामिका मपरिदण्डा अन्तमसो
मातागुळपरिक्खिता पि, तयारूपानु चारित्तं आपज्जिता होति ।

४. "मुसावादी होति । सन्नगतो वा परिमग्गतो वा आति-
मज्जगतो वा पूगमज्जगतो वा राजकुलमज्जगतो वा अभिनीतो मक्खि-
पुट्ठो - 'एहम्भो पुरिम, यं जानासि तं वदेही' ति, सो अजानं वा आह
'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति, अरस्सं वा आह 'पस्सामी'

१. नाविभोति - सी० । २. परयित्तूपकरणं - रत्ना० । ३. सन्नगतो - सी०, से० ।

ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिस-
किञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

५. "पिसुणवाचो होति - इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं
भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समग्गानं
५ वा भेत्ता भिन्नानं वा अनुप्पदाता वग्गाराभो वग्गरतो वग्गनन्दी, वग्ग-
करणं वाचं भासिता होति ।

६. "फएसवाचो होति - या सा वाचा अण्डका कक्कसा पर-
कटुका पराभिसज्जनी कोधसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथाहि^१
वाचं भासिता होति ।

B. 491 10 ७. "सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी
अधम्मवादी अविनयवादी, अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन
अनपदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं ।

R. 284 ८. "अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अभिज्झता होति - 'अहो वत्त यं परस्स तं मम अस्सा' ति ।

15 ९. "व्यापन्नचित्तो होति पटुद्धमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता हज्जन्तु
वा वज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेसुं' ति ।

१०. "मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि विघ्नं,
नत्थि यिद्धं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकतदुक्कदानं कम्मानं फलं विपाको,
नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि
20 सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपन्ना
ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्झा सच्छिक्खत्वा दवेदेन्ते' ति ।
इमेहिं खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये ।

११. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
25 एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं
पहाय पाणातिपाता पटिविस्तो होति निहितदण्डो निहितसत्थो सज्जी
दयापन्नो, सव्वपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

१२. "अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविस्तो होति । यं

तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिघ्नं
थेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

१३. “कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो
होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुल्लपरिविखत्ता
पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति ।

१४. “मुसावाढं पहाय मुसावाढा पटिविरतो होति । सभग्गतो
वा परिसग्गतो वा जातिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो
वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो — ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति,
सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं
वा आह ‘न पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति । इति अत्तहेतु वा
परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

१५. “पिसुणवाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति —
न इतो सुत्वा अमुन्न अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुन्न वा सुत्वा इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता
समगारामो समग्गरतो समग्गनन्दी, समग्गकरणि वाचं भासिता होति ।

१६. “फरुसवाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति ।
या सा वाचा नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता
बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

१७. “सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति
कालवादी भूतवादी, अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवति
वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्तवति अत्यसंहितं ।

१८. “अनभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अनभिज्झिता होति — ‘अहो वत यं परस्स तं मम अस्सा’ ति ।

१९. “अव्यापसचित्तो होति अप्पदुट्ठमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता
अवेरा होन्तु अव्यापज्झा अनीधा, सुखी अत्तानं परिहरन्तू’ ति ।

२०. “सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो — ‘अत्थि दिघ्नं,
अत्थि यिट्ठं, अत्थि हुतं, अत्थि सुकटदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको,
अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, अत्थि पिता, अत्थि
सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपन्ना
ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती’ ति ।

इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

२. दुतियनिरयसग्गमुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुहो लोहितपाणि हतपहत्ते निविट्ठो अदयापन्नो सव्वपाणभूतेसु ।

R. 286

B. 493

२. "अदिन्नादायी होति ... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरसवाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्झालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो — 'नत्थि दिन्नं ... पे०... सयं अभिज्झा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभूतं निक्खित्तो एवं निरये ।

३. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी, दयापन्नो, सव्वपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

४. "अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति ... कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचार पटिविरतो होति ... मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति ... फरसं वाचं पहाय फरसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अभिज्झालु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो — 'अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्झा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।

३. मातुगामसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातो होति ... पे०... अदिन्नादायी होति ... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरसावाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्जालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । 5

R. 287

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... अदिन्नादाना पटिविरतो होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति ... फरसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अनभिज्जालु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति । 10 D. 421

४. उपासिकासुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभतं 15 निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिका होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता 20 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिका होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ।

५. विस्तारदुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता उपासिका अविस्तारदा अगारं अज्जावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... अदिन्नादायिनी होति ... कामेसुमिच्छाचारिणी होति ... मुसावादिनी

R. 288

होति ... पिसुणवाचा होति ... फस्यवाचा होति ... सम्फप्पलापिनी
होति ... अभिज्झालुनी होति ... व्यापन्नचित्ता होति ... मिच्छादिट्ठिका
होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका
अविसारदा अगारं अज्झावसति ।

- ५ २. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागता उपासिका विसारदा
अगारं अज्झावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता होति ...
अदिन्नादाना पटिविरता होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता होति ...
मुसावादा पटिविरता होति ... पिसुणाय वाचाय पटिविरता होति ...
फस्याय वाचाय पटिविरता होति ... सम्फप्पलापा पटिविरता होति ...
१० अभिज्झालुनी होति ... अव्यापन्नचित्ता होति ... सम्मादिट्ठिका
होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागता उपासिका
विसारदा अगारं अज्झावसती” ति ।

६. संसप्पनीयसुत्तं

B. 495

१. “संसप्पनीयपरियायं वो, भिक्खवे, धम्मपरियायं वेसेस्सामि ।
तं सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते”
१५ ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “कतमो च, भिक्खवे, संसप्पनीयपरियायो धम्म-
परियायो ? कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू
कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति — कल्याणं वा पापकं वा — तस्स
दायादा भवन्ति ।

R. 289 20

३. “इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुद्धो लोहित-
पाणि हतपहते निविट्ठो, अदयापन्नो सब्बपाणभूतेसु । सो संसप्पति
कायेन, संसप्पति वाचाय, संसप्पति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्मं
होति, जिम्हं वचोक्कम्मं, जिम्हं मनोक्कम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति ।

- “जिम्हुगतिकस्स खो पणाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्विधं
२५ गतीनं अज्जतरं गतिं वदामि — ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा संसप्प-
जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संसप्पजातिका
तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिका सतपदी नकुला विट्ठारा^१ मूसिका
उलूका, ये वा पनञ्चे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्वा

संस्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

४. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिन्नादायी होति ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फस्स- 5 वाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्जालु होति ... व्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिन्नं ... पे०... सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । सो संस्पत्ति कायेन, संस्पत्ति वाचाय, संस्पत्ति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्मं होति, जिम्हं वचीकम्मं, जिम्हं मनोकम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति । 10 R. 290

"जिम्हगतिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्विघ्नं गतीनं अज्जातरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा संस्प- जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संस्पजातिका तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिका सतपदो नकुला विळारा भूसिका 15 उलूका, ये वा पनज्जे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्वा संस्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति, यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्म- दायादा सत्ता' ति वदामि । कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मवन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादा भवन्ति । 20

५. "इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसंत्थो, लज्जी दयापन्नो सद्ब्रपाण- भूतहितानुकम्पी विहरति । सो न संस्पत्ति कायेन, न संस्पत्ति वाचाय, न संस्पत्ति मनसा । तस्स उजु कायकम्मं होति, उजु वचीकम्मं, उजु मनोकम्मं, उजु गति, उजुपपत्ति । 25

"उजुगतिस्स खो पनाहं, भिक्खवे, उजुपपत्तिकस्स द्विघ्नं गतीनं अज्जातरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तसुखा सग्गा यानि वा पन तानि उच्चाकुलानि खत्तिमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गह- पतिमहासालकुलानि वा अट्टानि महद्धनानि महाभोगानि पट्टतजातरूप- रजतानि पट्टतवित्तूपकरणानि पट्टतघनघज्जानि । इति खो, भिक्खवे, 30

भूता भूतस्स उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

६. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति ... पे०... कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसावादे पहाय मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति ... फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अनभिज्जालु होति ... अव्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो — 'अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिज्जा सच्छिक्कत्वा पवेदेन्ती' ति । सो न संसप्पति कायेन, न संसप्पति वाचाय, न संसप्पति मनसा । तस्स उज्जु कायकम्मं होति, उज्जु वचीकम्मं, उज्जु मनोकम्मं, उज्जु गति, उज्जुपपत्ति ।

"उज्जुगतिकस्स खो पन अहं, भिक्खवे, उज्जुपपत्तिकस्स द्विस्स गतीनं अञ्जतरं गतिं वदामि — ये वा एकन्तसुखा सग्गा यानि वा पन तानि उच्चाकुलानि खत्तियमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गृहपतिमहासालकुलानि वा अट्ठानि महद्धनानि महाभोगानि प्हूत-जातरूपरजतानि प्हूतवित्तूपकरणानि प्हूतधनधञ्जानि । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

"कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति — कल्याणं वा पापकं वा — तस्स दायादा भवन्ति । अयं खो सो, भिक्खवे, संसप्पनीयपरियायो धम्म-परियायो" ति ।

७. पठमसञ्चेतनिकसुत्तं

१. "नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं क्तानं उपचित्तानं अप्पटिसंबेदित्वा न्यन्तीभावं" वदामि । तं च खो दिट्ठेव धम्मे

१. संसप्पतिपरियायो — स्या० । २. अप्पटिसंबेदित्वा — सी०, स्या०, रो० ।
३. न्यन्तीभावं — स्या०, रो० ।

उपपज्जं^१ वा^२ अपरे वा^३ परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

२. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा^३ कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; चतुर्विधा^४ वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका^५ होति; तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इयं, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुट्ठो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदया- 10 पत्तो सब्बपाणभूतेसु ।

“अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, तं अदिन्नं थेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खिता पि, तथारूपासु चारितं आपज्जिता 15 होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसल-सञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इयं, भिक्खवे, एकच्चो मुसावादी होति । सभगगतो वा परिसगगतो वा आतिमज्झगतो 20 वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘जानामी’ ति, जानं वा आह ‘न जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘न पस्सामी’ ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिकसहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

“पिसुणवाचो होति — इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समगगानं वा भेत्ता भिन्नानं वा अनुप्पदाता वगगरतो वगगनन्दी, वगगरणिं वाचं भासिता होति ।

“फरुसवाचो होति । या सा वाचा अण्डका कवकसा परकटुका पराभिसज्जनी कोधसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

- ५ “सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अधम्म-
वादी अविनयवादी, अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन अन-
पदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुर्विधा वची-
कम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका
होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे,
एकञ्चो अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं, तं अभिज्झता
होति — ‘अहो वत, यं परस्स तं भम अस्सा’ ति ।

B. 499

R. 294

- “व्यापन्नचित्तो होति पटुट्ठमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता हज्जन्तु
वा वज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेत्तुं’ ति । मिच्छा-
दिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो — ‘नत्थि दिस्सं ... पे०... ये इमं च
लोकं परं च लोकं सयं अभिज्झा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती’ ति । एवं खो,
भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

६. “तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु
वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जन्ति; चतुर्विधवचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेत-
निकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं
विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसल-
सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं
दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

- “सेय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्धखित्तो येन येनेव
पत्तिट्ठाति सुप्पत्तिट्ठित्येव पत्तिट्ठाति; एवमेव खो, भिक्खवे, तिविध-
कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स
भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; चतुर्विध-

वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; तिविध- मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती ति ।

७. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं 5 अप्पटिसंवेदित्वा ज्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेत- निका सुखुदया सुखविपाका होति; चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति 10 कुसलसञ्चेतनिका सुखुदया सुखविपाका होति; तिविधा मनोकम्मन्त- सम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुदया सुखविपाका होति ।

R. 295

B. 500

९. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसल- सञ्चेतनिका सुखुदया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहित- 15 सत्यो लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ... पे०... ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिन्नं येय्यसङ्गातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो 20 होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालानुवृत्तिरिक्खिता पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुदया सुखविपाका होति ।

१०. “कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसल- सञ्चेतनिका सुखुदया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो 25 मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभग्गतो वा परिसग्गतो वा आतिमज्जगतो वा पूगमज्जगतो वा राजकुलमज्जगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘न

पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'पस्सामी' ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

“पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति - न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति भिज्जानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दो, समग्गकरणि वाचं भासिता होति ।

“फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या सा वाचा नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

10 “सम्पप्पलापं पहाय सम्पप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्थवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवति वाचं भासिता होति कालेन सापवेसं परियन्तवति अत्यसंहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

15 ११. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अनभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं अनभिज्झता होति - ‘अहो वत यं परस्स तं ममस्सा’ ति ।

20 “अव्यापन्नचित्तो होति अप्पदुट्ठमनसङ्कप्पो - ‘इमे सत्ता अबेरा होन्तु अव्यापज्झा अनीधा, सुखी अत्तानं परिहरन्तू’ ति ।

“सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो - ‘अत्थि दिप्तं, अत्थि यिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्ज्ञा सच्चिक्कवा पवेदेन्ती’ ति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

25 १२. “तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; चतुर्विधवचीकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा
30 परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिः
अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खद्वया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो,
भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिः अकुसलसञ्चेतनिका
दुक्खद्वया दुक्खविपाका होति ।

६. "तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिः अकुसलसञ्चेतनिकाहेतु
वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जन्ति, चतुर्विधवचीकम्मन्त ... पे०... तिविधमनोकम्मन्त-
सन्दोसव्यापत्तिः अकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा
परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

७. "नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं
अण्णटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं
वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं
कतानं उपचितानं अण्णटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. "तत्र खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्तिः कुसल-
सञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति; चतुर्विधा वचीकम्मन्त-
सम्पत्तिः कुसलसञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति; तिविधा मनो-
कम्मन्तसम्पत्तिः कुसलसञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्तिः कुसल-
सञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्तिः कुसलसञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका
होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्तिः कुसल-
सञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
चतुर्विधा वचीकम्मन्तसम्पत्तिः कुसलसञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका
होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्तिः कुसल-
सञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्तिः कुसलसञ्चेतनिका सुखद्वया सुखविपाका
होति ।

१२. “तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं भरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति; चतुर्विधवचीकम्मन्तसम्पत्ति ... पे०... तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसल-सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं भरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ति ... पे०... ।

5

६. करजकायमुत्तं

१. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तफिरियं वदामि ।

२. “स खो सो, भिक्खवे, अरियसावको एवं विगताभिज्झो विगतव्यापादो असम्मूहो सम्पजानो पटिस्सतो मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अब्बापज्जेन फरित्वा विहरति ।

B. 201

“सो एवं पजानाति — ‘पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि’ अभावितं, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितं । यं खो पन किञ्चि पमाणकत्तं कम्मं, न तं तत्रावसिस्सति न तं तत्रावतिट्ठती’ ति ।

R. 300

“तं किं मज्झाय, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो’ अयं कुमारो मेत्तं चेतोविमुत्ति’ आवेय्य, अपि नु खो पापकम्मं करेय्या” ति ?

20

“नो हेतं, भन्ते” ।

“अकरोन्तं खो पन पापकम्मं अपि नु खो दुक्खं फुसेय्या” ति ?

“नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्खं फुसिस्सती” ति !

३. “भावेतव्या खो पनायं, भिक्खवे, मेत्ताचेतोविमुत्ति इत्थिया वा पुरिस्सेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिस्स वा नायं कायो आदाय

25

१. इय स्या० पोत्थके “नाहं भिक्खवे सञ्चेतनिकानं” इत्यादिना वृत्तमानवचनेन मह एकं मुत्तं पुरिममुत्तं विषयं गृह्णितं । २. होति — म्या० । ३. म्या० पोत्थके नत्थि । ४-४. मेत्ता • — सी०, स्वा०, रो० ।

गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, भच्चो । सो एवं पजानाति -
 'यं खो मे इदं' किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कतं, सब्बं
 तं इध वेदनीयं; न तं अनुगं भविस्सती' ति । एवं भाविता खो,
 भिक्खवे, मेत्ता चेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इध पञ्जस्स
 ५ भिक्खुनो उत्तरि^१ विमुत्ति अप्पटिविज्झतो ।

४. "करुणासहगतेन चेतसा ... मुदितासहगतेन चेतसा ...
 उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा
 ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बन्तताय सब्बा-
 वन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महगतेन अप्पमाणेन अवरेते
 ॥३॥ अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति ।

R. 301

B. 505

"सो एवं पजानाति - 'पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि
 अभावितं, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितं । यं खो पन
 किञ्चि पमाणकतं कम्मं, न तं तन्नावसिस्सति न तं तन्नावतिट्ठती' ति ।
 "तं किं मज्जाय, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो अयं कुमारे
 १५ उपेक्खं चेतोविमुत्ति भावेय्य, अपि नु खो पापकम्मं करेय्या" ति ?
 "नो हेतं, भन्ते" ।

"अकरोन्तं खो पन पापकम्मं अपि नु खो दुक्खं
 फुसेय्या" ति ?
 "नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्खं
 २० फुसिस्सती' ति !

५. "भावेतब्बा खो पनायं, भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति
 इत्थिया वा पुरिसेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिसस्स वा नायं कायो
 आदाय गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, भच्चो । सो एवं पजा-
 नाति - 'यं खो मे इदं किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कतं,
 २५ सब्बं तं इध वेदनीयं; न तं अनुगं भविस्सती' ति । एवं भाविता सो,
 भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इध पञ्जस्स
 भिक्खुनो उत्तरि विमुत्ति अप्पटिविज्झतो" ति ।

१०. अधम्मचरियासुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
चीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो
भगवन्तं एतदवोच —

२. “को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे 5
सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं
उपपज्जन्ती” ति ?

“अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे
सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं
उपपज्जन्ती” ति ।

10

“को पन, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती” ति ?

“धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती” ति ।

R. 302

“न खो अहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्खित्तेन भासितस्स 15
वित्त्यारेन अत्थं आजानामि । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु
यथाहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्खित्तेन भासितस्स वित्त्यारेन अत्थं
आजानेय्यं” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
स्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो सो ब्राह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । 20
भगवा एतदवोच —

B. 506

३. “तिविधा खो, ब्राह्मण, कायेन अधम्मचरियाविसमचरिया
होति; चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरियाविसमचरिया होति; तिविधा
मनसा अधम्मचरियाविसमचरिया होति ।

४. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरियाविसम- 25
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरिया
विसमचरिया होति ।

५. “कथं च, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरियाविसम-
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय अधम्मचरिया
विसमचरिया होति ।

६. "कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अधम्मचरियाविसम-
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अधम्मचरिया-
विसमचरिया होति । एवं अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण,
एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
5 निरयं उपपज्जन्ति ।

७. "तिविधा ब्राह्मण, कायेन धम्मचरियासमचरिया होति;
चतुर्विधा वाचाय धम्मचरियासमचरिया होति; तिविधा मनसा
धम्मचरियासमचरिया होति ।

R. 303 10 ८. "कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन धम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन धम्मचरियासम-
चरिया होति ।

९. "कथं च, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय धम्मचरिया-
समचरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय
धम्मचरियासमचरिया होति । . .

15 १०. "कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा धम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा धम्मचरियासमचरिया
होति । एवं धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

११. "अभियकन्तं, भो गोतम, अभियकन्तं, भो गोतम ... पे०...
20 उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

करज्जकायवग्गो एकवीसत्तिमो ।

२२. सामज्जवग्गो

B. 507

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो, यथाभतं निविरत्तो
एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातो होति, अदिन्नादायी होति,
कामेमुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिमुणवाचो होति, फससावाचो
होति, सम्फण्लापो होति, अभिज्झालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-
25 दिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं
निविरत्तो एवं निरये ।

“दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्ना-
दाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा
पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरसाय वाचाय
पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्झालु होति, 5
अव्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. “वीसतिया, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाती होति,
परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च 10
अदिन्नादाने समादपेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च
कामेसुमिच्छाचारे समादपेति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसा-
वादे समादपेति; अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय
समादपेति; अत्तना च फरसवाचो होति, परं च फरसाय वाचाय समाद-
पेति; अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति; 15
अत्तना च अभिज्झालु होति, परं च अभिज्झाय समादपेति; अत्तना च
व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति; अत्तना च मिच्छा-
दिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति — इमेहि खो, भिक्खवे,
वीसतिया धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

“वीसतिया, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो 20
एवं सग्गे । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो
होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अदिन्ना-
दाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति;
अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणिया समादपेति; अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, परं च 25
मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटि-
विरतो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना
च फरसाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरसाय वाचाय वेर-
मणिया समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च
सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अनभिज्झालु होति, 30
परं च अनभिज्झाय समादपेति; अत्तना च अव्यापन्नचित्तो होति, परं च

होति; अतना च फरुसाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति; अतना च सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्चो होति; अतना च अनभिज्जालु होति, परं च अनभिज्जाय समादपेति, अनभिज्जाय च समनुञ्चो होति; अतना च अब्यापन्नचित्तो होति, परं च अब्यापादे समादपेति, अब्यापादे च समनुञ्चो होति; अतना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति, सम्मादिट्ठिया च समनुञ्चो होति - इमेहि खो, भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे' ति ।

10

४. "चत्तारीसाय", भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चत्तारीसाय ? अतना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्चो होति, पाणातिपातस्स च वण्णं भासति; अतना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने च समनुञ्चो होति, अदिन्नादानस्स च वण्णं भासति; अतना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्चो होति, कामेसुमिच्छाचारस्स च वण्णं भासति; अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्चो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति; अतना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्चो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्चो होति, फरुसाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्चो होति, सम्फप्पलापस्स च वण्णं भासति; अतना च अभिज्जालु होति, परं च अभिज्जाय समादपेति, अभिज्जाय च समनुञ्चो होति, अभिज्जाय च वण्णं भासति; अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च समनुञ्चो होति, व्यापादस्स च वण्णं भासति; अतना च मिच्छा-

D. 510

R. 307

अव्यापादे समादपेति; अतना च संम्मादिट्टिको होति, परं च सम्मा-
दिट्टिया समादपेति - इमेहि खो, भिक्खवे, वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो
यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
५ एवं निरये । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपातो होति, परं
च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्जो होति; अतना
च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने
च समनुञ्जो होति; अतना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च
कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्जो होति;
10 अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च
समनुञ्जो होति; अतना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय
समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्जो होति; अतना च फरुस-
वाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च
समनुञ्जो होति; अतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे
15 समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्जो होति; अतना च अभिज्झालु
होति, परं च अभिज्झाय समादपेति, अभिज्झाय च समनुञ्जो होति;
अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च
समनुञ्जो होति; अतना च मिच्छादिट्टिको होति, परं च मिच्छा-
दिट्टिया समादपेति, मिच्छादिट्टिया च समनुञ्जो होति - इमेहि खो,
20 भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

- “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं सग्गे । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपाता पटिविरतो
होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेर-
मणिया च समनुञ्जो होति; अतना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति,
25 परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया
च समनुञ्जो होति; अतना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति,
परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणिया च समनुञ्जो होति; अतना च मुसावादा पटिविरतो
होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा च समनुञ्जो
30 होति; अतना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसुणाय
वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्जो

होति; अतना च फरसाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च फरसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्जो होति; अतना च सम्फप्पलापा पटिविस्तो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्जो होति; अतना च अनभिज्जालु होति, परं च अनभिज्जाय समादपेति, अनभिज्जाय च समनुञ्जो होति; अतना च अव्यापन्नचित्तो होति, परं च अव्यापादे समादपेति, अव्यापादे च समनुञ्जो होति; अतना च सम्मादिट्ठिको होति, परं च सम्मादिट्ठिया समादपेति, सम्मादिट्ठिया च समनुञ्जो होति — इमेहि खो, भिक्खवे, तिसाय धम्ममेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

४. “चत्तारीसाय”, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चत्तारीसाय ? अतना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्जो होति, पाणातिपातस्स च वण्णं भासति; अतना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने च समनुञ्जो होति, अदिन्नादानस्स च वण्णं भासति; अतना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्जो होति, कामेसुमिच्छाचारस्स च वण्णं भासति; अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्जो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति; अतना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्जो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च फरसवाचो होति, परं च फरसाय वाचाय समादपेति, फरसाय वाचाय च समनुञ्जो होति, फरसाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्जो होति, सम्फप्पलापस्स च वण्णं भासति; अतना च अभिज्जालु होति, परं च अभिज्जाय समादपेति, अभिज्जाय च समनुञ्जो होति, अभिज्जाय च वण्णं भासति; अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च समनुञ्जो होति, व्यापादस्स च वण्णं भासति; अतना च मिच्छा-

दिट्टिको होति, परं च मिच्छादिट्टिया समादपेति, मिच्छादिट्टिया च समनुज्जो होति, मिच्छादिट्टिया च वण्णं भासति — इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

- “चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 5 एवं सग्गे । कतमेहि चत्तारीसाय ?-अत्तना च पाणातिपाता पटि-
 विरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता
 वेरमणिया च समनुज्जो होति, पाणातिपाता वेरमणिया च वण्णं
 भासति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना
 वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया च समनुज्जो होति,
 10 अदिन्नादाना वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा
 पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति,
 कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया च समनुज्जो होति, कामेसुमिच्छा-
 चारा वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च मुसावादा पटिविरतो
 होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया
 15 च समनुज्जो होति, मुसावादा वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना
 च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेर-
 मणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति,
 पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च फरसाय
 वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरसाय वाचाय वेरमणिया च समाद-
 20 पेति, फरसाय वाचाय वेरमणिया च समनुज्जो होति, फरसाय वाचाय
 वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति,
 परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया
 च समनुज्जो होति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना
 च अनभिज्झालु होति, परं च अनभिज्झाय समादपेति, अनभिज्झाय
 25 च समनुज्जो होति, अनभिज्झाय च वण्णं भासति; अत्तना च अव्यापन्न-
 वित्तो होति, परं च अव्यापादे समादपेति, अव्यापादे च समनुज्जो
 होति, अव्यापादस्स च वण्णं भासति; अत्तना च सम्मादिट्टिको होति,
 परं च सम्मादिट्टिया समादपेति, सम्मादिट्टिया च समनुज्जो होति,
 सम्मादिट्टिया च वण्णं भासति — इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय
 30 धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

B. 511,
R. 308

५-८. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो खतं उपहतं
अत्तानं परिहरति ... पे०... अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति ... पे०...
वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय,
भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो खतं उपहतं अत्तानं परिहरति ... पे०...” ।

६-१२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो इधेकच्चो 5
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति
... पे०... इधेकच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उप-
पज्जति । वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे, ... पे०...
चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो इधेकच्चो कायस्स भेदा परं
मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जति ... पे०... इधेकच्चो 10
कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपज्जति” ।

१३-१६. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो वेदि-
तव्वो ... पे०... पण्डितो वेदितव्वो ... पे०... वीसतिया, भिक्खवे ... पे०...
तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो
वालो वेदितव्वो ... पे०... पण्डितो वेदितव्वो ... पे०... इमेहि खो, 15 D. 512
भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितव्वो” ति ।

सामञ्जसवग्गो वावीसतिमो ।

२३. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा ।
कतमे दस ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा,
दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा - 20
रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा ।
कतमे दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा, अट्टिकसञ्जा, पुल्लवकसञ्जा, विनीलक-

R. 510

१. पटिकूलसञ्जा - सी०, त्या०, रो० । २. अनभिरतिसञ्जा - गौ०, म्या०, रो० ।

३. पुल्लवकसञ्जा - सी० ।

सञ्जा, विपुब्बकसञ्जा, विच्छिद्दकसञ्जा, उद्धमातकसञ्जा - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतब्बा । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माआणं, सम्माविमुत्ति - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

४-३०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... पे०... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय’ ... चागाय
10 ... पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे दस धम्मा भावेतब्बा ।

B. 513

३१-५१०. “दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उप-
नाहस्स ... मक्खस्स ... पळासस्स’ ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय
... साठेय्यस्स ... थम्मस्स ... सारम्मस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय’ ... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
15 पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे दस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

दसकनिपातपालि निट्ठिता ।

—:०:—

११. एकादसकनिपातो

१. निस्सयवग्गो

१. किमत्थियमुत्तं

१. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 515,
R. 511

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानि- 5
संसानी” ति ?

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि
अविप्पटिसारानिसंसानी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो” । 10

४. “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“पीति खो, आनन्द, पस्सद्वत्था पस्सद्वानिसंसा” ।

६. “पस्सद्वि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

15

“पस्सद्वि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” ।

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“सुखं खो, आनन्द, समाधत्थं समाधानिसंसं” ।

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

B. 516

“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतज्जाणदस्सनत्थो यथाभूतज्जाण- 20
दस्सनानिसंसो” ।

९. “यथाभूतज्जाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“यथाभूतज्जाणदस्सनं खो, आनन्द, निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं” ।

१०. “निव्विदा, पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“निव्विदा खो, आनन्द, विरागत्था विरागानिसंसा” ।

११. “विरागो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“विरागो खो, आनन्द, विमुत्तिज्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिज्जाणदस्सनानिसंसो ।

१२. “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो, पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं, पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा, पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा, सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं, समाधि यथाभूतज्जाणदस्सनत्थो यथाभूतज्जाणदस्सनानिसंसो, यथाभूतज्जाणदस्सनं निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं, निव्विदा विरागत्था विरागानिसंसा, विरागो विमुत्तिज्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिज्जाणदस्सनानिसंसो ।
इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुब्बेन अगगय' परेन्ती” ति ।

२. चेतनाकरणीयसुत्तं

१. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं — ‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सीलवतो सीलसम्पन्नस्स अविप्पटिसारो उप्पज्जति ।

२. “अविप्पटिसारिस्स”, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पामोज्जं मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटिसारिस्स पामोज्जं उप्पज्जति ।

३. “पमुदितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पीति मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति ।

४. “पीतिमनस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘कायो मे पस्सम्भतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति ।

५. “पस्सद्वकायस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘सुखं

वेदिदामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पस्सद्वकायो सुखं वेदिदति ।

६. “सुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘चित्तं मे समाधि-
यत्’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सुखिनो चित्तं समाधियति ।

७. “समाहितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘यथाभूतं^१
जानामि’ पस्सामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथा-
भूतं जानाति पस्सति ।

८. “यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं —
‘निव्विन्दामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं
निव्विन्दति ।

९. “निव्विघ्नस्स^२, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘विरज्जामी’
ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निव्विघ्नो विरज्जति ।

१०. “विरत्तस्स^३, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘विमुत्ति-
जाणदस्सनं सच्छिक्करोमी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं विरत्तो
विमुत्तिजाणदस्सनं सच्छिक्करोति ।

११. “इति खो, भिक्खवे, विरागो विमुत्तिजाणदस्सनतथो
विमुत्तिजाणदस्सनानिसंसो, निव्विदा विरागत्था विरागानिसंसा, यथा-
भूतजाणदस्सनं निव्विदत्थं निव्विदानिसंसं, समाधि यथाभूतजाण-
दस्सनतथो यथाभूतजाणदस्सनानिसंसो, सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं,
पस्सद्वि सुखत्था सुखानिसंसा, पीति पस्सद्वत्था पस्सद्वानिसंसा, पामोज्जं^४
पीतत्थं पीतानिसंसं, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो,
कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति
खो, भिक्खवे, धम्मा धम्मो^५ अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपूरेन्ति अपारा^६
पारं गमनाया” ति ।

३. पठमउपनिषासुत्तं

१. “दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
अविप्पटिसारो । अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूप-

१. पजानाधि — सी०, स्या०, रो० । २. निव्विन्दस्स — सी०, रो० । ३. विरत्त
चित्तस्स — स्या० । ४. च धम्मे — सी०, रो० । ५-६. अपारा पार० — स्या०; अपरा पर० — सी० ।

सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं” ति ।

४. दुतियउपनिसासुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

B. 519,
R. 315

२. “दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि, पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुख-
विपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिं असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं, यथाभूत-
ञ्जाणदस्सने असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति निव्विदा, निव्विदाय असति निव्विदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो,
विरागे असति विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

5

10

15

“सेय्यथापि, आवुसो, एक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका^१ पि न पारिपूर्णि गच्छति, तत्रो पि ... फेणु पि ... सारो पि न पारिपूर्णि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसार-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

20

३. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना^२
होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्धि,
पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं, सुखे सति
सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिं
सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं,

25

१. भिक्खवो — सी०, त्या०, रो० । २. पपटिका — त्या० । ३. उपनिससम्पन्नो — सी०, त्या०, रो० ।

H. 520,
R. 316

यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति निब्बिदा, निब्बिदाय सति निब्बिदासम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
विमुत्तिजाणदस्सनं ।

- 5 "सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप-
टिका पि पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि पारिपूर्णि
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं" ति ।

५. ततियउपनिसामुत्तं

- 10 १. तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि ... पे०...
एतदवोच — "दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं
होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति
पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि, पस्सद्धिया
15 असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुखविपन्नस्स
हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं, यथाभूतजाणदस्सने
असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति निब्बिदा, निब्बि-
दाय असति निब्बिदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो, विरागे असति
20 विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

- "सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पप-
टिका पि न पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि न पारि-
पूर्णि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूप-
निसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स
25 हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं ।

२. "सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्ना होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति
पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं,
सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
समाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतं 5
जाणदस्सनं, यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्ना होति निव्विदा, निव्विदाय सति निव्विदासम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नो होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति विमुत्तिजाणदस्सनं ।

“संय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप- 10
टिका पि पारिपूर्णि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि ... सारो पि पारिपूर्णि
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सोलवतो सोलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति अबिप्पटिसारो, अबिप्पटिसारे सति अबिप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

६. व्यसनसुतं

१. “यो” सो भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो 15
सब्रह्मचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति,
अधिगतं परिहायति, सद्धम्मस्स न बोदायन्ति, सद्धम्मेसु वा अधिमानिको
होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति
आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति, गाह्हे वा रोगात्तङ्कं 20
फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा, सम्मून्हो कालं करोति,
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जति —
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो सब्रह्म-
चारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य” ।

२. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको” परिभासको अरि-
यूपवादो सब्रह्मचारीनं, अट्ठानमेतं अनवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं

- B. 522 अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगतं
नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स नं वोदायन्ति^१, सद्धम्मेसु
वा अधिमानिको^२ होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं
R. 318 वा सङ्कलित्ठं आपत्तिं आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति,
५ गाब्हं वा रोगात्तद्धं फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा^३,
सम्मूढो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जति — यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको^४,
अरियूपवादो सब्रह्मचारीनं, अट्टानमेतं अनवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं
व्यसनानं अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्या” ति ।

७. सञ्ज्ञासुत्तं

- 10 १. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमिस्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पथवियं^१ पथविसञ्जी^२ अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी
15 अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स,
न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाण-
ञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने
आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतने नेव-
सञ्ज्ञानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स,
20 न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं^४ पिदं^५ दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं
पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी
च पन अस्सा ति ?

३. “सिया”, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न
25 तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-

१. वोदायति — सी०, रो० । २. सी०, स्या०, रो०, पोत्यकेसु नतिय ।
३-३. पठवियं पठविसञ्जी — सी०; पठवियं पठवीसञ्जी — स्या०, रो० । ४-४. यमिदं —
स्या० । ५. यपाकथं सिया — सी० ।

नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न विज्जाणञ्चा-
यतने विज्जाणञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकि-
ञ्चञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतने नेवसञ्ज्ञा-
नासञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ज्ञी अस्स, न
परलोके परलोकसञ्ज्ञी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं
परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्ज्ञी अस्स; सञ्ज्ञी
च पन अस्सा" ति ।

D. 523

R. 319

४. "यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन
अस्सा" ति ?

10

५. "इधानन्द, भिक्खु एवंसञ्ज्ञी होति - 'एतं सत्तं एतं
पणीतं, यदिदं सच्चसङ्खारसमयो सच्चूपधिपटिनिस्सगो तण्हायसो
विरागो निरोधो निव्वानं' ति । एवं सो, आनन्द, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्ज्ञी अस्स, न
आपस्मि आपोसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन अस्सा" ति ।

15

६. अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा
अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येना-
यस्मा सारिपुत्तो तेनुपमङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मत्ता मारिपुत्तेन
सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिमारेल्ल्या एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं मारिपुत्तं
एतदवोच -

R. 320

७. "सिया नु सो, आयुत्तो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो
समाधिपटिलाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी
च पन अस्सा" ति ?

B. 521

८. "सिया, आयुत्तो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-
लाभो यथा नेव पयवियं पयविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी च पन
अस्सा" ति ।

25

९. "यथा कथं पनावुत्तो सारिपुत्त, मिया भिक्खुनो तथारूपो

समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

१०. “इध, आवुसो आनन्द, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सव्वसङ्खारसमयो सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हा-
5 कखयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आवुसो आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

११. “अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो ! यत्र हि नाम सत्थु चेव सावकस्स च अत्थेन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दिस्सति
10 समेस्सति न विग्गय्हिस्सति, यदिदं अगगपदस्मि ! इवानाहं, आवुसो, भगवन्तं उपसङ्कमित्वा एतमत्थं अपुच्छि । भगवा पि मे एतेहि^१ अक्खरेहि^२ एतेहि पदेहि एतेहि व्यञ्जनेहि एतमत्थं व्याकासि, सेय्यथापि आयस्मा सारिगुत्तो । अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो, यत्र हि नाम सत्थु चेव सावकस्स च अत्थेन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दि-
15 स्सति समेस्सति न विग्गय्हिस्सति, यदिदं अगगपदस्मि” ति ।

R. 321

८. मनसिकारसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप-
सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो
खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B 525

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
20 यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य, न सोतं मनसि करेय्य,
न सहं मनसि करेय्य, न धानं मनसि करेय्य, न गन्धं मनसि करेय्य,
न जिह्वं मनसि करेय्य, न रसं मनसि करेय्य, न कायं मनसि करेय्य, न
फोट्टव्वं मनसि करेय्य, न पथाविं मनसि करेय्य, न आपं मनसि करेय्य,
न तेजं मनसि करेय्य, न वायं मनसि करेय्य, न आकासानञ्चायतनं
25 मनसि करेय्य, न विज्जाणञ्चायतनं मनसि करेय्य, न अक्खिञ्चञ्जा-
यतनं मनसि करेय्य, न नेवसञ्जानासञ्जायतनं मनसि करेय्य, न
इधलोकं मनसि करेय्य, न परलोकं मनसि करेय्य, यं पिदं विद्वं सुतं

१. च — सी०, स्या०, रो० । २. अत्थं — सी०, स्या०, रो० । ३-३. सी०, स्या०, रो० पीत्येकेषु न दिस्सति ।

मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ?

३. “सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति । ■

R. 322

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ?

५. “इधानन्द, भिक्खु एवं मनसि करोति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्गारसमथो सब्बपधिपटिनिस्सगो तण्हावज्जयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ।

B. 526

15

६. सदसुतं

१. एकं समयं भगवा तातिके^१ विहरति गिञ्जकावसथे^२ । अथ खो आयस्मा सदो^३ येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवावेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सदं भगवा एतदवोच —

R. 323

२. “आजानीयज्ञायितं खो, सद, ज्ञाय^४; मा खलु ज्ञायितं^५ । कथं च, सद, खलु ज्ञायितं होति ? अस्सखलुङ्को^६ हि, सद, दोणिया बद्धो^७ ‘यवसं’ यवसं” ति ज्ञायति । तं किस्स हेतु ? न हि, सद, अस्सखलुङ्कस्स दोणिया बद्धस्स एवं होति — “किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारणि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटिकरोमी^८” ति । सो दोणिया बद्धो ‘यवसं

20

१. तातिके — सी०, स्या०; आतिके — रो० । २. गिञ्जावसथे — सी०; इञ्जकावसथे — स्या० । ३. सन्थो — सी०, स्या०, रो० । ४. ज्ञायथ — सी०, रो० । ५. खलु ज्ञायितं — सी०; खलु ज्ञायितं — स्या० । ६. सन्थ — सी०, स्या०, रो० । ७. मत्सखलुङ्को — सी०; मत्सखलुङ्को — स्या० । ८. बन्धो — स्या० । ९-९. यवससं यवससं — स्या० । १०. पटिकरोमी — सी० ।

यवसं' ति ज्ञायति । एवमेव खो, सद्ध, इधेकच्चो पुरिसखलुङ्को अरञ्ज-
गतो पि स्वस्वमूलगतो पि सुञ्जागारगतो पि कामरागपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति कामरागपरेतेन उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं यथाभूतं
नप्पजानाति । सो कामरागयेव अन्तरं कत्वा ज्ञायति पज्झायति निज्झा-
यति अवज्झायति^१, व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति^२... धीनमिद्ध-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति ... उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति ... विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छा-
परेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति ।
सो विचिकिच्छयेव अन्तरं कत्वा ज्ञायति पज्झायति निज्झायति अवज्झा-
यति । सो पथापि पि निस्साय ज्ञायति, आपं पि निस्साय ज्ञायति, तेजं
पि निस्साय ज्ञायति, वायं पि निस्साय ज्ञायति, आकासानञ्चायतनं पि
निस्साय ज्ञायति, विञ्जाणञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, आकिञ्च-
ञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, नेवसञ्जानासञ्चायतनं पि निस्साय
ज्ञायति, इधलोकं पि निस्साय ज्ञायति, परलोकं पि निस्साय ज्ञायति,
यं पिदं विद्धं सुतं मुतं विञ्जातं यत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा,
तं पि निस्साय ज्ञायति । एवं खो, सद्ध, पुरिसखलुङ्को ज्ञायितं होति ।

R. 324

३. "कथं च, सद्ध, आजानीयज्ञायितं होति ? भद्रो हि,
सद्ध, अस्साजानीयो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति । तं
किस्स हेतु ? भद्रस्स हि, सद्ध, अस्साजानीयस्स दोणिया बद्धस्स एवं
होति - 'किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किम-
स्साहं पटिकरोमी' ति । सो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति ।
भद्रो हि, सद्ध, अस्साजानीयो यथा इणं यथा बन्धं यथा जानिं यथा कौलं
एवं पतोदस्स अज्जोहरणं समनुपस्सति । एवमेव खो, सद्ध, भद्रो पुरिसा-
जानीयो अरञ्जगतो पि स्वस्वमूलगतो पि सुञ्जागारगतो पि न काम-
रागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति न कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च काम-
रागस्स निस्सरणं यथाभूतं पजानाति, न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति ... न धीनमिद्धपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... न उद्धच्चकुक्कुच्च-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति ... न विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति
न विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं

D. 527

१-१. अन्तरं वरिष्ठा - रया०; ० वरिष्ठा - सी०, रो० । २. व्यापादयति -
सी० । ३. बद्ध - सी०, रो० ।

पजानाति । सो नेव पर्यावि निस्साय ज्ञायति, न आपं निस्साय ज्ञायति,
 न तेजं निस्साय ज्ञायति, न वायं निस्साय ज्ञायति, न आकासानञ्चायतनं
 निस्साय ज्ञायति, न विज्जाणञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न आकिञ्च-
 ज्ञायतनं निस्साय ज्ञायति, न नेवसज्जानासञ्जायतनं निस्साय
 ज्ञायति, न इधलोकं निस्साय ज्ञायति, न परलोकं निस्साय ज्ञायति, यं 5 R. 325
 पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं
 पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन । एवं ज्ञायि च पन, सद्ध, भद्रं
 पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सव्वहका सपजापतिका आरका व नमस्सन्ति -
 'नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।
 यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी' ति ॥ 10

४. एवं वृत्ते आयस्मा सद्धो भगवन्तं एतदवोच - "कथं ज्ञायी
 पन, भन्ते, भद्रो पुरिसाजानीयो^१ सो नेव पर्यावि निस्साय ज्ञायति, न
 आपं निस्साय ज्ञायति, न तेजं निस्साय ज्ञायति, न वायं निस्साय ज्ञायति,
 न आकासानञ्चायतनं निस्साय ज्ञायति, न विज्जाणञ्चायतनं निस्साय
 ज्ञायति, न आकिञ्चज्जायतनं निस्साय ज्ञायति, न नेवसज्जा- 15
 नासज्जायतनं निस्साय ज्ञायति, न इधलोकं निस्साय ज्ञायति, न परलोकं
 निस्साय ज्ञायति, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
 विचरितं मनसा, तं पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन ? कथं ज्ञायि
 च पन, भन्ते, भद्रं पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सव्वहका सपजापतिका
 आरका व नमस्सन्ति - 20

'नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।
 यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी' ति ॥

५. "इध, सद्ध, भद्रस्स पुरिसाजानीयस्स पर्यावियं^२ पर्याविसज्जा
 विभूता होति, आपस्मि आपोसज्जा विभूता होति, तेजस्मि तेजोसज्जा
 विभूता होति, वायस्मि वायोसज्जा विभूता होति, आकासानञ्चायतने 25
 आकासानञ्चायतनसज्जा विभूता होति, विज्जाणञ्चायतने विज्जाण-
 ज्ञायतनसज्जा विभूता होति, आकिञ्चज्जायतने आकिञ्च-
 ज्ञायतनसज्जा विभूता होति, नेवसज्जानासज्जायतने नेवसज्जा-
 नासज्जायतनसज्जा विभूता होति, इधलोके इधलोकसज्जा विभूता

R. 326

१. ज्ञायी - स्या० । २. पुरिसाजानीयो ज्ञायति - सी०, स्या०, रो० ।
 ३. पडविया - सी०, स्या०, रो० ।

होति, परलोके परलोकसञ्जा विभूता होति, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि सञ्जा विभूता होति । एवं ज्ञायी खो, सद्ध, भद्रो पुरिसाजानीयो नेव पथावि निस्साय ज्ञायति ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
 5 विचरितं मनसा, तं पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन । एवं ज्ञायि च पन, सद्ध, भद्रं पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सब्रह्मका सपजापतिका आरक्षा व नमस्सन्ति -

‘नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।
 यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी” ति ॥

१०. मोरनिवापसुत्तं

10 १. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति मोरनिवापे परिब्बाजका-
 रामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवे” ति । “भदन्ते”
 ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

B. 529 15 २. “तीहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो
 होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तग्रह्यचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो
 देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? असेखेन सीलक्खन्धेन, असेखेन समाधि-
 क्खन्धेन, असेखेन पञ्चाक्खन्धेन - इमेहि, खो, भिक्खवे, तीहि
 R. 327 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तग्रह्यचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

३. “अपरेहि पि, भिक्खवे; तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 20 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तग्रह्यचारी अच्चन्तपरियो-
 सानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? इट्ठिपाटिहारियेन, आदेसना-
 पाटिहारियेन, अनुसासनीपाटिहारियेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति, अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तग्रह्यचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

25 ४. “अपरेहि पि, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तग्रह्यचारी अच्चन्त-
 परियोमानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? गम्मादिट्ठिया,
 गम्माज्जाणेन, गम्माविमुत्तिया - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि

चीवरकम्भं करोन्ति - 'निद्रितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच - "सुतं मेतं, भन्ते- 'सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्भं करोन्ति - निद्रितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति । तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्व" ति ?

R. 329

३. "साधु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्व'" ति ? सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरियो आराधको होति, नो कुसीतो; उपद्रितस्सति आराधको होति, नो मुद्धस्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा १५ आराधको होति, नो दुप्पञ्जो । इमेसु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु धम्मेषु पतिट्ठाय छे धम्मो उत्तरि भावेय्यासि ।

D. 531

४. "इध त्वं, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि - 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकाविदू अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्या देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति । यस्मि, महानाम, समये अरियसायको तथागतं अनुस्सारति, नेयस्म तस्मि ममये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उज्जगतमेवस्स तस्मि ममये चित्तं होति तथागतं आरब्ध । उज्जगतचित्तो गो पन, महानाम, अरियसायको जनति अत्यवेदं, समति धम्मवेदं, जनति २० धम्मपणंहितं पामोच्चं । पमुदिनस्स पीति जायति, पीतिमनस्स पामो पस्मम्भति, पस्मद्धकायो मुगं वेदिपति, मुग्गिनो पित्तं समाधिपति । ध्वं युच्चति, महानाम, परिपग्गायको विग्गममग्गाय पज्जाय मग्गपत्तो पित्तरति, मग्गपज्जाय पज्जाय ध्वत्तापज्जो विहरति, धम्मगोत्तमग्गापत्तो मुज्जानुत्तरति भावेति ।

५. “पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि — ‘स्वा-
 क्खातो भगवतो धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको’
 पच्चत्तं वेदितव्वो विञ्जूही’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरिय-
 सावको धम्मं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं
 होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; 5
 उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति धम्मं आरब्भ । उजुगतचित्तो
 खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति
 धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो
 पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अयं बुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो 10
 विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो
 धम्मानुस्सति भावेति ।

R. 330

६. “पुन च परं त्वं, महानाम, सङ्खं अनुस्सरेय्यासि — ‘सुप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्खो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, आयप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्खो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, यदिवं 11 D. 532
 चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्खो आहु-
 नेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं
 लोकस्सा’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको सङ्खं अनुस्सरति,
 नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं
 होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं 20
 होति सङ्खं आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको
 लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदि-
 तस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं
 वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं बुच्चति, महानाम, अरिय-
 सावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्बापज्झाय पजाय 25
 अब्बापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सङ्खानुस्सति भावेति ।

७. “पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो सीलानि अनुस्सरेय्यासि
 अखण्डानि अच्छिद्धानि असवलानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विञ्जुप्प-
 सत्थानि अपरामद्धानि समाधिसंवत्तनिकानि । यस्मिं, महानाम, समये

R. 331

अरियसावको सीलं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति सीलं आरब्धं । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सीलानुस्सति भावेति ।

10 द. “पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि — ‘लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, योहं मच्छेरमलपरियुद्धिताय पजाय विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसामि भुत्तचागो पयत्तपाणि वोत्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागस्तो’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको चागं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति चागं आरब्धं । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विरहति, धम्मसोतसमापन्नो चागानुस्सति भावेति ।

B. 533

25 ६. “पुन च परं त्वं, महानाम, देवता अनुस्सरेय्यासि — ‘सन्ति देवा चातुम्महाराजिका, सन्ति देवा तावर्तिसा, सन्ति देवा यामा, सन्ति देवा तुसिता, सन्ति देवा निम्मानरत्तिनो, सन्ति देवा परनिम्मित्तवसवत्तिनो, सन्ति देवा ब्रह्मकायिका, सन्ति देवा ततुत्तरि । यथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा सद्धा संविज्जति । यथारूपेन सीलेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं सीलं संविज्जति । यथारूपेन सुतेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं सुतं संविज्जति । यथारूपेन चागेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि

R. 332

30

तथारूपो चागो संविज्जति । यथारूपाय पञ्जाय समन्नागता ता देवता
इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पञ्जा संविज्जती' ति । यस्मिं,
महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं
च सुतं च चागं च पञ्जं च अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरि-
युद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं 5
होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति देवता आरब्ध । उजुगत-
चित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं,
लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स
कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो 10 D. 534
विहरति, सब्बापञ्जाय पजाय अब्बापञ्जो विहरति, धम्मरागेतसमापन्नो
देवतानुस्सति भावेती' ति ।

२. बुद्धियमहानामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं निगोधा-
रामे । तेन खो पन समयेन महानामो सक्को गिलाना वुद्धितो होति
अचिरवुद्धितो गेलञ्जा । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो 15
चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्धितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं
पक्कमिस्सती" ति । अस्सोसि खो महानामो सक्को - "सम्बहुला
किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्धितचीवरो भगवा
तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 20
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच - "सुतं मेतं,
भन्ते - 'सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - निद्धित-
चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति । तेसं नो, भन्ते,
नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्वं" ति ? 25

३. "साधु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं
पतिरूपं कुलपुत्तानं यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तेसं
नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्वं' ति ?

सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरियो
 आराधको होति, नो कुसीतो; उपट्ठितस्सति आराधको होति, नो मुट्ठ-
 स्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा आराधको
 होति, नो दुप्पञ्चो । इमेसु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु धम्मेषु पतिट्ठाय
 ५ छ धम्मे उत्तरि भावेय्यासि ।

४. “इध त्वं, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि — ‘इति पि
 सो भगवा ... पे०... सत्था देवमनुस्सार्त्तं बुद्धो भगवा’ ति । यस्मि,
 महानाम, समये अरियसावको तथागतं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि समये
 रागपरियुट्ठितं चित्तं होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं होति, न मोहपरि-
 युट्ठितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति तथागतं
 आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्यवेदं,
 लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति
 जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेवियति,
 सुखिनो चित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, बुद्धानुस्सतिं गच्छन्तो
 १० पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि, सयानो
 पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिट्ठहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्बाधसयनं
 १५ अज्झावसन्तो पि भावेय्यासि ।

R. 334 ५. “पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 सद्धं अनुस्सरेय्यासि ... पे०... अत्तनो सीत्तानि’ अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 २० अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि ... पे०... देवता अनुस्सरेय्यासि — ‘सन्ति
 देवा चातुम्महाराजिका ... पे०... सन्ति देवा तत्तुत्तरि । यथारूपाय
 सद्दाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा
 सद्दा संविज्जति । यथारूपेन सीलेन ... सुतेन ... चागेन ... पञ्चाय
 समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पञ्चा
 २५ संविज्जती’ ति । यस्मि, महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च
 देवतानं सद्धं च सीलं च सुतं च चागं च पञ्चं च अनुस्सरति, नेवस्स
 तस्मि समये रागपरियुट्ठितं चित्तं होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं होति,
 न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति
 देवता आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति

अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स
पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति,
सुखिनो चित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, देवतानुस्सति
गच्छन्तो पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि,
सयानो पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिट्ठहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्वाघ- 5
सयनं अज्झावसन्तो पि भावेय्यासी" ति ।

३. नन्दियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्युस्मि
निग्रोधारामे । तेन खो पन समयेन भगवा सावत्थियं वस्सावासं
उपगन्तुकामो होति । अस्सोसि खो नन्दियो सक्को — "भगवा
किर सावत्थियं वस्सावासं उपगन्तुकामो" ति । अथ खो नन्दियस्स 10 B. 536
सक्कस्स एतद्वोसि — "यन्नूनाहं पि सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छेय्यं ।
तत्थ कम्मन्तं चेव अधिट्ठहिस्सामि, भगवन्तं च लच्छामि कालेन
कालं दस्सनाया" ति । R. 325

२. अथ खो भगवा सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छि' । नन्दियो
पि खो सक्को सावत्थियं वस्सायासं उपगच्छि । तत्थ कम्मन्तं चेव 15
अधिट्ठासि', भगवन्तं च लभि' कालेन कालं दस्सनाय । तेन खो पन
समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — "निट्ठितचीवरो
भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति । अस्सोसि खो नन्दियो
सक्को — "सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति —
'निट्ठितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति । 20

३. अथ खो नन्दियो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसोदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो नन्दियो सक्को भगवन्तं एतद्वोच — "सुतं मेतं, भन्ते —
'सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति — निट्ठित-
चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति । तेसं नो, 25
भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातच्च" ति ?

४. "साधु साधु, नन्दिय ! एतं खो, नन्दिय, तुम्हाकं पतिरूपं

कुलपुत्तानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ — 'तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं' केनस्स विहारेन विहातव्वं' ति ? सद्धो खो, नन्दिय, आराधको होति, नो अस्सद्धो; सीलवा आराधको होति, नो दुस्सीलो; आरद्धविरियो आराधको होति, नो कुसीतो;
 5 उपद्रितस्सति आराधको होति, नो मुद्रुस्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्जवा आराधको होति, नो दुप्पञ्जो । इमेसु खो ते, नन्दिय, छसु धम्मेसु पतिट्ठाय पञ्चसु धम्मेसु अज्झत्तं सति उपट्ठापेतव्वा^१ ।

R. 336

५. "इध त्वं, नन्दिय, तथागतं अनुस्सरेय्यासि — 'इति पि
 10 सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद्व
 अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति ।
 इति खो ते, नन्दिय, तथागतं आरब्भ अज्झत्तं सति उपट्ठापेतव्वा ।

D. 537

६. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, धम्मं अनुस्सरेय्यासि — 'स्वाकखातो
 भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं
 15 वेदितव्वो विञ्जूही' ति । इति खो ते, नन्दिय, धम्मं आरब्भ अज्झत्तं
 सति उपट्ठापेतव्वा ।

७. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, कल्याणमित्ते अनुस्सरेय्यासि —
 'लाभा वत मे, सुलब्धं वत मे, यस्स मे कल्याणमित्ता अनुकम्पका अत्थ-
 कामा ओकादका अनुसासका' ति । इति खो ते, नन्दिय, कल्याणमित्ते
 20 आरब्भ अज्झत्तं सति उपट्ठापेतव्वा ।

८. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि —
 'लाभा वत मे, सुलब्धं वत मे, योहं मच्छेरमत्तपरियुद्धिताय पजाय
 विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसामि मुत्तचागो पयत्तपाणि
 बोस्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो' ति । इति खो ते, नन्दिय,
 25 चागं आरब्भ अज्झत्तं सति उपट्ठापेतव्वा ।

९. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, देवता अनुस्सरेय्यासि — 'या'
 देवता अतिक्कम्मेव कवल्लीकाराहारभक्खानं^२ देवतानं^३ सहव्यतं अज्जतरं

१. विहृत्ति — रो० । २. उपट्ठापेतव्वा — स्या०, रो० । ३. अनुसासिता — स्या० ।
 ४. या ता — सी०, स्या०, रो० । ५. कर्त्तव्यकारमक्खानं — सी०; कवल्लीवारमक्खानं —
 स्या०, रो० । ६. देवानं — सी०, रो० ।

मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । सेय्यथापि, नन्दिय, भिक्खु असमयविमुत्तो करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं; एवमेव खो, नन्दिय, या ता देवता अतिक्कम्मेव कवल्लीकाराहारभक्खानं देवतानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । इति खो ते, नन्दिय, देवता आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा । 5 R. 337

१०. “इमेहि खो, नन्दिय, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले धम्मे, न उपादियति । सेय्यथापि, नन्दिय, कुम्भो निकुज्जो धमतेव उदकं, नो वन्तं पच्चावमति^१; सेय्यथापि वा पन, नन्दिय, सुक्खे तिण्णदाये अग्नि मुत्तो डहञ्जेव गच्छति, नो दड्ढं पच्चुदावत्तति; एवमेव खो, नन्दिय, इमेहि एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले धम्मे, न उपादियती” ति । 10 D. 538

४. सुभूतिमुत्तं

१. अय खो आयस्मा सुभूति सद्धेन भिक्खुना सद्धि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सुभूति भगवा एतदवोच — 15

२. “को नामायं, सुभूति, भिक्खू” ति ?

“सद्धो नामायं, भन्ते, भिक्खु, सुदत्तस्स^२ उपासकस्स पुत्तो, सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो” ति । 20

“कच्चि पनायं, सुभूति, सद्धो भिक्खु सुदत्तस्स उपासकस्स पुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पव्वजितो सन्दिस्सति सद्धापदानेभू” ति ?

“एतस्स, भगवा, कालो; एतस्स, भुगत, कालो, यं भगवा सद्धस्स सद्धापदानानि भासेय्य । इदानाहं जानिस्सामि यदि वा अयं भिक्खु सन्दिस्सति सद्धापदानेसु यदि वा नो” ति । 25

१. निकुज्जो — सी०, द्या०, रो० । २. पच्चावमति — स्या०; पच्छन्नमति — मी० ।

३. सद्धस्स — सी०, स्या०, रो० ।

“तेन हि, सुभूति, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि;
भासिस्सामो” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आंयस्मा सुभूति भगवतो
पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच -

R. 336

३. “इध, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवर-
संवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति
... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धा-
पदानं होति ।

B. 539

४. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुत-
सन्निचयो; ये ते धम्मा आदिकल्याणा भज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा
सात्थं सब्बज्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथा-
रूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता
दिट्ठिया सुप्पटिचिद्धा । यं पि, सुभूति, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०...
दिट्ठिया सुप्पटिचिद्धा, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

५. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-
सहायो कल्याणसम्पवङ्को । यं पि, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं
होति :

६. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्साकरणेहि
२० धम्मेहि समन्नागतो खमो पदविल्लणग्गाही अनुसासनि । यं पि, सुभूति,
भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो खमो पदविल्लण-
ग्गाही अनुसासनि, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

७. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु यानि तानि सन्नसुचारीनं उच्चा-
वचानि किङ्करणीयानि तत्र दक्खो होति अनलसो तयुपायाय बीमंसाय
२५ समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं । यं पि, सुभूति, भिक्खु यानि तानि
सन्नसुचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि तत्र दक्खो होति अनलसो
तयुपायाय बीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं, इदं पि, सुभूति,
मदस्स मद्धापदानं होति ।

R. 337

८. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु धम्मवग्गो होति पियममुदा-

हारो अभिघम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो । यं पि, सुभूति, भिक्खु
धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिघम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो,
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

६. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुस-
लानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, यामवा दब्ध- 5
परक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, सुभूति, भिक्खु
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय यामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु,
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

१०. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं 10
दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिर-
लाभी । यं पि, सुभूति, भिक्खु चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठ-
धम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी,
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

B. 540

११. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं 15
अनुस्सरति, सेय्यधीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्रो पि
जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो
वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तारीसं पि जातियो पञ्चासं
पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि
अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संबट्टविबट्टकप्पे - 20
'अमुयासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुसदुक्कसप्पटि-
संवेंदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापासि
एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुसदुक्कसप्पटिसंवेंदी
एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो' ति । इति साकारं
सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु 25
अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... इदं पि, सुभूति, सद्धस्स
सद्धापदानं होति ।

R. 3

१२. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु दिव्वेन चक्खुना विमुद्वेन
अतिककन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपणे सत्ते पज्जानाति - 'इमे वत 30
भोन्तो सत्ता कायदुक्खरित्तेन समन्नागता वचीदुक्खरित्तेन समन्नागता

- मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरियानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छा-
दिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
वचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुप-
5 वादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं
मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुव्वण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यं पि,
सुभूति, भिक्खु दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते
10 पजानाति, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

D. 541

१३. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं पञ्चाविमुत्तिं दिद्वेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु आसवानं खया ... पे०...
सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं
15 होती" ति ।

१४. एवं वुत्ते अयस्मा सुभूति भगवन्तं एतदवोच - "यानि-
मानि, भन्ते, भगवता सद्धस्स सद्धापदानानि भासितानि, संविज्जन्ति
तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु सन्विस्सति ।

- "अयं, भन्ते, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवृतो
20 विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदत्तावी, समादाय
सिक्खति सिक्खापदेसु ।

R. 341

- "अयं, भन्ते, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतघरो सुतसन्निचयो;
ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसाकल्याणा सात्यं
सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स
25 धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिद्विया
सुप्पटिविद्धा ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसंहायो कल्याण-
सम्पवद्धो ।

- "अयं, भन्ते, भिक्खु सुवचो होति ... पे०... अनुसासनि ।
30 "अयं, भन्ते, भिक्खु यानि तानि सत्रह्यचारीनं उच्चावचानि

किङ्करीयानि तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रुपायाय वीमंसाय
समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिघम्मे
अभिविनये उल्लारपामोज्जो ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति ... पे०... थामवा 5
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु चतुञ्चं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्म-
सुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जेसं 10
अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्त-
मानुसकेन ... पे०... यथाक्कम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्कत्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यानिमानि, भन्ते, भगवता सद्धस्स सद्धापदानानि 15
भासितानि, संविज्जन्ति तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु
सन्दिस्सती” ति ।

१५. “साधु साधु, सुभूति ! तेन हि त्वं, सुभूति, इमिना च
सद्धेन भिक्खुना सद्धिं विहरेय्यासि । यदा च त्वं, सुभूति, आकल्लेय्यासि
तथागतं दस्सनाय, इमिना सद्धेन भिक्खुना सद्धिं उपसङ्कमेय्यासि तथागतं 20
दस्सनाया” ति ।

५. मेत्तासुत्तं

१. “मेत्ताय, भिक्खवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भायिताय
वहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमा-
रद्धाय एकादसानिसंसा पाटिकद्धा । कतमे एकादस ? सुखं सुपति,
सुखं पटिवुज्झति, न पापकं सुपिनं पस्सति, मनुस्सानं पियो होति, 30
अमनुस्सानं पियो होति, देवता रक्खन्ति, नास्स अग्नि वा विसं वा
सत्थं वा कमति, तुवटं चित्तं समाधियति, मुखवण्णो विप्पसीदति,

R. 342

असम्मूढो कालं करोति, उत्तरि अप्पटिविज्झन्तो ब्रह्मलोकूपगो
होति । मेत्ताय, भिक्खवे, चेतोविमुत्तिंया आसेविताय भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमारब्धाय
इमे एकादसानिसंसा पाटिकद्धा” ति ।

६. अट्टकनागरसुत्तं

5 १. एकं समयं आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति वेलुव-
गामके^१ । तेन खो पन समयेन दसमो गहपति अट्टकनागरो
पाटलिपुत्तं^२ अनुपपत्तो होति केनचिदेव करणीयेन । अथ खो दसमो
गहपति अट्टकनागरो येन कुक्कुटारामो - येन अञ्जितरो भिक्खु
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच -

10 २. “कहं नु खो, भन्ते, आयस्मा आनन्दो एतरहि विहरति ?
दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, आयस्मन्तं आनन्दं” ति ।

“एसो, गहपति, आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति वेलुव-
गामके” ति ।

३. अथ खो दसमो गहपति अट्टकनागरो पाटलिपुत्ते तं करणीयं
15 तीरेत्वा येन वेसाली वेलुवगामको येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
एतदवोच - “अत्थि नु खो, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता
अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्प-
20 मत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति,
अपरिक्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुपपत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपापुणातो” ति ?

“अत्थि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता
सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स
25 आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरि-
क्खीणा वा आसवा परिक्खयं गच्छन्ति, अननुपपत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं
अनुपापुणातो” ति ।

१. वेळुवगामके - स्या०; वेळुवगामके - सी० । २. पाटलिपुत्तं - स्या० ।

४. “कतमो पन, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्प-
मत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति,
अपरिक्खीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपापुणाती” ति ?

5.

५. “इध, गहपति, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि
धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘इदं पि खो पठमं ज्ञानं
अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभि-
सञ्चेतयितं, तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो
आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्म-
रागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया
ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मा-
सम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो
पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा
आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं
अनुपापुणाति ।

B. 544

15

६. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं
पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘इदं पि खो चतुत्थं
ज्ञानं अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं
अभिसञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ
ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव
धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं
परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा
लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता
सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स
आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति

R. 344

20

25

30

अपरिक्खीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

७. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु भेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं भेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘अयं पि खो भेत्ताचेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जागता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

R. 345

८. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु करुणासहगतेन चेतसा ... पे०... मुदितसहगतेन चेतसा ... पे०... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेण अव्यापज्जेन फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति — ‘अयं पि खो उपेक्खाचेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

B. 345

९. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो

आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति पटि-
 सञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकासानञ्चायतनसमापत्तिं अभिसङ्खत्ता
 अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खत्तं अभिसञ्चेतयितं
 तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं
 पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय 5 R. 346
 धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिवखया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं
 पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
 योगक्खमं अनुपापुणाति ।

१०. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु सब्वसो आकासानञ्चायतनं 10
 समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
 विहरति ... पे०... सब्वसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि
 किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति
 पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकिञ्चञ्जायतनसमापत्तिं अभि-
 सङ्खत्ता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खत्तं अभि- 15
 सञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो
 आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्म-
 रागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिवखया
 ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्पत्तं वा 20 B. 546
 अनुत्तरं योगक्खमं अनुपापुणाती" ति ।

११. एवं वुत्ते दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
 एतदवोच - "सेय्यथापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एकं निधिमुखं गवेसन्तो
 सकिदेव एकादस निधिमुखानि अधिगच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते, एकं
 अमतद्वारं गवेसन्तो सकिदेव एकादस अमतद्वारानि अलत्थं सेवनाय 25
 सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसस्स अगारं एकादसद्वारं । सो तस्मि अगारे
 आदित्ते एकमेकेन पि द्वारेन सक्कुणेय्य अत्तानं सोत्थि कातुं; एवमेव
 खो अहं, भन्ते, इमेसं एकादसन्नं अमतद्वारानं एकमेकेन पि अमतद्वारेन
 सक्कुणिस्सामि अत्तानं सोत्थि कातुं । इमे हि नाम, भन्ते, अञ्ज-

R. 347

तिथिया आचरियस्स आचरियघनं परियेसिस्सन्ति । किं पनाहं
आयस्मतो आनन्दस्स पूजं न^१ करिस्सामी^२” ति !

१२. अथ खो दसमो गहपति अट्ठकनागरो वेसालिकं च पाटलि-
पुत्तकं च भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन
सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारेसि । एकमेकं च भिक्खुं पच्चेकं दुस्सायुगेन
अच्छादेसि, आयस्मन्तं च आनन्दं तिचीवरेन । आयस्मतो आनन्दस्स
पच्चसतं विहारं कारापेसी ति ।

७. गोपालसुत्तं

१. “एकादसहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको
अभव्वो गोगणं^३ परिहरितुं फाति^४ कातुं^५ । कतमेहि एकादसहि ? इध,
१० भिक्खवे, गोपालको न रूपञ्जू होति, न लक्खणकुसलो होति, न
आसाटिकं हारेता^६ होति, न वणं पटिच्छादेता होति, न धूमं कत्ता होति,
न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं जानाति, न गोचरकुसलो
होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते
न अतिरेकपूजायं पूजेता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि
१५ अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अभव्वो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं ।

B 517

२. “एवमेव खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो
भिक्खु अभव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्ढि वेपुल्लं आपज्जितुं ।
R. 348 कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न रूपञ्जू होति, न
लक्खणकुसलो होति, न आसाटिकं हारेता होति, न वणं पटिच्छादेता
२० होति, न धूमं कत्ता होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं
जानाति, न गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते भिक्खु
धेता रत्तञ्जू चिरपव्वज्जिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते न अतिरेक-
पूजायं पूजेता होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न रूपञ्जू होति ? इध,
२५ भिक्खवे, भिक्खु यं किञ्चि रूपं^७ चत्तारि महाभूतानि, चतुस्रं च महाभूतानं
उपादायरूपं^८ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न
रूपञ्जू होति ।

१-१. करिस्सामी - स्या० । २. गोगणं - सी० । ३-३. पाति नचु - सी०; फाति
कातुं - स्या०, सी० । ४. गाटेता - सी०, स्या०, रो० । ५. रूं सव्वं तं रूं - य० ।

४. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ‘कम्मलक्खणो वालो, कम्मलक्खणो पण्डितो’ ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... उप्पन्नं विहिंसावितक्कं ... उप्पन्नं पापके अकुसले धम्मे अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनु- व्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा- दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्मवेय्यं, तस्स संवराय न पटि- पज्जति ; न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं नापज्जति । सोत्तेन सद्दं सुत्वा ... धानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन 15 R. 349 B. 548
फोट्टव्वं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्तग्गाही होति अनु- व्यञ्जनग्गाही ; यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्ज्ञा- दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटि- पज्जति, न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं नापज्जति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति । 20

७. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न यथामुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्तारेण परेसं देमेता होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ।

८. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू बहुस्मुता आगतागना धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते कालेन कालं उपमङ्गमित्वा न परिपुच्छन्ति न परि- पञ्चति — ‘इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो’ ति ? तस्स ते आयस्मन्तो अविदं चैव न विवरन्ति, अनुत्तानीकत्तं च न उत्तानीकरोन्ति, अनेक- विहितेसु च कङ्खाठानियेसु’ धम्मेसु कङ्खं न पटिविनोदेन्ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ।

६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु तथागतपणवेदिते धम्मविनये देसियमाने न सभति अत्यवेदं, न लभति धम्मवेदं, न लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ।

5 १०. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अरियं अट्टङ्गिकं मग्गं यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ।

R. 350

११. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारो सतिपट्टाने यथाभूतं नप्पजानाति ।
10 एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ।

१२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धा गृहपतिका अभिहृद्दुं पवारंति चीवरपिण्डपात-
सेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेहि । तत्र भिक्खु^३ मत्तं न जानाति पटिग्गहणाय । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही
15 होति ।

B. 549

१३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, ते न अतिरेकपूजाय पूजेता
होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता
सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, तेषु न मेत्तं कायकम्मं पञ्चुपट्ठापेति आधि
20 चेव रहो च, न मेत्तं वचीकम्मं ... न मेत्तं मनोकम्मं पञ्चुपट्ठापेति आधि
चेव रहो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू
चिरपव्वजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, न ते अतिरेकपूजाय पूजेता
होति ।

25 “इमेहि खो, भिक्खवे, एकादग्गहि धम्ममेहि समप्रागतो भिक्खु
अमज्जो इमस्मि धम्मविनये बुद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपजिज्जतुं ।

१४. “एकादग्गहि, भिक्खवे, अज्जेहि समप्रागतो गोपालको
नज्जो गोगणं परिहरितुं फाति कतुं । कथमेहि एकादग्गहि ? इध,
भिक्खवे, गोपालको स्पञ्जू होति, सवप्पणकुगलो होति, आगाटिकं
हारेता होति, कथं पटिच्छादेता होति, धूमं कप्पा होति, तित्थं जानाति,

पीतं जानाति, वीथिं जानाति, गोचरकुसलो होति, सावसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति — इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको भव्वो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं ।

१५. "एवमेव खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो 5
भिक्खु भव्वो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुद्धिं वेपुत्तं आपज्जितुं ।
कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्जू होति, लक्खण-
कुसलो होति, आसाटिकं हारेता होति, वणं पटिच्छादेता होति, धूमं
फत्ता होति, तित्थं जानाति, पीतं जानाति, वीथिं जानाति, गोचरकुसलो
होति, सावसेसदोही च होति, ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता 10
सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

R. 351

१६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्जू होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु यं किञ्चि रूपं 'चत्तारि महाभूतानि, चतुन्नं च महा-
भूतानं उपादायरूपं' ति यथाभूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
रूपञ्जू होति ।

15

१७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु 'कम्मलक्खणो बालो, कम्मलक्खणो पण्डितो' ति यथा-
भूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति ।

D. 550

१८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आसाटिकं हारेता होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति 20
व्यन्तीकरोति अन्नभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... उप्पन्नं विहिंसा-
वितक्कं ... उप्पन्नमुप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति
विनोदेति व्यन्तीकरोति अन्नभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
आसाटिकं हारेता होति ।

१९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वणं पटिच्छादेता होति ? 25
इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा न निमत्तग्गाही होति
नानुव्यञ्जनग्गाही; यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंबुतं विहरन्तं
अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्पवेय्युं, तस्सा संवरायं
पटिपज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये मंवरं आपज्जति । संतेन
सहं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन 30

२६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते थेरा रत्तञ्जू चिरपव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, तेषु मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि चेव 5 रहो च, मेत्तं वचीकम्मं ... मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि चेव रहो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिर-पव्वजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

“इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु भव्वा इमस्मि धम्मविनये बुद्धिं विरूहिं वेपुल्लं आपज्जितुं” ति ।

८. पठमसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उप- 10 सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं -

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा- 15 B. 552 नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्च-ञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जा-नासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं सुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं 20 अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

३. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं सुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी 25 च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं

सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा ति" ?

५. "इध, भिक्खवे, भिक्खु एवंसञ्जी होति - 'एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बपघिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विज्जाणञ्चायतने विज्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ।

६. दुत्तियसमाधिसुत्तं

१. तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. "सिया नु खो भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स ... पे०.. न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विज्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा" ति ?

३. "भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा भगवन्नेत्तिका भगवम्पटिसरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तंयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स ग्रथो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती" ति ।

४. "तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोय; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच ५५

५. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

६. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि- 5 पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

७. “इध, भिक्खवे, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सत्त्वसङ्खारसमथो सत्त्वपुधिपटिनिस्सगो तण्हाक्खयो 10 विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

R. 356

१०. तृतीयसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्क- 15 मिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदिसु । सम्मो- दनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोचुं —

B. 554

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधि- पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं 20 सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

३. “सिया, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी 25 च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०...

यं पिदं दिदृष्टं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा
तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

R. 357

५. “इध, आवुसो, भिक्खु एवंसञ्जी होति - ‘एतं सन्तं
एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बपघिपटिनिस्सग्गो तण्हावखयो
5 विरागो निरोधो निव्वानं’ ति । एवं खो, आवुसो, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ...पे०...
यं पिदं दिदृष्टं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा
तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

११. चतुत्यसमाधिसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - “सिया
10 नु खो, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं
पथविसञ्जी अस्स, न आपोस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजो-
सञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने
आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाण-
ञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतन-
15 सञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतन-
सञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोक-
सञ्जी अस्स, यं पिदं दिदृष्टं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
विचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

B. 555

२. “दूरतो पि खो मयं, आवुसो, आगच्छेय्याम आयस्मतो
20 सारिपुत्तस्स सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थमञ्जातुं । साधु वतायस्मन्तं-
येव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्थो । आयस्मतो सारिपुत्तस्स
मुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

R. 358

३. “तेनहावुसो, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी”
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं ।
23 आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. “सिया, आवुसो भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ...पे०... यं पिदं दिदृष्टं सुतं मुतं विञ्जातं

पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तथा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा”ति ।

५. “यथा कथं पनावुसो^१, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-
लाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... यं ‘पिदं दिट्ठं
सुतं सुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तथा पि न सञ्जी 5
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा”ति ?

६. “इध, आवुसो, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सन्तं एतं
पणीतं, यदिदं सन्वसङ्खारसमथो सद्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हावत्तयो
विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं लो, आवुसो, सिया भिक्खुनो
तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न 10
आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि
वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी
अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न
आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जा-
नासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इध- 15
लोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं
सुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तथा पि न सञ्जी
अस्स; सञ्जी च पन अस्सा”ति ।

अनुस्सतिवग्गो दुत्तियो ।

तस्सुहानं

द्वे^१ वृत्ता महानामेन^२, नन्वियेन सुभूतिना^३ ।

मेत्ता अट्ठको^४ गोपालो^५, चत्तारो^६ व सगाधिना^७ ति ॥

B. 555

20

३. सामञ्जसवग्गो

१-८. “एकादसहि, भिक्खवे, अञ्जेहि समन्नागतो गोपालको
अमट्ठो गोमणं परिहरितुं फातिं कातुं । कतमेहि एकादसहि ? इध,

R. 559

१. पनावुसो सारिपुत्त — मी०, स्या०, रो० । २-२. द्वे महानामा च — सी०, स्या०;
द्वे महानामा — रो० । ३. सुभूतिना च — मी०, रो० । ४-४. दसमी द्वे गोपेत्तो — मी०
दसमी गोपालको — स्या०; दसमी वेव गोपत्तो — रो० । ५. सगाधिनी — स्या०, रो० ।

भिक्षव्वे, गोपालको न रूपञ्चू होति, न लक्खणकुसलो होति, न आसाटिकं हारेता होति, न वणं पटिच्छादेता होति, न धूमं कत्ता होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं जानाति, न गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये.ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते न अतिरेकपूजाय पूजेता होति - इमेहि खो, भिक्षव्वे, एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अभव्वो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं ।

“एवमेव खो, भिक्षव्वे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अभव्वो चक्खुस्मि अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ... पे०... अभव्वो चक्खुस्मि दुक्खानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि अनत्तानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि खयानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि दयानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि विरागानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि निरोधानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरितुं” ।

१५ ६-४८. सोतस्मि ... धानस्मि ... जिह्वाय ... कायस्मि ... मनस्मि ... ।

४९-६६. रूपेसु ... सद्देसु ... गन्धेसु ... रससु ... फोट्ठव्वेसु ... धम्मेसु ... ।

६७-१४४. चक्खुविज्झाणे ... सोतविज्झाणे ... धान-
१० विज्झाणे ... जिह्वाविज्झाणे ... कायविज्झाणे ... मनोविज्झाणे ... ।

१४५-१६२. चक्खुसम्पत्ते ... सोतसम्पत्ते ... धानसम्पत्ते ... जिह्वासम्पत्ते ... कायसम्पत्ते ... मनोसम्पत्ते ... ।

n. 557 १६३-२४०. चक्खुसम्पत्तजाय वेदनाय ... सोतसम्पत्तजाय वेदनाय ... धानसम्पत्तजाय वेदनाय ... जिह्वासम्पत्तजाय वेदनाय ...
25 कायसम्पत्तजाय वेदनाय ... मनोसम्पत्तजाय वेदनाय ... ।

r. 360 २४१-२८८. रूपसञ्जाय ... सद्दसञ्जाय ... गन्धमञ्जाय ... रसमञ्जाय ... फोट्ठव्वमञ्जाय ... धम्ममञ्जाय ... ।

२८९-३३६. रूपमञ्जेतनाय ... सद्दमञ्जेतनाय ... गन्धमञ्जेतनाय ... रसमञ्जेतनाय ... फोट्ठव्वमञ्जेतनाय ... धम्ममञ्जेतनाय ... ।

३३७-३८४. रूपतण्हाय ... सहतण्हाय ... गन्धतण्हाय ...
रसतण्हाय ... फोट्टव्वतण्हाय ... धम्मतण्हाय ... ।

३८५-४३२. रूपवितक्के ... सहवितक्के ... गन्धवितक्के ...
रसवितक्के ... फोट्टव्ववितक्के ... धम्मवितक्के ... ।

४३३-४८०. रूपविचारे ... सहविचारे ... गन्धविचारे ... 5
रसविचारे ... फोट्टव्वविचारे ... धम्मविचारे अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ...
दुक्खानुपस्सी विहरितुं ... अनत्तानुपस्सी विहरितुं ... खयानुपस्सी
विहरितुं ... वयानुपस्सी विहरितुं ... विरागानुपस्सी विहरितुं ...
निरोधानुपस्सी विहरितुं ... पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरितुं ... पे०... ।

४. रागपेय्यालं

१. "रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय एकादस धम्मा भावेतब्बा । 10
कतमे एकादस ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं,
मेत्ताचेतोविमुत्ति, करुणाचेतोविमुत्ति, मुदिताचेतोविमुत्ति, उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति, आकासाणञ्चायतनं, विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्जा-
यतनं - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे एकादस धम्मा
भावेतब्बा" ति ।

२- १०. "रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा" ति ।

११-१७०. "दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उपनाहस्स
... भवस्स ... पळासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... 20
साठेय्यस्स ... धम्मस्स ... सारम्मस्स ... भानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय ... पे०... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा" ति ।

इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू मगवतो भासितं 25
अभिनन्दुं ति ।

रागपेय्यालं निष्ठितं ।

वित्तसपदानं

अनुवकमणिका

अ

अकण्टका, अरहन्तौ	२०७
अकनिट्टगामी	२६
अकुसलकम्मपथा, दस	३१६
अकुसलानं धम्मामं समापत्ति	२७३
अकुसलं, कतमं	२६७, ३२६
अनकीयनी, पुरिसपुग्गलो	१६८
अजितो, परिब्बाजको	२८७
अञ्जनवने, भिगदाये	६६
अट्टकनागरो, गहपति	३८४, ३८७, ३८८
अट्ट, अभिभायतकानि	१४६
— पुरिसपुग्गला	४७
— लोकाधम्मा	१४१
अट्टानं, कतमं	३२२
अत्तपनीयौ, धम्मौ	२६८, ३२७
अत्थो, कतमो	२८१, २६७, ३०८, ३२६
अयम्मचरियाक्सिमचरियाहेतु	३४६
अधम्मो, अदिन्नादान	३११
— अभिञ्जा	३१२
— कतमो	२८१, २६७, ३२६
— कामेमुनिञ्जाचारो	३११
— पाणातिपातो	३११
— पिगुणा वाचा	३११
— कफसा वाचा	३१२
— व्यापादी	३१२
— मिच्छाभ्राजीवी	२८२
— मिच्छाकम्मान्तो	२८१
— मिच्छाञ्जाणं	२८२
— मिच्छाविट्ठि	२८१, ३१२
— मिच्छावाचा	२८१
— मिच्छावायामी	२८२
— मिच्छाविमुत्ति	२८२
— मिच्छासङ्कुप्पो	२८१
अ०४-५१	

अधम्मो, मिच्छासति	२८२
— मिच्छासमाधि	२८२
— मुत्तावादो	३११
— सम्फप्पलानी	३१२
अधिपञ्जाधम्मविपस्सना	११
अनत्तसञ्जा, कतमा	१८६
अनत्थो, कतमो	२८१, २६७, ३०८, ३२६
अनभिरति, सुखा	१६६
अनरियो, धम्मो	२६७, ३२६
— मग्गो	२६६, ३२६
अनवज्जयस	१२, १३
अनवज्जो, धम्मो	३२७
अनायापिण्डकस्स आरामे, जेतवने	३, ६, २०, २४, ३४, ६६, ११८, १३७, १४०, १६६, १७२, १८४, २०१, २०२, २०४, २०६, २४१, २४८, ३४७
अनायापिण्डको, गहपति	३४, ४६, २४१, २४६, २४०, २४१
अनासवो, धम्मो	३२७
अनिच्चसञ्जा, कतमा	१८६
अनुपनाही, पुरिसपुग्गलो	१६८
अनुपुब्बनिरोधा, नव	४६
अनुपुब्बनिरोधो	६०
अनुपुब्बवस्तदि	६०
अनुपुब्बविहारस्तभापत्तियो, नव	४०, ४४
अनुपुब्बविहार, नव	४०
अनुपुब्बा धम्मा, दस	२६४
अनुत्सरित्थो, धम्मो	३०१, ३३१
अनोत्तमो, पुरिसपुग्गलो	१६७
अन्तरापारिनिब्बानी	२६
अन्ववगस्मि	१०६
अपचयगामी, धम्मो	२६६, ३२८
अपरिहानधम्मो, पुग्गलो	१८०, १८१
अपिच्छो, पुरिसपुग्गलो	१६८

व्यापादेतव्यो, धम्मी	३३०	असप्पुरिसवम्मी	३००, ३२६
अह्वचारी, इसिदत्तो	२०६, २१०	असप्पुरिससेवो	१६०
अभयपरतो	८६	असाधु, कतमं	२६७, ३२५
अभयं	८६	असुभसञ्जा, कतमा	१८६
अभिभायतनानि, अट्ट	१४६	असेसा, सम्मादिट्ठि	२८०
अभिभापतनं, अट्टमं	१४८	— सम्मावाषा	२८०
— चतुर्यं	१४७	— सम्माविभूति	२८०
— छट्ठं	१४७	— सम्मासति	२८०
— दुतियं	१४६	असेसिगा धम्मा, दस	२८०
— सत्तिमं	१४६	असेलो, सम्माभाजीवो	२८०
— पञ्चमं	१४७	— सम्माकम्पन्तो	२८०
— षष्ठं	१४६	— सम्मावायामो	२८०
— सप्तमं	१४७	— सम्मासङ्गुप्पी	२८०
अभिरति, सुखा	१६६	— सम्मासमाधि	२८०
अमत्तप्पत्तो	८६	असेलं, सम्माज्जाण	२८०
अमत्तं	८६	अस्सखजुद्धा, तयो	३६
अयोनिस्सो मनसिका रो	१८६, १६२	अम्मदिदय, साहार	१६०, १६६
अरहत सांच्यहातुं	२६६	अस्सढो, पुरिसपुगलो	१६७, १६६
अरहन्तो, अण्डका	२०७	अस्सपरस्ता, तयो	४०
— निकण्डका	२०७	अहिस्सिको, पुरिसपुगलो	१६७
अरियस्स विनये पच्चोरोहणी	२६१, ३०५		
— सोषेय्यं	३१६		
अरिया, पच्चोरोहणी	२६१, ३०५, ३०६	आ	
अरियो, धम्मी	२६७, ३२६	आकासकसिणं	१३५
— मागो	२६६, ३२६	आकाशानञ्जायतनमञ्जा	५२
अरियं, धोवन	२७५	आकाशानञ्जायतनं	६७
— वमसं	२७८, २७६	आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा	५३
— विरेचनं	२७६, २७७	आकिञ्चञ्जायतनं	६७
अरूपरागी	६३, ११२	आघातपटिविनया, दस	२११
अवन्तीसु विहरति, महाकच्चानी	१३५	— नव	४६
अविज्जा	६३, ११२, ११२, २७३	आघातवत्पूनि, दस	२१६
— साहारा	१८६	— नव	४६
अविष्पटिगारो, किमत्तिवर्गो	६६	आचयगामी, धम्मी	२६८, ३२७, ३२८
— पार्माज्जत्थो	३५७	आजानीपप्तापितं वय	३६८
अविहारदा, उपासिका	३३७	आदीनवसञ्जा, कतमा	१८६
अवेचवप्परादा	१६५	आनन्दो, आमस्सा	२१, ६५, ७४, ७५, ६६, १०३-१०५, १५८, १८८, २०६, २२०, ३६२, ३६५, ३६६, ३८४
अपाट्ठापरिनिष्ठापी	२६	आनाशानस्यति	१८८
अगता सम्मज्ज	१८६, १६२	आनिर्गंगा, पञ्च	११, १२
अगदम्मस्सवन्	१६०	आणोनियं	१३५
अण्डम्मो, पानयी	३००		

प्रायस्मा भ्रानन्दो ('भ्रानन्दो प्रायस्मा' ति पदं दृष्टव्यं)

- उदायी	५४
- उपचालो	२०६
- उपालि	१५४, १५६
- कटिस्तहो	२०६
- कठिम्भो	२०६
- कुक्कुटो	२०६
- गिरिमानन्दो	१८५
- चन्द्रिकापुस्तो	४३, ४४
- चालो	२०६
- मन्दको	६, १०
- निकटो	२०६
- पुण्णयी	२२२
- महाकञ्चानो	१३५, ३१०
- महाकस्तपी	२२६
- महाचन्द्रो	१३१, २२५
- महामोगल्लानो	२१, २२३
- मेधियो	६, ७
- माह्नो	२१६
- सडो	३६७
- समिद्धि	३०
- सात्पुत्तो	१४, २०, २१, २४, २५, २७, ३०, ४३, ५४, १०२, १०५, १७४, १८०, १६५, १६६, २३६, ३६५
- सुभूति	३७६
भारद्विचिरो, पुरिसपुगलो	१६८
भाराधना, नो विराधना	२७१
भावासमच्छादित्य	६३
भासवानं धायाम धम्मा, दस	२६३
भासेवितम्भो धम्मो, कतमी	३०१, ३३०
भाहारा धम्मा, दस	२०८

इ

इच्छा, पापिका	१३०
इच्छादा, चत्तारो	६७
इच्छादो, चित्तसमाधिपधानमह्वारसमप्राप्तं	६७
- सन्दर्भमाधिपधानमह्वारसमप्राप्तं	६६
- विरियममाधिपधानमह्वारसमप्राप्तं	६६
- वीर्यसागमाधिपधानमह्वारसमप्राप्तं	६७

इद्विविधं

इन्द्रियमग्नवरो	५६, २६०
इन्द्रियमग्नवरो	१८६, १६२
इन्द्रियमग्नवरो	१६१, १६४
इमिदतो, भ्रष्टाचारी	२०६, २१०
इस्मा, पापिका	१३०

उ

उत्तमपुरिमो	१११
उत्तियो, परिव्याजगो	२५५
उदायी, प्रायस्मा	५४
उदञ्चकुक्कुच्चनीयरणं	६१
उदञ्च	६३, ११२
उदतो, पुगलो	२१३
उदम्भागियाति संवीजनानि, पञ्च	६३
उदंमंतो	२६
उपचालो प्रायस्मा	२०६
उपनिममप्यपी	३६०
उपहृच्चपरिनिम्बायी	२६
उपादानवसन्धा, पञ्च	६२
उपालि, प्रायस्मा	१५४, १५६
उपासकस्स सुदत्तस्स पुत्तो, सडो	३७६
उपासना, कन जूलका	१४२, १४५
उपासिका, अविस्तरदा	३३७
- दसहि धम्मेहि ममप्रागता	३३७
- मिगसासा	२०६, २१३
- विस्तरदा	३३८
उपेक्खासम्भोज्याहो	२७१
उपोसयो, नवहि धम्मेहि ममप्रागता	३३
उपादेतम्भो, धम्मो	३००, ३३०
उभयोभागविमुत्तो	८६, ८७
उरुवेतवणं, मल्लानं निगणो	७४

ए

एवन्नुत्तमा, निरया	३३८, ३३६
एवन्तनिम्बिदाम धम्मा, दस	२६५, २६६
एवन्तमुत्ता, मग्गा	३३६
एववीदी	२६
एवादम, धम्मा	३६६

ओ

ओत्तरी, पुरिसपुगलो	१६८
--------------------	-----

श्रोतावतिर्ण	१३५	कण्ठो, मग्गो	३२६
श्रोतपातिगो	६४	रति भिक्खुनो वत्तानि	२४०
श्रोतम्यागियानि संयोजनानि, पञ्च २६, ४०, ६२, ३८५, ३८७	२०६, ३०६	वत्थो, भिक्खु	२२५
श्रोतिस्मं तीरं	३०६	कयावत्थूनि, दस	२०२
— अदिप्रादानं	३०६	कपिलवत्थुरिम, निग्रोधारामे	१६४, ३७१, ३७४, ३७७
— अभिज्ञा	३०७	कम्मदायादा, सत्ता	३३६, ३४०
— काममुमिच्छाचारो	३०७	कम्मारपुत्तो, चुन्दो	३१६, ३२१
— पाणातिपातो	३०६	कम्मं, धपरिपक्ववेदनिय	२८
— पिमुणा वाचा	३०७	— अणवेदनियं	२८
— फहसा वाचा	३०७	— अवेदनियं	२६
— व्यापादो	३०७	— दिट्ठकम्मवेदनियं	२६
— मिच्छाभाजीवो	२८६	— परिपक्ववेदनिय	२८
— मिच्छाकम्मन्तो	२८६	— बहुवेदनियं	२८
— मिच्छाव्याण	२८६	— वेदनियं	२६
— मिच्छादिट्ठि	२८६, ३०७	— सम्भरायवेदनियं	२७, २८
— मिच्छावाचा	२८६	— सुखवेदनियं	२८
— मिच्छावायामो	२८६	कलन्दकतिवाये, वैल्लवने	४३, ४४, २२६
— मिच्छाविमुत्ति	२८६	कल्याणमिसी, पुरिसपुग्गलो	१६८
— मिच्छासङ्कप्पो	२८६	कतिपायत्तनानि, दस	१३५, १४६
— मिच्छासमाधि	२८६	कत्तपपो, पूरणो	६७
— मुसावादो	३०७	कळिम्मो, आयस्मा	२०६
— सम्कल्पलापो	३०७	कावो, वसहिं असद्वम्मेहि समन्नागतो	२१८
फ		काममुणा, पञ्च	५४, ६८, ६२
कजङ्गलायं विहरति, भगवा	१४२	कामच्छन्दलीवरण	६२
कटिस्सहो, आयस्मा	२०६	कामच्छन्दो	६३, १११
कण्टको, अमुभनिमित्तानुयीयो	२०७	कामभोगी	२४१
— चतुत्यस्स ज्ञानस्स...	२०७	कामवितक्को	७
— ततियस्स ज्ञानस्स...	२०७	कायकम्मन्तसन्दोसम्यापत्ति, तिविधा	७
— दुतियस्स ज्ञानस्स...	२०७	कायकम्मन्तसम्पत्ति, तिविधा	३४३, ३४४, ३४६
— दोसो	२०७	कायसक्खि	८५, ८६
— पठमस्स ज्ञानस्स...	२०७	कायेन, अथम्मचरियाविसमचरिया, तिविधा	३४६
— मातुगामपचारो	२०७	— असोचेय्य तिविध	३१७
— मोहो	२०७	— धम्मचरियासमचरिया, तिविधा	३५०
— विसुक्कदस्सन्	२०७	— सोचेय्यं, तिविधं	३१६
— वेदना	२०७	कालेन धम्मज्ञानच्छाद्य, चतुर्थो आनिसंसो	१२
— सङ्गणिकाराभता	२०७	— ततियो आनिसंसो	१२
— सञ्ज्ञा	२०७	— दुतियो आनिसंसो	१२
कण्हमग्गो, कतमो	३००	— पञ्च आनिसंसा	१२
		— पञ्चमो आनिससो	१२
		— षष्ठो आनिससो	११

नानेन यम्मस्सयने, चतुर्थो आनिसंसो	१२	गहपति, अट्टकनागरो	३८४, ३८७
- ततियो आनिसंसो	१२	- अनायपिण्डिको	३५, २४१, २४६, २५०, २५१
- दुतियो आनिसंसो	१२	- तपुस्सो	७४, ७५
- पञ्च आनिसंसा	१२	- वज्जियमाहिती	२५२, २५५
- पञ्चमो आनिरांसो	१२	गामनिगमो, दुविषेन वेदितव्यो	१४, १७
- षष्ठो आनिसंसो	११	गिज्झकूटे, पव्यते	१७, १८
किमिकाळाय, नदिया	६	गिज्झकावसये, नातिवे	३६७
कुक्कुटारामो	३८४	गिरिव्वजे, राजगहे	१७, १६
कुक्कुटो, आयस्मा	२०६	गिरिमानन्दो, आयस्मा	१८५
कुलमच्छरियं	६३	गोपात्तको, एकादसहि अज्जेहि समन्नागतो	३८८, ३६१, ३६७
कुलं, नवहि अज्जेहि समन्नागतं	३३		
कुमलानि सीलानि, किमरिययानि	३५७		
- अविष्वटिसारत्थानि	६६, ३५७	घ	
कुमलानं धम्मानं समापत्ति	२७३	घटिक	२६४
कुसलेसु धम्मेषु ठिति	१७५	घोसितारामे	६५, ८३
- बुद्धि	१७५	घ	
- हानि	१७५		
कुसलं, फलमं	२६७, ३२७	चतस्सी, पटिपदा	१४८
कुसिनारायं विहरति, भगवा	१६१	- सञ्ज्ञा	१४८
कुसीतो, पुरिसपुगलो	१६८	चतुर्थं, सानं	५८, ६७, १५२
कुदागारत्तालायं, महावने	१६७	चतुर्विधा, वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति	३४१, ३४५
कुवली	१११	- वचीकम्मन्तसम्पत्ति	३४३
कुक्कुटो, परिव्वाजको	२५८	- वाचाय अयम्मचरियाविसमचारिया	३४६
कुकातिको, भिक्खु	२३६, २३७	- धम्मचरियाममचरिया	३५०
कुपनी, पुगलो	२१२	चतुर्विधं, वाचाय सोबेय्यं	३१६, ३२०
- पुरिसपुगलो	१६८	चतुसु, आहारेसु	१४०
कुलकुली	२६, १६५	चतुहि सीतापत्तियज्जेहि समन्नागतो	४६, २४७
कुसन्धियं विहरति, भगवा	६५, ८३	चत्तारि, पुरिसपुगानि	४७
कुससानं निगमो, मल्लगानं	१६७	- महाराजसहस्रानि	१४५
कुसलेसु चारित्तं चरमानो, भगवा	१६७	- महासमुद्गहस्रानि	१४५
		चत्तारो, इदिपादा	६७
		- उपनिस्माय	५
		- धम्मा	६
		- गतिगद्वाना	६१, ६३, ६५, १६१, १६४
सल्लुङ्गसायित	२६७	चन्द्रिकापुत्तो, आयस्मा	४३, ४४
सेमप्यतो	८६	चम्पार्यं विहरति, भगवा	२१६, २५२
सेमं	८६	चानुम्महायजिवा, देवा	३७४
		चानिकोपम्वो	६
		चासिदानं विहरति, भगवा	६
गम्माय, पोत्तरणिगा सीरे	२१६, २५२	चाती, आयस्मा	२६०
गतिपि, पञ्च	६३		

चिह्नगुलिकं	२६४
चीवरकर्म	३७१, ३७७
चुन्दो, कम्मारपुत्तो	३१६, ३२१
चेतमोविनिबन्धो, पञ्च	६४, ६६, ६७
चेतमोविनिबन्धो, चतुर्थो	६४
- ततियो	६४
- दुतियो	६४
- पञ्चमो	६४
- षष्ठो	६४
चेतीमु बिहरति, सहजातिषं	१३१, २२४
चेतीलीला, पञ्च	६३, ११३
चेतीलीलो, चतुर्थो	६४
- ततियो	६४
- दुतियो	६४
- पञ्चमो	६४
- षष्ठो	६३
चेतोविमुत्तिया, चतुर्थो घम्मो	८
- ततियो घम्मो	८
- दुतियो घम्मो	८
- पञ्चमो घम्मो	८
- षष्ठो घम्मो	८
छ	
छ घम्मा	३७२
छगु भज्जति केमु भावतनेमु	१४०
ज	
जटिलवागवा, भिनत्तुनी	६६
जनपदपदेनी, दुषियेन वेदिनश्चो	१५, १७
जानुगुणी, ज्ञाहणी	२६०, २८१, ३०३, ३२१
जेत्तपने, भनापनिष्ठवग्ग भावये ('भनापनिष्ठवग्ग भावये' नि पदं दृष्टव्यं)	
जेत्तपनं	३४
झ	
झाननं, चतुर्थं	१४२
झानं, चतुर्थं	४८
- ततियं	४८
- दुतियं	४८
- पञ्चमं	४८

ठ	
ठानानि, तीणि	३८
ठानं, कतमं	३२२
त	
तण्हामूलका घम्मा, नव	४१
ततियं, झानं	५८, ६७, २६८, ३८५
तनुत्तरि, देवा	३७४
तयागवी, दसहि घम्मेहि निस्मटो	२२०
तदङ्गनिब्धानं	८८
तपनीयो, घम्मो	२६८, ३२७
तपुत्तो, गहपति	७४, ७५
तरोदारामे, राजगहे	२५७
तयो, भस्सल्लुच्छा	३६
- भस्सपरस्सा	४०
- घम्मा	२१४
- पुरिसल्लुच्छा	३६
- पुरिसपरस्सा	४०, ४१
तावतिमा, देवा	३७४
तिकिच्छवा, विरेचनं देन्ति	२७६
तिम्बरागो, पुग्गवो	२१२
तिरब्धानयोनिक्क, सत्ता	३३८
तिरब्धानयोनि, संगणजाति	३३८, ३३९
तिविषा, बायकम्मन्तसन्दोताम्मापति	३४१
- बायकम्मन्तगम्माति	३४३, ३४४
- बायेन अपम्मभरियाविगमभरिया	३४९
- घम्मभरियागमभरिया	३४९
- मनसा अपम्मभरियाविगमभरिया	३५०
- घम्मभरियागमभरिया	३५०
- मनोरम्मन्तगम्मन्तगम्माति	३४१, ३४२
तिविषं, धदिप्रादानं	३१५
- धमिगतं	३१५
- नामेमुभिष्साचारं	३१५
- नामेन भगोपेम्भं	३१७
- मापेम्भं	३१९
- पाणात्रियारं	३१५
- निमुक्कवारं	३१५
- पदमवारं	३१५
- ध्यानादं	३१५

तिविधं मनसा असोचेय्यं	३१८	दस धम्मा, परिपन्था	२०७
— सोचेय्यं	३१६, ३२०	— परियोदाता	२६४
— मिच्छादिदिट्ठि	३१५	— भावेतब्बा	३५५, ५३६
— मुसावाद	३१५	— महप्फला	२६४, २६५
— वाचाय असोचेय्यं	३१७	— मोहविनयपरियोसाना	२६५
— सोचेय्यं	३१६, ३२०	— रागविनयपरियोसाना	२६४, २६५
— सम्पत्तापं	३१५	— सरीरट्ठा	१६६
तिस्सो, विज्जा	२७०, २७१	— सारणीया	१६६, १७१
— वेदना	१३६	— निज्जरवत्थुनि	२७३, २७५
— समणसज्ज्या	२७०	— पातिमोक्खट्ठपना	१५४
तीणि, ठानानि	३८	— पासंसानि, ठानानि	२०३
— दुक्खरितानि	१८६, १८९	— पुगला	११६, ११७, २१०
— सुक्खरितानि	१६१, १६४	— भिक्खुनी बलानि	२४०
— सयोजनानि	२६	— मिच्छता	२६६
पुरु, पच्चेन्नह्या	२३७	— वड्डियो	२०८
तुमिता, देवा	३७४	— विवादमूलानि	१६०
तैजोवसिणं	१३५	— राज्ञा	१८३, १८५
		— सम्मत्ता	२६६
धीनमिद्धनीवरणं	६१	— सयोजनानि	१११, ११२
		दससो गहपति, अट्टकनामरो	३८४, ३८७, ३८८
		दिट्ठधम्मनिम्बानं	८८
दक्षिणेणु जनपदेणु, धीवनं	२७५	दिट्ठि, पापिका	२७२
दस, अकुसलकम्मपथा	१४१, ३१६	— भट्टिका	२७२, २७३
— अत्यक्खे पटिक्ख	१५४	दुक्खनिरोधगामिनी, पटिपदा	३०
— असेसिथा धम्मा	२८०	दुक्खनिरोपी	३०
— आघातपटिविनया	२१६	दुक्खविपाको, धम्मो	२६६, ३२८
— आघातधत्थूनि	२१६	दुक्खसमुदयो, धम्मो	३०
— आवीनया, राजन्तेपुरप्पवेसने	१६३	दुक्खदोषो, धम्मो	२६६, ३२८
— कयावत्थूनि	२०२	दुक्खं	३०, १६६
— कसिणायतनानि	१३५, १४६	दुक्खरितानि, तीणि	१६२
— कामभोगी	२४१	दुतिथं, ज्ञान	५८, ६७, २६८
— धम्मा, अनुपपन्ना	२६४	दुप्पज्जो, पुरिसपुगलो	१६८
— आसवान खयाय	२६३	दुविधेन वदामि, नामनिगम	१४, १७, १७८, १७९
— आहारा	२०८	— चीवर	१४, १६, १७८
— एकन्तनिध्वदाय	२६५, २६६	— जनपदपदेम	१४, १६, १७८, १७९
— दोसविनयपरियोसाना	२६५	— पिण्डपान	१४, १६, १७८
— नायकरणा	११७-११६	— पुग्गनं	१४, १५, १७८, १७९
— निद्धमनीया	२७६	— मेनामनं	१४, १६, १७८, १७९
— पम्भजितेन अभिण्णं पञ्चवेकित्तव्वा	१६८	दुम्मीतो, पुग्गनी	२१०, २११
		देवदत्तो	५४

धम्मो, सम्माविमुत्ति

- सम्मासङ्कुप्पो

- सम्मासति

- सम्मासमाधि

- सावज्जो

- सासवो

- सुखविपाको

- सुखुद्रयो

धोवनं, ग्रियं

- दक्खिणेषु जनपदेषु

न

न अनुस्सरितव्वो, धम्मो

न आसेवितव्वो, धम्मो

न उप्पादेतव्वो, धम्मो

न बहुलीकातव्वो, धम्मो

न भावेतव्वो, धम्मो

न सच्चिकातव्वो, धम्मो

नदिया, किमिकाळाव

नन्दियो, सबको

नव, अनुपुब्बनिरोधा

- अनुपुब्बविहारसमापत्तियो

- अनुपुब्बविहारा

- आघातपोटिवत्थूनि

- आघातपोटिविनया

- ठानानि

- सप्तामूलका, धम्मा

- धम्मा

- पुगला

- सञ्जा

- सत्तावासा

नळकपाने, पलासवने

- विहरति, भगवा

नळकपानं, कोसलानं निगमो

नाटपुत्तो, निगण्ठो

नातिके, गिञ्जकावसये

- विहरति, भगवा

नायकरणा धम्मा, दस

नासेवितव्वो, धम्मो

नालकगामगे, भगवेषु

अ०४-५२

२८२

२८१

२८२

२८२

२६८, ३२७

२६८, ३२७

२६६, ३२८

२६६, ३२८

२७५

२७५

निरटो, धायत्मा

निकाण्टया, ग्रहरन्तो

निगण्ठा, अतुवकमपरवम्भवा

- अनोत्तपिनो

- अतप्पुरिमसम्मत्तिनो

- अत्सद्धा

- ग्रहिरिका

- कुहका

- दसहि धम्मेहि समन्नागता

- दुप्पटिनिस्तागिनो

- दुस्सोला

- पापमिता

- पापिच्छा

- सन्दिट्ठिपरामासा

निगण्ठो, नाटपुत्तो

निग्रोवारामे, कपिलवत्थुस्मि

निज्जरवत्थूनि, दस

निट्ठं गता

निदमनीया धम्मा, दस

निब्बानं

- सन्दिट्ठिक

निब्बिदा, विरागत्या

निव्विदाविरागो, विमुत्तिञ्जाणवरसनत्थो

निम्मानरतिनो, देवा

निरया, एकन्तदुक्खा

निरयो, पदुमो

निरासवो, धम्मो

निरोधसञ्जा, कतमा

निरोधो

नित्सयसम्पन्नो, भिक्खु

नीलकसिण

नीवरणा, पञ्च

नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा

नेवसञ्जानासञ्जायतन

प

पञ्चेरुद्रहा, धुरु

पज्जोरोहणी, ग्रियविनये

- ग्रिया

२०६

२०७

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

२१८

६७

१६५, ३७१,

३७५, ३७७

२७३, २७५

१६५

२७६

६१, ६२, ६४, ६८

८७

३५८

१००

३७१

३३८, ३३९

२३८

३२७

१८७

६०

५

१३५

६१, १६२

५३

६७

२३७

२६१, ३०५

२६३, ३०५, ३०६

भिक्षु, वणं पटिच्छादेता

- विनयधरो ३६१
- विसारदो १०७
- वीथि जानाति १०७
- सङ्गे न कङ्कति ३६२
- सचित्तपरिपायकुसलो ११४
- सठो १४२, १४५
- सतिमा २३२
- सत्ते पस्सति ११८
- सढो ३८१
- सन्तुट्ठो १०७
- सत्रह्वाचारीनं न पटिसन्धारको ११८, १२०
- सत्रह्वाचारीसु न कुपितो २३२
- सावसेसढोही २३४
- सिक्खलाकामो ११४
- सिक्खलाय न कङ्कति ३६२
- सीलवा २३३
- सुवचो ११४

भिक्षुना, उपसम्पादेतब्बो

- निस्सपो दातब्बो

- सामणेरो पेसतब्बो

भिक्षुनी, कज्झलिका

- जटिलवामिका

भिक्षुनी बलानि, कति

- दस

भिक्षू, घेरा

न

मगधेसु विहरति, आयरमा सारिपुत्तो

मगो, अनरियो

- अनरियो

- कण्डो

- मुक्को

मच्छरियानि, पञ्च

मनसा अयम्मचरिमाविसमचरिया, तिविधा

- यतोचेय्यं, तिविधं

- सोजेय्यं, तिविधं

मनोक्कमत्तसन्दोसव्यापत्ति, तिविधा

३६१	मल्लानं निगमो, उरुवेलकणं	७४
१०७	मल्लेसु विहरति, भगवा	७४
१०७	महण्फला धम्मा, दस	२६४, २६५
३६२	महाकच्चानी, आयरमा	१३५, ३१०
११४	महाकस्सपो, आयरमा	२२६
१४२, १४५	महाकोट्ठितो, आयरमा	२७
२३२	महाचुन्दो, आयरमा	२२५
११८	महानामो, सक्को	३७२
३८१	महात्रह्वा	१४५
१०७	महामोगल्लानो, आयरमा	२१, २२३
११८, १२०	महावने, कूटागारसासार्यं	१६७, २०६
२३२	मातुगामो, दसहि धम्मेहि समन्नागतो	३३७
२३४	मानो	६३, ११२
११४	मिगदाये, अञ्जनवने	६६
३६२	मिगसाला, उपासिका	२०६, २१३
२३३	मिच्छता, दस	२६६
११४	मिच्छादिट्ठिको, पुरिसपुगलो	१६८
१०७, ३८०	मेवियो, आयरमा	६, ७
११७, ११८, ३८०	मोक्खचिक	२६४
१४५	मोरनिवापे, परिव्वाजकारामे	३७०
१४६	मोहविनयपरियोसाना धम्मा, दस	२६५

य

यथाभूतं निक्खितो एव निरये,	
चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो	३५३,
	३५४
- तिसाय धम्मेहि समन्नागतो	३५२
- दसहि धम्मेहि समन्नागतो	३५०
- बीसतिया धम्मेहि समन्नागतो	३५१

यथाभूतं निक्खितो एवं सग्गे,	
चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो	३५४
- तिसाय धम्मेहि समन्नागतो	३५२, ३५३
- दसहि धम्मेहि समन्नागतो	३५१
- बीसतिया धम्मेहि समन्नागतो	३५१

यथामूतज्जाणदस्सन, निच्चिदत्थं	३५८
- निच्चिदाविरागत्थं	१००

यामा, देवा	३७४
योनिंसी मनसिकारो	१६४

र

रथकं	२६४
------	-----

भिक्षु, वणं पटिच्छादेता

- विनयपरो ३६१
- विसारदो १०७
- वीरिय जानाति १०७
- सङ्गे न कल्लति ३६२
- सचित्तपरियायकुसलो ११४
- सठो १४२, १४५
- सतिमा २३२
- सत्ते पस्सति ११८
- सद्धो ३८१
- सन्तुट्ठो १०७
- सन्नह्वचारीनं न पटिसन्यारको ११८, १२०
- सन्नह्वचारीसु न कुपितो - पटिसन्यारको २३२
- सावसेसदोही २३४
- सिकलाकामो ११४
- सिकलाय न कल्लति ३६२
- सीलवा २३३
- सुवचो ११४

भिक्षुना, उपसम्पादेतब्धो
- निस्समो दातब्धो
- सामणेरो पेसेतब्धो

भिक्षुनी, कज्जलिका
- जटिलवासिका

भिक्षुनो बलानि, कति
- दस

भिक्षू, घेरा

म

- मगनेसु विहरति, आयस्मा सारिपुत्तो १६५, १६६
- मगो, अनरियो २६६, ३२६
- अनरियो २६६, ३२६
- कण्हो ३२६
- सुवको ३२६
- मच्छरियानि, पञ्च ६३
- मनसा अघम्मचरियाविसमचरिया, तिविषा ३५०
- असोवेय्यं, तिविषं ३१६-३२१
- सोवेय्यं, तिविष ३४१, ३४२
- मनोकम्मत्तसन्दोसव्यापत्ति, तिविषा ३४६

मल्लानं निगमो, उरुवेलकप्पं	७४
मल्लेसु विहरति, भगवा	७४
महप्फला धम्मा, दस	२६४, २६५
महाकच्चानो, आयस्मा	१३५, ३१०
महाकस्सपो, आयस्मा	२२६
महाकोट्ठितो, आयस्मा	२७
महानुन्दो, आयस्मा	२२५
महानामो, सबको	३७२
महाब्रह्मा	१४५
महामोगल्लानो, आयस्मा	२१, २२३
महावने, कूटागारसासायं	१६७, २०६
मातुगामो, दसहि धम्मेहि समन्नागतो	३३७
मानो	६३, ११२
मिगदाये, अञ्जनवने	६६
मिगसात्ता, उपासिका	२०६, २१३
मिच्छता, दस	२६६
मिच्छादिट्ठिको, पुरिसपुगलो	१६८
मोघियो, आयस्मा	६, ७
मोक्खचिकं	२६४
मोरनिवापे, परिज्वाजकाराने	३७०
मोहविनयपरियोसाना धम्मा, दस	२६५

य

ययामत्तं निक्खितो एवं निरये,
चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो ३५३,
३५४
- तिसाय धम्मेहि समन्नागतो ३५२
- दसहि धम्मेहि समन्नागतो ३५०
- वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो ३५१
ययामत्तं निक्खितो एवं सण्णे,

चत्तारीसाय धम्मेहि समन्नागतो ३५४
- तिसाय धम्मेहि समन्नागतो ३५२, ३५३
- दसहि धम्मेहि समन्नागतो ३५१
- वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो ३५१
ययामूतञ्जाणदस्सनं, निज्जिदत्त
- निज्जिदाविरागत्त ३५८

यामा, देवा १००
योनिस्सो मनसिकारो ३७४
१६४

र

रथक

सङ्गाहवन	१२, १३	सप्पुरिससंवेवो	१६१, १६४
सङ्गभेदो	१५७	सव्वलोके अनभिरतसञ्जा	१८७
सङ्गसामणी	१५७, १५८	सव्वसद्दारेसु अनिच्छासञ्जा	१८८
सचित्तपरियापकुसलो, भिवखु	१७२	सव्वे धम्मा, समतो गवा	१८४
सच्छिद्रकतव्वो, धम्मा	३०२	— किञ्चाधिपतेय्या	१८३
सञ्चेतनिकानि, कम्मानि	३४३, ३४५	— किञ्जतरा	१८४
सञ्जा, चतरसो	१४८	— किञ्चोगवा	१८४
— दस	१८२	— किप्पमुखा	१८२
— नव	३२	— किपरियोमाना	१८४
सञ्जावेदयितनिरोधो	६७	— किमूलाव	१८३
सञ्जुपादानफलथो	६२	— किसमुदया	१८३
सविपट्ठाना, चत्तारो	६१-६३, ६५, १६१, १६४	— किसमोसरणा	१८३
सतिसम्पज्झा	१६१, १६४	— कितम्भया	१८३
सतिसम्बोद्धि	२७०, २७१	— छन्दमूलका	१८४
सतनवत्तुपरमो	२७	— निम्मानपरिपोसणा	१८४
सत्त, धम्मा	२७०	— पञ्चुत्तरा	१८४
— बौज्जङ्गा	१६१, २७०	— फस्ससमुदया	१८४
— साहारा	१६४	— मनसिकारमम्भवा	१८४
— विञ्जाणद्वितीयो	१४१	— विमृत्तिसारा	१८४
सत्ता, ग्रामस्सरसवत्तनिका	१४५	— वेदनासमोसरणा	१८४
— तिरञ्चानयोनिक्का	३३८	— सताधिपतेय्या	१८४
सत्तावात्ता, नय	४२	— समाधिप्पमुखा	१८४
सत्तावात्तो, छट्ठमो	४२	समपमञ्जा, तिस्रो	२७०
— चतुत्थो	४२	समणो, योतमो	२४६
— छट्ठो	४२	समाधि, यथाभूतञ्जाणदस्सतत्थो	६६, ३५७
— छवियो	४२	— यथाभूतञ्जाणदस्सनानिससो	६६, ३५७
— दुत्थियो	४२	समाधिसम्बोद्धाङ्गो	२७१
— पञ्चमी	४२	समिद्धि, मायस्मा	३०
— पठमो	४२	सम्बाधो	८४, ८५
— सत्तमो	४२	सम्बोधिपविसकान धम्मानं, चतुत्थो उपनिसा	४
सद्धम्मरसवन, साहार	१६४	— वतिया उपनिसा	४
सद्धम्मा, कठमो	३००, ३२६	— दुत्थिया उपनिसा	४
सद्धा	१६१	— पञ्चमी उपनिसा	४
सद्धो, धायस्मा	३६७	— पठमा उपनिसा	३
सद्धो, पुरिसपुगलो	१६८, १६९	सम्भत्ता, दस	२६६
— भिवखु	२२२	सम्भप्पवाना, चत्तारो	६६
सनट्ठकुमारिन, ब्रह्मना	३७१	सम्मादिट्ठिको, पुरिमपुगलो	१६८
सन्दिट्ठिको, धम्मा	८७	सरीरट्ठा धम्मा, दस	१६६
सन्दिट्ठिक, निम्मान	८७	ससहारापरिनिम्मायी	२६
सप्पुरिसधम्मो, कठमो	३००, ३३०	सहम्पति, ब्रह्मा	२४८

सङ्गाह्यलं	१२, १३	मप्पुरिसससेवो	१६१, १६४
सङ्गभेदो	१५७	सव्यलोके भ्रमभिरतमञ्जा	१८७
सङ्घसामग्री	१५७, १५८	सव्यराह्वारेषु भ्रमिच्छासञ्जा	१८८
सचित्तपरियायकुसलो, भिवरु	१७२	सव्ये धम्मा, भ्रमनोगथा	१८४
सच्छिद्रातव्यो, धम्मो	३०२	- किम्माधिपतेय्या	१८३
सञ्चेतनिकानि, कम्मनि	३४३, ३४५	- किञ्जतरा	१८४
सञ्जा, चतस्सो	१४८	- किम्भोगथा	१८४
- दय	१८३	- किपमुत्ता	१८३
- नव	३२	- किपरियोमाना	१८४
सञ्जावेदधितनिरोधो	६७	- किमूलका	१८३
सञ्जुपादानकखण्डो	६२	- किस्समुदया	१८३
सत्तिपट्टाना, चत्तारो	६१-६३, ६५, १६१, १६४	- किस्समोसरणा	१८३
सतिसम्पजञ्जं	१६१, १६४	- किस्सम्भवा	१८३
सतिसम्बोज्जङ्गो	२७०, २७१	- छन्दमूलका	१८४
सत्तकलत्तुपरमो	२७	- निव्वानपरियोसाना	१८४
सत्त, धम्मा	२७०	- पञ्चुत्तरा	१८४
- बोज्जङ्गा	१६१, २७०	- फस्ससमुदया	१८४
- साहारा	१६४	- मनसिकारसम्भवा	१८४
- विञ्जाणद्वितियो	१४१	- विमुत्तिस्सारा	१८४
सत्ता, आभस्ससंवतनिका	१४५	- वेदनासमोसरणा	१८४
- तिरच्छानयोनिका	३३८	- सत्ताधिपतेय्या	१८४
सत्तावासा, नव	४२	- समाधिप्पमुत्ता	१८४
सत्तावासो, षट्ठमो	४२	समणसञ्जा, तिस्सो	२७०
- चतुत्थो	४२	समणो, गोलमो	२४६
- छट्ठो	४२	समाधि, यथाभूतञ्जाणदस्ससत्तयो	६६, ३५७
- ततियां	४२	- यथाभूतञ्जाणदस्सवानित्ततो	६६, ३५७
- दुतियो	४२	समाधिसम्बोज्जङ्गो	२७१
- पञ्चमो	४२	समिद्धि, भायस्सा	३०
- षष्ठमो	४२	सम्भावो	८४, ८५
- सप्तमो	४२	सम्बोधिपनिक्कान धम्मानं, चतुत्थो उपनिसा	४
सद्धम्मस्सवन, साहारं	१६४	- ततिया उपनिसा	४
सद्धम्मो, कतमो	३००, ३२६	- दुतिया उपनिसा	४
सद्धा	१६१	- पञ्चमो उपनिसा	४
सद्धो, भायस्सा	३६७	- षष्ठमा उपनिसा	३
सद्धो, पुरिसपुगलो	१६८, १६६	सम्मत्ता, दम	२६६
- भिवरु	२२२	सम्पपधाना, चत्तारो	६६
सनङ्कुमारैन, ब्रह्मुना	३७१	सम्मादिट्ठिको, पुरिसपुगलो	१६८
सन्दिट्ठिको, धम्मो	८७	मरीरुद्धा धम्मा, दस	१६६
सन्दिट्ठिकं, निव्वान	८७	मसह्वारपरिनिव्वयायो	२६
सप्पुरिसधम्मो, कतमो	३००, ३३०	सहम्पति, ब्रह्मा	२४८

सहस्री, लोकधातु	१४५	साहारा, भवतण्डा	१६
सहस्र, अपरयोगानानं	१४५	— विज्जाविमुत्ति	१६
— उत्तरकुल्लं	१४५	सिक्खदुब्बल्यानि, पञ्च	६१, ६५, ६
— धातुम्महाराजिकानं	१४५	सीलव्वतपराभासो	६२, ११
— जम्बुदीपानं	१४५	भीलवा, पुगलो	२१
— तावत्तिसानं	१४५	सुवकमग्गो, कतमो	३००
— सुसितानं	१४५	सुवको, भग्गो	३२
— निम्मानरत्तीनं	१४५	सुखविपाको, धम्मो	२६६, ३२८
— परनिम्मितवसवत्तीनं	१४५	गुल्लुद्वयो, धम्मो	२६६, ३२८
— पुग्गविदेहानं	१४५	सुखं समाधत्वं, समाधानित्तं	६६, ३५७
— अहलोकानं	१४५	गुचरित्तानि, तीणि	१६१
— यामानं	१४५	— साहारानि	१६४
— सिनेक्कपव्वतराजानं	१४५	सुतवा, परिव्वाजको	१७
साकेते	६६	सुदत्तस्स जपासकस्स पुत्तो, सद्धो	३७६
सायु, कतम	२६७, ३२५	सुनूति, आयस्मा	३७६
सामण्डकानि, परिव्वाजको	१६५, १६६	सोचैव्यं, अरियस्स विनये	३१७
सारणीया धम्मा, दस	१६६, १७१	स्वाक्खातो धम्मो भगवता	४७
सारिपुत्तमोगल्लाना, पेसत्ता	२३६	संयोजनानि, तीणि	२६
सारिपुत्तो, आयस्मा ('आयस्मा सारिपुत्तो' ति पदं दृष्टव्यं)		— दस	१११, ११२
सावज्जो, धम्मो	२६८, ३२७	— पञ्च उडम्भागियानि	१११, ११२
सावस्वियं	१०६, १०७	— मोरम्भागियानि	१११
— बिहरति, भगवा ३, ६, २०, २४, ३५, ११८, १३७, १५०, १६६, १७२, १८५, २०१, २०२, २०४, २०६, २४१, २४८, ३५१		ससप्पजातिका, तिरच्छानयोगि	३३८, ३३९
सासवो, धम्मो	२६८, ३२७	ससप्पनीयपरियायो, धम्मपरियायो	३३८
साहारा, प्रविज्जा	१८६	ह	
		हिरीमा, पुरिस्सपुगलो	१६५

गाथायो

अत्यस्स पत्तिं हृदयस्स सन्ति	१३५, १३६	नमो ते पुरिस्ताजञ्ज	३६६, ३७०
धम्मवा ते अनुस्सेसु	३०७, ३०८	पुरिस्स हि जातस्स	२३७, २३६
धम्ममत्तको अयं कति	२३७, २३६	ये च सो सम्मदण्डाते	३०७, ३०८
असेलेन च सीलेन	१११	येसं सम्बोधियङ्गेसु	३०७, ३०८
धापायिको नेरयिको	१५८	यो निन्दयं पसंसति	२३७, २३६
कण्हं धम्मं विप्पहाय	३०७, ३०८	सत्तं महस्सानं निरब्बुदानं	२३७, २३६
कामच्छन्दां च व्यापादो	१११	सदाय सीलेन च योग्यं यद्धति	२०६
प्रतिवो सद्धो जनेतस्मि	३७१	स ये पञ्चङ्गसम्पदो	१११
तयानिरतिमिच्छेय्य	३०७, ३०८	गुणा सद्धत्ता मामग्गी	१५६
धनेन पञ्चैन थ योयं यद्धति	२०८		

उपमायो

गुरियस्वा, भिनयने, उदयतो एतं पुण्यञ्जमं ...	२६३
सेय्ययापि आकारो	२६०
सेय्ययापि, आनन्द, सुखिनो दुत्ता उण्णजेय्य ...	७९-८१
सेय्ययापि, आवुसो उत्तिय, रञ्जो पक्कथित्ते नगरं . .	२४७
सेय्ययापि, आवुसो, काळयणसे चन्दस्स या रत्ति वा ...	१६७, २००, २०१
सेय्ययापि, आवुसो पुरिसो अइहो व समानो अहुवावं वदेय्य ...	१३४
सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो दत्तिहो व समानो अहुवावं वदेय्य ...	१३५
सेय्ययापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको गारगवेसी ...	२०४, २१०
सेय्ययापि, आवुसो, इक्खो मायापत्तासविपन्नो ...	१०२, १०३, ३६५-३६७
सेय्ययापि, आवुसो, इक्खो सायापत्तासत्तम्पत्तो ...	१०३, १०४, ३६०, ३६५, ३६६
सेय्ययापि, आवुसो, महायको राहायक एवं वदेय्य ...	५५६
सेय्ययापि, आवुसो, सिलामूयो लोळत्तकुण्डुको ...	४४
सेय्ययापि, आवुसो, सुखिनो दुत्ता उण्णजेय्य ...	४४-४६
सेय्ययापि उदके	५६०
सेय्ययापि, उपालि, दहरो कुमारो मन्दी उत्तानसेय्यको . .	५६४
सेय्ययापि, उपालि, महाउदकरहदो	५६५
सेय्ययापि हा पुरिमिका देयता	३४
सेय्ययापि, नन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स . .	१०
सेय्ययापि, नन्दिय, भिक्खु असमयविमूतो करणीयं अत्तानो न सभनुपरत्ति	३७६
सेय्ययापि नाम दळ्ढपग्मा धनुग्गहो सिक्खित्तो . .	६७
सेय्ययापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव वेत्ति ...	२६६
सेय्ययापि पक्खी सकुणो	२६१
सेय्ययापि पयविष	२६१
सेय्ययापि पुण्णे अगारियमूतो .	१८, १६
सेय्ययापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा चतुद्दिशा ठिता	६७
सेय्ययापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एक निधि गवेत्तन्तो ...	३८७
सेय्ययापि, भन्ते, आपास्मि सुचि पि निक्खिपन्ति ...	२२
सेय्ययापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, उसभो छिन्नविज्ञाणो मूत्तो ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, वण्डालकुमारको वनोपिहत्थो ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, तेजो गुचि पि डहति अमुचि पि डहति .	२२
सेय्ययापि, भन्ते, पठविचं गुचि पि निक्खिपन्ति अमुचि पि निक्खिपन्ति	२१
सेय्ययापि, भन्ते, पुरिसो मेदकयातिक परिहरेय्य ...	२३
सेय्ययापि, भन्ते, रजोहरणं सुचि पि पुञ्छति अमुचि पि पुञ्छति	२२
सेय्ययापि, भन्ते, वामो सुचि पि उपवायति अमुचि पि उपवायति	२२
सेय्ययापि, भिक्खवे, भण्णको मणि उद्वित्तो येन येनेव पतिट्ठाति ...	३४२, ३४५
सेय्ययापि, भिक्खवे, अस्सखळुस्स किञ्चापि एवं इत्था उण्णजेय्य ...	२३३
सेय्ययापि, भिक्खवे, आदित्तवेलो वा आदित्तगीगो वा ...	१७३, १७८, १८२

सुद्धिपण्णं

पिट्ठे	पन्तिपं	अमुद्धपाठो	मुद्धपाठो	पिट्ठे	पन्तिपं	मुद्धपाठो	अमुद्धपाठो
१५	४	असवितब्बो	असेवितब्बो	१६३	१०	० असवरं	० असवरं
१५	२४	तेनावसो	तेनावुसो	१६५	३, १३	एकवीजिस्स	एकवीजिस्स
१६	५	असवितब्बो	असेवितब्बो	२३२	(सिरो)	१३२	२३२
१६	२६	सेवि-	सेवि-	२४५	१८	अतान	अतान,
३४	१३, १८	हीन	हीनं	२५७	२६	गतानि	गतानि
३५	१	अत्य	अत्यं	२८०	१६	मिच्छादिट्ठि-	मिच्छादिट्ठि,
३५	१४	विप्पाटिसारिणो	विप्पाटिसारिणो	३४४	६	समगगनन्दी	समगगनन्दी
४७	२७	पन्नोहमस्मि	पन्नोहमस्मि	३६६	२२	करय्य	करय्य
४९	१८	समापपप्रस्सं	समापपप्रस्सं	३७२	२९	बुद्धानुपस्सति	बुद्धानुपस्सति
१०६	१४	सय्यपीदं	सय्यपीदं	३८४	१५	वेसाली	वेसाली
११३	१६	इम	इमे	"	"	वेलुवगामको	वेलुवगामको
११५	२	तस्सा	तस्स	३८६	१८	उपक्खा ०	उपक्खा ०
११६	१५	थरा	थेरा	"	१९	अप्पभाणेन	अप्पभाणेन
१३४	२६	क्वकीति	क्वकीति	३८७	९	योगक्खमं	योगक्खमं
१३६	५	पनत्तं	पनेत्तं	३९६	२१	सारिपुत्तं	सारिपुत्तं
१६१	१८	चोदेतुकामेन	चोदेतुकामेन	३९८	१७	रसमु	रसमु
१६७	१	इ	इ				